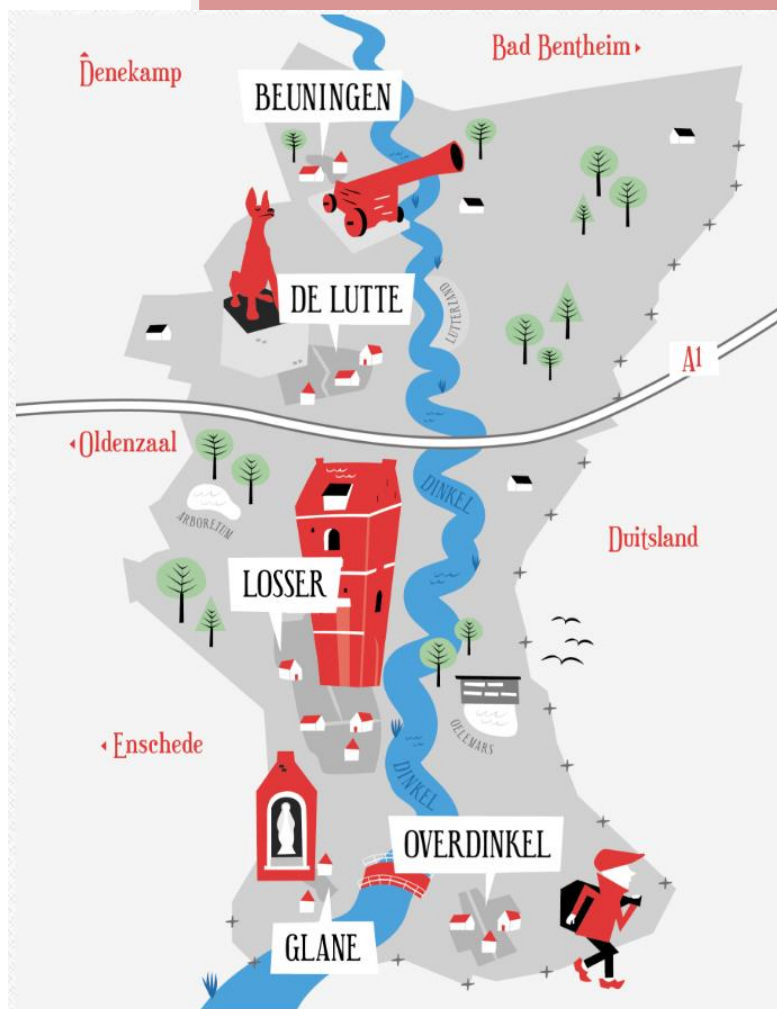

2019

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Aanbiedingsbrief	4
Financiële toelichting	5
Jaarverslag	6
1. Programmaverantwoording	7
1.1. Sociaal	8
1.2. Fysiek.....	24
1.3. Bestuur en Dienstverlening.....	45
2. Paragrafen	4
2.1. Paragraaf Lokale heffingen.....	53
2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	57
2.3. Onderhoud kapitaalgoederen	63
2.4. Financiering.....	67
2.5. Bedrijfsvoering.....	71
2.6. Verbonden partijen	73
2.7. Grondbeleid.....	79
Jaarrekening.....	4
3. Financiële positie	87
3.1. Overzicht van baten en lasten	88
3.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten	89
Toelichting taakvelden programma Sociaal	93
Toelichting taakvelden programma Fysiek.....	101
Toelichting taakvelden programma Bestuur en Dienstverlening	109
3.3. Overzicht kredieten.....	113
3.4. Overzicht taakvelden	123
3.5. Begrotingsrechtmatigheid	127
3.6. Incidentele baten en lasten.....	129
3.7. Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT)	131
3.8. Verantwoordingsinformatie over specifieke Single Information, Single Audit	133
4. Balans	135
4.1. Balans per 31-12-2019	136
4.2. Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	138
Toelichting:.....	140
Toelichting	148
4.3. Niet in de balans opgenomen verplichtingen	159
5. Bijlagen	161
5.1. Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen Investeren Met Gemeenten (IMG) 162	
5.2. Beleidsindicatoren	163
5.3. Monitor Sociaal Domein.....	167
6. Overige gegevens.....	198
7. Controleverklaring accountant.....	199

Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de gemeenteraad

Losser, 19 mei 2020

Onderwerp: jaarstukken 2019

Inleiding

Op grond van artikel 197 van de Gemeentewet bieden wij de jaarrekening en het jaarverslag aan over het jaar 2019. Met deze stukken leggen wij verantwoording af over het gevoerde bestuur.

Uitgangspunt voor de beleidsmatige en financiële verantwoording vormt de Programmabegroting 2019, inclusief de door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen. Ook de Voorjaarsnota 2019-2023 (jaarschijf 2019) maakt hier deel vanuit.

De jaarrekening 2019 sluit met een positief resultaat van € 5.051.342. Voor de verwerking van het jaarresultaat 2019 komt de ratio van het weerstandsvermogen uit op 2,5.

Accountantscontrole

De controleverklaring van de accountant maakt onderdeel uit van de jaarstukken 2019. De controle is gebaseerd op het door de raad op 10 december 2019 vastgestelde Controleprotocol (inclusief het normenkader).

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Losser

Secretaris,

Burgemeester,

J. van Dam

C.A.M. Kroon

Financiële toelichting

De rekening 2019 sluit met een batig saldo van afgerond € 5.051.000. In het afgelopen jaar is de financiële positie van Losser verder verbeterd. Het eigen vermogen van onze gemeente is in 2019 gegroeid, wat mede is gerealiseerd door een winstneming uit de grondexploitaties van € 1,25 miljoen.

Zoals gebruikelijk zijn de risico's geactualiseerd. Door de verplichte winstneming binnen de grondexploitaties zijn de risico's van de grondexploitaties toegenomen. De ratio van het weerstandsvermogen blijft daardoor achter bij de (meerjarige) verwachting en komt in 2019 uit op 2,5 (voor resultaatbestemming). In de Programmabegroting 2020 werd nog uitgegaan een ratio van 3,2-3,3 voor de komende jaren. Een nadere toelichting hierop is terug te vinden in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De provincie Overijssel heeft aangegeven dat het stoplicht op het domein Financiën voor Losser in het kader van het Inter Bestuurlijk Toezicht (IBT) voor 2020 op 'groen' gehandhaafd blijft.

Verklaring op hoofdlijnen van het rekeningresultaat 2019:

Onderdeel (bedragen in euro's)	Voordeel	Nadeel
Voorziening pensioenen wethouder		328.000
Treasury	132.000	
Meeropbrengst ozb/toeristenbelasting	160.000	
Hondenbeleidsplan	125.000	
Saldo kostenplaatsen/stelposten	615.000	
Ondermijning	105.000	
Saldo afwaardering Sporthal de Fakkell	160.000	
Saldo sociaal domein	1.443.000	
Bestrijding eikenprocessierups		60.000
Omgevingsdienst Twente	155.000	
Saldo pmjp/cofinanciering	280.000	
Saldo centrumplan, parapluplan, woon- en omgevingsvisie	650.000	
Verkoop gemeentelijke gronden	270.000	
Meeropbrengst bouwleges	200.000	
Saldo grondexploitatie	1.100.000	
Algemene uitkering		115.000
Leerlingenvervoer	60.000	
Overige verschillen	99.000	
Recapitulatie voordeel/nadeel	5.554.000	503.000
Totaal voordeel/nadeel	5.051.000	

Voor een meer gedetailleerde toelichting op dit overzicht verwijzen wij naar de programmatoelichtingen in hoofdstuk 1 en de toelichting in hoofdstuk 3 van de jaarrekening 2019: 'Financiële positie'. In het bij deze jaarstukken horende raadsvoorstel doen wij voorstellen voor bestemming van het rekeningresultaat 2019.

Jaarverslag

1. Programmaverantwoording

De gemeente Losser kende in 2019 volgens de Programmabegroting de volgende programma's:

- 1.1 Sociaal
- 1.2 Fysiek
- 1.3 Bestuur & Dienstverlening

De verdeling van de lasten in 2019 was als volgt:

1.1. Sociaal

Programmadoel:

"De gemeente Losser stimuleert en faciliteert maatschappelijke deelname en zelfredzaamheid."

Doelstellingen:

1. De sociale cohesie in de dorpskernen van de gemeente Losser is gestimuleerd
2. Het aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen in de gemeente Losser sluit aan bij de lokale behoefte
3. De gemeente Losser zet in op vroegtijdige signalering om de zelfredzaamheid te bevorderen
4. De gemeente Losser biedt tijdig, passende ondersteuning en zorg

Doelenboom Sociaal

Sociaal	-->	Sociale cohesie in de dorpskernen	-->	Lasten	1.444
			-->	Baten	41
		Aanbod voorzieningen sluit aan bij lokale behoefte	-->	Lasten	6.102
			-->	Baten	1.072
		Vroegtijdige signalering t.b.v. zelfredzaamheid	-->	Lasten	1.073
		Tijdig, passende ondersteuning en zorg	-->	Lasten	21.938
			-->	Baten	6.152

Wat hebben we bereikt?

In 2019 is het integraal werken binnen de afdeling WIJZ verder geïmplementeerd. We hebben één centrale toegang ingericht waarin alle expertise vertegenwoordigd is en integraal gewerkt wordt. Het uitgangspunt blijft het principe van één gezin, één plan, één regisseur centraal staat. Daarnaast zijn de pilots uit het document "Van inzicht naar actie" gerealiseerd. Dit zijn pilots in Losser om te onderzoeken of we met preventieve inzet (op langere termijn) de kosten kunnen beperken en zo de vermindering van rijksmiddelen kunnen opvangen. Deze dragen tevens bij aan een verdere innovatie van het sociale domein.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (S1): De sociale cohesie in de dorpskernen van de gemeente Losser is gestimuleerd.	
Inwoners zijn betrokken bij het in stand houden van goede basisvoorzieningen	Inwonerparticipatie • Er wordt binnen de gemeentelijke organisatie integraal uitvoering gegeven aan burgerparticipatie. Inwoners worden optimaal betrokken bij gemeentelijke ontwikkel- en besluitvormingsprocessen. Welzijn • Om participatie, welzijn en gezondheid van onze inwoners te bevorderen organiseert de welzijnsorganisatie activiteiten op het gebied van ontmoeten, bewegen, cultuur en deskundigheidsbevordering. • Daarnaast verzorgt zij het muziekonderwijs en bibliotheekwerk. • De welzijnsorganisatie ontvangt hiervoor subsidie op basis van

	een ingediend plan van aanpak. • Voor wat betreft de welzijnsactiviteiten geldt dat deze zijn afgestemd op de gesignaleerde behoefte vanuit de lokale samenleving, de afdeling WIJZ en overige maatschappelijke partners. • Het muziekonderwijs zal in de loop van 2019 worden gehuisvest in de nieuwbouw van het Twents Carmelcollege en zal worden geherstructureerd conform de inhoud van de businesscase toekomst muziekonderwijs. • De activiteiten van de welzijnsorganisatie worden gemonitord op deelname en effectiviteit. Statushouders • Ook in 2019 is sprake van een te realiseren taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Wij zullen hieraan voldoen in samenspraak met woningcorporatie Domijn. • Daarnaast zullen we activiteiten ondersteunen van maatschappelijke partners die gericht zijn op bevordering van integratie en participatie door nieuwkomers. Cultuur • Uit het in het eerste kwartaal van 2018 georganiseerde Creatief Café bleek dat meedenken en meepraten over cultuur lokaal wordt gewaardeerd. Daarom zal vaker een dergelijke bijeenkomst worden georganiseerd. Rondom verschillende thema's en met wisselende groepen deelnemers. • In het kader van cultuurparticipatie wordt onderzocht of de Losserse Cultuurprijs opnieuw kan worden ingesteld, in een nieuwe vorm. • Er wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van intensievere culturele participatie van jongeren.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? <u>Participatie</u> In december 2019 heeft de raad de nota Inwonerparticipatie vastgesteld. Hierin zijn de kaders en handvatten vastgelegd om zowel inwoner- als overheidsparticipatie, waaronder Right to challenge, vorm en inhoud te geven. De implementatie hiervan is inmiddels gestart. Samen met de dorpsraden is een proces gestart om te komen tot de ontwikkeling van een lokaal platform Right to challenge. Het platform moet inwoners ondersteunen bij het initiëren en coördineren van initiatieven. <u>Welzijn</u> Ook in 2019 hebben we, via subsidieverlening, opdracht aan Fundament verleend voor het uitvoeren van taken en activiteiten op het terrein van welzijn, bibliotheekwerk en muziek en dans. Tussentijdse evaluaties hebben laten zien dat Fundament stappen heeft gezet in verbetering en vernieuwing van de activiteiten en de bedrijfsvoering. Activiteiten zijn primair gericht op signalering, vergroting van de zelfredzaamheid van

	inwoners en deelname aan de (lokale) samenleving. Zij worden zo veel mogelijk uitgevoerd en/of afgestemd met lokale partners (waaronder de afdeling WIJZ), waarbij Fundament als uitvoerend regisseur optreedt. Met ingang van het schooljaar 2019/2020 is het muziekonderwijs ondergebracht binnen de nieuwbouw van het Twents Carmelcollege. <u>Statushouders</u> In 2019 hadden we een taakstelling van 16 te huisvesten statushouders. Hiervan zijn 7 statushouders gehuisvest. We hebben dus niet aan de taakstelling kunnen voldoen. Dit komt doordat het COA in de eerste helft van 2019 achterbleef met de koppelingen. In de tweede helft 2019 waren er voldoende koppelingen, maar hadden we het probleem dat in korte tijd te weinig passende woningen beschikbaar waren. Om de participatie en integratie van statushouders te bevorderen zijn we in 2019 gestart met de uitvoering van het beleidsnota Integratie Statushouders. De fietslessen en het e-portfolio voor statushouders zijn gerealiseerd. <u>Cultuur</u> • Binnen het thema Smokkeldorp Overdinkel is door studenten van Saxion specifiek onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om jongeren via het thema te betrekken. • De Losserse Week van de Amateurkunst stimuleerde in 2019 cultuurparticipatie vanuit het thema 'Kleur bekennen'. Doel: door actieve en passieve deelname aan kunst en cultuur laten zien wie je bent, of er achter te komen wie je bent. • Losser werd in 2019 in Overijssel pilotgemeente voor de uitvoering van de lokale vertaling van het provinciale Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs. • Cultuur en erfgoed maken deel uit van integrale projecten en zijn in dat kader onderwerp bij verschillende partijen (o.m. onderwijs, ondernemers, dorpsraden en de overige partners die betrokken waren bij het Creatief Café). • In 2019 is de visienota cultuur vastgesteld. Hierin is specifiek aandacht voor cultuurparticipatie en de stimulerende rol van cultuur voor een levendige gemeenschap. • In het kader van een mogelijk vervolg op de Cultuurprijs zijn gesprekken met verschillende partners gevoerd. Op basis hiervan wordt een voorstel gemaakt.
Succesvolle inwonerinitiatieven zijn ondersteund en hebben een structureel karakter	Cultuur • Projecten of thema's waarin cultuur integraal wordt verbonden met bijvoorbeeld sociaal-maatschappelijke en toeristisch-recreatieve thema's (zoals Smokkeldorp Overdinkel) worden gestimuleerd. Inwonerparticipatie • In het kader van bevordering burgerparticipatie worden inwonersinitiatieven, voor zover zij passen binnen vastgesteld

	gemeentelijk beleid en zij niet in strijd zijn met wet- en regelgeving, zo veel mogelijk ondersteund en gestimuleerd.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? <u>Cultuur</u> Vanuit het thema 'Smokkeldorp Overdinkel' heeft een lokale groep het initiatief genomen voor een hedendaags Smokkel- en textielmuseum. Dit initiatief is vanuit de gemeente ondersteund. Onder meer door de begeleiding van een groep studenten van Saxion, kennisoverdracht, de aanvraag van subsidies en het laten ontwikkelen van een aan techniek gekoppeld educatief programma voor het primair onderwijs. Vanuit het thema Smokkeldorp Overdinkel is aan vrijwillige gidsen een training rondom 'het vertellen van het verhaal van dorp en landschap' gegeven. Deze krijgt in 2020 een vervolg. <u>Participatie</u> We zijn gestart om samen met de dorpsraden te komen tot een of meerdere platforms van waaruit lokale initiatieven in het kader van Right to challenge geïnitieerd en/of ondersteund kunnen worden. <u>Incidentele subsidies</u> In 2019 zijn in twee subsidierondes (1 april en 1 oktober) diverse incidentele subsidies verleend aan lokale organisaties. Hiermee konden verschillende activiteiten en evenementen gericht worden gestimuleerd en ondersteund. 2019 was het derde jaar waarin de dorpsraden de beschikking hadden over een eigen dorpsbudget. De verantwoording hiervan wordt begin 2020 door de dorpsraden ingediend. In 2019 is de pilot incidentele subsidies en dorpsbudgetten geëvalueerd. Eventuele wijzigingen worden in 2020 voorgelegd aan de raad.
Vrijwilligers zijn ondersteund	• De vrijwilligersprijs wordt georganiseerd, waarbij extra waardering wordt toegekend aan vrijwilligersorganisaties en inwoners die zich als vrijwilliger hebben ingezet. • In samenwerking met de welzijnsorganisatie worden vrijwilligers middels activiteiten ondersteund, bijvoorbeeld door cursussen en ondersteuning door professionals. • Er wordt in 2019 twee keer een bijeenkomst georganiseerd waarbij vrijwilligersorganisaties en gemeente elkaar informeren over ondersteunende activiteiten. • We ondersteunen de vrijwillige inzet bij de inzet bij het financieel formulier spreekuur en ondersteuning bij thuisadministratie.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? • Vrijwilligersprijs is georganiseerd; • De activiteiten van vrijwilligers worden door de welzijnsorganisatie ondersteund (Automaatje, FC Noaber, De actieve ontmoeting) • In 2019 hebben we twee bijeenkomsten georganiseerd met de vrijwilligersorganisaties, waarbij we informatie over ondersteunende activiteiten hebben uitgewisseld.

Doelstelling (S2): Het aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen in de gemeente Losser sluit aan bij de lokale behoefte.	
Het aanbod aan cultuur, recreatie en sport is gevarieerd	• We nemen deel aan de Brede Regeling Combinatiefuncties, houden de beschikbare formatieplaatsen in stand en streven indien mogelijk naar een verhoging van het aantal formatieplaatsen. • We werken aan de planvoorbereiding en realisatie van een nieuwe sporthal in de kernen Losser en De Lutte. • We onderzoeken op welke wijze het lokaal voortgezet onderwijs kan aansluiten bij de bestaande doorlopende leerlijn cultuur van het primair onderwijs. • We stimuleren de instandhouding van culturele voorzieningen als drager voor een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat voor bewoners, bezoekers en bedrijven. • Het lokale materiële (onder meer monumenten) en immateriële (onder meer tradities, verhalen) erfgoed leveren een bijdrage aan vitale karakteristieke kerkdorpen.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? <u>Cultuur</u> • Door cultuur en erfgoed vanuit (les)programma's en activiteiten onder de aandacht te brengen, wordt deelname gestimuleerd, wat een bijdrage levert aan de instandhouding van voorzieningen. • Het lokale instellingen- en verenigingsleven wordt ondersteund bij vragen, opgaven en (mogelijke) initiatieven. Vanuit Cultuurregio Twente zijn aan creatieve techniek gekoppelde activiteiten aangeboden via de bibliotheek (lesprogramma Tetem). <u>Sport</u> In overleg met Hockey Club Losser is medewerking verleend aan het plan voor de realisatie van een kunstgrasveld in Overdinkel. In overleg met de DinkelSurvivalRunners is medewerking verleend aan het plan voor realisatie van een survivalaccommodatie in Losser. Er is verder onderzoek gedaan naar de realisatie van een sporthal in de Lutte. Dat is niet haalbaar gebleken, zodat het gebruik van de huidige sporthal in de centrumhal van het Luttermolenveld wordt gecontinueerd. In 2019 is een aannemer geselecteerd voor de bouw van de nieuwe sporthal in Losser. De oude sporthal is in de periode september-oktober 2019 gesloopt. In oktober 2019 is gestart met de bouw van de nieuwe sporthal. De gemeente Losser neemt deel aan de regeling lokale sportakkoorden. Per 1 september 2019 is een sportformateur aangesteld. Deze heeft diverse bijeenkomsten georganiseerd voor sportaanbieders en andere maatschappelijke partners om input te verzamelen voor de ontwikkeling van een lokaal sportakkoord. Plan is deze in april 2020 te presenteren. Op

	basis hiervan wordt bij het rijk uitvoeringsbudget aangevraagd.
De gezondheid en de actieve levensstijl van inwoners is gestimuleerd	• We bevorderen een gezonde en actieve leefstijl door inwoners de gelegenheid te bieden op verantwoorde wijze, tegen een aanvaardbare eigen bijdrage, in overeenstemming met eigen aanleg, interesse en mogelijkheden, te sporten en bewegen. • Op basis van de in begin 2019 vast te stellen Kadernota Publieke Gezondheid wordt het uitvoeringsprogramma voor de periode 2019-2022 verder uitgewerkt en worden de in 2019 geplande interventies uitgevoerd.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? In maart 2019 is de Kadernota Gezondheid 2019-2022 vastgesteld. Dit betreft een integrale nota, die een relatie heeft met alle gemeentelijke beleidsterreinen met betrekking tot volksgezondheid. In het eerste uitvoeringsjaar 2019 zijn diverse acties uitgevoerd en is gestart met het opstellen van het uitvoeringsprogramma. Door verschillende subsidieregelingen is een groot aantal inwoners via verschillende sport- en beweegprojecten (Lekker Fit, Schoolschaatsen, De Actieve Ontmoeting, FC Noaber, Jeugdsportfonds, Kortingsregeling, Kuier Deur, Cool2Bfit) gestimuleerd meer te gaan sporten en bewegen.
Actieve deelname in de maatschappij is gestimuleerd	• We geven uitvoering aan de regelingen voor peuteropvang zodat alle peuters kunnen deelnemen aan voorschoolse educatie en daarmee een goede start hebben op de basisschool. • We ontwikkelen de lokale educatieve agenda en daarmee het optimaliseren van de aansluiting kinderopvang, onderwijs en jeugdzorg. • We continueren de scootmobielpool. • We continueren de inloop GGZ en gaan de inloop (nog) meer onder de aandacht te brengen bij onze partners en inwoners. • We handhaven de inloop voor allochtone vrouwen. • We geven uitvoering aan het ANWB-automaatje om minder mobiele inwoners te laten deelnemen aan de maatschappij. • We gaan kinderen met een lichte beperking integreren bij reguliere activiteiten in samenwerking met de stichting Man. • Het onderhouden van de sociale kaart om inwoners en professionele partners te informeren over de activiteiten in Losser. • Om de inbreng van jeugdigen te vergroten en hun positie te versterken wordt de mogelijkheden rondom een kinder-/jongerenraad onderzocht. • In stand houden van de opvoedondersteunende website www.Loes.nl. • Het activeren van mensen met een uitkering om deel te nemen aan de maatschappij: bij voorkeur via betaald werk. Streven is om de burgers naar vermogen in eigen onderhoud te laten voorzien. Onder andere door: ○ Individuele bemiddeling. ○ Het aanbieden van externe trajecten op maat gericht op het aanleren van werknemersvaardigheden waardoor de kans op betaald werk mogelijk wordt.

	○ Regionale en lokale werkgeversbemiddeling. ○ Uitvoering van de poortwachtersfunctie, waardoor de instroom in de Participatiewet-uitkering wordt beperkt. ○ Bemiddeling klanten met afstand tot de arbeidsmarkt: ▪ Vanuit het voorgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs ▪ Statushouders ▪ Arbeidsgehandicapten (banenafpraak). • Via een gerichte lokale en regionale werkgevers-benadering begeleiden we mensen nog effectiever naar werk. • In 2019 besteden we extra en meer aandacht aan groepen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben, waaronder statushouders. We richten ons per cliënt op het maximaal haalbare participatieniveau. • We bieden nazorg. Aangezien mensen eerder uitvallen uit het werk, bijvoorbeeld omdat de werknemer niet (meer) gewend is aan arbeidsritme of er randvoorwaarden geregeld moeten worden om te kunnen werken. De gemeente heeft dan een rol om, in overleg met werkgever en werknemer, ervoor te zorgen dat iemand toch aan het werk kan blijven. • In samenwerking met werkgevers zetten we ons in op functiecreatie en jobcarving om de functies passend maken voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. • We werken samen met GGZ-instellingen om klanten met psychische problematiek te begeleiden om arbeidsfit te worden. • Deze begeleiding doen we ook met de inzet van lokale projecten als FC. Noaber en het Servicebedrijf. En ook regionale projecten die zich richten op krapteberoepen of het stimuleren van ondernemerschap. • We zetten in op vermindering van laaggeletterdheid door het ondersteunen van het Taalpunt Losser en het project Digisterker van de bibliotheek Losser.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? • De scootmobielpool is ingebed in het reguliere aanbod; • De inloop GGZ richt zich op inwoners die te maken hebben met een GGZ verleden of problematiek die een laagdrempelige benadering behoeven. In 2019 hebben we extra ingezet op het onder de aandacht brengen van deze laagdrempelige activiteit. Dit heeft extra deelnemers opgeleverd; • De inloop voor allochtone vrouwen is gecontinueerd en loopt zowel in Losser als in Overdinkel goed. • Het ANWB-automaatje is een algemene voorziening, die dient als aanvulling op de bestaande vervoersvoorzieningen. Vrijwilligers vervoeren dorpsgenoten tegen een kleine kostenvergoeding. • Mede naar aanleiding van de uitkomsten van de zorgschouw, is in samenwerking met Hallo Losser een start gemaakt met een doorontwikkelingstraject van de sociale kaart. Daarbij gaat het met name om de bekendheid van de sociale kaart en verbetering van de ontsluiting van de beschikbare informatie. In het voorjaar van 2020 worden de eerste resultaten zichtbaar.

	• We hebben ruim 40 kinderen binnen de Voor en Vroegschoolse educatie (VVE) geplaatst (peuterregeling) • We hebben in samenwerking met scholen en kinderopvang en lokale samenwerkingsagenda opgesteld (voormalig Lokale educatieve Agenda) waarin de aansluiting zorg en onderwijs een van de thema's is waarop we hebben afgesproken te gaan samenwerken. Activering (arbeids)participatie In 2019 hebben we werkzoekenden intensief begeleid naar werk of participatie. Dit doen we door regelmatig contact te hebben. De frequentie waarin dit plaatsvindt is maatwerk. Daarbij is veel aandacht besteed aan groepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, waarbij verschillende groepen te onderscheiden zijn: statushouders, kwetsbare jongeren, GGZ doelgroep, mensen met een arbeidshandicap, waaronder schoolverlaters van het speciaal- en praktijkonderwijs (doelgroepenregister). Verschiedende consultants hebben zich gespecialiseerd in de afzonderlijke doelgroepen en werken daarbij samen met (onder andere) FC Noaber, het Servicebedrijf, RMC/leerplicht (in het kader van de aanpak Twentse Belofte), de GGZ-sector, scholen, het UWV, verzekeringsartsen en uiteraard met werkgevers en het Werkplein Twente. We constateren dat de begeleiding naar werk en na plaatsing op betaald werk steeds intensiever wordt. Nazorg op de werkplek is nodig om uitval te voorkomen. Bovendien voert de gemeente de "wet poortwachter" functie voor werkgevers uit, bij uitval door ziekte van mensen uit het doelgroepenregister. Het aantal mensen dat met een loonkostensubsidie werkt is gestegen van 32 naar 38. De adviseur Werk ondersteunt werkgevers bij de inzet van functiecreatie en jobcarving: hierdoor zijn functies beter bereikbaar geworden voor mensen met een arbeidshandicap. Eind 2019 heeft de werkgever Confidencus, in overleg met de gemeente, een vestiging geopend in Losser, waardoor er werk is voor werkzoekenden die aangewezen zijn op eenvoudig zittend werk. Het gaat om 16 personen. Door inzet van intensieve (en waar nodig integrale) begeleiding, de poortwachtersfunctie bij de aanvraag van een uitkering en een actieve werkgeversbenadering (in samenwerking met Werkplein Twente) hebben we ervoor gezorgd dat het uitkeringsbestand in 2019 gedaald is van 299 naar 270. Deze daling is hoger dan verwacht, waardoor we een hoger overschot hebben op het uitkeringsbudget dan vooraf verwacht. Door de daling van het aantal mensen met een uitkering en een intensieve begeleiding door eigen personeel zijn minder trajecten gestart. Hierdoor is er bij het re-integratiebudget € 78.000 voordeel. In 2019 zijn met het Taalpunt concrete afspraken gemaakt om de
--	--

	taalmeter onderdeel te laten worden van de intake "werk en inkomen", waarmee we de doelgroep NT1'ers, die laaggeletterd zijn, beter in beeld willen krijgen en een vervolgaanbod op maat willen doen.
Er is adequate onderwijshuisvesting voor zowel basis- als voorgezet onderwijs	De revitalisatie van het Twents Carmel College locatie Losser wordt afgerond. De ingebruikname van het gebouw is gepland in het voorjaar van 2019.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? De revitalisatie van het Twents Carmel College locatie Losser is in juni 2019 opgeleverd. Bij de start van het schooljaar 2019/2020 (augustus 2019) is het vernieuwde gebouw in gebruik genomen.
Mantelzorgers zijn ondersteund op het gebied van advies, informatie, respijtzorg en praktische hulp	- De gemeente wil mantelzorgers ondersteuning aanbieden die past bij hun behoeften. De mantelzorgconsulent haalt tijdens de gesprekken met mantelzorgers op wat nodig is ter ondersteuning van de mantelzorger. Zo is er ingezet op ondersteuning in huis door een vrijwilliger ter ontlasting van de mantelzorger. Ook zijn er naar behoeften activiteiten georganiseerd zoals een fietstocht, ontmoeting van lotgenoten. - In de werkgroep jonge mantelzorgers worden de behoeften van de jonge mantelzorgers gepeild. De behoeften worden omgezet in concrete acties. - In 2019 vindt specifieke aandacht plaats voor verdere uitvoering van het respijtplan door de welzijnsorganisatie. Het ondersteunen van jonge mantelzorgers wordt gecontinueerd. - Daarnaast wordt de dag van de mantelzorg georganiseerd.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? - De mantelzorgconsulent heeft ondersteuning geboden aan mantelzorgers. Deze is afhankelijk van de behoefte van de mantelzorger. - De behoeften van jonge mantelzorgers zijn opgehaald en hier zijn concrete activiteiten uit voortgekomen. - Op de dag van de mantelzorg is door middel van een informatieve markt in de bibliotheek aandacht geweest voor mantelzorgers. Daarnaast hebben we het mantelzorgcompliment vormgegeven door het organiseren van een kerstmarkt, waarbij mantelzorgers een kerstpakket hebben kunnen samenstellen.
Doelstelling (S3): De gemeente Losser zet in op vroegtijdige signalering om de zelfredzaamheid te bevorderen.	
(Bestaande) initiatieven gericht op kwetsbare inwoners (bijvoorbeeld door armoede) zijn op elkaar afgestemd en gestimuleerd	- Voor de periode tot en met 2020 is een convenant gesloten met het Jeugdsportfonds Overijssel en het Jeugdcultuurfonds Overijssel. Leergeld Losser fungeert als intermediair voor beide fondsen. - Het vergroten van de bekendheid van de onafhankelijke cliëntondersteuning, door de informatievoorziening aan de inwoners en onze partners te verbeteren. - Maatschappelijke partners ruimte geven om algemeen

	toegankelijke en betaalbare gemaksdiensten en sociale ontmoetingsplekken te realiseren, door het stimuleren en faciliteren van nieuwe samenwerkingsvormen (bijvoorbeeld inloop ggz), die aansluiten op de behoefte van de inwoners. • Samenwerken bij wet-overstijgende onderwerpen door beleidsmedewerkers, consultants en administratie. • Preventieve voorlichtingen door externe partners aan jongeren continueren door onder andere de welzijnsorganisatie en Halt. • We stimuleren de samenhang tussen diverse initiatieven die gericht zijn op het verminderen van armoede en problematische schulden door vrijwilligers en professionals die op dit terrein werkzaam zijn met elkaar in contact te brengen, zodat zij elkaars werkwijze kennen en cliënten beter kunnen doorverwijzen. • We willen het bereik van de regelingen die gericht zijn op het bestrijden van armoede verhogen door de ondersteuning mogelijkheden en -regelingen breed bekend te maken onder cliënten en intermediairs. • (Gezinnen) met kinderen hebben daarbij prioriteit, ook van werkende ouders. • We besteden extra aandacht aan verborgen armoede op het platteland, door samen te werken met het ROZ Twente (zelfstandigenondersteuning) en instanties die al contacten hebben met de inwoners die op het platteland wonen, met name binnen de agrarische sector. Hierdoor verwachten we meer mensen in armoede op ons netvlies te krijgen en ondersteuning te geven. • In 2019 wordt in regionaal verband de vroeg-signalering, op basis van samenwerking met onder andere woningcorporaties, Menzis en waterleidingsbedrijf, verder uitgebouwd. Zodoende kan het ontstaan van problematische schulden zoveel mogelijk worden voorkomen. • Bovenstaande punten worden vanuit Losser gestimuleerd door inzet van de coördinator Armoedebeleid. • (Bewoners)initiatieven gericht op het bestrijden van armoede, zoals de Stichting Leergeld en Humanitas, worden ondersteund door het verlenen van subsidie en het stimuleren van samenwerking met andere organisaties. • Samenwerking Stadsbank Oost Nederland. • Samenwerking met het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs, ROC en het in beeld brengen van jongeren die niet zelfstandig aan het werk komen o.a. niet uitkeringsgerechtigden (Nuggers).
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Armoedebeleid Diverse regelingen voor kinderen zijn breder bekend gemaakt, vooral door de St. Leergeld Losser: hierdoor is het bereik onder kinderen fors toegenomen. De gemeente heeft in 2019 nieuwe afspraken gemaakt met de St. Leergeld over de ondersteuning door de gemeente, waardoor de St. Leergeld een stimulans houdt om externe fondsen te werven, maar er toch

	een gemeentelijke subsidie als basis aanwezig is. De subsidie aan de Voedselbank, die dient als bijdrage in de huisvestingslasten, is in 2019 structureel verhoogd naar aanleiding van de verhuizing van de Voedselbank. De coördinator armoedebelid heeft veel contact gehad met diverse uitvoerders binnen het armoedebelid en heeft partijen bij elkaar gebracht zodat de bekendheid groter werd. Er is een samenwerking met de gemeenten binnen Noord-Oost Twente. In 2019 zijn diverse ondersteunende instrumenten ingezet voor mensen in schuldsituaties. De ondersteuning varieert van lichte tot zware ondersteuning. De Stadsbank Oost Nederland voert een groot deel van de schuldhelpverlening voor Losser uit. De intake vindt plaats in Losser, tenzij iemand liever in Enschede wil afspreken. Door het aanwezig zijn in 't Lossers Hoes van de consulent van de Stadsbank is de samenwerking met gemeentelijke consulenten versterkt, waardoor ook voor klanten van de Stadsbank, die eerder niet bij de gemeente bekend waren, een integrale aanpak beschikbaar is. In 2019 is gestart met de uitvoering van het project vroegsignalering schulden. Hiermee is opvolging gegeven aan de signalen die we binnen hebben gekregen; in veel gevallen door middel van een huisbezoek. Ervencoaches zijn begonnen met het bezoeken van boerenbedrijven in het kader van een pilot. De provincie erkent de brede problematiek en heeft aangegeven de pilot te willen voorzetten en hierop de regie te willen voeren. De gemeente heeft wensen voor de aanpak doorgegeven. Kwetsbare jongeren (zonder startkwalificatie en/of weinig inkomsten) worden via het project "Twentse Belofte" in kaart gebracht. In een structureel overleg van RMC/Leerplicht en twee trajectbegeleider worden, indien nodig, vervolgacties ingezet. Regelmatig wordt hiervoor een huisbezoek ingezet. We hebben een onderzoeksbureau opdracht gegeven de effecten van onze eigen regelingen op de armoedeval in kaart te brengen.
De vraag van de inwoners is integraal geanalyseerd en opgepakt	• Invulling geven aan het integraal beleidsplan en de visie integraal werken, door de cliënt centraal te stellen, de hulpvraag breed uit te vragen en ondersteuning op maat in te zetten (dit kan ook inzet van het netwerk zijn). • Door integrale intake-benadering van de klanten, om het totale leefgebied van de klant in kaart te krijgen en te ontwikkelen, waaronder mogelijke armoede- of schuldenproblematiek.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Er is een start gemaakt met de opdrachten (zoals: inspelen op vergrijzing; een arbeidsmarkt voor iedereen en preventieve schulden) binnen het integraal beleidsplan. Er is een globaal plan van aanpak gemaakt om de doelen die gekoppeld zijn aan de ontwikkelingsopgaven met elkaar te

	verbinden. Onze medewerkers zijn getraind tot integrale consulenten. Alle consulenten kunnen elk leefgebied met de klant in kaart brengen. De consulenten behouden daarnaast hun expertise op het gebied van Jeugd/wmo/participatie. We hebben één (integrale) toegang ingericht waar cliënten met al hun vragen terecht kunnen. Ook is een integrale triage ingericht en is de visie integraal werken breed gedeeld met onze ketenpartners. We hebben ingezet op het verbeteren van de samenwerking met huisartsen, scholen, wijkverpleging, jeugdreclassering, jeugdbescherming en gecertificeerde voogdij-instellingen. Dit doen we door structureel met elkaar in gesprek te blijven en kennis te delen op lokaal en regionaal niveau.
De kennis en kunde van interne en externe verwijzers en andere betrokken partijen is optimaal benut	• De werkgroep Lokaal Educatieve Agenda (LEA), bestaande uit vertegenwoordigers van kinderopvang, basisonderwijs, voortgezet onderwijs en schoolbesturen, ondersteuning bieden bij het uitwerken van de LEA. • Samenwerking met huisartsen, scholen, jeugdreclassering en jeugdbescherming, onderhouden en verfijnen. • Kostenbewustzijn creëren bij partners. Het Twents inkoopmodel dat in 2019 van start gaat kent een andere manier van inkopen bij Wmo- en jeugdhulpaanbieders. Met de aanbieders is veel over de kosten/prijzen gesproken. Hierdoor hebben de aanbieders inzicht gekregen wat de prijzen waren en wat ze worden. Met een aantal aanbieders (jeugdreclassering en Jeugdbescherming) zijn afspraken gemaakt over de inzet van een voorziening en de kosten die daarmee gemoeid zijn. De kosten die met de voorziening gepaard gaan worden besproken en er wordt bekeken of de inzet van een goedkopere variant mogelijk is. • Inzet van een sportcoach voor vroegsignalering. • We informeren vrijwilligers en professionals over de mogelijkheden die aanwezig zijn op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening, door middel van het organiseren van de bijeenkomsten “Kijkje in de keuken” door de coördinator armoedebelid.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Er is intensief ingezet op de samenwerking met de huisartsen en de scholen. Alle scholen zijn bezocht. De samenwerking met de scholen en huisartsen is geëvalueerd. De samenwerking en evaluaties waren structureel van aard. Er zijn in 2019 twee POH- Jeugd bij de huisartsen vanuit de gemeente ingezet. De afstemming met de jeugdbescherming en jeugdreclassering is regelmatig en loopt naar wens. Er wordt kritisch gekeken naar meerdere varianten van jeugdhulp. Er is één grote aanbieder, waarmee de lijnen heel kort zijn. Met de andere twee zijn we nog in gesprek om ook dit resultaat te bereiken. De sportcoach is ingezet bij de lokale voetbalverenigingen om ouders en

	trainers laagdrempelig te ondersteunen in het contact met kinderen (en hun ouders) en vragen rond onder andere gedragsproblemen en groepsdruk te bespreken. De coördinator armoedebelid heeft diverse "kijkjes in de keuken" georganiseerd, om de mogelijkheden die er zijn op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening breder bekend te maken. Deze coördinator informeert de integraal consultants regelmatig over welke mogelijkheden er zijn en geeft tips over het herkennen van situaties van armoede en schulden. Naast de werkgroep LEA zijn ook de schoolbesturen, organisaties voor kinderopvang betrokken geweest bij het opstellen van lokale samenwerkingsafspraken. Bij de implementatie van de doorgaande lijn zijn naast basisonderwijs en kinderopvang ook de gastouders betrokken.
Doelstelling (S4): De gemeente Losser biedt tijdig, passende ondersteuning en zorg.	
Ondersteuning en zorg is bereikbaar en toegankelijk voor de inwoners en is integraal, passend en kostenadequaat aangeboden	• In 2019 besteden we extra aandacht aan groepen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben, waaronder statushouders. Dit is de groep die, ondanks de aantrekkende arbeidsmarkt, niet zelfstandig aan het werk komt. Waar nodig krijgen mensen trajecten op maat aangeboden die bijdragen aan een maximaal haalbare inzetbaarheid. De participatieconsultanten monitoren de voortgang door regelmatig contact met de uitkeringsgerechtigden. • Omdat in Overdinkel relatief veel mensen met een uitkering wonen, worden cliënten met een Participatiewet-uitkering intensiever en meer nabij begeleid. Na een intake worden trajecten op maat aangeboden, die de actieve participatie in de maatschappij bevorderen. • Alle WSW-werknemers van Team Werken in Losser nemen actief deel in/aan de maatschappij. Dit gebeurt, vooralsnog tot 2021, door plaatsing bij het productiebedrijf van Larcom Oldenzaal en door plaatsing bij reguliere werkgevers. We realiseren dat door: in te zetten op persoonlijke ontwikkeling van de werknemers, het opbouwen en beheren van een netwerk van contacten en het leveren van maatwerk bij plaatsingen (jobcarving, jobcoaching, loonkostensubsidie, begeleidingsafspraken, passende tariefafspraken en de no-riskpolis). • Met ingang van uiterlijk 1 januari 2021 zullen nieuwe afspraken moeten zijn gemaakt met betrekking tot de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW), de raamovereenkomsten met Larcom lopen per die datum af. • Voor de periode vanaf 2021 wordt onderzoek gedaan en een besluit voorbereid voor de doorontwikkeling van de uitvoering van de WSW. Hierbij wordt ook de verbinding onderzocht wordt met de groep 'nieuw beschut' die onder de Participatiewet valt. • Centrale toegang door ontwikkelen. • Uitvoering geven aan de nieuwe was- en strijkservice. • Met partners sturen op 'zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig'. • Analyseren duurste gezinnen of de zorg nog steeds passend en

	adequaats is inzet. • Overgang tussen de verschillende wetgevingen vloeiend laten verlopen, zodat de inwoner hier zo min mogelijk hinder van ondervindt. • Structureel controleren of zorg rechtmatig geleverd is door middel van sturing op resultaten. Bij evaluaties maken we gebruik van het regionaal format. • Monitoren van de top 10 aanbieders Wmo en Jeugd.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zoals statushouders, mensen met een arbeidshandicap of met een GGZ achtergrond, zijn intensief begeleid. Werkzoekenden in Overdinkel zijn intensief begeleid in Overdinkel. De werkwijze is iedereen met een Participatiewetuitkering, een passend aanbod te doen. Het aantal uitkeringen is in 2019 verder gedaald van 299 naar 270; deze daling is groter dan verwacht. De medewerkers van de afdeling WIJZ van zijn allemaal getraind in integraal werken. De consultants zijn bijgeschoold op alle drie de wetten, om de inwoners beter te woord te kunnen staan. De inzet van thuisbegeleiders, consultants als POH/ondersteuning bij de huisartsen en de inzet van de consultants als SMW tijdens spreekuren op school is gecontinueerd. Werknemers met een Wsw-dienstverband bij de gemeente Losser zijn zoveel als mogelijk en passend, middels detachering danwel begeleid werken in een reguliere werkomgeving geplaatst. Het gaat dan over 75% van de totale WSW-populatie. Over 2019 is een groot personeel verloop geweest. De belangrijkste reden daarvoor is pensionering. Eind 2019 waren nog 126 personen werkzaam met een Wsw-dienstverband bij de gemeente Losser. Begin 2019 waren dat er nog 138. In 2019 is, gezamenlijk met de gemeente Oldenzaal, een onderzoek gestart naar de continuering van de samenwerking met de huidige contractpartner Larcom. Een belangrijk onderdeel van de eventuele continuering van de samenwerking met Larcom zal zijn het tot stand brengen van een nadrukkelijke verbinding tussen, enerzijds, beschut werken vanuit de Wsw en de Participatiewet en anderzijds, de Wmo en statushouders. Er zijn drie taalklassen gestart in Overdinkel. In deze taalklassen krijgen kinderen met een taalachterstand extra ondersteuning in de taalvaardigheid.
Ingekochte ondersteuning en zorg is voldoende en van goede kwaliteit	• Lokaal evalueren van de kwaliteit van zorg. • Het regionaal bevorderen van kwalitatief en rechtmatige zorg voor (kwetsbare) inwoners middels het 'barrièremodel' en het kwaliteitskader in samenwerking met de regionale en eventueel lokale toezichthouder en lokaal contractmanagement.

	• Monitoren van de top 10 aanbieders Wmo en Jeugd.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? • Regisseurs van de gemeente Losser evalueren frequent de doelmatigheid en daarmee onder ander ook de kwaliteit van zorg die geleverd wordt. • Zowel regionaal als lokaal hebben onderzoeken plaatsgevonden naar de kwaliteit en rechtmatigheid van de zorg voor inwoners. Er is zowel proactief (zonder directe aanleiding) als reactief (signaal gestuurd) onderzoek verricht. • In 2019 is vanuit het contract- en leveranciersmanagement actief geïnvesteerd in de communicatie en samenwerking met meer dan 30 (zorg)aanbieders. Van deze 30 aanbieders maken 20 aanbieders onderdeel uit van de top 20 aanbieders van de gemeente Losser (de top 20 is destijds bepaald op basis van het aantal cliënten Wmo en Jeugd; peildatum 1 januari 2019).

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie 2018	Begroting (na wijziging)	Realisatie 2019
Sociaal	30.689	32.198	30.557
Totaal Lasten	30.689	32.198	30.557
Sociaal	8.446	7.486	7.265
Totaal Baten	8.446	7.486	7.265
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	22.243	24.712	23.292
Sociaal	31	0	211
Totaal Storting reserves	31	0	211
Sociaal	634	507	1.289
Totaal Onttrekking reserves	634	507	1.289
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	-603	-507	-1.078
Gerealiseerd resultaat	21.640	24.205	22.214

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".

Per saldo wijkt het Programma Sociaal € 1.991.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Toelichting saldo lasten:

De lasten op het onderdeel sport zijn vooral door de verplichte afwaardering van de sporthal de Fakkel en het nadeel op de verrekening van de btw met bijna € 410.000 overschreden.

Er zijn meer uitkeringsgerechtigden uitgestroomd dan verwacht. In de landelijke prognoses werd rekening gehouden met een lichte stijging, waardoor de werkelijke kosten lager zijn dan de budgetten. Hierdoor is er een voordeel op het taakveld Inkomensregelingen van € 649.000.

Op het product Sociale Werkvoorziening zijn de lasten € 663.000 lager door een overheveling van de doorberekening WSW-lonen naar de kostenplaats Servicebedrijf; omdat het hierbij gaat om een gemeente-interne doorberekening moet conform de voorschriften dit niet als een bate (zoals in de begroting), maar als een negatieve last in de administratie worden verwerkt. Daarnaast is er zo'n € 75.000 aan reiskosten niet afzonderlijk begroot. Het totaal voordeel op het taakveld Begeleide participatie bedraagt € 568.000.

Voor de maatwerkvoorzieningen hulpmiddelen zijn de kosten € 60.000 lager dan verwacht, doordat onder andere de code 'Veilig vervoer' is uitgesteld. Ook blijken de kosten lager te zijn dan verwacht. Voor de ondersteuningsbehoeften Wmo bedraagt de nadelige afwijking ten opzichte van de begroting € 110.000.

De kosten voor ondersteuning jeugd zijn in totaal € 522.000 lager dan begroot. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat meer is ingezet op 'algemene voorzieningen' in plaats van op individuele voorzieningen. Daardoor ontstaat een kostenvoordeel. Dit is voor een groot deel ook te danken aan de pilots, beschreven in het voorstel 'Van Actie naar inzicht' en de regisseur externe verwijzing. Het aantal jeugdigen in zwaardere trajecten is tevens gedaald.

Toelichting saldo baten:

Het btw-nadeel op het onderdeel Sport wordt naar alle waarschijnlijkheid gecompenseerd door de Spuk-uitkering, waardoor de baten een voordeel van € 150.000 laten zien. Verder zien we op de kosten van onderwijs een voordeel van in totaal € 120.000, met name door lagere kosten van onderwijshuisvesting en meevallers op het leerlingenvervoer.

Voor beschermd wonen zijn er incidentele baten in 2019, het voordeel is € 360.000. Deze regeling wordt door de gemeente Enschede als centrumgemeente onder meer voor Losser uitgevoerd.

Toelichting saldo stortingen:

Er is meer in de reserves gestort dan geraamd. De extra storting is het gevolg van de reservering van niet uitgegeven middelen voor Gezond in de Stad (GIDS).

Toelichting saldo onttrekkingen:

Er is meer dan € 750.000 meer onttrokken aan de reserves dan geraamd. Tegenover de afwaardering van de sporthal staat de vrijval van de hiervoor gevormde bestemmingsreserve voor een bedrag van € 450.000. Daarnaast zijn bedragen aan de reserves onttrokken voor projecten in het Sociaal Domein en applicatie voor het Sociaal Domein.

1.2. Fysiek

Programmadoel:

"Losser is een duurzame, schone en veilige gemeente met ruimte voor de kwaliteiten van het Noordoost Twentse landschap en de vitale dorpskernen."

Doelstellingen:

1. De gemeente Losser heeft een vitale landelijke omgeving
2. De gemeente Losser biedt ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen
3. We laten een gezonde leefomgeving na aan de volgende generaties
4. In de gemeente Losser is het prettig wonen en leven

Doelenboom Fysiek

Fysiek	-->	Een vitale landelijke omgeving	-->	Lasten	5.933
			-->	Baten	409
		Ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen	-->	Lasten	259
			-->	Baten	380
		Gezonde leefomgeving	-->	Lasten	2.809
			-->	Baten	2.383
		Prettig wonen en leven	-->	Lasten	5.602
			-->	Baten	8.552

Wat hebben we bereikt?

Met de vaststelling van een aantal ontwikkelingsgerichte (partiele) herzieningen van bestemmingsplannen en beleidsnotities en -visies op het gebied van Landschap, Recreatie en Toerisme en Ruimtelijke Ordening is ook in 2019 uitvoering gegeven aan een verdere ontwikkeling en versterking van het landschap, economische ontwikkelingen en de leefbaarheid van de kerkdorpen.

Tevens zijn belangrijke stappen gezet om de gemeentelijke organisatie voor te bereiden op de implementatie van de nieuwe Omgevingswet.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (F1): De gemeente Losser heeft een vitale landelijke omgeving.	
De kernkwaliteiten van het landschap zijn behouden en versterkt in samenwerking met belanghebbenden	Omgevingswet • Als onderdeel van de Omgevingswet wordt een omgevingsvisie opgesteld. • Ten behoeve van de omgevingsvisie (vergelijkbaar met de huidige Structuurvisie) start de gemeente Losser met het opstellen van een (beleidsgericht) uitvoeringsprogramma. • De gemeente Losser gaat oefenen met het opstellen van een omgevingsplan (vervanger van bestemmingsplan) voor het plangebied bedrijventerrein Zoeker Esch - de Pol.
	Cascobeleid In samenwerking met de gemeente Dinkelland wordt het cascobeleid

	geactualiseerd en vastgesteld. Allianties • Samen met de betrokkenen zoeken we naar mogelijkheden om de kernkwaliteiten van het landschap en de natuur te behouden en de economie te versterken. We bieden Losser aan als proeftuin, als ware het een 'living lab losser' voor zover passend bij onze doelstellingen. Erfgoed • Binnen ruimtelijke projecten bestaat aandacht voor (groen) erfgoed en ruimtelijke kwaliteit. Uitvoeringsactiviteiten • In samenwerking met de provincie en de betrokken gebiedspartijen wordt verder uitvoering gegeven aan: ○ De realisatie van Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS); ○ De verdere ontwikkelingsopgave voor de Natura 2000-gebieden onder anderen door de vaststelling van Provinciale Inpassings Plannen (PIP's); ○ De kavelruil op vrijwillige basis in het gebied Losser Noord CKO (Coördinatiepunt Kavelruil Overijssel). ○ Het faciliteren van onderhoud en het versterken van landschapselementen.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Omgevingswet Op basis van het 'Programmaplan invoering Omgevingswet' zijn projectplannen opgesteld voor: • De totstandkoming van de Omgevingsvisie; voor de begeleiding van het proces is een adviesbureau gecontracteerd. • Het opdoen van ervaring met het opstellen van een omgevingsplan, daarvoor richten we ons op het plangebied Zoeker Esch - de Pol. • De inrichting van de werkprocessen en het aansluiten op het landelijke digitale stelsel omgevingswet opdat we uitvoeringstechnisch op 1-1-2021 gereed zijn. Cascobeleid Het cascobeleid is in samenwerking met de andere NOT-gemeenten geëvalueerd. Daarbij is geconcludeerd dat de doelstelling van het behoud van het karakteristieke Twentse landschap nog steeds actueel is. Wel zal de casco-kaart beter bijgehouden moeten worden. Hiermee is in Losser een start gemaakt door al uitgevoerde cascoprojecten in te voeren op de cascokaart en geconstateerde fouten te herstellen. Verwacht wordt dat deze verbeter slag medio 2020 kan worden afgerond.

	Allianties We hebben de mogelijkheden binnen Losser onder de aandacht gebracht bij de kennisinstellingen en NovelT en omgekeerd en zijn in overleg met deze partijen. Studenten hebben in het kader van een Smart Solution Semester van Saxion in Overdinkel aan een opdracht gewerkt; NovelT is actief betrokken bij de Agrarische Dialoog. In samenwerking met de gemeenten in Noord-Oost-Twente, Landschap Overijssel, LTO en de Stichting Behoud Twents Landschap, is de Landschapsdeal Noordoost-Twente opgezet. Het doel van deze deal is het onderhoud van bosjes en houtwallen bevorderen, adviseren over maatregelen en communiceren over onderhoudsprojecten. Vooralsnog worden de middelen vooral ingezet voor advisering en communicatie. Op termijn worden ook oplossingen gezocht voor het bekostigen van het onderhoud zelf. Erfgoed In 2019 is de visienota cultuur vastgesteld. Erfgoed heeft hierin een prominente rol. Binnen gebiedsinrichtingsplannen is erfgoed (zowel fysiek als 'het verhaal van de plek') meegenomen. Mede hierdoor was het mogelijk hiervoor (provinciale) subsidies te verkrijgen. Uitvoeringsactiviteiten Ook in 2019 is er, onder de regie van de provincie en samen met de betrokken partijen, verder gewerkt aan de ontwikkelopgave in het kader van Natura 2000. Door de provincie zijn voor de gebieden Landgoederen Oldenzaal en Punthuizen-Stroothuizen de Provinciale Inpassings Plannen (PIP's) vastgesteld. Daarnaast zijn onder de regie van de provincie voorbereidende werkzaamheden gestart om ook voor het deelgebied Dinkelland-zuid een PIP op te stellen. In het kader van de CKO (kavelruil op vrijwillige basis) is samen met CKO een eerste verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden van een boerderijverplaatsing in het gebied Losser Noord.
Sloop en hergebruik van voormalige agrarische gebouwen is gefaciliteerd	Beleidsnotitie “Buitengebied met kwaliteit” - Met de uitwerking van de beleidsnotitie “Buitengebied met kwaliteit” wordt sloop van voormalige agrarische bebouwing eenvoudiger gemaakt en passend hergebruik gefaciliteerd. Het resultaat wordt bereikt door ontwikkelbehoefte te verbinden met de slooppogave. De volgende beleidsinstrumenten worden ontwikkeld: - Sloopregistratie 'Schuren voor schuren' beleid 'Schuren voor uitbreiding (bedrijfs)woningen' beleid - Vereenvoudiging 'Rood voor rood' beleid - Beleid 'zorg in het buitengebied' - Pilot “Sloopbank”.

	Wat hebben we in 2019 gedaan? Het conceptbeleid is verder uitgewerkt en gepresenteerd c.q. voorgelegd aan de raad. De input is meegenomen in de definitieve uitwerking ten behoeve van het participatietraject.
De gemeente Losser is ontsloten met goede verbindingen tussen kerkdorpen, natuurgebieden en omliggende steden	• Beschikken over goede recreatieve voorzieningen en de 'basis op orde'. Knelpunten in routes waar mogelijk oplossen. Samengewerkt wordt met het Routebureau van de Regio Twente. • Opstellen van een Gemeentelijke Mobiliteitsvisie met uitvoeringsprogramma Mobiliteit. • Inzetten op behoud van de huidige lijnvoering voor het openbaar vervoer. • Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid voor verschillende leeftijdsgroepen. • Vaststellen van het beleidsplan Wegen.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? <u>Knelpunten routes:</u> We zijn gestart met de ontbrekende verbinding Stuwwal-Dinkeldal in het routenetwerk en brengen de mogelijkheden in kaart. We hebben samen met buurgemeente Gronau, percelen aangekocht voor het realiseren van een (fiets/) wandelverbinding tussen Overdinkel en Gronau die in 2020 gereed is. Routenetwerken Twente zorgt ervoor dat deze verbinding wordt opgenomen in het wandel/ fietsnetwerk. Vrijkomende materialen uit het centrum van Losser zijn hergebruikt ten behoeve van deze verbinding. We hebben in beeld gebracht wat nodig is voor het ommetje Tiekenveen in Overdinkel, zodat dit gerealiseerd kan worden. We werken nauw met Routenetwerken Twente samen om de basis van de routenetwerken in Losser op orde te krijgen en te houden. Het beleidsplan Wegen Losser 2018 – 2028 is in juni door de raad vastgesteld, waarbij het onderhoudsbudget structureel is verhoogd. Ten aanzien van de Gemeentelijke Mobiliteitsvisie zijn voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd. Tegelijkertijd speelden de voorbereidingen op het proces om te komen tot een Omgevingsvisie. Gezien het feit dat de tijdsspanne te overzien is, is geconcludeerd dat het beter is om vanuit verschillende vakspecialismen samen een gedeelde visie op ruimte en mobiliteit op te stellen (ihkv de Omgevingsvisie) en vervolgens op basis hiervan een integraal Mobiliteitsplan op te stellen. Dit proces is begin 2020 van start gegaan. Regionale samenwerking verkeer en vervoer <u>Educatie- en communicatieprojecten:</u> In het kader van een gezamenlijke provinciale aanpak op het gebied van educatie- en communicatieprojecten, toegespitst op gedragsbeïnvloeding voor diverse leeftijdscategorieën, zijn de volgende projecten uitgevoerd:

- ANWB Streetwise voor basisscholen;
- Project Veilig op Weg voor basisscholen (waaronder “dode hoek”);
- VOMOL-project voor basisscholen (veilig omgaan met opvallend landbouwverkeer);
- Verkeersquiz Losser voor basisscholen;
- Verkeersmarkt voor het Carmelcollege;
- Project Veilig Uitgaan Veilig Thuis komen voor het Carmelcollege;
- Project Fiets4Safe voor het Carmelcollege;
- Project 50cc Scooterschoolevents voor het Carmelcollege;
- Broemcursus voor 50+-ers;
- Scootmobielcursus voor volwassenen.

Verkeersveiligheid fietsers:

In januari 2019 en november 2019 heeft er in de ochtend, in het kader van de landelijke fietsverlichtingscampagne, een fietsverlichtingscampagne plaatsgevonden op het fietspad aan de Oldenzaalsestraat en wel ter hoogte van steenfabriek De Werklust. Hierbij werden de fietsers aangehouden en degenen zonder verlichting werden toegesproken over de noodzaak van goede fietsverlichting en kregen fietslampjes uitgereikt om hun fiets te verlichten.

Veiligheidshesjes voor alle Losserse basisschoolkinderen:

In de eerste schoolweek na de grote vakantie is de actie “Veiligheidshesjes voor alle Losserse basisschoolkinderen” gehouden. Een actie van de gezamenlijke verkeersouders van de Losserse basisscholen in samenwerking met de gemeente Losser. Hierbij werden aan alle leerlingen van de 12 Losserse basisscholen en de Losserse leerlingen van het bijzonder onderwijs veiligheidshesjes uitgedeeld. Hiermee kunnen deze kinderen zichtbaar en veilig aan het verkeer deelnemen.

MaaS-pilot Twente:

Eind 2018 hebben 8 Twentse gemeenten, waaronder de gemeente Losser, in gezamenlijkheid besloten deel te nemen aan de MaaS-pilot Twente (Mobility as a Service). De Twentse MaaS-pilot is een van de 7 regionale pilots die het ministerie van I&W financieel en met kennis ondersteunt. De doelstelling hierbij is om, conform de “Twentse Visie op vervoer”, binnen drie jaar een volwaardig goed functionerend reisbureau op te zetten en in stand te houden. Dit met de doelstelling het gebruik van maatwerkvervoer te verminderen door aan alle inwoners en bezoekers van Twente, op een toegankelijke en laagdrempeligere manier, toegang te bieden tot het voor hen op dat moment meest aantrekkelijke vervoermiddel.

Vooruitlopend op de eind 2019 te houden aanbesteding heeft er op 5 september 2019 een marktconsultatie plaatsgevonden. Dit met de doelstelling belangstellende raamcontractanten inzicht te geven in het huidige maatwerkvervoer, de MaaS-pilot Twente te pitchen en te promoten, het Programma van Eisen toe te lichten en de mogelijkheid te bieden tot het stellen van vragen.

Naar aanleiding van de op 6 december 2019 gehouden aanbesteding is

	besloten om de 1^e fase van de MaaS-pilot Twee, die loopt tot april 2020, in te gaan met twee marktpartijen te weten Tranzer en Keolis. Hierna zal worden besloten welke marktpartij de MaaS-pilot Twente toebedeeld krijgt om een digitaal platform te creëren (bijv. mobiele app) waarmee op maat gemaakte reismogelijkheden en persoonlijk reisadvies met real-time informatie wordt aangeboden, inclusief betaling en afhandeling van transacties. <u>Concessie “Overijsselse en Gelderse aanpak voor slim openbaar laden”:</u> Eind 2018 is de concessie “Overijsselse en Gelderse aanpak voor slim openbaar laden” van start gegaan. Dit met de doelstelling dat eind 2020 in Overijssel behoefte bestaat aan 1.400 laadpalen in de openbare ruimte. Hiermee wordt een dekkend netwerk van laadmogelijkheden gecreëerd. Om elektrisch rijden te faciliteren c.q. te stimuleren zijn in 2019 de strategische locaties 't Lossershoe te Losser, 't Trefhuus te Overdinkel voorzien van een openbare laadpaal. In 2020 zullen er nog op meerdere locaties laadpalen komen. In het verlengde hiervan zijn de bewoners van de gemeente Losser gewezen op de site Openbaarladen.nl waar kosteloos een laadpaal voor in de openbare ruimte kan worden aangevraagd. Hiervan zijn eind 2019 de eerste aanvragen gehonoreerd welke in 2020 geplaatst zullen worden. <u>Bevorderen openbaar vervoer:</u> Het vervoerplan 2019 OV concessie Twents is in feite gelijk aan het vervoerplan uit 2018. Echter met dit verschil dat in de tweede helft van 2019 de buslijnen 61 en 64 te maken kregen met langdurende omleidingsroutes binnen de bebouwde kom van Losser. Dit door het toedoen van de grootschalige herinrichtingswerkzaamheden aan de Gronausestraat. Daar deze werkzaamheden duren tot eind 2020 is/wordt deze tijdelijke loop van buslijnen 61 en 64 opgenomen in het vervoerplan 2020 OV concessie Twents. De beleidsuitgangspunten op gebied van verkeer, vervoer en parkeren zijn een standaardrandvoorwaarde bij herinrichtingsprojecten. Concrete voorbeelden uit 2019 zijn de in uitvoering genomen projecten herinrichting Gronausestraat Noord, herinrichting centrum Losser en herinrichting Lossersestraat in De Lutte.
De relatie tussen de dorpskernen en het omliggende landschap in de gemeente Losser is duurzaam versterkt	• Het omringende landschap rond de dorpskernen wordt ontsloten door fiets- en wandelroutes. De ambiance vanuit de dorpskernen wordt doorgetrokken naar de routes, zodat een vloeiende overgang ontstaat. • Visievorming “Losser aan de Dinkel”. • Verankeren “ontbrekende schakel in LAGA-fietspad (achter bedrijventerrein De Pol” in gebiedsproces N2000 Dinkel”. • Concrete planvorming rondom het verzachten van de dorpsranden De Lutte, aanhakend bij externe ontwikkelingen en kansen.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? We hebben externe bijdragen verworven voor projecten die bijdragen aan

	deze doelstelling: - Dorpsranden De Lutte - Gastvrij De Lutte - deelprojecten uit de concept-visie "Losser aan de Dinkel" - ontbrekende schakel in LAGA-fietspad (achter bedrijven terrein De Pol). - Dorpshoes Beuningen (vanuit Boeiend Beuningen, met steun van de gemeente). De voorbereidingen voor deze projecten zijn gestart en krijgen een vervolg in 2020/2021. Het geprojecteerde fietspad achter bedrijventerrein De Pol is, inclusief het versterken van de houtwal en andere voorzieningen, opgenomen in o.a. het PIP-proces dat formeel begin 2020 van start gaat. Ten aanzien van Losser aan de Dinkel zijn, ten gevolge van de subsidiekansen, twee sporen ontstaan: - De aanzet voor de visie Losser aan de Dinkel (2017) is gepresenteerd aan uw raad en wordt in 2020 geactualiseerd en uitgewerkt; - De aanzet van de visie uit 2017 heeft in sterke mate bijgedragen aan het verwerven van de externe financiële middelen. Deelprojecten en uitvoeringsmaatregel waarvoor de middelen zijn verworven worden in 2020 en 2021 uitgevoerd.
Doelstelling (F2): De gemeente Losser biedt ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.	
Het toerisme is versterkt door differentiatie van het verblijfsrecreatief aanbod, kwaliteitsverbetering en productvernieuwing	• De rol van de gemeente is aanjagen, faciliteren en verbinden. • We willen graag -samen met de ondernemers- meer overnachtingen en meer bestedingen in de hele gemeente realiseren. Dit komt ten goede aan de leefbaarheid in de kernen en de werkgelegenheid. We stimuleren en faciliteren nieuwe initiatieven. • Bij de beoordeling van nieuwe initiatieven in de verblijfsrecreatieve sector wordt vooral gekeken of een initiatief een aantoonbare meerwaarde heeft. Door bij de onderbouwing van de initiatieven gebruik te maken van de 'Leisure Leefstijlen' wordt ingezet op een betere afstemming tussen vraag en aanbod.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? <u>Actieprogramma Recreatie en toerisme.</u> We hebben, samen met de brede sector, bestaande uit diverse partijen, variërend van agrariërs tot horecaondernemers, cultuur- en natuurorganisaties en dorpsranden, het Actieprogramma uit 2016 geactualiseerd. De rollen, taken en verantwoordelijkheden van de diverse partijen zijn bevestigd. Dit Actieprogramma was medio 2019 gereed en heeft als aanjaagfunctie voor een aantal projecten gefungeerd. Vernieuwende initiatieven als Lutterzand Literair en een pop up escaperoom in Overdinkel hebben we middels een bijdrage gestimuleerd. <u>Thema Smokkelen.</u> Het thema Smokkelen is verder ontwikkeld door o.a. inzet op thematische lesbrieven in samenwerking met Tetem. Het Twents Blokje Om waar de Smokkelroute deel van uit maakt is geopend. Ondernemers zijn gestimuleerd om arrangementen te maken.

	<u>Nieuwe initiatieven.</u> We hebben ondernemers bij nieuwe initiatieven gestimuleerd om gebruik te maken van de 'Leisure Leefstijlen', zodat initiatieven met een aantoonbare meerwaarde ontstaan.
Werkgelegenheid is gestimuleerd doordat bestaande en nieuwe bedrijven zowel binnen de gemeente als de regio kansen en ruimte krijgen om zich verder te ontwikkelen	• Wij zorgen voor een goed ondernemersklimaat en zijn laagdrempelig bereikbaar voor ondernemers. • We faciliteren waar mogelijk initiatieven van ondernemers. • Het college bezoekt bedrijven, we organiseren en/of faciliteren ondernemersbijeenkomsten, we zorgen voor vitale bedrijventerreinen en stemmen regionaal af. • We stellen een detailhandelsvisie op. • Er vindt periodiek (bestuurlijk) overleg plaats met de verschillende ondernemersverenigingen. • Op het niveau van Regio Twente sluiten wij aan bij acquisitie en marketing
	Wat hebben we in 2019 gedaan? <u>Laagdrempelig bereikbaar.</u> Zowel bestuurlijk als ambtelijk hebben we bedrijven bezocht. Hierbij nodigen we de ondernemers uit bij ontwikkelingen in een vroegtijdig stadium contact op te nemen met de accountmanager. We hadden regulier contact met de diverse ondernemersverenigingen in de gemeente en woonden de vergaderingen van de Samenwerkende Ondernemersverenigingen Gemeente Losser (SOG) actief bij. We informeerden pro actief ondernemers over subsidies en andere regelingen. <u>Faciliteren van initiatieven van ondernemers.</u> We hebben ondernemers herhaaldelijk opgeroepen vroegtijdig hun plannen aan ons voor te leggen zodat we kunnen meedenken in hun initiatieven. <u>We hebben ondernemersbijeenkomsten georganiseerd.</u> Gemeentebreed een ZZP bijeenkomst, Mix en Match bijeenkomst en een bijeenkomst in het kader van de Dag van de Ondernemer. In De Lutte hebben we een ondernemersbijeenkomst voor de Lutterse ondernemers georganiseerd. De gemiddelde opkomst was ca 50 ondernemers per bijeenkomst m.u.v. de Mix en Match bijeenkomst. Hiervoor was onvoldoende animo. <u>Detailhandelsvisie.</u> De in 2018 verkregen input is verwerkt in 2019 tot een concept detailhandelsvisie. Hierbij is ook flankerend beleid met een subsidieverordening opgesteld. <u>Inspelen op actualiteiten.</u> We hebben de regionale en landelijke ontwikkelingen afgestemd tijdens regionale overleggen, waarbij ook de Regiodeals en de Agenda voor Twente gemonitord zijn. We hebben Starten in Twente onder de aandacht gebracht bij startende ondernemers.
De gemeente Losser is vermarkt als de Schatkamer van Twente	• We willen onze gemeenschap op de kaart zetten zodat Losser wordt gevonden om te wonen, werken en recreëren. • We verbinden ondernemers door de Schatkamer van Twente en stimuleren ondernemers en organisaties om de Schatkamer van Twente uit te dragen. • We willen beleving (laten) toevoegen, het beeldmerk van de Schatkamer van Twente laden. We geven subsidie aan de VVV voor

	gastheerschap, informatievoorziening en lokale productontwikkeling. De marketing van Twente, Landgoed van Nederland organiseren we samen met de overige Twentse gemeenten en Marketing Oost. • Het cultuurhistorische erfgoed wordt gezien als 'parels in de Schatkamer'. Waar mogelijk wordt het 'Verhaal van Losser' verteld en (nadrukkelijker) onder de aandacht gebracht van bewoners en bezoekers.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? <u>Toeristische marketing.</u> Twente Marketing en VVV De Lutte Losser hebben de ketensamenwerking versterkt. Als gemeente volgden, faciliteerden en stimuleerden we de ontwikkelingen, zoals meer online zichtbaarheid, Engelstalige en Duitstalige informatie. Hiertoe zijn prestatieafspraken met de VVV de Lutte-Losser gemaakt. <u>Schatkamer van Twente.</u> We hebben ervoor gezorgd dat de uitingen van de Schatkamer van Twente passen binnen de profilering van Twente Marketing. Samen met de ondernemers hebben we een toeristische film gemaakt over Losser. Daarnaast zijn een film over wonen en werken in Losser en een corporate film ontwikkeld. Om ons beter te kunnen profileren hebben we een portal laten ontwikkelen voor de Schatkamer van Twente.
Doelstelling (F3): We laten een gezonde leefomgeving na aan de volgende generaties.	
Duurzaamheid is stelselmatig betrokken in de voorbereiding en uitvoering van gemeentelijke taken en initiatieven	• Algemeen. De uitvoering van het duurzaamheidsbeleid is verankerd in de concept uitvoeringsagenda 'Duurzaam Losser'. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd/bijgesteld. • Educatie/ bewustwording van de medewerkers van de gemeente Losser. • Onderzoek naar verduurzaming van gemeentelijke vervoersbewegingen.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? De dynamische Uitvoeringsagenda Duurzaam Losser 2018 en 2019 is leidend geweest voor de invulling en verantwoording van het ingestelde duurzaamheidsfonds (van € 5 ton). Dynamisch van aard is deze Uitvoeringsagenda van 40 projecten lopende het jaar aangevuld tot 45 projecten. Bij de afsluiting van 2019 zijn de kosten die zijn gemaakt € 274.075. Een volledige geactualiseerde verantwoording van alle 45 projecten is via een Raadsinformatiebrief aangeboden in de vergadering van 31 maart 2020. De samenwerking van de interne en externe organisatie is uit de verf gekomen en heeft zijn plek gekregen in het Platform Losser Duurzaam. Met een fysieke locatie aan de Kerkstraat 4 in 't Greune hoes. De interne organisatie werkt hier integraal samen aan duurzaamheid en voor het externe energie transitie team (ETT) zijn vrijwilligers geworven. Deze vrijwilligers zijn aan de slag gegaan met de Greune deals in de samenleving, zoals Losser West Gas terug.

	Verder is geïnvesteerd in de verduurzaming van het materieel van het Servicebedrijf. Op het moment dat vernieuwing van materieel nodig is wordt bekeken of de aanschaf van elektrische bedrijfsmiddelen een optie is. Inmiddels beschikt het Servicebedrijf over 9 elektrische bedrijfsagens met oplaadstation. Ook bij de vervanging van mechanische handgereedschappen wordt bekeken of het overgaan van motorische aangedreven gereedschappen vervangen kunnen worden door elektrisch aangedreven gereedschappen. <u>Vervangen openbare verlichting</u> Op basis van het vervangingsplan openbare verlichting zijn, naast de verlichting die vervangen wordt binnen verschillende uitvoerings-projecten, in 2019 226 armaturen vervangen. Hierbij is het grootste gedeelte van de “energie slurpende” armaturen vervangen door zuinige LED verlichting (met een dimprogramma). Hiermee besparen we ongeveer 54% energie op jaarbasis (gerekend over deze 226 armaturen).
De gemeente Losser is in 2022 minimaal 20% energieneutraal	• Duurzaam (T)huis Twente ◦ De wooncoaches zijn gepromoot. • Er zijn ‘Greune deals’ met woningcorporatie(s), scholen en verenigingen en bedrijven gesloten. • Een doorvertaling van het gasloos bouwen naar bestaande en toekomstige woningvoorraad is gemaakt. • Er wordt i.o.m. met de woningcorporatie een pilot uitgevoerd met (een) energieleverende woning(en). • Initiatieven voor zonneparken en windmolens worden binnen kaders gefaciliteerd. • Er is een plan voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. • We participeren in regionale fora voor grootschalige energieopwekking en -distributie.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Binnen de samenwerking Regio Twente op gebied van Milieu, Duurzaamheid en Afval is gewerkt aan een belangrijk thema, namelijk dat van de Regionale Energie Strategie Twente (RES-T). Voor deze RES-T zijn de bouwstenen ontwikkeld om bestuurlijke keuzes te kunnen maken. Daarnaast is met 11 Twentse gemeenten een samenwerkingsverband aangegaan voor inbesteding van de donkergroene duurzame energie inkoop bij Twence. Ook de samenwerking met Noordoost Twente (NOT) is sterker geworden en wordt nu ook buiten de Regio NOT erkend. Op 21 november 2019 is de digitale omgeving voor samenwerking op gebied van communicatie en participatie op duurzaamheid gelanceerd: https://www.energievannoordoosttwente.nl/. Binnen de samenwerking met de Noord Oost Twentse gemeenten (NOT) is gewerkt aan een belangrijk ander thema, namelijk dat van de Warmtevisie (aardgasloos). Deze is in samenwerking met de ketenpartners en inwoners van de gemeenten opgesteld. De Warmtevisie ligt momenteel ter inzage en kan naar verwachting in het voorjaar 2020 worden vastgesteld. Verder is een

	start gemaakt en subsidie aangevraagd voor de voorlopende Wijkuitvoeringsplannen (in Losser: Beuningen en Losser West). Andere projecten die in NOT verband zijn opgepakt betreffen het project Gemeente zoekt zon op bedrijfsdaken, verduurzamen/vergroenen van de legesverordening, onderzoek naar eigen exploitatie van zonnenvelden (op gemeentegrond), digitaal loket Dichtbij Duurzaam en onderzoek naar transitie van de bestaande samenwerking in het energieloket Duurzaam Thuis Twente voor de verduurzaming van de particuliere woningmarkt en de samenwerking met Energieke Regio Noordoost Twente in een energieloket voor bedrijven.
De Losserse samenleving is gestimuleerd om initiatieven op het gebied van duurzaamheid te ontwikkelen en uit te voeren	• Goede voorlichting en samenwerking voor klimaatbestendigheid, energietransitie en de circulaire economie. • Uitvoering geven aan een Energiefonds voor verenigingen en bedrijven. • Uitvoering geven aan een fonds voor burgerinitiatieven.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Naast het eerdergenoemde externe energie transitie team (ETT) zijn ook Greune deals gesloten met bijvoorbeeld het onderwijs in de energychallenges, het waterstof project van Heek, de lokale energiecoöperatie De Greuner (Beuningen), en de pilot bloembollen in groenstroken. Ook burgerinitiatieven kunnen gebruik maken van Greune deals. Zo is in 2019 een Greune deal 'Gas Terug' afgesloten. Een burgerinitiatief. Het optimaal inregelen van CV-ketels dat leidt tot vermindering van het gasverbruik bij individuele huishoudens in Losser. Het Energiefonds voor bedrijven, verenigingen en stichtingen blijkt een groot succes en is in het najaar met nog eens € 4 ton verhoogd naar een totaal beschikbaar subsidieplafond van € 6 ton. Met name de sportverenigingen maken hier ook gebruik van om de veldverlichting te verduurzamen naar led, maar ook om zonnepanelen te plaatsen op hun gebouwen. Voorbeelden hiervan zijn Stichting MAN, Sportclub Overdinkel, Hockeyclub Losser, KVV Losser en AJC'96. Bij herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte, waarbij schoon hemelwater en afvalwater gescheiden worden, wordt middels actieve communicatie gestimuleerd dat inwoners op eigen terrein ook hemelwater gaan afkoppelen. Een mooi voorbeeld hiervan is het centrumplan Losser, waarbij de voormalige Aloysiuschool is ingericht als projectbureau met een ontvangstruimte. Hier wordt praktische informatie gegeven over wat inwoners zelf kunnen doen. Op het schoolplein is een proeftuin ingericht waar basisschoolkinderen een praktijkles over water hebben gevolgd. Verder zijn de eerste voorbereiding getroffen om een meerjarig boomplantprogramma te maken dit ter invulling aan het initiatief 1 boom per inwoner.
De gemeente Losser	• Evaluatie van het project 'Differentiatie tarieven Huis aan huis afval'.

voldoet aan de doelstellingen van 'Afvalloos Twente in 2030'	Daarna zo nodig bijstellen, met als doel het aantal kilo's restafval te verminderen. • Scholen actief betrekken bij initiatieven om te komen tot een afvalloos Twente: 'Schoon belonen' • We participeren in regionale fora.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Medio 2019 is de raad geïnformeerd over de uitgevoerde evaluatie invoering Diftar. Het algemene beeld is positief. Tegelijkertijd zijn aanvullende acties nodig om in 2030 de gezamenlijke ambitie te halen. 1. De inzet van de BOA's continueren; 2. Communicatie continueren; 3. Voorloopacties organiseren; 4. Onderzoeken welke nieuwe beleidsmaatregelen kunnen worden genomen om in 2030 de gezamenlijke ambitie "Afvalloos Twente" te halen. De ambitie die is gesteld bij de invoering van Diftar is zo goed als gerealiseerd. Het aantal kilogram/inwoner/jaar is gedaald naar 85,1 kg
Er zijn maatregelen genomen om verontreiniging van de bodem te voorkomen	• In het Activiteitenbesluit is het preventieve bodembeschermingsbeleid het algemene uitgangspunt. Bij het starten van een bedrijf waar bodembedreigende activiteiten plaatsvinden moet een nulsituatiebodemonderzoek worden uitgevoerd. Dit is ook aan de orde als er al bodembeschermende voorzieningen en maatregelen zijn getroffen.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? In 2019 zijn de bodemkwaliteitskaart en bodembeheerplan vastgesteld. Tevens is een tijdelijk handelingskader voor PFAS vastgesteld.
We maken de gemeente Losser klimaatbestendig in een tempo dat gelijk is aan de (verwachte) snelheid van de klimaatverandering	• Stellen van eisen aan ruimtelijke ontwikkelingen van derden op gebied van vooral waterberging en groen. • Bij ontwerp en uitvoering van gemeentelijke plannen (reconstructies openbare ruimte, ontwikkeling bestemmingsplannen en dergelijke) concrete maatregelen op gebied van klimaat en duurzaamheid doorvoeren.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? In het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) hebben we een actieve bijdrage geleverd aan het samenwerkingsverband Twents Waternet, dat in een speciale werkplaats de Twentse Klimaatatlas heeft ontwikkeld. Hiermee zijn de kwetsbaarheden voor weersextremen in Twente in beeld gebracht. Uw Raad is daarover in november 2019 geïnformeerd. Begin 2020 is het proces van de klimaatdialoog (waarbij de Klimaatatlas een hulpmiddel is) opgestart. Uiteindelijk moet dit leiden tot een gemeentelijke strategie met een uitvoeringsprogramma. Bij ruimtelijke ontwikkelingen, of dat nu plannen zijn van derden of van de gemeente zelf, stellen we eisen aan de inrichting van de openbare ruimte op gebied van klimaat. De komende jaren wordt dit beleid verder uitgebouwd en verankerd via het proces van het DPRA en de Omgevingsvisie. Bij ontwerp en uitvoering van gemeentelijke plannen is continue aandacht

	voor duurzaamheidsmaatregelen. Veel maatregelen zijn inmiddels standaard (zoals het toepassen van gebakken klinkers in woonomgevingen, toepassen van Ledverlichting, scheiden van waterstromen, betrekken inwoners om zelf maatregelen te nemen. Ook worden praktijkproeven gedaan. Een voorbeeld hiervan zijn de zogenaamde 'klimaatbomen' die in het centrum van Losser zijn/worden gepland. Dit zijn bomen met een speciale voorziening waardoor iedere boom zijn eigen waterbuffer heeft, voldoende om het zomerseizoen door te komen. Dat we in Losser, met het systeem van de Kwaliteitsimpulsen (integrale aanpak i.c.m. participatieprocessen) waarbij we bijdragen aan zowel de eigen beleidsdoelen als die van onze partners, op de goede weg zijn blijkt ook uit het feit dat we eind 2019 externe bijdragen hebben verworven uit de regeling ZON (Zoetwatervoorziening Oost Nederland) voor het centrumplan Losser. Hierbij maken we water beleefbaar, maar voegen we ook schoon water toe aan de grondwatervoorraad waardoor verdroging wordt tegengegaan.
Doelstelling (F4): In de gemeente Losser is het prettig wonen en leven.	
De openbare ruimte is schoon, heel en veilig	• Opstellen van een overkoepelende 'Nota Kapitaalgoederen', waarin uitgangspunten over kwaliteit worden geformuleerd. • Investeren in personeel en materieel van het Servicebedrijf. • Deelnemen aan de zwerfvuildag 2019. • Stimuleren van betrokkenheid van bewoners in de openbare ruimte. • Minimaal jaarlijks schouwen van de openbare ruimte, samen met de raad/dorpsraden.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Er zijn goede investeringen gedaan bij het Servicebedrijf. Zo zijn er 3 nieuwe voormannen groen geworven en is het voertuigenpark van de wijkploegen gemoderniseerd. Daarnaast wordt blijvend geïnvesteerd in training en opleiding van de medewerkers om zo aan de afgesproken kwaliteit te kunnen voldoen In maart 2019 is onder de vlag van 'Losser Schoon' de Aanval op Afval georganiseerd, waarbij in de week voorafgaand aan de Nationale Opschoondag in alle kernen in samenwerking met tientallen partners (bedrijven, verenigingen, basisscholen, etc.) opruimacties en activiteiten zijn georganiseerd om de gemeente op te ruimen en de bewustwording t.a.v. (zwerf)afval te vergroten. In het kader van het Hondenbeleidsplan zijn de uitgevoerde maatregelen (plaatsing hondenpoepbakken en BOA-inzet) geëvalueerd en heeft bijsturing plaatsgevonden o.b.v. input van inwoners. Het college heeft intensief en regulier contact met de dorpsraden. De kwaliteit van de openbare ruimte is steeds onderwerp van gesprek. Daarnaast spelen in nagenoeg alle kernen de zogenoemde "Kwaliteitsimpulsen". Via dit integrale spoor komt ook de ontwikkeling van de openbare ruimte aan de orde.

	Voor de overkoepelende Nota Kapitaalgoederen is verder gewerkt aan de voorbereidende werkzaamheden, omdat hiervoor de onderliggende data beschikbaar moet zijn.
De openbare ruimte is kwalitatief passend ingericht afgestemd op de gebruiksfunctie	• Herinrichting buitenruimte Erve Boerrigter, De Lutte ter verbetering van 'ontvangstfunctie'. • Inrichting 30 km/uur zones opnemen in uitvoeringsprogramma bij Gemeentelijke Mobiliteitsvisie. • Uitwerken Wegenbeleidsplan; onderdeel wegvakken, waarbij gebruik/functie niet in overeenstemming is met huidige inrichting.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? In de visie 'Kwaliteitsimpuls De Lutte' (raadsbesluit maart 2017) is vastgelegd dat de buitenruimte rondom Erve Boerrigter meer in overeenstemming wordt gebracht met de functie van de dorpsboerderij als ontvangstruimte voor De Lutte en verbinding met het centrumplein. Externe ontwikkelingen maakten dat de uitvoering in twee delen ter hand is genomen: in 2019 is de centrumzijde aangepakt, terwijl in 2020 de achterzijde (in samenhang met het project dorpsranden en de ruimtelijke ontwikkelingen rondom De Lutte noord) wordt uitgevoerd. In juni 2019 is het beleidsplan Wegen door uw Raad vastgesteld. De besluitvorming heeft vooral rondom het technisch/financiële deel plaatsgevonden. Voor de beleidsmatige vraagstukken zijn oplossingsrichtingen geformuleerd welke worden ingebracht in het proces rondom de Omgevingsvisie.
Bij het vervangen en verbeteren van voorzieningen in de openbare ruimte zijn op integrale wijze de brede gemeentelijke doelstellingen nagestreefd	• Projecten in de openbare ruimte zijn opgenomen in het Meerjaren Investerings Plan (MIP): ○ Opstellen visie 'Kwaliteitsimpuls Beuningen'. ○ Uitvoeren deelprojecten 'Kwaliteitsimpuls De Lutte'. Onder andere: herinrichting Dorpstraat, ontwerp centrumplein De Lutte en de buitenruimte Erve Boerrigter. ○ Samen met partners en betrokkenen opzetten van een breed uitvoeringsprogramma Centrumplan Losser (op basis van het 'Parapluplan centrum Losser'). ○ Start uitvoering Gronausestraat Noord en fase I van het Centrumplan (onder andere: parkeerterrein Langenkamp, Brinkstraat en omgeving). ○ Vervanging van openbare verlichting (door LED).
	Wat hebben we in 2019 gedaan? In Beuningen is, in de aanloop naar het proces van de Kwaliteitsimpuls, een aantal activiteiten uitgevoerd: - Realisatie van een milieu-eiland bestaande uit vier ondergrondse afvalcontainers. De oude bovengrondse containers zijn weggehaald, waarmee deze maatregel bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit in Beuningen. - Themagewijs is informatie verzameld en zijn onderzoeken uitgevoerd zodat het proces van de kwaliteitsimpuls in 2020 gestart kan worden. Voorbeeld hiervan is het thema groen en landschap. Hierbij is met een werkgroep uit Boeiend Beuningen gekeken naar Beuningen als onderdeel van het landschap, maar is ook gekeken naar bijvoorbeeld ruimte voor

	klimaatadaptatie en energievoorziening en hoe het mogelijke toekomstige dorpskies zich goed voert in de omgeving en zich kan richten op een nog te maken centrumplein. Verder zijn onderzoeken uitgevoerd op het gebied van de kwaliteit van de bestaande infrastructuur en is de Klimaatatlas opgesteld. Het proces Kwaliteitsimpuls Beuningen vormt tevens de drager voor het uitvoeren van één van de twee pilotprojecten voor de warmtetransitievisie (Beuningen is aangemerkt als een pilot voor een WUP – wijkuitvoeringsplan). In de Lutte is volop doorgewerkt aan het programma Kwaliteitsimpuls De Lutte. De herinrichting van de Lossersestraat is afgerond (waarbij door de aanleg van een waterberging tevens de 'entree' van het dorp is verfraaid) en is een groot deel van de herinrichting van de Dorpsstraat uitgevoerd. Tegelijkertijd is gewerkt aan de herinrichting van de buitenruimte Erve Boerrigter. Parallel aan de uitvoerings-werkzaamheden is gewerkt aan voorbereidende werkzaamheden voor de volgende fasen. Zo zijn, conform de wens van uw raad, externe bijdragen verworven vanuit de regeling Nationaal Landschap NoordOost Twente, Klimaatactieve stad en DPRA-gelden (een deel hiervan is verworven dankzij de intensieve samenwerking met de St. Dorpsbelangen De Lutte). Ook is verder gewerkt aan grondruilingen en afspraken met grondeigenaren zodat vanaf 2020 gestart kan worden met het ontwerpproces voor het centrumplein. Ook bij het centrumplan Losser worden, op basis van het door uw Raad vastgestelde Parapluplan centrum Losser, meerdere sporen tegelijkertijd gevolgd: - De herinrichting van fase I (o.a. Gronausestraat, Brinkstraat, Langenkamp) is van start gegaan en loopt door tot eind 2020. - Er zijn externe bijdragen verworven voor het zogenoemde "Centrumarrangement" (afspraken tussen de provincie Overijssel, CML en de gemeente) waarmee het mogelijk wordt om verder te werken aan de andere pijlers van het Parapluplan (verkenningen voor ruimtelijke ontwikkelingen De Brink en Martinusplein, ondersteuning voor centrumondernemers, etc). - Het uitwerken van flankerend beleid om invulling te kunnen geven aan de doelstellingen voor het centrum. In totaal heeft de raad hiervoor inmiddels € 500.000 ter beschikking gesteld. Ook in Glane is de meer-sporenaanpak van toepassing, zoals door ons college in december is toegelicht aan de raad. Onderdeel van de Kwaliteitsimpuls in Glane is onder andere de synergie met de werkzaamheden van het waterschap in het Dinkeldal. Het vervangen van de openbare verlichting lift zoveel als mogelijk mee met de herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte omdat dat de mogelijkheid geeft nieuwe verlichtingsplannen te maken en de lichtmasten op de beste locaties te situeren, zodat de lichtopbrengst op de verharding voldoet aan de normen zoals vastgelegd in de beleidsnota Licht in de openbare ruimte. Zoals hierboven is vermeld, is in 2019, om technische én duurzaamheidsredenen, wel geïnvesteerd in het vervangen van de zogenaamde 'energieslurpers'.
De gemeente Losser borgt de omgevings-	De bedoeling

kwaliteit en sociale cohesie door de actuele regels correct toe te passen en te handhaven en verantwoord ruimte te bieden	We streven naar een naleefbaar en handhaafbaar kader voor activiteiten (evenementen, bouwen, bedrijvigheid, enz.), omdat dit van belang is voor een leefbare samenleving en het behouden en versterken van de kwaliteit. Om dit te bereiken: • Naast de situaties waarvoor algemene regels gelden, wordt in specifieke situaties vergunningen op maat aangevraagd en indien mogelijk verleend, dan wel nadere eisen gesteld; • Wordt gehandhaafd op algemeen geldende regels en op de specifieke vergunningsvoorwaarden; • Naast regulier toezicht en handhaving, gaan de BOA's na meer informerende acties in 2018 over tot de gebruikelijke sanctionerende acties, waarbij de prioriteit ligt bij Drank- en Horecawet, Diftar, hondenpoep en overig toezicht openbare ruimte (waaronder parkeertoezicht); • Wordt blijvende prioriteit gegeven aan de uitvoering van de vergunningverlening op een adequaat niveau, binnen de gestelde termijnen met de beschikbare menskracht. • Wordt toekomstige regelgeving (zoals de Omgevingswet) ingebed in ons beleid en indien mogelijk wordt hierop geanticipeerd. • Er wordt tijd en energie gestoken om te kunnen voldoen aan de kwaliteit/de eisen waar vanuit het Interbestuurlijk toezicht ook op wordt toegezien. Omgevingsdienst Twente (ODT) In 2019 gaat de Omgevingsdienst Twente (ODT) van start voor de milieutaken. Dit betekent dat hiermee tevens een aantal milieumedewerkers onze organisatie gaat verlaten. • Dit betekent dat de rol van de afdeling Vergunningen en Handhaving voor het onderdeel milieu verschuiven van een uitvoerende naar een beleidsmatige coördinerende rol. • Hiermee verdwijnt ook de capaciteit voor het uitvoeren van aanverwante handhavende taken die niet binnen het takenpakket van het ODT vallen. Bijvoorbeeld handhaving van de meer groene regelgeving en de afhandeling van klachten met betrekking tot meer dan milieu alleen (zoals het illegaal vellen van houtopstanden, maar ook overlastsituaties, de kraaiende hanen, rook van houtkachels). Dit is mede de aanleiding voor het verzoek om uitbreiding van capaciteit in de begroting voor het jaar 2019. Evenementenbeleid De gemeente Losser wil een bruisende gemeente zijn met een gevarieerd aanbod van evenementen. • Hierbij streven we naar een balans tussen de positieve effecten van evenementen en het voorkomen van onevenredige hinder op de woon- en leefomgeving. • We streven naar het borgen en beperken van risico's voor de
--	---

	openbare orde en veiligheid, volksgezondheid en het milieu. Het Evenementenbeleid biedt hiervoor de kaders en de eisen die aan evenementen worden gesteld. Tevens biedt het beleid transparantie over het proces.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? <u>Inzet Boa's</u> De boa's hebben op diverse terreinen hun werkzaamheden verricht en hebben ook sanctionerend opgetreden. In het eerste kwartaal van 2020 vindt een evaluatie plaats. <u>Verbetering beleidscyclus</u> In 2019 is een extern bedrijf ingehuurd om een kwaliteitsslag te maken in de beleidscyclus VTH. In dit kader is een nieuw model uitvoeringsprogramma opgesteld voor de VTH-taken, waarbij de koppeling is gelegd met de doelenboom in de begroting. Dit vooruitlopend op een herziening van het beleid. <u>Versterking formatie van handhaving</u> In 2019 hebben we de formatie van team Handhaving met vaste medewerkers kunnen invullen (2 toezichthouders bouw en een toezichthouder Apv/bijzondere wetten). Dit is van belang voor de stabiliteit in het team. Hiermee gaat ook kwaliteit van toezicht en handhaving omhoog. <u>Omgevingsdienst Twente</u> Deze is in 2019 van start gegaan. De afstemming met de omgevingsdienst verloopt goed. De komende jaren zal de ODT zich nog verder moeten doorontwikkelen. <u>Evenementenbeleid</u> Er is gewerkt aan de afronding van het conceptbeleid, waarbij de locatieprofielen nog verder uitgewerkt moeten worden. Voor de vaste evenementenlocaties worden locatieprofielen uitgewerkt, waarmee de afweging kan worden gemaakt tussen de (ruimtelijke) mogelijkheden en de toelaatbare overlast. Hiermee kan worden gereguleerd dat de juiste evenementen op de juiste plekken worden georganiseerd.
Er is variatie en kwaliteit in het woningaanbod	• We leveren maatwerk bij het uitgeven van onze bouwgrond. De lange-termijn-doelstellingen houden we tegelijkertijd ook in het oog, zodat in de toekomst onze woningvoorraad past bij de behoefte van dat moment. • We verwachten in het eerste kwartaal van 2019 nieuwe woonafspraken met de provincie en de overige gemeenten in Twente te maken. De gevolgen worden in beeld gebracht en verwerkt in het beleid en uitvoering. • Optimaliseren van de mogelijkheden voor huisvesting voor bepaalde doelgroepen, waaronder huisvesting voor één en tweépersoons huishoudens en bijzondere woonvormen. • Uitvoering wordt gegeven aan een hoogwaardig woongebied 'Wonen aan het Dinkeldal'.

	• Verruiming van aanbod voor koopwoningen in Saller wordt tot stand gebracht. • Afspraken met Domijn worden gemaakt omtrent haar voorraad aan sociale huurwoningen. • Beschermd wonen wordt geïntegreerd in het huisvestingsbeleid.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Ten behoeve van het afstemmen van de behoefte en onze voorraad heeft de Stec groep in het voorjaar een 'Woonbehoefte onderzoek en kwalitatief programmeren in de gemeente Losser' opgesteld. Gezamenlijk met provincie en overige gemeenten in Twente is op 18 oktober 2019 de Regionale Woonprogrammering Twente 2019 vastgesteld. De gemeente Losser heeft gekozen de in de RWP 2019 geboden mogelijkheid tot kwalitatief programmeren op te pakken om een beter evenwicht in wat we nodig hebben en aanbod op de woningmarkt te creëren. Reeds op 17 september 2019 heeft de provincie aangegeven dat zij in kan stemmen met het kwalitatief programmeren in de gemeente Losser. In 2019 is begonnen met het in procedure brengen van een tweetal bijzondere woonvormen voor ouderen in de vorm van een hofje: het Keizershofje in Losser en het Stien'n hofje in Overdinkel. Begin 2019 is het bestemmingsplan "Wonen aan het Dinkeldal" vastgesteld. Tevens zijn de (voormalige) bedrijfsopstallen in dit gebied gesloopt. De kavels in dit gebied zijn primair bedoeld voor de Vereniging CPO Losser. Net als voorgaande jaren zijn op basis van de Woonvisie Losser 2016 e.v. prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporatie Domijn en de Stichting Huurders Belangen Losser. De herstructurering van de Lelie-, Iris- en Hyacintstraat vormt na de nieuwbouw van in totaal 40 sociale huurwoningen een moderne en groene buurt. Domijn heeft daarmee een nieuwe impuls aan de wijk gegeven. Op 21 mei 2019 is dit gevierd met een eindfeest voor bewoners, de bewonerscommissie en alle betrokkenen. In 2019 is aansluitend op deze nieuwe huurwoningen vergunning verleend voor de bouw van 21 koopwoningen. De woningvoorraad is in 2019 toegenomen met 56 woningen. Het grootste deel hiervan is gebouwd in de Saller in Losser (34 woningen), evenals 17 woningen op de Luttermolenveld in de Lutte en vier woningen op de Geurmeij in Overdinkel. Met het bouwrijp maken en het starten van de verkoop van bouw kavels in Saller 2c is een verruiming van het aanbod van koopwoningen tot stand gebracht. Naast de gebruikelijke communicatiekanalen (website gemeente en bouw borden) zijn de bouw kavels in de Geurmeij aangeboden via een plaatselijk makelaarskantoor maar ook via een makelaarskantoor uit Enschede. Deze hebben de kavels tevens aangeboden op Funda.nl. Er zijn in 2019 15 startersleningen verstrekt.

Kernen hebben een aantrekkelijk en toekomstbestendig voorzieningenniveau	- Een integrale en breed gedragen visie op de detailhandel wordt opgesteld, die duidelijkheid schept over de gewenste ontwikkelingsrichting voor de detailhandel. Zo wordt enerzijds zekerheid en duidelijke handvatten geboden voor de winkeliers, vastgoedeigenaren, beleggers en andere stakeholders. Anderzijds fungeert de visie als duidelijk en consequent toetsingskader voor toekomstige ontwikkelingen. Onderdeel van de detailhandelsvisie betreft de uitwerking van flankerend beleid. Dit is beleid om de uitvoering van de visie te ondersteunen. Er worden concrete uitvoeringsagenda/ beleidsacties per kern (maatwerk) uitgewerkt om toekomstbestendige detailhandelsstructuur daadwerkelijk te bereiken. - Samen met de marktondernemers en eventueel andere betrokken partijen stellen we een verbeterplan voor de wekelijkse warenmarkt op. Resultaat van dit verbeterplan zijn concrete aanbevelingen om de kwaliteit van de markt te verbeteren, om een toekomstbestendige markt te realiseren. Vervolgens zal ook de Marktverordening aangepast worden. - Er is in samenwerking met marktpartijen invulling gegeven aan het tot stand komen van een gezondheidscentrum in Losser en De Lutte. - In zowel Losser als De Lutte is gestart met het toewerken naar een nieuwe sporthal.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? In samenwerking met belanghebbenden in de kernwinkelgebieden van Losser, de Lutte en Overdinkel is een concept-detailhandelsvisie opgesteld. In het kader van flankerend beleid is daarnaast een eerste concept-subsidieverordening t.b.v. gevelverbetering, verplaatsing en transformatie opgesteld, die begin 2020 zal worden afgerond. In het eerste kwartaal van 2020 zal de concept-detailhandelsvisie in procedure worden gebracht, waarna deze (samen met de subsidieverordening) medio 2020 door de raad kan worden vastgesteld. We hebben overleg met een delegatie van de weekmarkt gehad over de gewenste ontwikkeling van de weekmarkt. We hebben voorbereidingen getroffen voor een nieuwe marktverordening (in 2020) waarbij we de ontwikkelingen binnen deze sector meenemen.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie 2018	Begroting (na wijziging)	Realisatie 2019
Fysiek	13.761	21.911	14.603
Totaal Lasten	13.761	21.911	14.603
Fysiek	9.694	14.038	11.723
Totaal Baten	9.694	14.038	11.723
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	4.067	7.873	2.879
Fysiek	598	685	3.197

Totaal Storting reserves	598	685	3.197
Fysiek	752	2.345	2.582
Totaal Onttrekking reserves	752	2.345	2.582
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	-155	-1.660	614
Gerealiseerd resultaat	3.912	6.213	3.493

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".

Per saldo wijkt het Programma Fysiek € 2.720.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Toelichting saldo lasten:

Het totaal voordeel aan lastenkant van ruim € 7,3 miljoen is als volgt ontstaan:

- De meest recente actualisatie van de grondexploitatie is na vaststelling van de begroting 2019 verwerkt. Om die reden vallen de lasten in de actualisatie € 5,2 miljoen lager uit, wat maakt dat zich op dit onderdeel een groot voordeel voordoet (taakveld 8.2 Grondexploitatie). Voor het rekeningresultaat heeft dit geen consequenties, doordat de resultaten van het grondbedrijf rechtstreeks worden verrekend met de daarvoor ingestelde reserve grondexploitatie en niet van invloed zijn op het resultaat in de gemeentelijke jaarrekening. Op basis van de nu uitgevoerde actualisatie zal de (meerjaren)begroting 2020-2024 worden aangesloten met de nieuwe cijfers.
- Een voordelig resultaat binnen het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer van ruim € 1 miljoen, doordat het wegwerken van achterstallig onderhoud wegen nog niet is uitgevoerd. Over de concrete invulling en uitvoering is uw Raad in december via een raadsinformatiebrief op de hoogte gebracht. Voor de verdere uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden wordt het budget voor het nog niet uitgevoerde onderhoud (€ 1,1 mln.) conform bestendige gedragslijn toegevoegd aan de reserve wegen via taakveld 0.10 mutaties reserves.
- De oorzaak van het restant voordeel van krap € 1 miljoen (taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening) is ontstaan doordat budget minder is belast voor: voor uitvoering MJP (€ 107.000), cofinanciering (€ 150.000), Centrumplan (€ 460.000), omgeving- en woonvisie/Parapluplan (€ 180.000) de nota karakteristieke gebouwen (€ 20.000) en overige kosten (€ 62.000).

De resultaten voor de taakvelden 7.3 Afval en 7.2 Riolering zijn verrekend met de hiervoor ingestelde voorzieningen; de saldi binnen deze taakvelden ontstaan doordat in de kostendekkendheid van deze producten ook de te verrekenen BTW, de kwijschelding en kosten van straatreiniging worden meegenomen. Deze kosten, die eveneens onderdeel zijn van de kostendekkendheidsberekening van deze taakvelden, zijn niet zichtbaar binnen Riolering en Afval, maar worden elders verantwoord. In de toelichting in hoofdstuk 3 is dit bij de analyse betrokken.

Toelichting saldo baten:

In de toelichting onder de lasten, is al aangegeven dat de geactualiseerde grondexploitatiecijfers na vaststelling van de begroting 2019 zijn verwerkt. Naast een voordeel aan de lastenkant, leidt dit tot een nadeel aan de batenzijde. Dit nadeel is in totaliteit € 2,6 miljoen groot (taakveld 8.2 Grondexploitatie). Daarnaast is binnen dit taakveld nog een voordeel van € 160.000 aan de orde, door de verkoopopbrengst van de Plechelmusstraat 1 en hogere legesopbrengsten bouwvergunningen (€ 128.000).

Toelichting saldo stortingen:

Het verschil wordt veroorzaakt door de winstneming uit de grondexploitaties (€ 1,4 mln.) en de reservering van de niet bestede budgetten voor het wegwerken van achterstallig onderhoud wegen (€ 1,1 mln.).

Toelichting saldo onttrekkingen:

De gemaakte kosten voor duurzaamheid (€ 177.000) en de overschrijding van het budget voor onderhoud gebouwen (€ 62.000) worden verrekend met de daarvoor ingestelde reserves.

1.3. Bestuur en Dienstverlening

Programmadoel:

"De gemeente zorgt voor een optimale dienstverlening en openbare orde en veiligheid."

Doelstellingen:

1. Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen
2. De gemeente Losser biedt optimale (publieks)dienstverlening
3. De gemeente Losser heeft een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering

Doelenboom Bestuur en Dienstverlening

Dienstverlening	-->	Optimale veiligheid	-->	Lasten	1.887
			-->	Baten	10
		Optimale dienstverlening	-->	Lasten	505
			-->	Baten	338
		Effectieve en efficiënte bedrijfsvoering	-->	Lasten	9.970
			-->	Baten	41.228

Wat hebben we bereikt?

In het afgelopen jaar is gewerkt aan een verdere verbetering van de samenwerking en dienstverlening. Inwoners krijgen steeds meer de gelegenheid een rol te nemen in het beleidsproces. Met externe organisaties is gezocht naar mogelijkheden om samen te werken.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling (D1): Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen.	
Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen.	• Er is ingezet op het tegengaan van een toenemende bedreiging van ondermijnende criminaliteit voor de integriteit van de gemeente Losser, haar inwoners en ondernemers. • Er is adequate zorg op het gebied van brandweer, openbare orde, gezondheidszorg en rampen- en crisisbestrijding.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? • Ingezet op lokale, (inter)regionale samenwerking en afstemming. • Verbinding tussen openbare orde en veiligheid en handhaving is versterkt, zo hebben meerdere toezichthouders van VH meegedraaid bij diverse multidisciplinaire integrale acties (MIA) in het kader van aanpak ondermijning. • Er is een belangrijke aanzet gemaakt om te komen tot een Integraal Veiligheidsbeleid gemeente Losser. • Fenomeenonderzoek is in Losser en Noordoost Twente ingezet op verschillende situaties waar de integriteit van de gemeente, inwoners en haar ondernemers mogelijk bedreigd werd. De resultaten worden verwacht in 2020. • Er is ingezet op het vergroten van bewustzijn/awareness en bevorderen van melden bij inwoners, ondernemers en organisaties zowel extern als

	intern. Hiervoor is gebruik gemaakt van Meld Misdaad Anoniem. Ook zijn hiervoor bijeenkomsten gehouden met externen en internen.
Er is adequate zorg op het gebied van brandweer, openbare orde, gezondheidszorg en rampen- en crisisbestrijding	• Samenwerken met andere gemeenten, onder regie van Veiligheidsregio Twente op het gebied van crisisbeheersing door planvoorbereiding, trainen en oefenen. • Versterken van bewustwording op risico's bij bewoners. Door inzet op voorlichting en preventie.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? In 2019 is door de Veiligheidsregio ingespeeld op actuele thema's. Zo is het thema energie transitie toegevoegd aan het opleidings- en trainingsprogramma en maakt het scenario energietransitie deel uit van het oefenprogramma voor systeem oefeningen van de gemeenten. Het aantal GRIP incidenten bleef in 2019 beperkt tot drie GRIP I incidenten en een GRIP II incident. De gemeente Losser heeft met succes actief bijgedragen aan een wervingscampagne voor vrijwilligers voor van Brandweer Twente bij ondernemingen in Losser. In 2019 is in opdracht van de rekenkamers van 8 gemeenten een onderzoek uitgevoerd naar het functioneren van de Veiligheidsregio Twente. De aanbevelingen van de rekenkamercommissie zijn door het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio overgenomen en worden betrokken bij de opstelling van de begroting van de VRT voor 2021. In 2019 heeft opnieuw een schoolbestuur voor basisonderwijs in Losser zich met een intentieverklaring verbonden aan het concept Risk Factory Twente. Door bezoeken van groepen 8 van het basisonderwijs aan de Risk Factory op het voormalige vliegveld Twente wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan bewustzijn van risico's op het gebied van brand, ongevallen en andere actuele risico's bij de jeugd.
Doelstelling (D2): De gemeente Losser biedt optimale (publieks)dienstverlening.	
Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden zijn op uiteenlopende wijze betrokken bij het opstellen van beleid en vormgeven van projecten	Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden actief en op uiteenlopende manieren betrekken bij het opstellen van beleid en vormgeven van projecten.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? • In december 2019 is de nota inwonerparticipatie vastgesteld. Deze nota biedt kaders en handvatten om participatie door inwoners, ondernemers

	en andere belanghebbenden vorm te geven.
Intensievere samenwerking vindt plaats met nieuwe en bestaande partners en allianties	• Voor ons relevante organisaties, zoals bijvoorbeeld kennisinstellingen, brengen we in contact met ondernemers en organisaties in Losser. Dit leidt tot bijdragen aan de oplossing van vraagstukken waar ondernemer en organisaties in ons gebied voor staan, en tot voor onze gemeenschap relevante kennisontwikkeling en innovaties. • We benutten zich aandienende mogelijkheden voor samenwerking met nieuwe en bestaande partners, gericht op het realiseren van onze doelstellingen. Verwezen wordt naar doelstelling F1.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? De contacten met Saxion Hogescholen, Universiteit Twente, NovelT zijn verstevigd. We hebben een groep studenten van het Smart Solution Semester (Saxion) gekoppeld aan Bruisend Overdinkel. We hebben NovelT en Universiteit Twente gekoppeld aan de Agrarische Dialoog. Tetem is in Losser met projecten als Twentse Maakplaatsen aan de slag gegaan. Er zijn contacten gelegd met Design Lab bij Universiteit Twente om Losser aan te bieden als proeftuin voor het Personalised E-Health Technology project en voor samenwerking op het gebied van textiel(café).
De (digitale) dienstverlening is van goede kwaliteit	• Hardware en software zijn naar actuele standaarden ingericht. • Voortzetting van een bewustwordingscampagne voor medewerkers, zodat zij zich bewust zijn van hun gedrag en van wenselijk gedrag met systemen en gegevens. • Uitbreiden van mogelijkheden voor het aanvragen van digitale diensten: voor 2019 wordt onder andere gewerkt aan de mogelijkheid om digitaal aangifte te doen van geboorte en overlijden, verhuizingen en apps voor het aanvragen van documenten. • Voorstel voor een pilot avondopenstelling. • Mogelijk maken van verwerking van digitale facturen. • Aansluiten van gemeentelijke (Losserse) processen op de berichtenbox van MijnOverheid. • Aansluiten op basisregistraties, waardoor de kwaliteit van gegevens verbetert.

	Wat hebben we in 2019 gedaan? • Hardware en software worden naar actuele standaarden ingericht. • Na een grondige voorbereiding is het nieuwe burgerzakensysteem iBurgerzaken ingevoerd. Voor inwoners en medewerkers betekende dit veel. Inwoners en bedrijven hebben meer mogelijkheden om producten online te regelen. • Vanuit de bewustwordingscampagne zijn medewerkers periodiek gewezen op de risico's. Hiermee is de bewustwording vergroot. Dit is één van de maatregelen uit het normenkader voor de informatiebeveiliging. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) draagt bij aan de beveiliging van de persoonsgegevens naar de huidige stand van techniek, wat een vereiste is uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). • In 2019 is een aantal digitale diensten ingevoerd. De Losserse burger kan nu digitaal van de volgende producten gebruik maken: doorgeven verhuizing, aangifte overlijden, vermissing reisdocument, aanvragen uittreksel BRP (5 soorten), aanvragen afschrift Burgerlijke stand (3 soorten). Aangifte van geboorte is niet geïmplementeerd in verband met gewijzigde wet en regelgeving. • Door de langere geldigheidsduur van paspoorten en identiteitskaarten is de verstrekking afgenomen. Daarom zijn de openingstijden geclusterd en is er een avondopenstelling. Ook zijn er voorbereidingen gemaakt om de Losserse dienstverlening aan te bieden in het Stadskantoor van Enschede. • Om te kunnen voldoen aan de EU-richtlijn om digitale facturen van leveranciers te kunnen verwerken, hebben we gekozen voor een zorgvuldige implementatie van het nieuwe verplichting- en factureringssysteem Purchase to Pay (P2P) en aansluiting hiervan op het landelijke Simpler Invoicing (SI) netwerk. Dat landelijk netwerk maakt het ontvangen (en versturen) van e-facturen mogelijk. Hiervoor hebben we ook regionale samenwerking gezocht in het regionale Digikoppelingadapter als onderdeel van het IT Platform Twente. Dat blijkt voor alle betrokken partijen geen (financiële) meerwaarde te hebben. De implementatie van Purchase to Pay en e-facturatie is begin 2021 voorzien. • De berichtenbox is niet aangesloten, vanwege de nieuwe landelijke doorontwikkeling van de technische inrichting van de berichtenbox (wordt een federatief stelsel). Wanneer deze nieuwe structuur gereed is en gemeenten kunnen migreren en/of aansluiten is nog niet bekend. • In 2019 zijn er naast alle reguliere werkzaamheden weer stappen gezet voor de basisregistraties: Adressen en Gebouwen (BAG), Grootchalige Topografie (BGT), Publiekrechtelijke Beperkingen (WKPB) en het Nationaal Wegen Bestand (NWB). De overgang naar BAG 2.0 is begin zomer als tweede gemeente in Nederland gerealiseerd. Deze overstap was verplicht omdat de wet is aangepast. Er is een controle uitgevoerd op meestal vergunningsvrije bouwwerken en bouwwerken of verbouwingen waar wel een vergunning voor nodig was, maar waar geen vergunning voor is verleend (illegaal). De resultaten van de controle hebben we eind 2019 gekregen en zullen in 2020 worden verwerkt. De voorbereiding voor de verandering van het
--	--

	waarden van de onroerende zaken, van inhoud (m3) nu, naar vierkante meters (m2) in 2021, is gestart. De registraties voor de WKBP zullen met ingang van 2021 op een andere manier moeten worden aangeleverd dan nu. In 2019 is een inventarisatie gemaakt van alle publiekrechtelijke beperkingen. Als alles hiervan gecontroleerd is zijn we klaar voor de nieuwe manier van werken. Het Nationaal Wegen Bestand van Rijkswaterstaat beschikt vanaf eind 2019 weer over een actueel wegenbestand van de gemeente Losser. Vanaf 1 januari 2020 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) het verplichte normenkader voor de informatieveiligheid. Het vervangt daarmee de oude Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Aan de hand van het nieuwe normenkader is een start gemaakt met de implementatie, om de betrouwbaarheid van de informatievoorziening aantoonbaar te waarborgen.
Doelstelling (D3): De gemeente Losser heeft een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering.	
De financiële huishouding is zowel op korte als op lange termijn gezond	• Te voeren financieel beleid, waarbij een structureel en reëel meerjarenperspectief uitgangspunt is. • Het handhaven van een actueel zicht op risico's en op de financiële omvang en ontwikkeling ervan. In samenhang met de algemene risicoreserve wordt gestreefd naar een weerstandsratio van 1,4 - 1,8.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? Het college heeft een zodanig beleid gevoerd dat voor 2019 en volgende jaren sprake is van een structureel en reëel sluitend meerjarenperspectief. De risico's voor de gemeentelijke exploitatie worden periodiek tegen het licht gehouden, geactualiseerd voor 'kans' en 'impact'. Vervolgens worden deze financieel gekwantificeerd. De Algemene risicoreserve voor de financiële afdekking van deze risico's ontwikkelt zich zodanig positief, dat het weerstandsvermogen ruim boven de door de raad geformuleerde minimale ratio van 1,4 tot 2 ligt (raadsbesluit van 9 juli 2019).
Er is een evenwichtige ontwikkeling van de woonlasten	• Afgezien van inflatiecorrecties wordt gestreefd naar een blijvende stabiele ontwikkeling van de lokale woonlasten.
	Wat hebben we in 2019 gedaan? De tarieven van de reinigingsheffingen en de rioolheffing 2019 zijn bepaald op basis van een kostprijsberekening. De tariefontwikkeling van de overige heffingen in 2019 is gebaseerd op de door het Centraal Planbureau voor dat jaar geprognosticeerde loon- en prijsontwikkeling.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x 1.000 Euros	Realisatie 2018	Begroting (na wijziging)	Realisatie 2019
Dienstverlening	11.037	12.679	12.361
Totaal Lasten	11.037	12.679	12.361
Dienstverlening	39.565	41.524	41.575
Totaal Baten	39.565	41.524	41.575
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-28.528	-28.845	-29.214
Dienstverlening	3.998	2.092	7.143
Totaal Storting reserves	3.998	2.092	7.143
Dienstverlening	1.023	3.665	3.637
Totaal Onttrekking reserves	1.023	3.665	3.637
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	2.976	-1.573	3.506
Gerealiseerd resultaat	-25.552	-30.418	-25.708

Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".

Per saldo wijkt het Programma Dienstverlening € 4.711.000 negatief af ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit is inclusief het voordelige rekeningresultaat van € 5.051.000, dat als last (en dus als nadelig saldo) verantwoord is op taakveld 0.11. Zonder dit rekeningssaldo is het resultaat ten opzichte van het geraamde saldo voor dit programma € 340.000 positiever uit dan verwacht.

Toelichting saldo lasten

Het beschikbare budget voor uitvoering van het hondenbeleidsplan is slechts voor een klein deel besteed, wat een voordeel van € 125.000 betekent. De blijvend lagere rente levert ook een voordeel op van € 70.000. De kosten voor de bedrijfsvoering en dan vooral de kosten van personeel, zijn eveneens lager dan geraamd. Ook de post onvoorzien van € 60.000 is in 2019 niet aangewend. Het voordeel is € 270.000.

Verder is ook het beschikbare budget voor ondermijning slechts ten dele ingezet: een voordeel van € 111.000.

Tegenover deze voordelen staat op het onderdeel bestuur een nadeel van € 300.000. De lagere rente betekent dat we een extra storting hebben moeten doen in de voorziening Pensioenen wethouders, om ook in de toekomst aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Toelichting saldo baten

De ozb-opbrengst is € 123.000 hoger dan geraamd. De effecten van de meicirculaire (een voordeel van afgerond € 1 miljoen) zijn in de ramingen verwerkt. De september- en decembercirculaire leveren per saldo een nadeel op van € 116.000. De bedrijfsvoering en dan vooral de toerekening van uren aan kredieten, projecten en grondbedrijf, levert een voordeel op van € 110.000. Door de verlenging van de gebruiksduur van paspoorten en rijbewijzen vallen de inkomsten uit leges € 60.000 tegen, terwijl ook een interne verrekening van kosten van het bestuur voor een bedrag van € 57.000 niet heeft plaatsgevonden.

Toelichting onttrekking reserves

De onttrekking aan de reserves laat een relatief klein nadeel zien dat hier niet verder wordt toegelicht.

Toelichting storting reserves

Het nadelig saldo op de storting van de reserves komt doordat hier het rekeningresultaat 2019 van € 5.051.000 is verantwoord (als dotatie aan de reserve).

2. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit zeven in het [BBV](#) voorgeschreven paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De informatie over deze onderwerpen is vaak versnipperd in de jaarstukken opgenomen. De paragrafen zijn daarom eigenlijk dwarsdoorsneden van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen in de jaarstukken:

- Het onderwerp heeft mogelijk een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de Raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?

De programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering.

Welke paragrafen zijn er?

De onderwerpen van de paragrafen zijn voorgeschreven door het BBV:

- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;
- verbonden partijen;
- grondbeleid.

2.1. Paragraaf Lokale heffingen

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen vindt plaats met een belastingverordening. De vaststelling van de tarieven vond plaats in december 2018.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat de besteding niet is gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

In deze paragraaf is opgenomen:

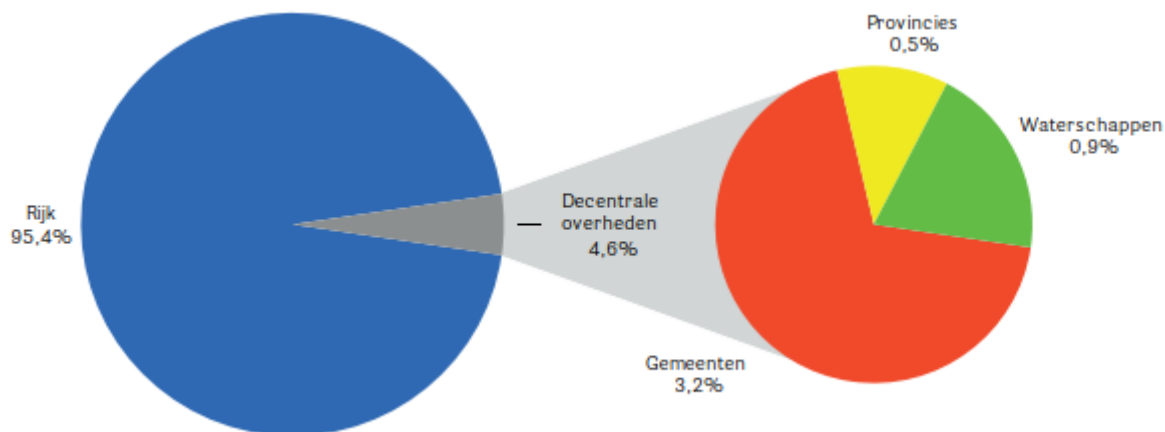
- a. de verantwoording van de geraamde inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen. Hierin wordt inzichtelijk gemaakt hoe de lasten zich verhouden tot de inkomsten;
- d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. een beschrijving van het gevoerde kwijtscheldingsbeleid.

a. Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

bedragen * € 1.000

Omschrijving	Raming 2018	Realisatie 2018	Raming 2019	Realisatie 2019
Afvalstoffenheffing	1.670	1.750	1.739	1.834
Begraafplaatsenrechten	1	0	1	1
BIZ	99	96	100	94
Forensenbelasting	21	22	22	28
Hondenbelasting	207	212	213	211
Leges burgerzaken	445	425	397	335
Leges omgevingsvergunning	390	748	396	593
Leges overig	34	92	45	77
Marktgelden	15	14	15	13
OZB-eigenaren woning	4.017	4.265	4.296	4.380
OZB-gebruikers niet-woning	504	503	519	558
Rioolheffing	2.264	2.617	2.650	2.668
Toeristenbelasting	214	234	220	241
Totaal	9.881	10.977	10.614	11.033

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen, gaat in 2019 3,2% naar de gemeenten. De gemeente Losser ontvangt in totaliteit € 11 miljoen aan belastingen.

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2019

b. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. Voor de rioolheffing betekende dit een stijging van 2,1%. De tarieven toeristenbelasting zijn met 1,78% gestegen. De voor 2019 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stegen met een inflatiecorrectie, met uitzondering van de tarieven, die het rijk heeft vastgesteld/gemaximeerd.

Macronorm OZB

Hiermee wordt de grens bedoeld van de jaarlijkse stijging van de totale OZB-opbrengst voor alle gemeenten bij elkaar. Ter voorkoming van een onevenredige stijging van de collectievelastendruk is een macronorm ingesteld. De macronorm voor het jaar 2019 was 4% en Losser voldeed met een tariefstijging van 2% hieraan.

c. Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Gemeenten zijn beperkt in de soorten belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeenterechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2019 in Losser zijn geheven:

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Forensenbelasting	Afvalstoffenheffing
Hondenbelasting	Bijdrage Bedrijven Investerings Zone
Onroerendezaakbelastingen	Leges en Rechten
Toeristenbelasting	Rioolheffing

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

Activiteiten groep	Lasten taakveld	Over-head	BTW	Totale lasten	Heffingen (baten)	Overige baten	Totale baten	Kosten-dekkend heid
Afvalstoffenheffing	1.848	197	275	2.320	1.834	545	2.379	100%
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	59	0	0	59	0	0	0	
Rioolheffing	2.344	195	194	2.734	2.668	66	2.734	100%
Kwijtschelding rioolheffing	0	0	0	0		0	0	
Subtotaal heffingen	4.251	393	469	5.113	4.502	611	5.113	100%
Titel 1: leges algemene Dienstverlening	651	0	12	662	390	6	395	59%
Titel 2: dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/ vergunningen	945	0	26	970	535	0	535	55%
Titel 3: dienstverlening vallend onder de Europese dienstrichtlijn	8	0	0	8	1	0	1	7%
Subtotaal leges	1.604	0	37	1.641	926	6	931	57%
Totaal	5.855	393	506	6.754	5.428	617	6.044	90%

d. Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor de periode 2016-2019:

Woonlastenontwikkeling	2016	2017	2018	2019
OZB Eigenaar	335,69	341,72	346,59	354,94
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	174,24	176,04	209,40	206,68
Rioolheffing	214,11	250,00	250,00	255,24
Totaal	725,04	767,76	805,99	816,86

e. Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de OZB en de afvalstoffenheffing (vaste bedrag volledig, gebruiksvergoeding restcontainer en variabel bedrag ad. maximaal € 28,20) is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend;
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit en;
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

In 2019 is voor € 60.954 aan gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid kwijtgescholden.

Hierbij gaat het om:

soort belasting	bedrag
Afvalstoffenheffing	€ 59.201
OZB	€ 998
Riolering	€ 755
Totaal	€ 60.954

2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen, zonder dat de uitvoering van taken in gevaar komt. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de [beschikbare weerstandscapaciteit](#) en de [benodigde weerstandscapaciteit](#). Het verhoudingsgetal, beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit, noemen we de ratio weerstandsvermogen. In de nota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' is bepaald dat het streven is om de impact van de risico's te minimaliseren.

Relevante wetgeving en gemeentelijk beleid

De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandsvermogen zijn vastgelegd in:

- Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten 2003 (art. 9, 11 en 26).
- Financiële verordening gemeente Losser 2018.
- Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2018.

Het wettelijke kader van BBV stelt dat de paragraaf betreffende het weerstandsvermogen ten minste moet bevatten:

1. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
2. een inventarisatie van de risico's;
3. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
4. een kengetal voor de:
 - a. (I) netto schuldquote;
 - (II) netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
 - b. solvabiliteitsratio;
 - c. grondexploitatie;
 - d. structurele exploitatieruimte;
 - e. belastingcapaciteit.

De paragraaf is conform deze opbouw.

1. Inventarisatie weerstandscapaciteit

Met weerstandscapaciteit bedoelen we alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Losser beschikt om tegenvallers te bekostigen. De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de algemene risicoreserve en de reserves specifiek ter dekking van de risico's gerelateerd aan de gronden.

Algemene risicoreserve

Deze reserve is eind 2019 groot: € 11.139.000. Ook worden de reserves 'Afboeking Grond' (€ 250.000) en 'Grondexploitatie (€ 1.000.000)' toegerekend aan de weerstandscapaciteit.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2019 € 12.389.000 is. De verwerking van het jaarresultaat 2019 is daarbij nog niet betrokken.

Tabel: Beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2019	
Componenten:	
Algemene risicoreserve	€ 11.139.000
Reserves risico grond	€ 1.250.000
Stand eind jaar 2019	€ 12.389.000

2. Inventarisatie risico's

In de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat het risicomanagement aan de P&C cyclus wordt gekoppeld. De risico's worden daardoor periodiek onder de aandacht gebracht en bijgesteld.

Uitgangspunten bij de beoordeling van de risico's zijn:

- Normale bedrijfsvoeringsrisico's worden niet bij de risico's meegenomen.
- Risico's van diverse afdelingen die een gelijksoortige oorzaak hebben worden samengevoegd.
- Verzekerde risico's worden niet meegenomen.

Gevolg van deze inventarisatie is dat het totaal van de geïnventariseerde risico's € 4.660.000 bedraagt (exclusief de risico's van de grondexploitatie, die worden hieronder nader toegelicht). Een simulatie laat zien dat, om het totale risico te kunnen afdekken, een weerstandscapaciteit van € 2.009.000 noodzakelijk is.

Met behulp van een risicoscore kunnen de risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk welke risico's het belangrijkste zijn.

In onderstaande tabel zijn de tien grootste risico's weergegeven.

De 10 grootste risico's jaarrekening 2019:			
Nr.	Onderwerp	Risico omschrijving	Invloed
1.	Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lager	Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lager.	20,15%
2.	Schommelingen in de conjunctuur	Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur kunnen zowel aan de kosten als de opbrengsten kant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.	17,26%
3.	Budget Jeugd	Door opneindfinanciering en een onvolledig beeld van de uitgaven is het budget Jeugd mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	10,84%
4.	Overige onvoorziene risico's	Hierbij valt te denken aan calamiteiten binnen de gemeente zoals extreem weer of een bedrijfsongeval maar ook politieke en bestuurlijke risico's.	9,72%
5.	BTW verbouwing Twents Carmel College	De belastingdienst gaat niet akkoord met de aftrek van de BTW voor het schoolmodel. Hiertegen loopt een juridische procedure. De uitkomst daarvan is ongewis.	7,96%
6.	Garantstellingen	Door de leningverstrekker wordt een beroep gedaan op de garantstellingen van de gemeente Losser, voor leningen die door partners zijn aangegaan (voor een compleet overzicht zie de 'niet uit de balans blijvende verplichtingen').	6,10%
7.	Budget WMO	Door opneindfinanciering en een onvolledig beeld van de uitgaven is het budget WMO mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.	4,48%
8.	Invoering omgevingswet	De Omgevingswet biedt gemeenten de mogelijkheid om met overzichtelijkere regels de leefomgeving meer in samenhang in te richten. Het biedt daarnaast meer ruimte voor lokaal maatwerk en leidt tot een betere en snellere besluitvorming. Afhankelijk van de door Losser gemaakte keuzes heeft dit in meer of mindere mate financiële consequenties.	3,62%

De 10 grootste risico's jaarrekening 2019:			
9.	Derden stellen gemeente aansprakelijk	Derden stellen gemeenten aansprakelijk.	3,25%
10.	Schadeclaim	We krijgen mogelijk nog een schadeclaim ten gevolge van het stoppen van de onderhandelingen over de herontwikkeling van de Aloysiuslocatie.	2,71%

Risico's grondexploitatie

De vereiste weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties is per eind 2019 toegenomen (2018: € 1.570.000) en bedraagt € 2.900.000. Deze toename komt vooral doordat voor het eerst het risico bij de winstneming is gekwantificeerd en meegewogen. Dit verschil is berekend door de winstneming op basis van de 'oude systematiek' (tot en met 2016) te vergelijken met de winstneming op basis van de huidige Percentage of Completion methodiek. Zie ook de toelichting in paragraaf 2.7 Grondbeleid. Daarnaast is de in 2019 geopende verliesgevende grondexploitatie Invalsweg te Overdinkel dit jaar voor het eerst meegenomen in de bepaling van de vereiste weerstandscapaciteit.

3. Ratio weerstandsvermogen en verwachte ontwikkelingen

Benodigde weerstandscapaciteit:

De geïnventariseerde risico's zijn de basis voor de risicosimulatie die uitgevoerd wordt, om te berekenen welk bedrag nodig is om deze risico's in financiële zin af te dekken. Uit de gevolgde risicosimulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 4.909.000 (€ 2.009.000 voor de geïnventariseerde risico's in de bedrijfsvoering/beleid en € 2.900.000 voor de risico's van het grondbedrijf).

Beschikbare weerstandscapaciteit:

De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de algemene risicoreserve en de reserves specifiek ter dekking van de risico's gerelateerd aan de gronden. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt ultimo 2019 € 12.389.000. We merken hier wel bij op dat hier nog geen rekening is gehouden met de bestemming van het rekeningresultaat 2019.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

De gemeenteraad heeft aangegeven dat de minimaal wenselijke ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0 ligt. Oftewel, de beschikbare weerstandscapaciteit dient minimaal 140% tot 200% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen.

Ratio weerstandsvermogen eind 2019 = € 12.389.000 : € 4.909.000 = 2,52.

De ratio weerstandsvermogen bevindt zich daarmee boven de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,4 - 2,0. De ratio is lager dan bij de jaarrekening 2018 (3,0). In de volgende paragraaf wordt dit toegelicht.

Ontwikkeling in de ratio weerstandsvermogen (door vergelijking van jaarrekeningen):

Analyse van de weerstandsratio			
Beschikbare weerstandscapaciteit	Eind 2018	Eind 2019	Vershil
Algemene risicoreserve	€ 9.097.000	€ 11.139.000	€ 2.042.000
Reserves risico grond	€ 1.165.000	€ 1.250.000	€ 85.000
Totaal	€ 10.262.000	€ 12.389.000	€ 2.127.000
Benodigde weerstandscapaciteit			
Risico's algemeen	€ 1.817.000	€ 2.009.000	€ 192.000
Risico's grondexploitaties	€ 1.570.000	€ 2.900.000	€ 1.330.000
Totaal risico's	€ 3.387.000	€ 4.909.000	€ 1.522.000
Weerstandsratio (afgerond)	3,0	2,5	

Hoewel de beschikbare weerstandscapaciteit vergeleken met de jaarrekening 2018 met ruim € 2 miljoen is verbeterd, is door de stijging van het risico grondbedrijf de weerstandsratio in de Jaarrekening 2019 met 2,5 lager dan de ratio van 3,0 uit de jaarrekening 2018.

De tabel hieronder geeft een overzicht van de ontwikkeling van het ratio weerstandsvermogen per 31-12 in de afgelopen jaren (afgerond op één cijfer achter de komma).

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ratio weerstandsvermogen	0,4	0,7	1,3	1,9	2,4	3,0	2,5

In de Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat, zolang het weerstandsvermogen nog niet op het vastgestelde niveau is, alle meevallers respectievelijk het rekeningresultaat prioritair bestemd wordt om het weerstandsvermogen weer op het vereiste niveau te brengen. Op dit moment is deze situatie niet aan de orde.

Prognose ratio weerstandsvermogen 2020 en verder

Verwachte ontwikkeling weerstandscapaciteit ultimo 2019 tot en met 2022				
Component	2020	2021	2022	2023
Aanwezig weerstandsvermogen	€ 12.467.000	€ 12.679.000	€ 12.346.000	€ 12.245.425
Benodigd weerstandsvermogen	€ 4.909.000	€ 4.909.000	€ 4.909.000	€ 4.909.000
Prognose ratio weerstandsvermogen (afgerond)	2,5	2,6	2,5	2,5

In bovenstaande tabel is de verwachte meerjarige ontwikkeling van de weerstandsratio aangegeven. De meerjarige verwachting is dat de ratio (2,5) boven de bandbreedte van de raad uitkomt.

De weerstandsratio kan in de komende jaren, bij ongewijzigde omstandigheden, hoger uitpakken ten gevolge van:

- het positieve rekeningresultaat 2019, waar door de raad nog een bestemming aan moet worden gegeven;
- de verwachte winstnemingen binnen de grondexploitaties in de komende jaren.

4. Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte set van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De invoering van deze set is bedoeld om de financiële positie van de gemeente inzichtelijker te maken.

Kengetallen worden veelal gebruikt als analyse-instrument. Voordeel hiervan is dat gemeenten beter met elkaar vergeleken kunnen worden. Het zal duidelijk zijn dat het nut van het gebruik van kengetallen om de volgende redenen dient te worden genuanceerd:

- Kengetallen hebben slechts betrekking op het verleden en geven geen zekerheid over de toekomst.
- Kengetallen zijn veelal slechts een momentopname.
- Kengetallen zijn vaak gebaseerd op veronderstellingen.

	Financiële kengetallen	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019	Begroting 2020
1A	Netto schuldquote	46,0 %	41,9 %	47,0 %	51,3 %
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	38,1 %	33,6 %	39,6 %	43,0 %
2	Solvabiliteitsratio	31,7 %	30,9 %	29,9 %	33,1 %
3	Structurele exploitatieruimte	5,7 %	0,4 %	7,8 %	1,4 %
4	Grondexploitatie	9,2 %	1,9 %	10,9 %	12,3 %
5	Belastingcapaciteit	108,0 %	110,6 %	107,7 %	112,5 %

Hieronder worden de kengetallen in hun onderlinge relatie beschouwd en van een toelichting voorzien. De kengetallen geven een indicatie hoeveel (financiële) ruimte de gemeente heeft om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Hierbij wordt in de tabel de ontwikkeling over de jaren in beeld gebracht.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen zowel inclusief, als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De VNG hanteert een kritische waarde van 130%, hier bevinden zich zowel de netto schuldquote inclusief als exclusief de doorgeleende gelden met respectievelijk 47,0 % en 39,6 % beduidend onder. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is op de langere termijn aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Deze ratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeente. In bovenstaande tabel zijn de voormalige reserves Riool en reiniging opgenomen als voorziening conform wijziging BBV en daarmee uit het eigen vermogen verdwenen. Met een score van 29,9 % behoren we tot de categorie gemeenten met een gemiddeld risico.

Structurele exploitatieruimte

Dit financiële kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting of financieel resultaat is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting, maken

we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. Hoe hoger het percentage, hoe groter het aandeel van de structurele baten ten opzichte van de structurele lasten in het geheel aan baten. Zoals in de tabel weergegeven, is voor de jaren 2018 tot en met 2020 sprake van een positief saldo exploitatieruimte. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

[Kengetal grondexploitatie](#)

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grondpositie (boekwaarde) zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Dit kengetal alleen, heeft slechts een beperkte waarde. De relatie vraag en aanbod woningbouw of bedrijventerrein, planning et cetera spelen een hierbij tevens een cruciale rol. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De gemeente bevindt zich met het percentage 10,9 % in de categorie gemeenten met het laagste risico.

[Belastingcapaciteit](#)

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de Rioolheffing en Reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit scoort met 107,7 % boven het landelijk gemiddelde. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met een hoog risico.

2.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Samenvatting

Gemeenten beschikken over kapitaalgoederen zoals groenvoorzieningen en plantsoenen, wegen, bruggen, riolering, water, vijvers, sport- en speelvoorzieningen, gebouwen, c.a. Deze gemeentelijke eigendommen, noodzakelijk voor een goede leefomgeving, vertegenwoordigen een grote waarde. Investeren in onderhoud en vervanging is noodzakelijk om deze kapitaalgoederen ook op lange termijn in stand te houden.

In juli 2013 is de [“Nota Kapitaalgoederen Openbare Ruimte”](#) (2014-2018) door de raad vastgesteld. Op basis van deze overkoepelende strategische nota is en wordt gewerkt om de gehele - integrale - beheercyclus te optimaliseren en te verankeren in de gemeentelijke beleidscyclus. Hiervoor is een traject van meerdere jaren opgezet waarin nieuwe beheerpakketten worden aangeschaft, geïmplementeerd en operationeel gemaakt, beheer- en beleidsplannen per beheerdiscipline worden opgesteld en de strategie inzake vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte, samen met de raad, verder wordt uitgewerkt. Centraal bij de beheercyclus staat de strategie om, vanuit het integraal beheer en inrichting van de openbare ruimte, mede invulling te geven aan het bereiken van de strategische doelen van de gemeente, zowel inhoudelijk als qua proces. Vanaf 2020 komt hier de Omgevingswet bij. Vanuit de openbare ruimte wordt input gegeven aan de Omgevingsvisie en na vaststelling van de Omgevingsvisie Losser vormt deze een kader op hoofdlijnen voor de inrichtings- en onderhoudskwaliteit voor de openbare ruimte. Deze kaders worden in de Kadernota kwaliteit openbare ruimte (de verbrede Nota Kapitaalgoederen) verder uitwerkt.

In 2019 lag de nadruk op de verdere implementatie en het operationeel maken van het aangeschafte integrale beheerpakket zodat per vakdiscipline de beheerplannen opgesteld kunnen worden. Tegelijkertijd vindt de afronding van de implementatie en integratie met de BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) plaats.

Inhoudelijk is in 2019 gewerkt aan de beleidsnota Wegen Losser welke is vastgesteld in de raad en is het risico onderzoek civieltechnische Kunstwerken uitgevoerd. De resultaten uit dit onderzoek moeten in 2020 verder geïnterpreteerd worden en vormen hiermee input voor een beleidsplan Kunstwerken.

Op gebied van afvalinzameling heeft de raad in december 2013 ingestemd met de gezamenlijke ambitie "Afvalloos Twente in 2030". Ook Losser werkt stapsgewijs aan deze ambitie. Zo is met ingang van 1 januari 2018 de invoering van 'diftar' een feit.

Ten aanzien van de vervangingsinvesteringen is de systematiek van het Integraal Meerjaren Investerings- en onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte (MIP) verder uitgewerkt en ingebed in de P&C-cyclus. Middels het MIP wordt erop gestuurd om met investeringen in de openbare ruimte mede invulling te geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en het bereiken van strategische gemeentelijke doelen.

Kaders/Doelen

Algemeen

In het coalitieakkoord [“En noe verdan” \(2018-2022\)](#) heeft het college aangegeven dat de [“Toekomstvisie gemeente Losser 2025”](#); *samen schatbewaarders van de gemeente Losser* met de daarin geformuleerde doelen, een belangrijke stip aan de horizon is bij ontwikkelingen en uitvoering van projecten. Een goed ingerichte en goed onderhouden openbare ruimte, als directe woon- en werk- en leefomgeving, is van groot belang bij het bereiken van deze strategische doelen.

Dit beleid heeft middels de voorgaande programmabegrotingen en de kadernota 2019-2022 geleid tot het vrijmaken van investeringsruimte voor investeringen in de openbare ruimte voor de komende jaren. Dit betreft aanvullende financiering van uitvoeringsprogramma's die behoren bij bijvoorbeeld de “Kwaliteitsimpuls De Lutte” en het “Parapluplan centrum Losser” en integrale herinrichtingsprojecten welke bijdragen aan gemeentelijke beleidsdoelen zoals verkeersveiligheid en bereikbaarheid, recreatieve infrastructuur, investeringen in vitale dorpscentra, etc.

In de doelenboom van het programma Natuur en Ruimte is bovenstaande verder uitgewerkt.

Strategisch kader

In de “[Nota Kapitaalgoederen Openbare Ruimte](#)” (2014-2018) is vastgelegd dat de openbare ruimte op een kwaliteitsniveau “B”, voor de onderdelen groen, reiniging en weg- en straatmeubilair wordt onderhouden (op basis van de landelijke CROW-systematiek). Voor wegen wordt het kwaliteitsniveau “C” gehandhaafd met de ambitie om in de dorpscentra het kwaliteitsniveau “B” te bereiken.

Servicebedrijf

Met ingang van 1 januari 2016 is het Servicebedrijf ‘Losser’ operationeel. Het Servicebedrijf is de uitvoerende organisatie waarin SW-medewerkers, de ambtenaren van de buitendienst en uitkeringsgerechtigden vallend onder de participatiewet samenwerken. De organisatie richt zich op het uitvoeren van het dagelijks beheer, het uitvoeren van (herstel)werkzaamheden en het reinigen van de openbare ruimte en gebouwen, maar richt zich ook op het uitvoeren van werkzaamheden in het sociale domein (voor hulpbehoevenden).

In 2019 lag de nadruk op het door ontwikkelen van het Servicebedrijf. De bedrijfsvoering is verder geoptimaliseerd. Er is geïnvesteerd in personeel en materieel. Zo zijn er drie nieuwe voormannen groen geworven en is het voertuigenpark van de wijkploegen gemoderniseerd. Daarnaast wordt blijvend geïnvesteerd in training en opleiding van de medewerkers om zo aan de afgesproken kwaliteit te kunnen voldoen. De uitstroom (pensionering) van de huidige populatie SW-medewerkers is groot. Extra aandacht blijft nodig om binnen het servicebedrijf meer mensen vanuit de participatiewet (tijdelijk) aan het werk te krijgen. De druk om de afgesproken kwaliteit te halen wordt daardoor steeds groter.

De totale vervangingswaarde van de kapitaalgoederen in Losser wordt geschat op ruim € 260 miljoen.

Uitwerking per beheer discipline

Wegen

Onder het product Wegen vallen meerdere beheerdisciplines:

- Wegen en verhardingen
- Bermen en sloten
- Openbare verlichting
- Gladheidsbestrijding
- Recreatieve fietspaden
- Straatmeubilair (inclusief toeristische bewegwijzering)
- Civieltechnische kunstwerken (bruggen, viaducten, beschoeiingen, etc.)

Beleidskader

In 2019 is de beleidsnota Wegen Losser door de raad vastgesteld. Hiermee zijn de kaders vastgelegd en zijn extra structureel financiële middelen beschikbaar gesteld voor groot onderhoud en is een principebesluit genomen voor structurele vervangingsbudgetten. Deze laatste wordt in 2020 verder uitgewerkt.

Ten aanzien van de openbare verlichting is het beleidskader vastgelegd in de nota Licht in de openbare ruimte. Hierbij is tevens een 10-jarig vervangingsplan door ons college vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat jaarlijks (bij de Voorjaarsnota) de voor vervanging benodigde middelen worden aangevraagd.

Het beleid- en beheerplan voor de kunstwerken wordt in 2020 verder uitgewerkt.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

Vervangingsinvesteringen en budgetten voor groot onderhoud worden opgenomen in het MIP, waarbinnen de integrale afweging inzichtelijk wordt gemaakt. In 2019 zijn de beschikbare middelen over de volledige linie

ingezet. Klein onderhoud van trottoirs e.d., waarbij ook het Servicebedrijf een belangrijke ondersteunende staak heeft, vindt plaats middels een raamcontract. Daarnaast is een asfaltonderhoudsbestek op de markt gebracht en hebben vervangingen plaatsgevonden middels het MIP in met name de Lossersestraat en Dorpstraat in De Lutte en in de kern Losser de Irisstraat/Leliestraat en de Gronausestraat Noord.

In 2019 zijn, naast de vervanging van verlichting bij herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte, 226 armaturen vervangen. Hierbij is het grootste gedeelte van de energie slurpende armaturen vervangen door zuinige LED-armaturen. De nieuwe LED-armaturen zijn voorzien van een vast dimprogramma of kunnen via een programma op afstand ingesteld worden.

Met de vervanging van de armaturen door zuinige LED-armaturen en het dimmen besparen we ongeveer 54% energie op jaarbasis.

Riolering en Water

Beleidskader

Op 13 maart 2018 heeft de raad het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2018-2022 vastgesteld. Naast de invulling van de wettelijk vastgelegde gemeentelijke zorgplichten gaat dit GRP ook in op het klimaatbestendig maken van Losser in samenhang met de Duurzaamheidsvisie en een aangepaste financieringsvorm.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De financiële consequenties zijn opgenomen in het kostendekkingsplan dat integraal deel uit maakt van het GRP. Op basis van het kostendekkingsplan wordt de hoogte van de rioolheffing bepaald.

Vertaling naar de begroting

Het kostendekkingsplan is overgenomen in de exploitatiebegroting.

Groen en Landschap

Beleidskader

Groen en Landschap maakt deel uit van de [Nota Kapitaalgoederen](#).

Daarnaast draagt deze beheerdiscipline ook in belangrijke mate bij aan de ruimtelijk kwaliteit van de leefomgeving. Niet voor niets worden de termen “groen en lommerrijk” genoemd als kernwaarden in de centrumvisies voor Losser en De Lutte. Om hier invulling aan te geven heeft de raad in 2016 het [Groenstructuurplan](#) (“Groene ambitie”) vastgesteld.

Verdere kaders worden gevormd door o.a. wetgeving welke bijvoorbeeld bepalen dat gemeenten niet langer chemische onkruidbestrijding mogen toepassen.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

Op dit moment is de hoogte van het beschikbare onderhoudsbudget voor groen nog gebaseerd op historisch gegroeide gegevens en is er geen jaarlijks krediet beschikbaar voor vervangingsinvesteringen.

Onkruidbestrijding

In lijn met het gemeentelijk beleid om geen glyfosaat toe te passen bij onkruidbestrijding is vastgelegd dat dit middel ook niet mag worden gebruikt op gemeentegrounden die worden verhuurd. Dit betreft een beperkt aantal percelen en heeft vooral een signaalfunctie.

Eikenprocessierups

De overlast van grote aantallen eikenprocessierupsen met brandharen, heeft rond de zomer geleid tot extra inzet om rupsen en nesten weg te zuigen uit eikenbomen. Omdat ook het aanbod van deskundige bedrijven op dit gebied beperkt was kon niet snel genoeg worden ingegrepen om overlast te voorkomen. Om naar de toekomst toe de overlast te beperken is een Plan van Aanpak opgesteld dat in 2020 moet leiden tot een

betere beheersing van de populatie eikenprocessierupsen. Een belangrijk onderdeel van de strategie is het aanpassen van het openbaar groen naar meer biodiversiteit en ruimte voor verruiging, zodat natuurlijke vijanden van de rupsen zich kunnen uitbreiden. In 2019 is een start gemaakt met deze andere inrichting van het groen, met name rond eikenbomen. Op meerdere plekken zijn bloembollenmengsel ingeplant en zijn kruidenmengsel ingezaaid. Ook wordt het maaibeheer op deze locaties aangepast, waardoor bloeiende planten meer kansen krijgen.

Aanplant bomen

Aan de vergroening van de openbare ruimte wordt extra aandacht besteed. Onderzocht is waar ruimte te vinden is om meer bomen te planten om daarmee invulling te geven aan de motie van de raad om per inwoner een boom te kunnen planten. Ook is besloten om vanaf 2020 aandacht te geven aan de Boomfeestdag in maart. Om problemen met verdroging van nieuwe aanplant te voorkomen vindt de aanplant van grote aantallen bomen echter plaats in november. De variatie in boomsoorten die worden toegepast wordt groter en niet langer worden rijen bomen van één soort toegepast als wegbepanting.

Gemeentelijke gebouwen en vastgoed

Beleidskader

In de [Vastgoednota gemeente Losser](#) is het beleid uitgewerkt en vastgelegd.

De Vastgoedlijst eigendom gemeente Losser vormt de basis voor keuzes in het aanhouden dan wel afstoten van locaties.

Hieruit voortvloeiende financiële consequenties

De vertaling van het beleid naar de begroting vindt plaats middels het MOP-gebouwen.

De onderhoudsconditie wordt bepaald conform de RgdBOEI-methodiek. Voor een redelijk niveau van onderhoud is met ingang van 2017 voor aan te houden panden tenminste een conditiescore: '3' conform de Rgd-BOEI aangehouden. Voor de af te stoten panden met een tijdelijk gebruik volstaat een conditiescore: '5' conform de Rgd-BOEI op basis van klachtenonderhoud

In 2019 is de wens uitgesproken om de panden in eigendom van de gemeente voor eigen gebruik verder te verduurzamen naar Energielabel C en vervolgens Energielabel A. Daarvoor is een plan ontwikkeld om het regulier onderhoud via het MOP uit te breiden met deze verduurzaming en de budgetten daarvoor in de komende jaren te combineren.

Verder is voor de grote daken (zwembad, gemeentewerf en nieuwbouw sporthal de fakkel) een Subsidie Stimulering Duurzame Energie (SDE+) aangevraagd in de najaarsronde van 2019. Deze subsidiemogelijkheid is alleen voor deze Groot Verbruik aansluitingen geldig.

Vermakten vastgoed en gronden. In aansluiting op de motie van de raad dd. 11 juni 2019 inzake vermarkten gemeentelijk vastgoed en gronden is eind 2019 de notitie vermarkten gemeentelijk vastgoed en gronden vastgesteld. Primair is deze notitie erop gericht richtlijnen te geven over de wijze waarop de gemeente haar vastgoed/gronden zal vermarkten waarbij rekening gehouden wordt met de lopende huurcontracten, aanwezige erfpachtovereenkomsten-/opstalovereenkomsten en ontwikkelingen in de markt.

Vertaling naar de begroting

Het MOP is opgenomen in de exploitatiebegroting. Investerings in gebouwen lopen separaat via "nieuw beleid" in de Kadernota en Programma begroting.

2.4. Financiering

Doelstellingen treasurybeleid

De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) geeft de kaders aan waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering, het bijdragen aan het behouden van de goede kredietwaardigheid en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt.

Op 24 maart 2015 is het Treasurystatuut 2015 vastgesteld door de raad. Hierin is het beleidskader voor Losser inzake treasury opgenomen. In het treasurystatuut zijn onder meer de verdeling van taken en bevoegdheden vastgelegd. Ook is de verantwoordingsrelatie inzake het treasurybeleid tussen de gemeente Enschede en gemeente Losser vastgelegd. De regels voor het schatkistbankieren zijn nieuw toegevoegd.

De doelstellingen zijn onder andere:

- Het tegengaan van ongewenste financiële risico's, zoals renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's.
- Het minimaliseren van de rentekosten van de uitstaande leningen, binnen de randvoorwaarden van de wettelijke normen uit de Wet fido zijnde de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Renterisicobeheer

Onder financiële risico's worden zowel renterisico's (van vaste en vlottende schuld) als kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's verstaan. De Wet fido geeft een aantal verplichte elementen aan die het risico beperken. Een belangrijke eis uit de Wet fido is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer prudent (verstandig) dient te zijn.

De gemeente Losser heeft in 2019 geen uitzettingen gedaan. Zij bezit uitsluitend een aantal aandelenpakketten in het kader van de publieke taak. Informatie over deze bedrijven is opgenomen in de paragraaf verbonden partijen. Daarnaast wordt zeer terughoudend omgegaan met het verstrekken van leningen. Per eind 2019 is slechts nog een lening verstrekt vanuit de voormalige deelnemingen in Vitens. Het risico vanuit deze lening is nihil.

Ook met garanties wordt terughoudend omgegaan. De uitstaande garanties op geldleningen stammen allen uit de jaren 90. Bij deze garanties zijn geen zekerheden c.q. onderpand verkregen. De risico's die voortvloeien hieruit zijn opgenomen in het weerstandsvermogen. Daarnaast neemt Losser een achtervangpositie in bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor verstrekte leningen aan corporaties. In 2019 is geen nieuwe achtervang aangegaan bij het WSW. De risico's van de achtervang bij het WSW zijn ingeschat op nihil, aangezien er momenteel geen aanwijzingen zijn dat het WSW niet aan haar garantieverplichtingen zal voldoen en de gemeente zal aanspreken op haar achtervangpositie.

Omslagrente

Vanuit de BBV-regelgeving voor rente moet in de jaarrekening worden vastgesteld of de begrote omslagrente niet te veel afwijkt van de realisatie. Een afwijking van maximaal 25% is toegestaan. Bij overschrijding hiervan dient de omslagrente herrekend te worden.

Uit de onderstaande tabel blijkt de vergelijking tussen begroting en realisatie voor 2019 van de omslagrente. Hieruit blijkt dat de afwijking binnen de toegestane marge blijft:

Omschrijving	PB 2019	Realisatie 2019
Externe rentelasten korte en lange financiering	727.590	654.331
Externe rentebaten (o.a. rente personeelshypotheke)	-92.282	-84.332
<i>Totaal door te rekenen externe rente</i>	<i>635.308</i>	<i>569.999</i>
Rente aan grondexploitatie	15.123	-49.141
Rente projectfinanciering (Kulturhus)	-39.497	-30.955
<i>Saldo toe te rekenen externe rente</i>	<i>610.934</i>	<i>489.903</i>
Rente over eigen vermogen	0	0
Rente over voorzieningen	0	0
Toe te rekenen rente	610.934	489.903
Toegerekende rente aan boekwaarden	-678.727	-607.747
Renteresultaat rente	-67.793	-117.844
Omslagrente	1,50%	1,50%
Afwijking t.o.v. realisatie 2019		-24,05%

Volgens de BBV wordt aan de grondexploitatie rente toegerekend op basis van de daadwerkelijke rentelasten van de langlopende en kortlopende schulden. Hierbij wordt ook nog rekening gehouden met de verhouding eigen en vreemd vermogen van de gemeente op de balans. Uiteindelijk moet de daadwerkelijke rente worden verrekend. In de begroting was rekening gehouden met een percentage van 1,88% over 2019. Ook de werkelijke gemiddelde rente bedroeg 1,88% in 2019.

Renteresultaat

Het resultaat in 2019 is ruim 72.000 euro beter dan begroot. Het verschil tussen het renteresultaat in deze jaarrekening en de Voorjaarsnota 2019 is vrijwel geheel ontstaan door de aanhoudend lager rentestanden. Daarnaast is een nieuwe lening aangetrokken tegen een lager rentepercentage dan was ingeschat waardoor de rentelasten lager zijn geworden dan was verwacht.

Renterisiconorm

In de Wet fido is bepaald dat de gemeente binnen de renterisiconorm moet blijven. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de langlopende schulden (schulden met een looptijd van één jaar of langer). Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten.

De renterisiconorm beoogt in de kern dat de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen totaal niet meer dan 20% van de totale begroting van baten en lasten mogen bedragen. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente Losser in 2019 de norm niet heeft overschreden:

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
1. Begrotingstotaal	62.641	62.641
2. Vastgesteld percentage	20%	20%
3. Renterisiconorm (1. x 2.)	12.528	12.528
4. Aflossingen	2.800	2.800
5. Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	9.728	9.728

Kasgeldlimiet

Voor het beperken van de renterisico's is in de Wet fido ook een norm voor de kortlopende schulden opgenomen: de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is het bedrag dat de gemeente als gemiddelde netto vlottende schuld (vlottende schulden minus vlottende middelen) maximaal mag hebben.

De kasgeldlimiet bedroeg in 2019:

	(x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1. Omvang begroting per 1 januari 2019 - grondslag		62.641	62.641	62.641	62.641
2. Toegestane kasgeldlimiet:					
- in % van de grondslag		8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- omvang kasgeldlimiet		5.324	5.324	5.324	5.324
3. Toets kasgeldlimiet:					
Gemiddelde overschot vlottende middelen					
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld		6.085	6.914	2.252	3.251
Toegestane kasgeldlimiet		5.324	5.324	5.324	5.324
Ruimte onder kasgeldlimiet		-761	-1.589	3.073	2.074

Uit de tabel blijkt dat de limiet gedurende de eerste 2 kwartalen in 2019 is overschreden. Er is sprake van een toegestane overschrijding, die past binnen de Wet fido. In ons treasurybeleid wordt bewust gestuurd op deze overschrijding, om tot een optimaal renteresultaat te komen. Een overschrijding wordt namelijk gefinancierd met 'kort geld', waarvan de rente in 2019 negatief was (voor dit deel wordt rente ontvangen).

Beleidsvoornemens treasuryfunctie

In 2019 heeft de treasuryfunctie zich bezig gehouden met:

- De verdere optimalisering van de geprognostiseerde balans in aanloop naar het opstellen van de begroting 2020. Bij overschrijding moet de omslagrente worden nagecalculeerd. Dit is veel werk en leidt tot vele verschuivingen in het resultaat in de jaarrekening. Over 2019 was een nacalculatie niet nodig. Naar verwachting is ook geen nacalculatie nodig over 2020 en wordt ruim onder toegestane afwijking gebleven.

Limieten 2019

In de treasuryparagraaf dienen conform artikel 16, lid 3 van de Financiële verordening jaarlijks de limieten voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen te worden vastgesteld. De raad stelt hiermee de grenzen vast waarbinnen het college in 2019 kon financieren of beleggen.

De limieten voor 2019 zijn vastgesteld in de programmabegroting 2019-2022:

- Limiet opnemen krediet in rekening-courant bedraagt 110% van de kasgeldlimiet (€ 5,3 miljoen voor 2019). De limiet bedroeg € 5,8 miljoen. Deze limiet geeft aan hoeveel maximaal kortlopend gefinancierd kan worden.
- Limiet voor uitzetten tijdelijk overtollige middelen bedraagt € 0,5 miljoen voor het jaar 2019 en is daarmee gelijk aan het drempelbedrag van het schatkistbankieren. Het doen van uitzettingen is immers slechts toegestaan tot dit bedrag.
- Limiet aantrekken langlopende leningen is vastgesteld op € 5 miljoen voor het jaar 2019. Deze limiet is maximaal gebruikt, aangezien een nieuwe lening van 5 miljoen euro is aangetrokken.

Uit de onderstaande tabel blijkt dat de limiet voor de netto-vlottende schuld in de eerste twee kwartalen voor 2019 is overschreden (zie ook kasgeldlimiet) maar de overige limieten in 2019 niet zijn overschreden.

Netto-vlottende schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2019-2022	5.800	5.800	5.800	5.800
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld in kwartaal	6.085	6.914	2.252	3.251
Gemiddeld overschot vlottende middelen	285	1.114	~	~
Overschrijding limiet: ja/nee *)	ja	ja	nee	nee
Vaste schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2019-2022	5.000	5.000	5.000	5.000
Opgenomen vaste schuld in kwartaal	0	0	5.000	0
Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar	0	0	5.000	5.000
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	nee	nee	nee
Uitzettingen (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2019-2022	500	500	500	500
Totale omvang uitzettingen in kwartaal	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

2.5. Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling Losser

De nota “organisatie-inrichting gemeente Losser” is eind 2019 vastgesteld. De organisatorische eenheden, rollen en functies met hun verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn in de nota vastgelegd, inclusief een plaatsingsprocedure en functiebeschrijving voor de functies adjunct-directeur en teamleider. De nieuwe inrichting krijgt zijn beslag in het voorjaar van 2020.

Er is een medewerkersbehoefteonderzoek gehouden door Effectory. Vanuit het onderzoek zijn per afdeling actieplannen opgesteld om samen met medewerkers zinvol verbeteringen door te kunnen voeren. Uit de benchmark blijkt dat Losser bovengemiddeld scoort als werkgever en we bij het keurmerk Beste Werkgever twee sterren scoren.

Samenwerking Twentse Kracht

In 2019 zijn er verschillende vacatures via Twentse kracht ingevuld. Twentse Kracht blijft daarmee voor Losser een relevant kanaal voor nieuwe instroom. De deelname aan Twentse School activiteiten bleef in aantal weliswaar iets achter bij de doelstelling, maar de Twentse School blijft voorzien in een deel van de opleidingsbehoefte van de Losserse medewerkers. Het samen leren in regionaal verband draagt ook bij aan de regionale netwerkfunctie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA)

In 2019 is de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) succesvol geïmplementeerd met als resultaat dat al onze ambtelijke medewerkers per 1 januari 2020 op grond van een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht werkzaam zijn en vallen onder de CAO Gemeenten.

Communicatie

In opdracht van de raad is in 2019 een proces gestart om te komen tot een nieuwe communicatievisie. Wat willen we met communicatie bereiken, wie zijn de opdrachtgevers, hoe organiseren we dat en hoeveel geld is daarvoor nodig? Er zijn interviews gehouden met interne opdrachtgevers, raadsleden en bestuurders. De raad heeft de nieuwe Communicatievisie in juli 2019 vastgesteld. Op basis van het (proces)document “*Losser: communicatie in positie*” is vervolgens besloten tot uitbreiding van de communicatiecapaciteit met een waarde van € 70.000 vanaf 2020. De nieuwe communicatievisie wordt in 2020 geïmplementeerd. Belangrijk aspect is dat het managementteam nu de opdrachtgever is voor de afdeling Communicatie, Team Losser. Zo wordt de inzet van communicatie - en de keuzes die daarbij gemaakt moeten worden - stevig verankerd in het te voeren beleid en gekoppeld aan de gemeentelijke beleidsprioriteiten.

Dienstverlening

In de maanden maart en mei zijn er drie verkiezingen geweest, dit waren de Provinciale Staten-, Waterschap- en Europees Parlementsverkiezingen. Vijf stembureaus zijn vervangen en acht aangepast. Deze aanpassingen waren nodig om de stembureaus 100% toegankelijkheid te maken. Het centraal tellen is opnieuw positief ervaren.

Het door water beschadigde archief is hersteld en is tijdelijk gedeeltelijk ondergebracht in het Stadsarchief Enschede.

De Bestuurlijke Boete rondom de Basis Registratie Personen (BRP) is ingevoerd, dit om de kwaliteit van de BRP te verhogen.

Door de langere geldigheidsduur van paspoorten en identiteitskaarten is de verstrekking afgenomen. Daarom zijn de openingstijden geclusterd en is er in 2019 een pilot gestart door een avondopenstelling in te voeren.

ICT

Losser maakt deel uit van een sterk veranderende samenleving. Ook in 2019 was de steeds verdere digitalisering van de informatievoorziening één van de belangrijkste ontwikkelingen.

Vraagstukken zijn divers en vaak ook te complex om als gemeente zelfstandig op te pakken. Maar ook omdat winst is te behalen om zaken samen te organiseren en uit te voeren is de beweging 'Samen Organiseren' ontstaan. Samen Organiseren is het vliegwiel voor het verbinden en versnellen van de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU), onder meer op het gebied van dienstverlening en bedrijfsvoering. Losser volgt ook de ontwikkeling van de Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI) dat dataverkeer tussen gemeenten en leveranciers mogelijk maakt en sluit aan waar dat kan. Eén van de onderdelen waar Losser aan deelneemt is GGI Veilig (landelijke aanbesteding voor beveiligingsproducten en -diensten).

Daarnaast komt een aantal grote landelijke en regionale ontwikkelingen op ons af. Dit betreft een veelheid aan wetten op het gebied van informatievoorziening en de omgevingswet waar we de komende jaren mee te maken krijgen.

Digitale veiligheid is voor de gemeente en onze inwoners belangrijk. Om de juiste beveiligingsmaatregelen te treffen hebben we het normenkader BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten) gevolgd en hebben we ons al voorbereid voor de opvolger BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Een belangrijk aspect van digitale veiligheid is de bewustwording van medewerkers.

Ook in 2019 waren er veel ontwikkelingen en initiatieven. Hier hebben we regie op gevoerd, door afstemming en sturing op projecten voor de primaire domeinen.

In 2019 is de besturing van de informatievoorziening opnieuw opgezet, met deze opzet is er een betere verbinding aangebracht tussen trends, de doelen uit onze Programmabegroting, middelen, projecten en de besturing. Kern van de aanpak is de visualisatie van de informatievoorziening in één overzichtelijke poster (i-Poster). Deze vormt de basis voor strategische sessies waarin de besturing tot stand komt. Hiermee heeft Losser een toekomstgerichte aanpak van de informatievoorziening gerealiseerd.

2.6. Verbonden partijen

Inleiding

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan derde-rechtspersonen, waarmee de gemeente een band heeft. Voor deze paragraaf verbonden partijen ligt het criterium daarvoor bij de vraag of de gemeente bij deze partijen een bestuurlijk en financieel belang heeft. Het gaat dan concreet om deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. Onder bestuurlijk belang wordt in dit verband verstaan: het hebben van een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die achtergesteld zijn in geval van faillissement van de verbonden partij en/of dat financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Beheer verbonden partijen

In het Beleidskader verbonden partijen (vastgesteld door de raad op 9 april 2019) wordt verder ingegaan op de rol van de raad met betrekking tot verbonden partijen. Daardoor kan de raad invulling geven aan de toezichthoudende rol. De gemeente houdt de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Kernvragen zijn of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenstemmen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het tweede belang betreft het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. De gemeente moet steeds de afweging maken, welke aanpak de beste garantie biedt dat de taak wordt uitgevoerd op een manier zoals de gemeente dat voor ogen staat. De gemeente moet ook afwegen op welke manier de gemeente voldoende inhoudelijk en financieel toezicht heeft binnen de uitvoering van een taak.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen

Regio Twente

In 2019 is een discussie opgestart over de vormgeving van de Regio Twente. Belangrijkste uitgangspunten waren het aanbrengen van meer focus en het terugbrengen van de bestuurlijke drukte. Op basis van een advies van de gemeentesecretarissen is besloten vooral focus te leggen op de sociaaleconomische structuurversterking en de verdere uitwerking neer te leggen in een transitieplan. De omvorming gaat door in 2020.

Lijst van verbonden partijen

Tabel: Algemeen bestuurlijke belangen en risico's per verbonden partij

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
Regio Twente (Enschede)	Alle betrokken gemeenten zijn vanaf 1 januari 2016 met één lid vanuit het college vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Dit lid heeft ook een plaatsvervanger. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door burgemeester Kroon, met wethouder Nijhuis als plaatsvervangend lid. De gemeenteraad is bij de Regio	In de begroting van de Regio Twente wordt het geraamde bedrag van de gemeente opgenomen en in de jaarrekening van de Regio Twente wordt het werkelijk verschuldigde bedrag van de gemeente vastgesteld. De bijdrage is afhankelijk van het aantal inwoners. De gemeentelijke bijdrage in 2019 voor de gemeente Losser was € 1.118.927 (na begrotingswijziging)	De Regio Twente zit in een transitiefase. De brengt mogelijk financiële risico's met zich mee.

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
	Twente betrokken via de zogenaamde Twenteraad.		
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	Elke gemeente wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door een door het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen vertegenwoordiger. Het dagelijks bestuur bestaat uit 8 leden, waarin in ieder geval zitting hebben de AB-leden uit de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede. De voorzitter wordt door het AB uit zijn midden aangewezen. De gemeente Losser wordt in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Prins. Wethouder Nijhuis is plaatsvervanger. Elk lid heeft in de vergadering van het algemeen bestuur één stem.	De gemeente Losser is afnemer van producten schuldhulpverlening van de gemeenschappelijke regeling voor een bedrag in 2019 van ca. € 117.755	De gemeente is verantwoordelijk voor integrale schuldhulpverlening, waarbij zowel aandacht is voor preventie, vroegsignalering en nazorg. De gemeente kan zelf beslissen of zijn meer taken wil inkopen of om basistaken zelf weer te gaan uitvoeren.
Crematoria Twente (Enschede)	OLCT is een collegeregeling. Er is een algemeen bestuur waarin alle betrokken gemeenten met elk een lid - benoemd door het college van een deelnemende gemeente uit zijn midden. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, die door het AB uit zijn midden worden benoemd met dien verstande dat drie van de vijf zetels worden ingenomen door leden van de deelnemende gemeenten, waarvan het inwoneraantal op 1 januari van het jaar waarin de keuze plaats vindt, minder is dan 40.000. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Prins. Wethouder van Essen is plaatsvervanger. Wethouder Prins is ook lid van het dagelijks bestuur.	Crematoria Twente / Oost Nederland B.V. keert jaarlijks dividend uit aan OLCT, die het dividend aan de deelnemende gemeenten uitkeert naar rato van het aantal crematies van ingezetenen. Voor het jaar 2019 is er als gevolg van de gepleegde investeringen geen winstuitkering geweest.	De risico's voor Crematoria Twente zijn voornamelijk financieel. Door de vele verwachte investeringen staat de winst onder druk. Voor de gemeente Losser betekent dit dat een lagere dividenduitkering wordt ontvangen.
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	De Veiligheidsregio Twente is een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam, bestaande uit een algemeen bestuur, waarin elke	De aangesloten gemeenten betalen voor 2019 hun verplichte bijdrage naar een door het algemeen bestuur vastgestelde systematiek.	De bijdrage van de gemeente is afhankelijk van het behaalde resultaat van de VRT. Dit kan van invloed zijn op

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
	gemeente is vertegenwoordigd door de burgemeester en een dagelijks bestuur bestaande uit vijf leden. Besluitvorming in het algemeen bestuur vindt plaats bij gewone meerderheid. Echter bij de vaststelling van de begroting en rekening beschikt het lid over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners. De burgemeester wordt in het algemeen bestuur vervangen door de locoburgemeester.	De bijdrage voor Losser bedraagt € 1.465.868.	de gemeentelijke bijdrage.
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	Wethouder Nijhuis maakte deel uit van het algemeen bestuur met als plaatsvervanger wethouder van Essen.	De Omgevingsdienst Twente is per 1 januari 2019 formeel van start gegaan. De bijdrage is 2019 was € 570.000.	
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	Wethouder Nijhuis maakt deel uit van het algemeen bestuur. Zijn plaatsvervanger is wethouder Prins. De stemverhouding in het algemeen bestuur is verdeeld naar rato van het aantal deelnemers. Iedere deelnemer met meer dan 100.000 inwoners heeft zes stemmen, met meer dan 50.000 inwoners vier stemmen en met minder dan 50.000 inwoners twee stemmen.	De gemeentelijke bijdrage wordt bepaald aan de hand van tariefdifferentiatie. Bij tariefdifferentiatie worden tarieven per verdeelsleutel vastgesteld en de deelnemende gemeente betaalt naar rato voor het aantal "verdeelsleutels" dat is afgenomen. Verschuivingen in aantallen of wijzigingen in het tarief van een verdeelsleutel ten opzichte van voorgaand jaar kunnen er in resulteren dat de onderlinge verhoudingen tussen gemeentelijke bijdragen veranderen.	Het GBT voert drie keer per jaar een risico-inventarisatie uit, waarbij alle risico's worden benoemd. Eventuele calamiteiten kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende deelnemers. De Losserse bijdrage voor 2019 was € 386.669
Vennootschappen en corporaties			
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,03%.	De gemeente bezit 17.550 aandelen à € 2,50. De dividendopbrengst in 2018 bedroeg € 44.400.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,014%. In 2016 is een deel van de aandelen verkocht.	De Gemeente Losser bezit 21.310 aandelen, waar jaarlijks dividend over wordt uitgekeerd.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Twente Milieu (Enschede)	De gemeente heeft een zeggenschap heeft van 5,3% in NV Twente Milieu. De	De gemeente Losser bezit 5,3% van de aandelen. Twente Milieu keert geen	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
	directeuren en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders.	dividend uit. Bij een positief jaarresultaat en een solvabiliteit van 25% wordt het dividend verrekend in de kostprijs van het product of de geleverde dienst.	teruglopende dividendopbrengsten.
Twence (Hengelo)	Losser heeft 3,49 % van de gewone aandelen van Twence. Vanwege de sterk inhoudelijke inbreng wordt de gemeente Losser in de Algemene vergadering van aandeelhouders vertegenwoordigd door de vakinhoudelijke wethouder.	Losser heeft 29.607 aandelen à € 1 in bezit. Er wordt een dividenduitkering en een borgstellingsprovisie ontvangen.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Wadinko (Zwolle)	Het aandeel van de gemeente Losser in de onderneming bedraagt 2,3%	De gemeente Losser bezit 55 aandelen van de in totaal 2.389 aandelen. Voor 2018 is een dividend uitgekeerd van € 27.500. Voor 2019 is het dividend nog niet bekend.	De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.
Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%	Losser bezit 0,02% van de waarde.	
Verkoop Vennootschap ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	
CBL-Vennootschap ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	Losser bezit 0,02% van de waarde.	
Vordering op Enexis ('s-Hertogenbosch)	Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.	0,02% van de waarde. De lening is opgedeeld in 4 deelleningen met verschillende looptijden (met looptijden van 3, 5, 7 en 10 jaar). De eerste lening is in 2012 volledig afgelost, de tweede lening is in 2013 afgelost. In 2016 is de derde lening afgelost. De vierde lening wordt in 2019 afgelost. Daarna wordt de vennootschap ontbonden.	Niet tijdige betaling rente en aflossing door Enexis. Dit risico wordt zeer gering geacht.
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)			
Euregio (Enschede-Gronau)	De Euregio is een samenwerkingsverband van 129 Nederlandse en Duitse gemeenten, steden en	De gemeente Losser betaalt vanaf 1 januari 2016 een lidmaatschapsbijdrage van € 0,29 per inwoner.	Eventuele ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende

Naam en vestigingsplaats	Bestuurlijk belang	Financieel belang	Risico's en kansen
	(Land)Kreise. De Euregio heeft een Algemeen Bestuur, een Euregioraad en een dagelijks bestuur. Losser heeft twee vertegenwoordigers in het Algemeen Bestuur (de heer Haamberg, raadslid, en mevrouw Kroon, burgemeester) en één vertegenwoordiger in de Euregioraad (de heer Haamberg).		deelnemers.

Tabel: Financiële kengetallen per verbonden partij

Een deel van de verbonden heeft de jaarrekening nog niet gereed of vastgesteld. Van die partijen is alleen het resultaat per aanvang 2019 opgenomen.

Naam en vestigingsplaats	Eigen vermogen begin 2019	Eigen vermogen eind 2019	Vreemd vermogen begin 2019	Vreemd vermogen eind 2019	Jaarresultaat 2019
Regio Twente (Enschede)	10,034 miljoen		14,5 miljoen		
Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	1,081 miljoen	1,969 miljoen	14,299 miljoen	14,202 miljoen	683.900 euro
Crematoria Twente (Enschede)	1,591 miljoen		131 euro		
Veiligheidsregio Twente (Enschede)	1,319 miljoen	2,14 miljoen	55 miljoen	55,268 miljoen	56.000 euro
Omgevingsdienst Twente (Almelo)	0				
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)	323.000 euro		16,705 euro		
Vennootschappen en corporaties					
Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	4.991 miljoen	4.887 miljoen	132.518 miljoen	144.802 miljoen	163 miljoen
Enexis Holding N.V. (Den Bosch)	4.024 miljoen	4.112 miljoen	3.691 miljoen	4.146 miljoen	210 miljoen
Twente Milieu (Enschede)	9,636 miljoen		15,3 miljoen		
Twence (Hengelo)	133,4 miljoen	138 miljoen	133,7 miljoen	108,4 miljoen	11,8 miljoen
Wadinko (Zwolle)	67.418.299 euro		78.052 euro		1,536 miljoen (2018)
Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch)	1.604.945 euro	1.589.543 euro	23.506 euro	455.015 euro	- 15.402 euro

Verkoop Vennootschap ('s-Hertogenbosch)	112.116 euro	71.192 euro	30.170 euro	16.256 euro	- 40.924 euro
CBL-Vennootschap ('s-Hertogenbosch)	136.957 euro	125.355 euro	22.040 euro	5.006 euro	- 11.602 euro
CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)	745.995 euro	451.905 euro	44.765 euro	83.583 euro	- 294.085 euro
Vordering op Enexis ('s-Hertogenbosch)	-2.290 euro	-8.819 euro	356.324.436 euro	9.083 euro	- 6.529 euro
Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)					
Euregio (Enschede-Gronau)	1,607 miljoen		167.645 euro		

2.7. Grondbeleid

Deze paragraaf schetst de kaders en uitgangspunten van het grondbeleid van de gemeente Losser.

Doel en uitgangspunten grondbeleid

De Nota Grondbeleid is in 2018 geactualiseerd en biedt het beleidskader voor het grondbeleid voor de komende jaren. In deze nota is een afwegingskader geïntroduceerd ter ondersteuning van de keuze voor actief of facilitair grondbeleid of een samenwerkingsvorm. In de Financiële Verordening 2018 is vastgelegd dat de Nota Grondbeleid iedere vier jaar wordt herzien.

De doelstellingen van het programmaplan zijn in 2018 opnieuw geformuleerd en hebben geleid tot een nieuwe programma-indeling. De gemeente Losser kende in 2019 volgens de programmabegroting drie programma's. Het gemeentelijk grondbeleid draagt vooral bij aan de realisatie van de doelstellingen van het programma Fysiek (paragraaf 2.2, F1 t/m F4) en indirect aan de programma's Sociaal, Bestuur en Dienstverlening. Ten aanzien van het programma Fysiek draagt het grondbeleid bij aan de leefbaarheid, bereikbaarheid en vitaliteit van de gemeente Losser.

Ontwikkelingen

Grondexploitaties

In 2019 is een nieuwe grondexploitatie vastgesteld voor een perceel gelegen aan de Invalsweg te Overdinkel. Daarnaast is er een aantal 'nieuwe gemeentelijke initiatieven' waarvan de haalbaarheid wordt onderzocht. Hierbij valt te denken aan de herontwikkeling aan de voormalige Aloysiuschool en de Nitertweg (een terrein gelegen nabij de Diepenbrocklaan en Muchteweg te Losser). Mogelijk dat in 2020 voor onderhavige locaties nieuwe grondexploitaties geopend kunnen worden.

In 2019 is ook een particuliere grondexploitatie in Beuningen geopend (Lomanskamp 2). De gemeente faciliteert een particuliere herontwikkeling en vraagt een vergoeding voor de te maken kosten. Particuliere grondexploitaties zijn in principe kostenneutraal. Eventuele financiële voor- of nadelen worden verrekend met de Reserve Grondexploitatie.

Actuele vermogenspositie grondexploitatie

Winstneming

Met ingang van 2016 heeft de commissie BBV voorgeschreven dat tussentijds winstnemen bij grondexploitaties verplicht is, indien aan de voorwaarden van de Percentage Of Completion (POC) methode wordt voldaan. De commissie BBV heeft de POC methode opgenomen om onder meer gemeenten eerder te verplichten tussentijds tot winstneming over te gaan bij grondexploitaties die daarvoor in aanmerking komen. De voorzichtigheid in tussentijdse winstneming wordt gewaarborgd in de vereiste voorwaarden voor de POC methode:

- het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden geschat;
- én de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
- én de kosten zijn gerealiseerd.

Als is voldaan aan de voorwaarden van de POC methode dient de winst als gerealiseerd en verantwoord te worden beschouwd. In dat geval is het 'niet getrouw' om te wachten met winstneming:

- Voor de Saller is in het boekjaar 2019 de tussentijdse winstneming berekend op € 2.334.000. Door het in exploitatie nemen van fase 2C wordt ook dit deel van de exploitatie bij het berekenen van de tussentijdse winstneming betrokken. Hierdoor neemt de grondslag - de begrote winst- voor de tussentijdse winstberekening toe. Dit verklaart de relatief hoge en verplichte tussentijdse winstneming. In de volgende alinea wordt de invloed van de tussentijdse winstneming op de vereiste weerstandscapaciteit toegelicht;

- De grondexploitatie Lutte Zuid is in 2019 gereed en afgesloten. Het resterende eindresultaat in boekjaar 2019 bedraagt € 167.802 positief en is volledig als winst genomen;
- Bij de Geurmeij is in het boekjaar 2019 de tussentijdse winstneming berekend op € 11.000;
- Bij 't Zijland is de omvang van de veiligheidsmarge groter dan de geraamde winst. Hierdoor komt 't Zijland niet in aanmerking voor een tussentijdse winstneming;
- Bij 't Luttermolenveld, Wonen aan 't Dinkeldal en De Invalsweg is sprake van een negatief resultaat en is er dus ook geen sprake van een tussentijdse winstneming.

Het kan voorkomen dat bij de berekening van de tussentijdse winstneming in enig jaar blijkt dat de al genomen en verantwoorde tussentijdse winstneming in voorgaande jaren te hoog is geweest, omdat (verwachte) kosten en/of opbrengsten nadelig zijn bijgesteld en/of project specifieke risico's zijn toegenomen. Het bedrag dat te veel aan tussentijdse winst is genomen wordt dan verrekend met de tussentijdse winstneming van het huidige jaar of, indien nodig, zelfs (gedeeltelijk) 'teruggedraaid' door een 'verliesneming' in het huidige jaar. Dat is dit jaar niet aan de orde. Wel is het risico meegewogen bij het bepalen van de vereiste weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf. Hierdoor is de vereiste weerstandscapaciteit bijna verdubbeld. Bij de toelichting op paragraaf 2.2 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' worden de financiële effecten nader beschreven. Bij de toelichting van het jaarresultaat grondexploitaties 2019 worden de effecten op onder meer de Reserve Grondexploitaties nader beschreven.

Jaarresultaat grondexploitaties 2019

In onderstaande tabel is het jaarresultaat weergegeven van de grondexploitatie in 2019.

Jaarresultaat Grondexploitatie 2019 in hoofdlijnen (bedragen in €)				
<i>Omschrijving</i>	<i>Begroting</i>	<i>Mutaties</i>	<i>Resultaat</i>	<i>Nadelig/ Voordelig</i>
Winstneming de Saller	0	2.334.000	2.334.000	Voordelig
Winstneming Lutte Zuid	0	167.802	167.802	Voordelig
Winstneming Geurmeij	0	11.000	11.000	Voordelig
Totaal resultaat	0	2.512.802	2.512.802	Voordelig

Voor De Saller, de Lutte Zuid en de Geurmeij tezamen is een (tussentijdse) winst gerealiseerd van € 2.512.802.

Reserve Grondexploitatie

De Reserve Grondexploitatie is gevormd om de risico's in de grondexploitatie op te kunnen vangen. Hierbij is bepaald dat indien het financiële resultaat van het grondbedrijf over dat jaar een negatief saldo vertoont, dit eerst wordt aangevuld. Het eventueel meerdere wordt voor 50% bestemd voor de Algemene Risicoreserve en de andere 50% voor de Reserve Grondexploitatie. De Reserve Grondexploitatie mag maximaal € 1 miljoen bedragen. Het meerdere valt vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat.

Zie in onderstaande tabel het verloop van de reserve Grondexploitatie. Bij de toelichting van de individuele grondexploitaties, in vervolg van deze paragraaf, zijn de resultaten toegelicht.

Verloop Reserve Grondexploitatie (bedragen in €)	Bestemming resultaten	Winstneming	Totaal
Saldo per 1-1-2019			914.646
Verliesvoorziening 2019:			
- Wonen aan 't Dinkeldal	1.125		1.125
- Luttermolenveld	5.082		5.082
- Invalsweg Overdinkel	-72.035		-72.035
Winstneming 2019:			
- de Saller		1.167.000	1.167.000
- Lutte Zuid		83.901	83.901
- de Geurmeij		5.500	5.500
Vrijval i.v.m. ingesteld maximum t.g.v. rekeningresultaat		-1.105.219	-1.105.219
Saldo per 31-12-2019	-65.828	151.182	1.000.000

Actuele vermogenspositie grondexploitatie

De financiële uitkomsten over 2019 van de grondexploitatie worden in deze paragraaf verantwoord. Jaarlijks wordt de grondexploitatie herzien, met als vertrekpunt de boekwaarde (saldo van inkomsten en uitgaven). Gerealiseerde kosten en opbrengsten van het lopende jaar worden in de boekwaarde verwerkt en de prognoses worden bijgesteld. De vermogenspositie van de grondexploitatie bestaat uit twee componenten, te weten:

- het geïnvesteerde vermogen van de complexen per 31-12-2019 (boekwaarde);
- de prognoses van de complexen (grondexploitaties).

De uiteindelijk te verwachten eindresultaten worden ten slotte teruggerekend naar het prijspeil van dit moment (1-1-2020). Dit is de zogenoemde contante waarde van het resultaat. Het laatste onderdeel is belangrijk bij de beoordeling van de resultaatontwikkeling in de komende jaren en bij de beoordeling van de actuele vermogenspositie van de grondexploitatie.

Voor de berekening van de grondexploitaties is het noodzakelijk om parameters vast te stellen. De gehanteerde parameters zijn in 2019 in de Notitie van Uitgangspunten vastgesteld door het college. Voor de volledigheid vermelden we deze in onderstaande tabel.

	2020	2021	2022	2023	2024 e.v.**
Kosten	3%*	3%	2%	2%	2%
Opbrengsten	4%**	3%	2%	2%	2%
Rente	1,45%	1,44%	1,37%	1,36%	1,36%

* Indexeren kosten in 2020: per grondexploitatie wordt dit afzonderlijk beoordeeld. Bijvoorbeeld werkzaamheden die al zijn aanbesteed behoeven geen indexatie;

** Betreft de gemiddelde stijging welke al verwerkt is in de getaxeerde grondprijzen 2020;

*** Beheersmaatregel ingevolge BBV: na 10 jaar (uitgaande van basisjaar 2020) worden de parameters voor de opbrengsten voorzichtigshalve teruggebracht naar 0% per jaar.

Grondprijzenbeleid

In de Nota Grondbeleid staat beschreven dat grondprijzen voor woningbouw (projectmatig en particuliere uitgifte) jaarlijks worden getaxeerd volgens de normatief residuele methode. In aanvulling hierop kan op kavelniveau gedifferentieerd worden vanwege omvang, vorm, ligging, locatie en/of andere relevante factoren. De taxaties worden altijd uitgevoerd samen met een externe, beëdigde taxateur volgens het zogenaamde 'vierogen principe'. Het college kan de omvang van de kavels aanpassen (maximaal 15%) zonder dat de grondprijs opnieuw moet worden getaxeerd. De taxatiewaarde wordt één op één overgenomen in de grondexploitaties.

In exploitatie genomen plannen (bedragen in €)

Complex	Boekwaarde 31-12-2019	Prognose eind- resultaat op einddatum	Einddatum prognose	Prognose resultaat per 01-01-2020
Saller	1.764.349	3.926.610	31-12-2024	3.663.648
Lutte Zuid	0	0	31-12-2019	0
Luttermolenveld	361.408	-49.182	31-12-2021	-47.272
Geurmeij	2.029.341	397.721	31-12-2027	356.349
't Zijland	-1.343.572	126.580	31-12-2020	124.771
Wonen aan 't Dinkeldal	1.956.234	-304.588	31-12-2024	-275.875
Invalsweg	213.867	- 76.444	31-12-2022	-72.035
Totaal	4.981.627			3.749.586

De Saller

Het complex bestaat uit een gerealiseerd deel (1e fase) en een deel dat in ontwikkeling is (2e fase). De 2e fase bestaat uit drie delen (2A, 2B en 2C). Gelijktijdig met het bestemmingsplan voor de 2e fase is de grondexploitatie in 2010 door de Raad vastgesteld.

Alle kavels van fase 2B zijn middels particulier opdrachtgeverschap verkocht. Daarnaast heeft onze contractpartner de laatste van de in totaal vier tranches eind 2019 afgenomen en afgerekend. In totaal zijn dus alle kavels van fase 2B verkocht en het gebied is nagenoeg woonrijp gemaakt.

Het bestemmingsplan voor fase 2C betreft een vastgesteld uitwerkingsplan dat in 2019 is vastgesteld. In mei 2019 is gestart met het bouwrijp maken en deze werkzaamheden zijn eind 2019 afgerond. De eerste dertien gemeentelijke kavels zijn medio juni 2019 uitgegeven. Hiervan zijn er vier verkocht en worden in 2020 geleverd. De overige negen kavels zijn in optie uitgegeven. De gesprekken met onze contractpartners over de levering van de kavels worden in 2020 afgerond.

De Saller voldoet aan de voorwaarden van de POC methode en daarmee is sprake van een verplichting om tussentijds winst te nemen. De tussentijdse winst is op peildatum 1-1-2020 berekend op € 2.334.000. Na herziening van de grondexploitatie bedraagt ultimo 2024 het geraamde eindresultaat € 3.926.610 positief. Omgerekend naar peildatum 1-1-2020 (contante waarde) bedraagt het resultaat € 3.663.648 positief.

Lutte Zuid

Dit complex is in 2004 in exploitatie genomen. Het bevat de realisatie van een bedrijventerrein en een woningbouwgedeelte. Alle kavels op het bedrijventerrein zijn ultimo 2007 verkocht en van dit deelplan is tevens het woonrijp maken afgerond. Van het woningbouwgedeelte is begin 2019 de laatste kavel geleverd en het woonrijp maken is afgerond. De grondexploitatie is per 31-12-2019 afgesloten.

Na herziening van de grondexploitatie bedraagt het eindresultaat € 167.802 positief.

Luttermolenveld

Het gewijzigde bestemmingsplan Luttermolenveld is in februari 2009 in werking getreden en vanaf januari 2010 is het plan onherroepelijk. Eind 2010 heeft de gemeente conform de overeenkomst van februari 2006 circa 11.000 m² bouwrijpe grond afgenomen van de projectontwikkelaar. Daarna is de grondexploitatie Luttermolenveld in 2011 geopend. Ter verbetering van de ontsluiting heeft de gemeente in 2018 een perceel grond aangekocht waardoor een verbinding tussen de Ambachtstraat en de Ertsmolen kan worden gemaakt. Hiervoor is een herziening van het bestemmingsplan vereist en aansluitend kan de weg worden gerealiseerd.

De beoogde verbinding van de Ambachtstraat naar het Luttermolenveld is geprojecteerd tussen eiken. Om het wortelpakket van de eiken niet aan te tasten is het van belang om grondwerk en andere verstoring van de bodem onder de kroonprojectie tot een minimum te beperken. De technische maatregelen (overbrugging / overkluizing) om de bomen te kunnen sparen brengen extra kosten met zich mee.

Alle gemeentelijke kavels zijn verkocht en de laatste acht kavels worden uiterlijk eind 2020 geleverd.

Na herziening van de grondexploitatie bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2021 € 49.182 negatief. Omgerekend naar peildatum 1-1-2020 is het resultaat € 47.272 negatief. Voor dit negatieve resultaat is in 2019 de al getroffen voorziening verlaagd met € 5.082.

Geurmeij

In het complex de Geurmeij zijn op basis van het geldende bestemmingsplan circa 90 grondgebonden woningen gepland, waarvan realisatie is voorzien in vier fasen. De eerste fase is op één kavel na verkocht. Eind 2018 is het eerste deel van fase 2 in uitgifte gegaan. De basisverkaveling is gewijzigd doordat er meer vraag was naar grotere kavels. Totaal zijn er nu vijf kavels geprojecteerd waarvan er twee zijn verkocht. Het woonrijp maken van fase 1 zal begin 2020 worden afgerond. Na de bouw van de woningen in het eerste deel van fase 2 wordt ook die fase woonrijp gemaakt.

De gemeente biedt bij dit plan maatwerk-kavels aan. Dat wil zeggen dat meerdere woningbouwtypes op een kavel gebouwd kunnen worden en dat de kavelgrootte (in de breedte gezien) variabel is. Voordeel is dat de koper optimale keuzevrijheid heeft. Nadeel is dat niet precies vaststaat welke opbrengsten gegenereerd worden. Voor fase 1 heeft dit positief uitgedaakt. Voor het eerste deel van fase 2 pakt dit tot nu toe negatief uit. Oorzaak hiervan is dat er meer vraag is naar grotere kavels welke per m² minder opbrengen. In de risicoanalyse is hier rekening mee gehouden, door de bandbreedte zo aan te passen dat de kans op meeropbrengsten kleiner is en de kans op minder opbrengsten zwaarder is aangezet.

Gezien de uitkomsten van het woningbehoefteonderzoek (Stec) en de mogelijkheden voor herverkaveling/verdunding van het plangebied, dient voor de 3e en 4e fase van de Geurmeij rekening te worden gehouden met her- en deprogrammeren. Dit is ook in de risicoanalyse verwerkt. Gezien voorgaande en het feit dat we nog vier kavels in uitgifte hebben is de grondexploitatie met één jaar uitgefaseerd.

Na herziening bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2027 € 397.721 positief. Omgerekend naar peildatum 1-1-2020 is sprake van een positief resultaat van € 356.349.

Zijland

In 2008 is er een ontwikkelovereenkomst gesloten tussen de gemeente en Woningcorporatie Domijn. Als gevolg van de marktomstandigheden en gewijzigde regelgeving kon Domijn het oorspronkelijke programma niet realiseren. De gemeente en Domijn hebben daarom heronderhandeld over een aangepaste overeenkomst en in 2012 is deze overeenkomst ondertekend. Uitgangspunt van de gewijzigde overeenkomst vormen de financiële afspraken zoals deze in 2008 zijn vastgelegd. Op basis van de nieuwe overeenkomst heeft de Raad in 2013 krediet beschikbaar gesteld en is de grondexploitatie 't Zijland formeel geopend.

In 2015 is begonnen met de bouwrijp werkzaamheden rondom de negentien grondgebonden woningen in de eerste fase. In 2016 is gestart met de bouw van deze woningen. In 2017 zijn aansluitend de bijbehorende woonrijp werkzaamheden verricht. Daarnaast is Domijn in 2016 gestart met de bouw van één van de twee appartementencomplexen in fase twee. Medio 2017 is het appartementencomplex gereedgekomen en opgeleverd. Het is nog onduidelijk wanneer Domijn start met de bouw van het tweede appartementencomplex. In 2017 heeft de Raad besloten om de resterende woonrijp werkzaamheden van 't Zijland te combineren met de werkzaamheden van het Centrumplan Losser. Om die reden zijn de geplande werkzaamheden van 't Zijland uitgefaseerd en zijn in 2019 hervat. Deze werkzaamheden worden eind 2020 afgerond.

Na herziening van de grondexploitatie bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2020 € 126.580 positief. Omgerekend naar peildatum 1-1-2020 is het resultaat € 124.771 positief.

Wonen aan 't Dinkeldal

Het voormalig Topcraftterrein aan de Ravenhorsterweg is in 2007 door de gemeente aangekocht met het oogmerk om het terrein te herontwikkelen voor woningbouw. Het plan voorziet in de mogelijkheid van de bouw van 30 woningen. Op 13 november 2018 heeft de raad de grondexploitatie vastgesteld om deze herontwikkeling financieel mogelijk te maken. Voor de herziening van de grondexploitatie zijn de kavelprijzen begin januari 2019 extern getaxeerd. Deze actuele prijzen zijn nu meegenomen in de grondexploitatie. 2 Mei 2019 is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden. Eind 2019 is overeenstemming bereikt met aannemersbedrijf Haafkes en projectontwikkelaar Le Clercq over de afname van alle bouwrijpe kavels. Planning is nu de kavels spoedig bouwrijp te maken, zodat de eerste kavels geleverd kunnen worden.

Na herziening bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2024 € 304.588 negatief. Omgerekend naar peildatum 1-1-2020 is sprake van een negatief resultaat van € 275.875. De al getroffen verliesvoorziening is daarom met € 1.125 verlaagd.

Invalsweg

Binnen de Materiële Vaste Activa was als voormalige niet in exploitatie genomen grond (NIEGG) een perceel aan de invalsweg in Overdinkel opgenomen dat onder de overgangsregeling vóór 1-1-2020 nog als grondexploitatie vastgesteld mocht worden.

Het College heeft op 27 maart 2018 besloten een bestemmingsplan op te stellen om de bouw van één woning naast de Invalsweg 8a in Overdinkel mogelijk te maken. De Raad heeft op 17 september 2019 het gewijzigde bestemmingsplan en de grondexploitatie vastgesteld. Vervolgens is de boekwaarde van het aanwezige perceel ingebracht in de nieuwe grondexploitatie Invalsweg.

Hiermee is de grondexploitatie Invalsweg formeel geopend en per 7 november 2019 is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden. Begin 2020 wordt de kavel naast de Invalsweg 8a in optie uitgegeven.

Na herziening van de vastgestelde grondexploitatie per 17 september 2019 bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2022 € 76.444 negatief. Omgerekend naar peildatum 1-1-2020 is het resultaat € 72.035 negatief. Voor dit negatieve resultaat is in 2019 een voorziening gevormd.

Woningbouwprogrammering

In 2019 heeft de Stec groep in opdracht van de gemeente een kwalitatieve onderbouwing opgesteld die betrekking heeft op de woonprogrammering voor de hele gemeente in onderlinge samenhang. In dit rapport 'Woonbehoefte onderzoek en kwalitatief programmeren in de gemeente Losser' staat centraal dat er sprake is van een toenemende vraag naar appartementen en nultredenwoningen en een dalende vraag naar grondgebonden woningen.

De 14 Twentse gemeenten en de provincie Overijssel werken samen in het bestuurlijk overleg Wonen Twente om afspraken te maken over wat gemeenten de komende tien jaar mogen bouwen. Om de twee jaar worden

in een Regionale Woningbouw Programmering Twente hierover afspraken gemaakt. In opdracht van de provincie heeft de Stec groep voor 2019 het rapport Ruimte voor woonkwaliteit Regionale Woonprogrammering 2019 (RWP 2019) opgesteld. Gezien de dreigende krimp aan inwoners en huishoudens gaat een focus alleen op aantallen en plafonds voor diverse gemeenten (waaronder de gemeente Losser) knellen. Daarom is in 2019 in het coalitieakkoord van de provincie Overijssel afgesproken, dat indien gemeenten samen met de provincie een overstap willen maken naar een meer kwalitatieve woningbouwprogrammering, gezamenlijk een beter evenwicht in wat we nodig hebben en aanbod op de woningmarkt gecreëerd kan worden. Op basis van de RWP 2019 zoals deze door de provincie Overijssel en de 14 Twentse gemeente op 18 oktober 2019 is vastgesteld heeft de gemeenteraad van Losser op 12 november 2019 bij het vaststellen van de programmabegroting 2020 – 2023 aangegeven te kiezen voor het kwalitatief programmeren, waarbij gestreefd wordt naar het afstemmen van wat we nodig hebben en wat we aanbieden. Tevens heeft de raad aangegeven dat zij in 2020 een nieuwe Woonvisie voor de komende tien jaar wenst op te stellen.

Jaarrekening

3. Financiële positie

3.1. Overzicht van baten en lasten

Bedragen in 1.000 euro's									
Programma	Begroting 2019			Begroting (na wijziging) 2019			Realisatie 2019		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Sociaal	31.810	7.800	24.011	32.198	7.486	24.712	30.557	7.265	23.292
Fysiek	19.541	14.160	5.381	21.911	14.038	7.873	14.603	11.723	2.879
Dienstverlening	4.521	406	4.115	4.637	470	4.166	4.652	347	4.305
Subtotaal	55.873	22.366	33.507	58.746	21.995	36.751	49.812	19.335	30.476
Algemene dekkingsmiddelen	731	40.294	-39.564	729	40.935	-40.206	656	40.999	-40.343
Heffing VPB	31	0	31	31	0	31	49	0	49
Onvoorzien	458	0	458	368	-68	435	100	43	58
Overhead	6.892	186	6.706	6.915	186	6.729	6.904	186	6.718
Subtotaal	8.111	40.480	-32.369	8.043	41.053	-33.011	7.709	41.228	-33.519
Saldo baten en lasten	63.984	62.846	1.138	66.788	63.048	3.740	57.521	60.563	-3.042
Sociaal	0	222	-222	0	507	-507	211	1.289	-1.078
Fysiek	12	35	-22	685	2.345	-1.660	3.197	2.582	614
Dienstverlening	1.312	2.206	-894	2.092	3.665	-1.573	2.092	3.637	-1.545
Saldo van mutaties reserves	1.324	2.462	-1.138	2.776	6.517	-3.740	5.499	7.508	-2.009
Resultaat	65.308	65.308	0	69.565	69.565	0	63.020	68.071	-5.051

3.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Hieronder wordt per taakveld een toelichting gegeven op de afwijkingen tussen de begrote en gerealiseerde baten en lasten. De toelichting wordt gegeven op hoofdlijnen en is daarom niet (altijd) terug te lijden naar de exacte bedragen in de tabellen.

Toelichting op de algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen die hierboven worden gepresenteerd zijn:

Bedragen x 1.000 Euro's Algemene dekkingsmiddelen	Budget primair	Budget actueel	Realisatie	Saldo
OZB	4.808	4.815	4.938	122
Hondenbelasting	213	213	211	-2
Belastingopbrengsten	5.021	5.028	5.149	121
Algemene uitkeringen	33.968	34.695	34.580	-116
Dividend	361	361	299	-62
Saldo financieringsfunctie	213	121	315	194
Overige dekkingsmiddelen	34.543	35.177	35.194	16
Saldo	39.564	40.206	40.343	137

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).

Gemeenten mogen zelf bepalen hoe zij de algemene dekkingsmiddelen in de begroting opnemen. Het overzicht moet in ieder geval de volgende onderdelen bevatten:

- Lokale heffingen, waarvan de besteding van de opbrengst niet gebonden is. Denk bijvoorbeeld aan Onroerende zaak-, Toeristen-, Precario- en Hondenbelasting.
- Algemene uitkering. Een van de rijksuitkeringen Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Gemeenten hoeven zich niet te verantwoorden over de besteding van de algemene uitkering en kunnen deze vrij besteden.
- Dividend: een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.
- Saldo van de financieringsfunctie: dit is het verschil tussen de toegerekende rekenrente aan de programma's en de werkelijk betaalde rente over de lang- en kortlopende leningen. Ook wel het Renteresultaat genoemd.
- Overige algemene dekkingsmiddelen: is een restcategorie.

OZB

Een gunstiger waardeontwikkeling dan waar rekening mee is gehouden, en een iets groter aantal eenheden waarover aanslagen zijn opgelegd maakt dat de ozb-opbrengst € 122.000 hoger uitvalt dan waar we in de begroting 2019 rekening mee hebben gehouden.

Algemene uitkering

Het effect van de meicirculaire 2019 is niet meegenomen in de Voorjaarsnota. De meicirculaire heeft ons, zoals ook al per brief meegedeeld, ongeveer € 1 mln. aan inkomsten opgeleverd. Dit is in de ramingen aangepast. De effecten van september- en decembercirculaire 2019 zijn niet in de begrotingsbedragen aangepast. Met name de onderuitputting van het rijk leidde tot een nadeel. Dit nadeel ten opzichte van de (bijgestelde) raming komt uiteindelijk uit op € 116.000.

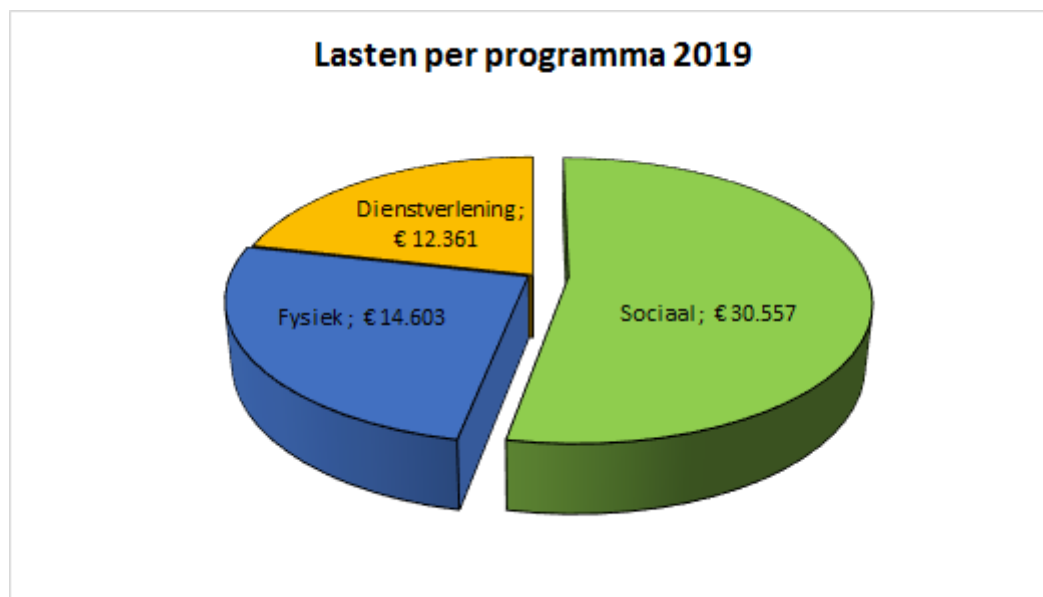
Dividend

We hebben in 2019 € 62.000 minder aan dividend ontvangen dan we verwacht hadden. We merken hierbij wel op dat in de raming van het dividend van € 361.000 ook de opbrengst van de borgstelling van AVI Twente is opgenomen van bijna € 60.000. Deze is ook daadwerkelijk ontvangen, maar wordt in bovenstaand overzicht in de realisatie niet aangemerkt als dividendontvangst, maar verklaard wel het nadeel (zie ook de toelichting op het saldo van het taakveld treasury).

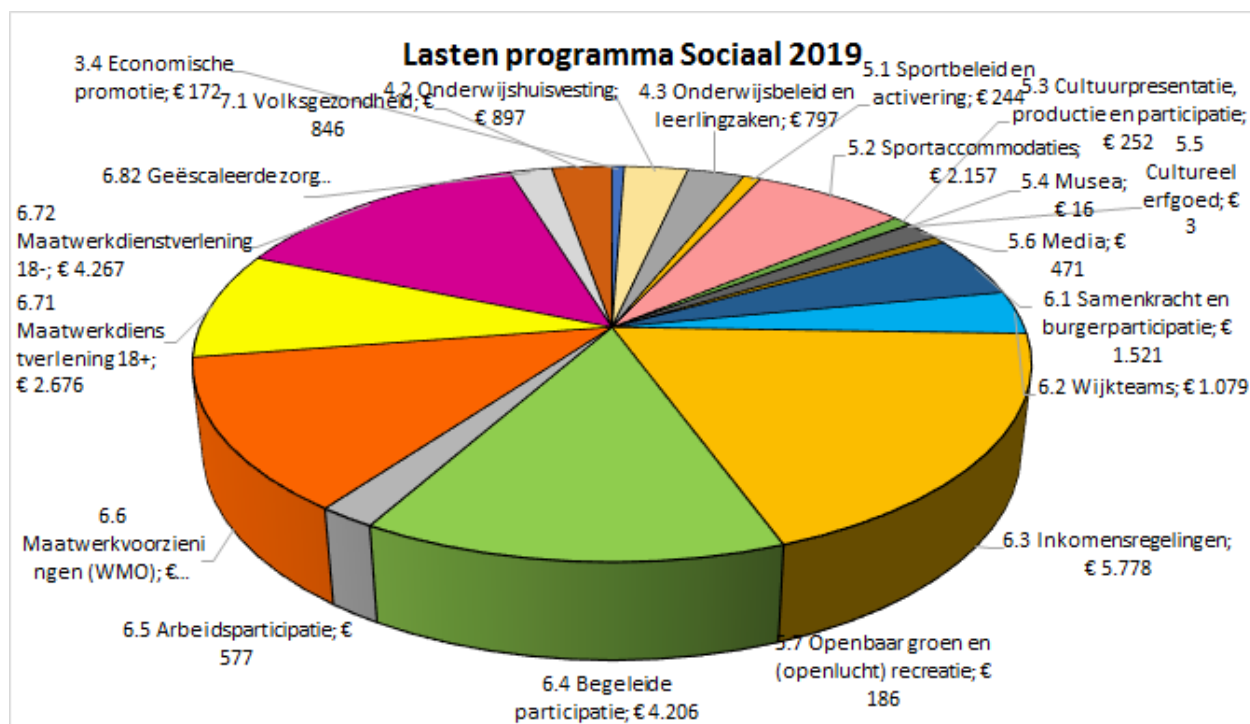
De financieringsfunctie valt € 126.000 hoger uit dan geraamd. Hogere opbrengsten door (vooral) extra aflossingen op personeelshypotheek en lagere rentelasten op lang- en kortlopende leningen door de blijvend lagere rente zijn hier vooral de oorzaak van.

Programma Sociaal

bedragen* € 1.000

bedragen* € 1.000

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.10 Mutatie reserves	0	0	-211	-782	571
3.4 Economische promotie	13	0	0	0	13
4.2 Onderwijshuisvesting	-20	-27	0	0	6
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	214	140	0	0	74
5.1 Sportbeleid en activering	-32	-27	0	0	-5
5.2 Sportaccommodaties	-410	-127	0	0	-282
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	-18	-5	0	0	-13
5.4 Musea	2	-4	0	0	6
5.5 Cultureel erfgoed	20	16	0	0	3
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-31	-25	0	0	-6
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-68	13	0	0	-81
6.2 Wijkteams	62	0	0	0	62
6.3 Inkomensregelingen	649	196	0	0	453
6.4 Begeleide participatie	568	433	0	0	135
6.5 Arbeidsparticipatie	75	-2	0	0	78
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-33	-360	0	0	328
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	3	-1	0	0	4
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	720	0	0	0	720
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-198	0	0	0	-198
7.1 Volksgezondheid	124	0	0	0	124

Toelichting taakvelden programma Sociaal

0.10 Mutatie reserves

Toelichting nadeel storting reserves € 211.000

In 2019 heeft er een dotatie van € 183.000 aan de reserve Gezond in de stad (Gids) plaatsgevonden. Het betreft de niet bestede middelen 2019 voor dit onderdeel. We ontvangen deze middelen via de algemene uitkering. Zie hiervoor ook de toelichting op taakveld 7.1 Volksgezondheid.

Verder heeft voor een bedrag van € 27.000 een verrekening met de reserve Meerjarenonderhoudsplan plaatsgevonden. Dit leidt tot een voordelig effect op de storting.

Toelichting voordeel onttrekking reserves € 782.000

Voor de reserve sociaal domein is er een onttrekking geweest van € 206.000 voor de uitvoering van de pilots in 2019 beschreven in het voorstel Van actie naar inzicht. Er is een onttrekking van € 201.000 geweest van de reserve applicatie sociaal domein omdat de implementatie voor een nieuw integraal systeem voor het sociale domein in 2019 voor het grootste deel heeft plaatsgevonden. Voor de afboeking boekwaarde sporthal is er € 450.000 onttrokken omdat door de sloop van de Fakkel in 2019 de boekwaarde volledig is afgewaardeerd (zie ook de toelichting op taakveld 5.2 Sportaccommodaties).

In het kader van het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen en de Impuls Brede School zijn kosten gemaakt (respectievelijk € 19.000 en € 7.000), die worden gedekt door een bijdrage uit de daarvoor ingestelde reserves. De begrote bijdrage in het tekort van het Kulturhus Losser (€ 100.000) is niet nodig gebleken.

Salderend is er sprake dat er € 782.000 meer is onttrokken in de reserves Sociaal domein dan oorspronkelijk geraamd.

3.4 Economische promotie

Toelichting voordeel lasten € 13.000

Op het gebied van Recreatie en Toerisme is veel gebeurd en zo is ook veel in gang gezet. Niet alle activiteiten in het kader van het actieprogramma zijn echter uitgevoerd, daardoor blijft van het totaal beschikbare budget van € 30.000 een bedrag van € 13.000 over.

4.2 Onderwijshuisvesting

Toelichting nadeel lasten € 20.000

Het nadeel komt vooral door hogere kosten voor (lokale) belastingen en verzekeringen. Het nadeel is € 40.000. Daar staat een voordeel op het meerjarig onderhoud van € 27.000 tegenover, dat verrekend wordt met de mutatie in de betreffende onderhoudsreserve. Het resterende nadelig effect van € 7.000 is divers en te klein om hier verder inhoudelijk toe te lichten.

Toelichting voordeel baten € 27.000

Het voordeel wordt vrijwel volledig (voor € 30.000) veroorzaakt door de verzekeringsuitkering voor schades aan scholen.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Toelichting voordeel lasten € 214.000

Het budget voor onderwijshuisvesting is flink verhoogd en er zijn plannen gemaakt voor nieuw beleid. In 2019 is echter (nog) niet alle budget ingezet voor activiteiten in het kader van het onderwijsachterstandenbeleid, het saldo is € 140.000. We hebben dit bedrag alsnog terug te betalen geparkeerd, wel mag dit bedrag nog in latere jaren worden besteed.

Daarnaast zien we, zoals ook al aangegeven in de raadsinformatiebrief van december, een voordeel op het uitvoeren van het leerlingen vervoer, al is dat voordeel met bijna € 50.000 lager dan eerder verwacht.

De overige verschillen zijn divers en kleiner dan € 10.000 en worden hier verder niet toelicht.

Toelichting nadeel baten € 140.000

Het deel van het ontvangen budget dat in 2019 niet voor OAB is uitgegeven is zoals hiervoor toegelicht aangemerkt als nog terug te betalen, dit leidt hier op de inkomsten tot een nadeel van € 140.000.

5.1 Sportbeleid en activering

Toelichting nadeel lasten € 32.000

Voor een bedrag van € 11.000 komt het nadeel doordat we de btw in het kader van de verruiming van de btw-vrijstelling niet meer kunnen declareren. Dit wordt gecompenseerd door de Spuk- uitkering (zie toelichting baten). Verder zien we nog een nadeel van € 20.000 door de kosten van de combinatiefunctionaris Sport.

Toelichting voordeel baten € 27.000

Voor € 12.000 kan het voordeel worden verklaard uit een bijdrage van de gemeente Hellendoorn voor het project Loopband, deze bijdrage was niet geraamd. Verder is hier de bijdrage uit de Spuk ter compensatie van de niet te verrekenen btw door de verruiming sportvrijstelling voor dit taakveld verantwoord van € 11.000 (zie toelichting nadeel lasten). Verder zijn er nog een aantal kleinere bijdragen ontvangen tot een bedrag van € 4.000, deze lichten we hier niet verder toe.

5.2 Sportaccommodaties

Toelichting nadeel lasten € 410.000

Voor € 290.000 wordt het nadeel veroorzaakt door de afwaardering van de boekwaarde van sporthal de Fakkel. Nu deze gesloopt is zijn we dat wettelijk verplicht. Het nadeel wordt gedekt door de vrijval van de hiervoor gevormde reserve (zie toelichting 0.10 mutatie reserves). Ook op dit taakveld hebben we een nadeel doordat we de btw in het kader van de verruiming van de btw-vrijstelling niet meer kunnen declareren. Het nadeel op dit taakveld is € 146.000 en ook hier vindt compensatie via de Spuk- uitkering (zie toelichting baten) plaats. En omdat de sporthal de Fakkel in 2019 gesloopt is valt een deel van de kosten in 2019 weg, het hierdoor ontstane voordeel is € 108.000.

De kosten van het zwembad tenslotte laten een overschrijding zien van in totaal € 105.000. Voor een bedrag van ongeveer € 70.000 staan hier ook extra inkomsten tegenover. Het resterende nadeel van € 35.000 wordt bijna geheel veroorzaakt door de energiekosten hoger uitvallen dan geraamd.

Toelichting voordeel baten € 127.000

Het nadeel op de btw wordt volledig gecompenseerd door de Spuk, hetgeen een voordelig effect op de baten heeft van € 146.000. Daar staat tegenover dat we door de sloop van de Fakkel in 2019 ook minder inkomsten uit verhuur van de hal hebben gehad, het nadeel is € 64.000. Het zwembad heeft een goed seizoen gedraaid, het hogere gebruik van het bad heeft niet alleen tot hogere kosten geleid maar ook de baten zijn hoger dan verwacht. Het voordeel is € 70.000.

5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie

Toelichting nadeel lasten € 18.000

Het nadeel komt door de afrekening van de kosten van de Week voor de amateurkunst in 2018. Omdat de bijdrage van de provincie in 2018 is geboekt hadden we in 2018 een voordeel en nu een nadeel van € 10.000.

De overige verschillen zijn klein en worden hier verder niet toegelicht.

5.4 Musea

Geen bijzonderheden.

5.5 Cultureel erfgoed

Toelichting voordeel lasten € 20.000

Van het beschikbare budget voor onderhoud van zowel de steenfabriek als Erve Kraesgenberg is slechts een beperkt deel uitgegeven, er bleek minder onderhoud nodig. Het voordeel is € 20.000.

Toelichting nadeel baten € 16.000

De geraamde huur en pacht voor zowel de steenfabriek als Erve Kraesgenberg zijn in 2019 niet ontvangen, dit verklaart het nadeel van € 16.000.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Toelichting nadeel lasten € 31.000

De kosten voor de kermis en evenementen vallen € 16.000 hoger uit dan geraamd. Vooral de hogere kosten voor energie en werkzaamheden voor het paasvuur springen hierbij in het oog.

De kosten voor speeltuinen en speelplaatsen zijn in 2019 € 15.000 hoger geweest dan geraamd. Deze extra kosten worden echter goedgemaakt door een provinciale subsidie.

Toelichting voordeel baten € 25.000

Voor het project schoolbuurtplein hebben we van de provincie een subsidie ontvangen.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Toelichting nadeel lasten € 68.000

Een nadeel van afgerond zo'n € 35.000 zien we op de kosten van de kinderopvang. Waar de kosten van kinderopvang algemeen (verschil € 37.000) nog positief uitpakken, daar vallen de kosten van kinderopvang in verband met een Sociaal Medische Indicatie € 72.000 hoger uit dan geraamd.

Ook de kosten van Sociaal Cultureel Werk vallen € 32.000 hoger uit dan geraamd. Het gaat dan voor om de extra kosten voor een onderzoek naar Mantelzorg.

Toelichting nadeel baten € 13.000

Een aantal gemeentelijke panden wordt niet meer door onder meer de kinderopvang gebruikt, waardoor de huuropbrengsten lager uitvallen dan geraamd.

6.2 Wijkteams

Toelichting voordeel lasten € 62.000

Onder het taakveld Wijkteams valt de kosten voor algemene kosten jeugd, de algemene voorziening jeugd en 1e lijnsloket CJG. De bijdrage vanuit de Regio Twente voor het taakveld Wijkteams is € 7.000 lager dan verwacht doordat er minder inzet nodig was dan oorspronkelijk begroot. De algemene kosten op het onderdeel Jeugd is € 54.000 lager dan begroot doordat er minder externe onderzoeken zijn uitgezet en meer zelf is uitgevoerd. Hierdoor is er op dit taakveld Wijkteams een voordeel van € 62.000.

6.3 Inkomensregelingen

Toelichting voordeel lasten € 649.000

Er zijn meer uitkeringsgerechtigden uitgestroomd dan verwacht; het aantal is gedaald van 299 in januari 2019 naar 270 personen in december 2019. In de landelijke prognoses werd voor 2019 rekening gehouden met een lichte stijging. Dit levert een voordeel op van € 524.000. In 2019 is er minder gebruik gemaakt van bijstand zelfstandigen waardoor de werkelijke kosten € 31.000 lager zijn dan verwacht. Door minder bijzondere bijstandsverstrekkingen is er op dit onderdeel een voordeel van € 37.000. Op het onderdeel kwijschelding zijn de kosten € 29.000 lager dan begroot door minder aanvragen. De kosten van huisvesting statushouders zijn € 17.000 lager dan geraamd doordat we niet hebben voldaan aan de taakstelling, doordat het COA te weinig mensen hebben aangemeld bij de gemeenten (waaronder Losser). In combinatie met enkele kleine verschillen van in totaal € 11.000 is er salderend op het taakveld Inkomensregelingen een voordeel van € 649.000 op de lastenkant.

Toelichting nadeel baten € 196.000

Doordat de rijksbijdrage van de BUIG lager is dan oorspronkelijk geschat is er een nadeel van € 122.000 op de baten. Omdat er minder gebruik is gemaakt van bijzondere bijstand, bijstand zelfstandigen en het aantal uitkeringen lager was dan begroot, zijn de baten op deze onderdelen ook lager.

Bijzondere bijstand	: € 42.000 nadeel
Bijstand zelfstandigen	: € 3.000 nadeel
BUIG	: € 30.000 nadeel

In totaal een nadeel van € 196.000 op de batenkant.

Salderend is er op het taakveld Inkomensregelingen een positief voordeel van € 453.000.

6.4 Begeleide participatie

Toelichting voordeel lasten € 568.000

De loonkosten van de sociale werkvoorziening worden per 2019 anders verantwoord; voor 2019 waren deze kosten binnen de sociale werkvoorziening. In 2019 is dit aangepast en zijn de kosten rechtstreeks binnen de gemeente verantwoord. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 632.000. De loonkosten van de sociale werkvoorziening zijn € 64.000 hoger dan begroot. Dit heeft te maken met de cao-verhoging per 1 juni jl. die hoger was dan oorspronkelijk ingecalculleerd.

Toelichting nadeel baten € 433.000

Doordat de loonkosten rechtstreeks binnen de gemeente verantwoord worden, vindt er per 2019 ook geen doorbelasting vergoedingen voor personeel plaats. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 458.000. Voor de sociale werkvoorziening zijn de opbrengsten hoger dan oorspronkelijk ingeschat. Hierdoor ontstaat er een voordeel van € 75.000.

Salderend is het voordeel op het taakveld begeleide participatie € 135.000.

6.5 Arbeidsparticipatie

Toelichting voordeel lasten € 75.000

In de begroting 2019 is rekening gehouden met een bepaald aantal re-integratietrajecten. Doordat het aantal bijstandsgerechtigden meer is gedaald dan voorzien, is het werkelijk aantal opgestarte trajecten in 2019 ook lager dan begroot. In combinatie dat de begeleiding meer door eigen personeel is verricht in plaats van externe trajectkosten ontstaat op het taakveld Arbeidsparticipatie een voordeel van € 75.000.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

Toelichting nadeel lasten € 33.000

Kosten van de vervoersvoorziening zijn hoger dan ingeschat waardoor een nadeel van € 36.000 ontstaat. Daar tegenover staat een voordeel op de rolstoelenvoorziening ad € 93.000. Dit voordeel is ontstaan doordat de code Veilig vervoer in 2019 ingevoerd zou worden waardoor een aantal rolstoelen met een totaalbedrag van € 75.000 vervangen moest worden. Omdat deze richtlijn is uitgesteld, zijn deze rolstoelen vooralsnog niet vervangen. Vanuit de laatste stand van zaken blijkt dat er ook maar nauwelijks rolstoelen vervangen hoeven te worden. Dit kan binnen het bestaande budget. Er zijn minder aanvragen woonvoorzieningen geweest waardoor er een voordeel is van € 22.000. Salderend is er op de voorzieningen een voordeel van € 79.000.

De kosten van ondersteuningsbehoeften Wmo zijn slechts € 135.000 hoger dan begroot door iets meer inzet dan begroot.

Op de algemene kosten Wmo is een voordeel van € 23.000 omdat er meer onderzoeken zelf zijn uitgevoerd wat een voordeel oplevert.

In totaal zijn de kosten van het taakveld Maatwerkvoorzieningen Wmo € 33.000 hoger dan geraamd.

Toelichting voordeel baten € 360.000

Voor beschermd wonen is er een positief saldo. Ten tijde van de jaarrekening 2018 was nog niet definitief bekend wat de gemeente Enschede als centrumgemeente voor deze regeling zou laten vrijvallen. Het uiteindelijke bedrag is € 249.000. In de jaarrekening 2018 was rekening gehouden met € 151.000; het positieve verschil ad € 98.000 komt ten gunste van het exploitatieresultaat in 2019.

Ook in 2019 is er een positief resultaat op beschermd wonen van € 216.000. De eigen bijdrage van voorzieningen is hoger dan begroot. Er maken meer mensen gebruik van de voorzieningen dan gedacht. Hierdoor is de opbrengst € 26.000 hoger. In combinatie met een paar kleine positieve afwijkingen zijn de baten in totaal € 360.000 hoger dan begroot.

Salderend is er een positief saldo op de Maatwerkvoorzieningen Wmo van € 328.000.

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Toelichting lasten voordeel € 3.000

De kosten voor huishoudelijke ondersteuning zijn € 9.000 hoger dan begroot doordat er iets meer gebruik wordt gemaakt dan gedacht. Voor wat betreft de schuldhulpverlening is een klein voordeel van € 3.000 doordat de werkelijke inzet lager was dan voorzien. De kosten voor kortdurend verblijf zijn € 9.000 lager dan begroot doordat er minder gebruik is gemaakt van het kortdurend verblijf. Salderend zijn de kosten € 3.000 lager dan begroot.

In combinatie met een voordeel van € 1.000 aan de batenkant is het totale verschil op het taakveld Maatwerkdienstverlening 18+ € 4.000 positief.

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Toelichting lasten voordeel € 720.000

Dat de lasten op jeugd € 720.000 lager zijn heeft voornamelijk te maken dat er (1) meer is ingezet op algemene voorzieningen in plaats van individuele voorzieningen waardoor er een kostenvoordeel is ontstaan. In combinatie dat er (2) goed is ingezet op efficiënte zorg waardoor (onnodige) stapeling van zorg wordt voorkomen. Dit is voor een groot deel ook te danken aan de uitgevoerde pilots beschreven in het voorstel Van Actie naar inzicht. (3) Bij Veilig Thuis Twente is er een wachtlijst van 30 jeugdigen uit Losser. Ten overvloede wordt opgemerkt dat het positieve resultaat op dit onderdeel mede wordt veroorzaakt door het aanwezig zijn van deze wachtlijst.

Salderend is er een positief voordeel van € 720.000 op de kostenkant bij het taakveld Maatwerkdienstverlening 18-.

6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Toelichting lasten nadeel € 198.000

De kosten jeugd wonen en verblijf zijn hoger dan begroot, omdat er iets meer kinderen (tijdelijk) zijn opgenomen in een instelling. Hierdoor is er een tekort van € 198.000 op dit taakveld Geëscaleerde zorg 18-.

7.1 Volksgezondheid

Toelichting voordeel lasten € 124.000

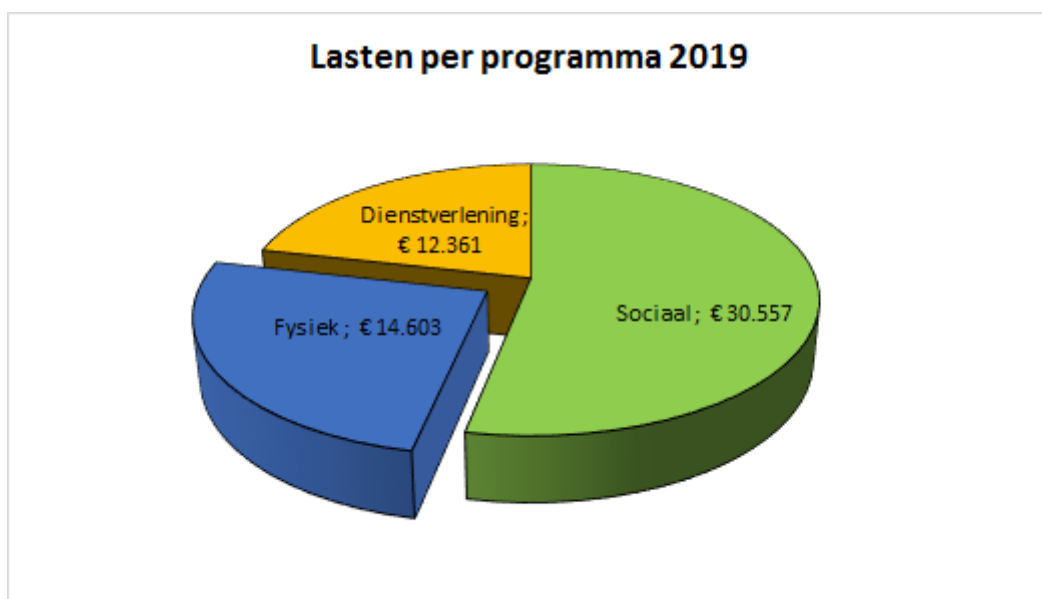
Van het beschikbare budget van € 207.000 voor het project Gezond in de Stad is in 2019 € 24.000 uitgegeven, waardoor hier een voordelig saldo te zien is van € 183.000. De niet bestede middelen worden gereserveerd voor toekomstige uitgaven, het nadeel van deze dotatie is terug te vinden op het taakveld 0.10 (mutatie reserves).

Tegenover dit voordeel staat een nadeel van bijna € 60.000. De bijdrage aan de regio voor het onderdeel Jeugdgezondheidszorg is verhoogd omdat de kosten voor JGZ in 2019 hoger uitpakten dan oorspronkelijk geraamd. De begroting van de regio is hier tussentijds op aangepast.

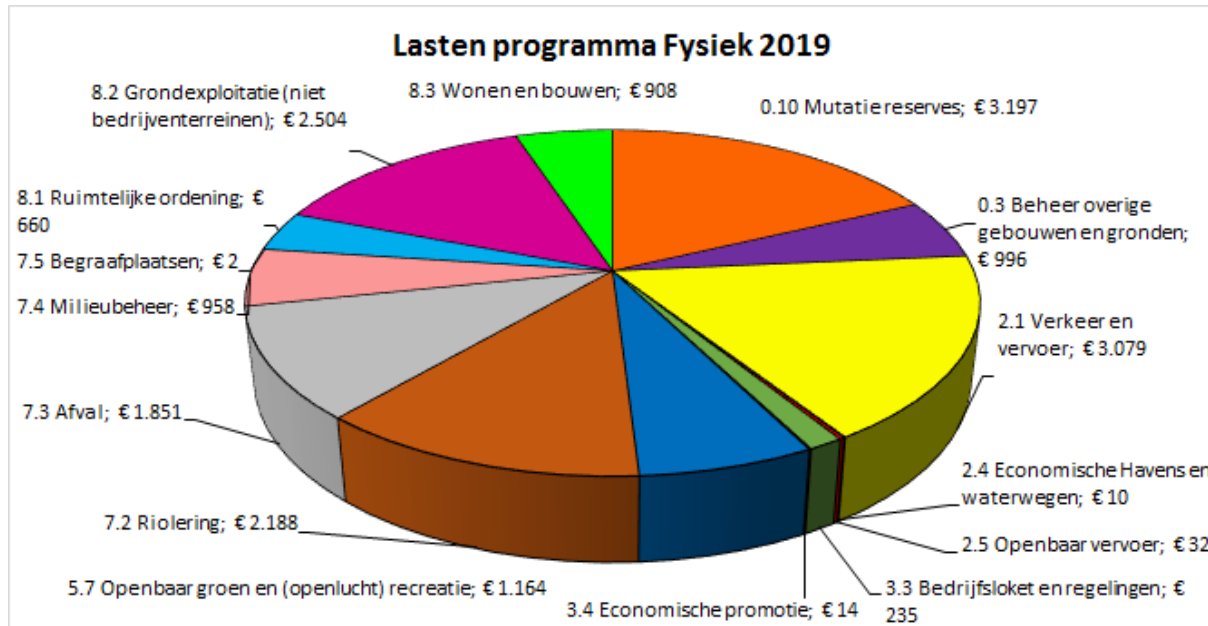
Het resterende verschil van € 1.000 wordt hier verder niet toegelicht.

Programma Fysiek

bedragen * € 1.000

bedragen * € 1.000

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.10 Mutatie reserves	0	0	-2.512	-238	-2.274
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-374	-109	0	0	-266
2.1 Verkeer en vervoer	1.193	-38	0	0	1.231
2.4 Economische Havens en waterwegen	8	-1	0	0	9
2.5 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	11	8	0	0	4
3.4 Economische promotie	0	-27	0	0	27
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	16	12	0	0	4
7.2 Riolering	69	223	0	0	-154
7.3 Afval	98	54	0	0	44
7.4 Milieubeheer	114	0	0	0	113
7.5 Begraafplaatsen	11	0	0	0	11
8.1 Ruimtelijke ordening	987	-9	0	0	996
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.152	2.626	0	0	2.525
8.3 Wonen en bouwen	25	-424	0	0	449

Toelichting taakvelden programma Fysiek

0.10 Mutaties reserves

Toelichting nadeel stortingen € 2.512.000

De negatieve afwijking bij de lasten is ontstaan doordat:

- het resterende budget voor het nog niet uitgevoerde wegenonderhoud (€ 1,1 mln. - zie toelichting bij 2.1 Verkeer en vervoer) wordt toegevoegd aan de reserve wegen;
- voor het grondbedrijf winst genomen is (€ 2,512 mln.) die voor 50% rechtstreeks is toegevoegd aan de reserve grondexploitatie en voor 50% aan de algemene reserve. Omdat de Raad heeft aangegeven dat de reserve grondexploitatie maximaal € 1 mln. mag zijn, valt een groot deel van de toevoeging aan deze reserve (€ 1,105) vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2019; hierdoor wordt er per saldo € 1,407 mln. toegevoegd aan de reserves.

Toelichting voordeel onttrekkingen € 238.000

Aan de batenkant wordt voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam (totaal € 182.000) een bijdrage opgenomen vanuit de hiervoor gereserveerde gelden (zie toelichting bij 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden); omdat de hoogte van de gedane uitgaven bij de samenstelling van de begroting nog niet bekend was is hiervoor in de begroting ook niets opgenomen. Voor het onderhoud aan de gemeentelijke eigendommen is het budget ontoereikend gebleken (meerkosten € 56.000) en is, conform de reeds jaren gehanteerde systematiek, het meerdere vanuit de reserve MOP aangevuld.

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Toelichting nadeel lasten € 374.000

De gemaakte kosten voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam (€ 226.000) zijn niet in de exploitatie 2019 opgenomen, maar worden gedekt vanuit de daarvoor gereserveerde gelden. Daarom wordt bij 0.10 Mutaties reserves een bijdrage uit die reserves opgenomen.

Daarnaast wordt hetgeen meer of minder is uitgegeven voor onderhoud gemeentelijke eigendommen verrekend met de reserve Meerjaren Onderhouds Planning (MOP); voor 2019 betekent dit dat de overschrijding van het onderhoudsbudget ad € 56.000 wordt gedekt uit de genoemde reserve MOP.

Voor de in exploitatie genomen invalsweg Overdinkel is een extra afschrijving gedaan van ruim € 37.000; abusievelijk was hier in de exploitatieopzet geen rekening gehouden en is dit verlies nu genomen.

Door zo'n € 20.000 aan niet verrekenbare BTW ontstaat een nadelig resultaat waar in de begroting geen rekening mee is gehouden.

De kosten van de verhuurde panden aan de Ravenhorsterweg (€ 25.000) gedurende het eerste deel van 2019 worden ruimschoots goedge maakt door de ontvangen huuropbrengsten (zie toelichting nadeel hieronder)

Toelichting voordeel baten € 109.000

Voor duurzaamheid, energieloket en project Losser duurzaam zijn zowel de baten als lasten niet in de exploitatie 2019 opgenomen, maar worden gedekt vanuit de daarvoor gereserveerde gelden; de baten voor deze projecten (€ 52.000) worden daarom verrekend met de hiervoor opgenomen reserves (zie 0.10 Mutaties reserves).

De opbrengsten van de verhuurde panden aan de Ravenhorsterweg (€ 41.000) gedurende het eerste deel van 2019 zijn evenals de lasten niet (meer) in de begroting opgenomen.

Voor de tijdelijke huisvesting van het Carmel College heeft een afrekening plaatsgevonden van het energieverbruik over 2018 en 2019 die per saldo zo'n € 23.000 heeft opgeleverd.

2.1 Verkeer en vervoer

Toelichting voordeel lasten € 1.193.000

Binnen het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer is een voordelig saldo zichtbaar van € 1,179 mln. dat vooral is ontstaan doordat van het beschikbaar gestelde bedrag voor het wegwerken van achterstallig onderhoud wegen (€ 1,7 mln.) ruim € 1,1 mln. nog niet in uitvoering is genomen. Over de concrete invulling en uitvoering is uw Raad in december via een raadsinformatiebrief op de hoogte gebracht. Voor de verdere uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden wordt het budget voor het nog niet uitgevoerde onderhoud (€ 1,1 mln.) conform bestendige gedragslijn toegevoegd aan de reserve wegen via taakveld 0.10 mutaties reserves.

Toelichting voordeel baten € 38.000

Door de Provincie is ruim € 25.000 betaald voor het strooien op provinciale wegen (dit was niet voorzien) en € 17.000 meer dan begroot voor verkeersveiligheid.

2.4 Economische Havens en waterwegen

Toelichting voordeel lasten € 8.000

Het voordeel voor dit taakveld is vooral ontstaan door een besparing op het onderhoud aan watergangen en vijvers.

3.3 Bedrijfsloket en regelingen

Toelichting voordeel lasten € 11.000

Zowel de uitgaven voor de bedrijvencontacten als de inzet van de BIZ-gelden zijn lager uitgevallen dan verwacht.

Toelichting nadeel baten € 8.000

Ondanks dat ook de opbrengst marktgelden en de BIZ-bijdragen in werkelijkheid lager zijn dan begroot (nadeel € 7.600), is het saldo van dit taakveld € 3.700 voordeliger dan waarvan in de begroting is uitgegaan.

3.4 Economische promotie

Toelichting voordeel baten € 27.000

Een hogere opbrengst voor zowel de forensenbelasting (€ 6.400) als de toeristenbelasting (€ 20.500) zorgen voor het positieve saldo van dit taakveld.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Toelichting voordeel lasten € 16.000

Het in de begroting opgenomen budget voor aanleg van het Ommetje bij de voormalige vuilstort Tiekerveen (€ 25.000) is nog niet in uitvoering genomen. Voor onderhoud aan diverse groenvoorzieningen is € 8.000 meer uitgegeven dan begroot.

Toelichting nadeel baten € 12.000

Evenals in voorgaande jaren is de begrote opbrengst ad € 12.000 niet gerealiseerd. Per saldo resteert voor dit taakveld een voordeel van € 3.500.

7.2 Riolering

Het voordeel op de lasten (€ 69.200) en het nadeel op de baten (€ 222.700) wordt hieronder toegelicht. Om aan te geven welke onderwerpen ook onderdeel zijn van de berekening van de rioolheffing is eveneens de analyse toegevoegd van die onderdelen die helpen aan te geven hoe het verschil met de begrote verrekening met de voorziening riolering (€ 354.000) tot stand is gekomen:

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Besparing advieskosten	61.300		61.300
Besparing onderhoud riolering	57.600		57.600
Besparing communicatie en abonnementen	18.100		18.100
Ontvangen subsidie Provincie		44.900	44.900
Meeropbrengst rioolheffing		17.500	17.500
Overige verschillen	-3.200	4.700	1.500
Subtotaal voor verrekening voorziening	133.800	67.100	200.900
Verrekening voorziening riolering	-64.600	-289.800	-354.400
Saldo taakveld 7.2 Riolering	69.200	-222.700	-153.500
Voor de berekening van de rioolheffing worden de volgende componenten meegenomen die geen onderdeel zijn van taakveld 7.2 Riolering:			
voordeel BTW	80.400		80.400
onjuiste berekening dekking straatreiniging in begroting	52.400		52.400
besparing kosten straatreiniging	12.800		12.800
besparing onderhoud watergangen en vijvers	7.900		7.900

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Subtotaal niet 7.2 Riolering	153.500	0	153.500
Saldo lasten en baten rioolheffing	222.700	-222.700	0

7.3 Afval

Het voordeel op de lasten (€ 97.700) en het nadeel op de baten (€ 53.500) wordt hieronder toegelicht. Om aan te geven welke onderwerpen ook onderdeel zijn van de berekening van de reinigingsheffing is eveneens de analyse toegevoegd van die onderdelen die helpen aan te geven hoe het verschil met de begrote verrekening met de voorziening reiniging (€ 122.700) tot stand is gekomen:

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Minderkosten afvalverwerking	8.700		8.700
Besparing klein onderhoud	21.800		21.800
Meeropbrengst afvalbrengpunt		14.100	14.100
Opbrengst Nedvang		20.400	20.400
Meeropbrengst reinigingsheffing		95.000	95.000
Overige verschillen	1.300	5.600	6.900
Subtotaal voor verrekening voorziening	31.800	135.100	166.900
Verrekening voorziening reiniging	65.900	-188.600	-122.700
Saldo taakveld 7.3 Afval	97.700	-53.500	44.200
Voor de berekening van de afvalstoffenheffing worden de volgende componenten meegenomen die geen onderdeel zijn van taakveld 7.3 Afval:			
nadeel BTW	-69.500		-69.500
voordeel kwijtschelding reinigingsheffing	25.300		25.300
Subtotaal niet 7.3 Afval	-44.200	0	-44.200
Saldo lasten en baten reinigingsheffing	53.500	-53.500	0

7.4 Milieubeheer

Toelichting voordeel lasten € 114.000

Voor de bestrijding van de eikenprocessierups is ongeveer € 70.000 betaald, wat een overschrijding van het budget betekent van bijna € 65.000. In 2020 zal voor de toekomstige bestrijding een voorstel worden gedaan om budget vrij te maken voor zowel de eikenprocessierups als ook de bestrijding van andere invasieve exoten zoals Japanse duizendknoop en Reuzenberenklauw.

Op 1 januari 2019 is de Omgevingsdienst Twente (ODT) van start gegaan. Begin dit jaar heeft ook de overgang van personeel van Losser naar de ODT verder zijn beslag gekregen. In onze begroting hebben we rekening gehouden met aanloop- en transitiekosten. Nu blijkt dat de uiteindelijke aanloop- en transitiekosten lager uitvallen dan geraamd. Het voordeel bedraagt € 178.000.

7.5 Begraafplaatsen

Toelichting voordeel lasten € 11.000

Doordat er vrijwel geen kosten zijn gemaakt blijft het grootste deel van de beschikbare budgetten over (voordeel € 11.000).

8.1 Ruimtelijke ordening

Toelichting voordeel lasten € 987.000

Via resultaatbestemming 2018 is voor cofinanciering € 150.000 extra budget geraamd. Mede door een aantal extra ontvangen subsidiebijdragen blijkt dit extra bedrag niet nodig als dekking van de gemaakte kosten (voordeel € 150.000). Ook voor het uitvoeringsprogramma MJP geldt hetzelfde en ontstaat ook daar een voordeel van € 107.000.

Voor de bestemmingsplannen is de nota karakteristieke gebouwen nog niet opgesteld, waardoor een voordeel van € 20.000 zichtbaar is. Eenzelfde voordeel ontstaat door een besparing op onderzoek- en advieskosten. Slechts voor een gering bedrag is een planschadevergoeding betaald, waardoor van het beschikbare budget € 42.500 overblijft.

Naast het in de begroting beschikbaar gestelde bedrag van € 100.000 en de uit het jaarrekeningresultaat 2018 toegevoegde € 200.000 is bij de voorjaarsnota 2019 aanvullend nog eens € 200.000 extra beschikbaar gesteld voor het Centrumplan. Dit geld is voor slechts € 40.000 in 2019 besteed. Overigens wordt het beschikbare bedrag van € 500.000 voor meerdere jaren ingezet, zodat voorgesteld wordt om de resterende € 460.000 te reserveren voor de komende jaren.

Voor het opstellen van een omgevingsvisie (budget € 85.000) schakelen we een extern bureau in. Inmiddels zijn meerdere offertes uitgevraagd en volgt binnenkort de gunning. Het grootste deel van de werkzaamheden voor het opstellen van de omgevingsvisie vindt in 2020 plaats. Ook aan het begrote bedrag voor de woonvisie (€ 25.000) en het parapluplan (€ 75.000) is nog geen invulling gegeven.

Toelichting voordeel baten € 9.000

Aan batenkant zijn vooral meer WABO-leges ontvangen (voordeel € 6.000)

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Toelichting voordeel lasten € 5.152.000

De laatst bekende actualisatie van de grondexploitaties is niet in de begroting 2019 verwerkt. Om die reden wijken de werkelijke cijfers af van de begrote.

Toelichting nadeel baten € 2.626.000

Evenals de lasten zijn ook de baten in de begroting niet aangesloten op de laatste bekende actualisatie van de grondexploitaties, waardoor ook de baten € 2,626 mln. te hoog zijn opgenomen.

Het saldo van lasten en baten levert een winstneming op van € 2,512 mln. Voor een uitgebreidere toelichting verwijzen we u graag naar de paragraaf grondbeleid.

8.3 Wonen en bouwen

Toelichting voordeel lasten € 25.000

Naast het voordeel dat is ontstaan doordat de aanschaf van Planon (€ 36.000) en de BGT-module STUF GBI (€ 10.000) nog niet heeft plaatsgevonden is het budget voor welstandsadvies met ruim

€ 8.000 overschreden en is ruim € 14.000 betaald voor kernkompas, waarmee in de begroting geen rekening was gehouden.

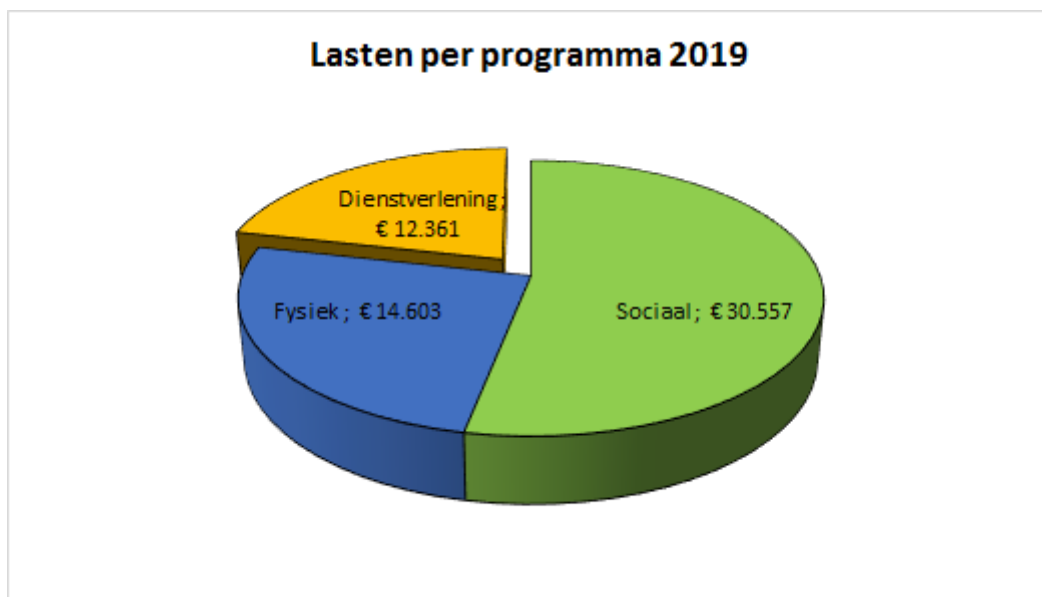
Toelichting voordeel baten € 424.000

De baten zijn vooral hoger dan begroot door:

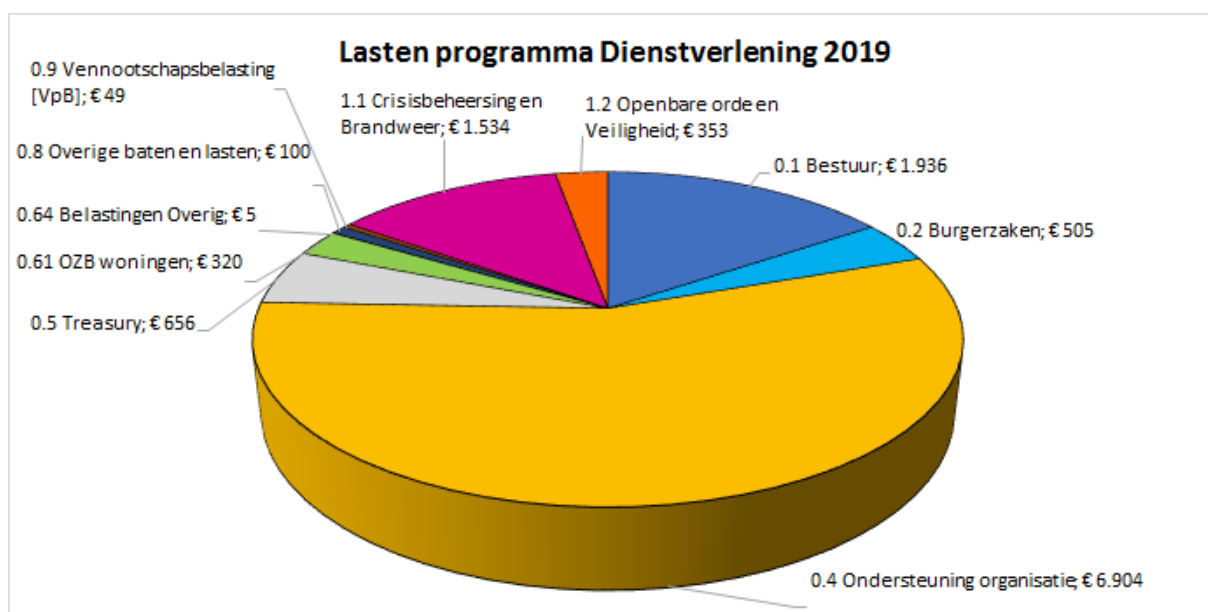
- de verkoop van het pand aan de Plechelmusstraat (opbrengst € 160.000);
- een forse meevaller bij de verkoop van groenstroken (€ 53.000);
- een hogere rentevergoeding (€ 9.000);
- een meevaller bij de retributies voor zendmasten (€ 20.000)
- dat ondanks een lagere verwachting van de bouwleges deze toch zo'n € 184.000 meer zijn dan begroot.

Programma Bestuur en Dienstverlening

bedragen * € 1.000

bedragen * € 1.000

Bedragen x 1.000 Euro Afwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
0.1 Bestuur	-302	58	0	0	-360
0.10 Mutatie reserves	0	0	0	28	-28
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	-5.051	0	-5.051
0.2 Burgerzaken	36	60	0	0	-23
0.4 Ondersteuning organisatie	11	0	0	0	11
0.5 Treasury	73	-59	0	0	132
0.61 OZB woningen	0	-1.041	0	0	1.041
0.62 OZB- niet woningen	0	918	0	0	-918
0.64 Belastingen Overig	125	2	0	0	123
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	116	0	0	-116
0.8 Overige baten en lasten	267	-110	0	0	378
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	-18	0	0	0	-18
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	14	0	0	0	14
1.2 Openbare orde en Veiligheid	111	6	0	0	105

Toelichting taakvelden programma Bestuur en Dienstverlening

0.1 Bestuur

Toelichting nadeel lasten € 302.000

We zien een nadeel van bijna € 336.000 op het onderdeel gewezen wethouders. Door de blijvend lage rente is de gevormde voorziening te laag en moet een aanvulling plaats vinden. Hier was in de begroting 2019 geen rekening mee gehouden. Ten opzichte van het in de raadsinformatiebrief van december over de budgetafwijking verwachte nadeel (0,5 tot 1 mln.) valt het nadeel mee.

Daarnaast vallen de kosten voor het college mee, tot een bedrag van € 73.000. Dit komt omdat in de begroting abusievelijk nog ruimte voor drie volledige fte's wethouders is opgenomen.

Ook de kosten van de accountant voor de controle van de Jaarrekening zijn overschreden. Dit komt omdat:

- 1) Tussentijds is de opdracht aan de accountant aangepast, wat heeft geleid tot hogere kosten;
- 2) Ten laste van het budget zijn ook kosten geboekt die betrekking hebben op 2018;
- 3) Tijdens de controle heeft de accountant meerkosten gemaakt.

Rest nog een voordelig verschil van bijna € 3.000 dat we hier verder niet toelichten.

Toelichting nadeel baten € 58.000

In relatie tot nieuwe taken binnen het Sociaal domein is in het verleden gekozen voor uitbreiding van de formatie voor de wethouders. De extra kosten worden via een interne verrekening gedekt door een bijdrage vanuit het Sociaal domein. Omdat de formatie van de wethouders niet volledig is ingevuld (en er een voordeel op de uitgaven is, zie toelichting op de lasten), vindt de interne verrekening ook niet plaats. Op dit taakveld is daarom sprake van een nadeel van € 58.000.

0.10 Mutatie reserves

Toelichting nadeel baten € 28.000

Een voordelig effect van € 70.000 is ontstaan omdat de reserve frictiekosten Sociaal Domein voor dit bedrag is aangewend om de kosten van voormalig personeel te kunnen dekken. Zowel de kosten als de onttrekking zijn in de begroting 2019 niet geraamd.

Tegenover dit voordeel staat ook een nadeel van € 88.000. In de begroting was rekening gehouden met een onttrekking aan de reserve Aansluiting BRP. Aanschaf van dit pakket is nog niet gerealiseerd in 2019. Omdat de kosten (nog) niet zijn gemaakt in 2019 vindt ook de betreffende onttrekking niet plaats. Ook uit de reserve investeringsbijdragen wordt € 11.000 minder onttrokken, omdat de lasten ook lager zijn.

0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten van de Jaarrekening 2019 komt uit op een positief saldo van € 5.051.000. Winstneming op het grondbedrijf, een voordeel op het Sociaal domein en een aantal naar 2020 doorgeschoven incidentele budgetten verklaren in grote lijnen het resultaat. In de paragraaf financiële toelichting als onderdeel van de aanbiedingsbrief, in hoofdstuk 1 aan het eind van elk programma en in hoofdstuk 3 vindt een verdere toelichting op dit resultaat plaats.

0.2 Burgerzaken

Toelichting voordeel lasten € 36.000

In 2019 zijn verkiezingen gehouden voor Provinciale Staten en het Europees parlement. Hiermee is in de begroting 2019 rekening gehouden. De kosten vallen voor een bedrag van € 13.000 mee.

De kosten van het onderdeel burgerlijke stand vallen € 10.000 hoger uit dan geraamd. Voor bijna € 4.000 komt dat door de incidentele kosten voor software, de overige extra kosten komen vooral doordat we de GGD vaker dan gepland hebben moeten inschakelen voor werkzaamheden in het kader van de uitvoering van de Wet op de lijkbezorging (lijkschouwingen).

Daarnaast vallen de kosten voor het onderdeel overige burgerzaken € 5.000 mee omdat we het beschikbare bedrag voor doorontwikkeling van de digitale overheid niet nodig hebben gehad. Ook de uitgaven voor straatnaamgeving vallen met bijna € 5.000 mee, we hebben minder hoeven uit te geven aan vervanging en onderhoud van straatnaamborden.

Het grootste voordeel vinden we terug op het onderdeel leges Burgerzaken. Omdat we ook minder leges ontvangen hebben voor paspoorten en rijbewijzen (zie toelichting baten) hoeven we ook minder af te dragen aan het rijk. Het voordeel is € 25.000.

Toelichting nadeel baten € 60.000

De wet- en regelgeving voor paspoorten en rijbewijzen is aangepast. De geldigheidsduur van deze document is verlengd waardoor inwoners minder vaak voor vervanging naar het gemeentehuis hoeven. In de begroting hebben we rekening gehouden met lagere inkomsten, desondanks blijven de legesinkomsten nog voor een bedrag van € 62.000 achter bij de raming omdat minder inwoners een nieuw paspoort of rijbewijs hebben aangevraagd.

Verder is nog sprake van een voordeel op de baten op andere taakvelden, dit wordt hier verder niet toegelicht.

0.4 Ondersteuning organisatie

Toelichting voordeel lasten € 11.000

De kosten van voormalig personeel (frictiekosten) bedragen € 18.000 en zijn niet geraamd. Tegenover deze overschrijding staat een aanwending van de reserve voor eenzelfde bedrag.

Tegenover dit nadeel staat een voordeel van in totaal € 29.000, dat vooral veroorzaakt wordt doordat het beschikbare budget voor de doorontwikkeling van de P&C-cyclus van € 25.000 in 2019 niet is aangewend.

Het resterende voordeel van € 4.000 bestaat uit meerdere kleinere voor- en nadelen en wordt verder niet toegelicht.

0.5 Treasury

Toelichting voordeel lasten € 73.000

De lage rente én het feit dat een aantal grote investeringen later wordt uitgevoerd dan gepland leidt er toe dat zowel de betaalde rente op langlopende leningen (voordeel € 57.000) als de rente op kort geld (voordeel € 16.000) lager is dan waar we in de begroting.

Toelichting voordeel baten € 59.000

Het voordelig saldo op de baten is € 59.000 en wordt veroorzaakt door een hogere rentetoerekening aan de grondexploitaties.

0.61 OZB woningen

Toelichting voordeel baten € 1.041.000 op Taakveld 0.61 en nadeel € 918.000 op Taakveld 0.62

Het aantal woningen is een fractie hoger dan waar we bij het bepalen van de begroting en de vaststelling van de ozb-tarieven van uit zijn gegaan. Maar vooral de waarde van de woningen is gemiddeld sterker gestegen dan in de begroting verwacht, hierdoor hebben we in 2019 aan ozb per saldo € 123.000 meer ontvangen dan geraamd (zowel op dit taakveld als taakveld 0.62, zie hieronder).

0.62 OZB- niet woningen

Zie toelichting taakveld 0.61

0.64 Belastingen Overig

Toelichting voordeel lasten € 125.000

In totaal is voor uitvoering van het hondenbeleidsplan in 2019 een bedrag van € 125.000 beschikbaar. Hier is in 2019 niets van besteed omdat de evaluatie Hondenbeleidsplan heeft geleid tot aanpassingen in het maatregelenpakket. Op nader te bepalen locaties in Overdinkel en Losser worden -als pilot- in totaal 2 hondenlosloopvelden (incl. voorzieningen) gerealiseerd. Hiervoor is een participatietraject doorlopen (loopt nog steeds) om tot uitvoering te kunnen komen.

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Toelichting nadeel baten € 116.000

De raad is per brief over de effecten van de mei-, september- en decembercirculaire 2019 geïnformeerd. Het effect van de meicirculaire 2019 (we ontvangen ongeveer € 1 mln. meer dan waar we in de Voorjaarsnota nog vanuit gingen) is in de ramingen verwerkt.

Het nu geconstateerde nadeel ten opzichte van de raming is vooral het effect van de septembercirculaire 2019: het is het gevolg van een negatief accres veroorzaakt door het doorschuiven van investeringen van het rijk naar 2020 en volgende jaren. Het gemeentefonds gaat hiermee trap-af. Tegelijkertijd stijgt het accres vanaf 2020 en is in die jaren sprake van trap-op voor de gemeente.

0.8 Overige baten en lasten

Toelichting voordeel lasten € 267.000

De post onvoorzien van € 60.000 is in 2019 niet aangewend. Het resterende voordeel op de lasten (en ook op de baten) wordt vooral veroorzaakt door het voordelig saldo op de kostenplaatsen. Dit saldo is bijna € 210.000 positief, en wordt vooral veroorzaakt doordat we in 2019 minder aan personele kosten en inhuur hebben uitgegeven. Invulling van nieuwe functies heeft pas in de loop van het jaar plaatsgevonden, terwijl we terughoudend zijn geweest in de invulling van bestaande vacatures; dit in afwachting van de definitieve besluiten over de organisatieontwikkeling. In de Raadsinformatiebrief van december hebben we hier ook al het een en ander over gemeld.

Toelichting voordeel baten € 110.000

Zie toelichting lasten.

0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)

Toelichting nadeel lasten € 18.000

Voor de grondexploitatie 2018 is een definitieve aangifte Vpb in voorbereiding, waarbij een betaling van ruim € 53.300 zal moeten plaatsvinden. Dit veroorzaakt een nadeel van € 18.000 Voor 2019 en volgende jaren volgt de aangifte in de loop van 2020.

1.1 Crisisbeheersing en Brandweer

Toelichting voordeel lasten € 14.000

De hier geraamde bijdrage aan VRT is nagenoeg conform begroting. Van de op dit taakveld geraamde overige kosten voor onder meer studiekosten en uitbesteding van werkzaamheden van bijna € 30.000 is € 16.000 uitgegeven, een voordelig saldo derhalve van € 14.000.

1.2 Openbare orde en Veiligheid

Toelichting voordeel lasten € 111.000

Dit voordeel wordt geheel veroorzaakt doordat we van het beschikbare budget voor ondermijning, in totaal is hiervoor in 2019 een budget van € 145.000 beschikbaar, een beperkt deel hebben uitgegeven. Een substantieel deel van de kosten komt in 2020. We hebben een beperkt deel kunnen uitgeven door afhankelijkheid van externe partners. Veel zaken en signalen zijn opgepakt door de organisatie zelf en niet door extern in te huren in verband met de vertrouwelijke materie. Dit jaar is besteed om onze kennis en aanpak te vergroten en te ontwikkelen. Veel activiteiten in het kader van ondermijning voeren we uit in regioverband, ook omdat ondermijning niet gemeentegebonden is. Dit heeft financiële voordelen gehad.

Er is budget beschikbaar voor het melden en verwerken van ondermijningsignalen. In overleg met het RieC zijn we aan het kijken naar het juiste systeem. Het systeem dat werd overwogen is niet het juiste gebleken; dit budget is om die reden niet aangesproken.

Voor de aanzet van het Integraal Veiligheidsbeleid hebben we een meevaller gehad. Het hiervoor gereserveerde budget hoefde niet aangesproken te worden, doordat dit mede is uitgevoerd door een middenkader politiefunctionaris die bestuurlijke ervaring wilde opdoen.

Waar we in de raadsinformatiebrief nog rekening hielden met een voordeel van € 80.000 komen we nu uit op een voordeel van € 111.000 op de lasten van dit taakveld.

Het nadeel op de baten is € 6.000 en wordt hier verder niet toegelicht.

3.3. Overzicht kredieten

Programma Sociaal

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2018	Uitgaven in 2019	Ontvangst t/m 2018	Ontvangsten in 2019	Restant krediet	Vervallen
7000213	Huisv Twents Carmel College B16	2.876.235	2.865.883	2.514.173	61.983	0	- 2.441.838	
7000222	Nieuwb Sportvoorz pand-sloop	4.543.434	39.996	1.030.217	0	158.292	3.631.513	
7000223	Nieuwb Sportvoorz Inventaris	140.000	0	0	0	0	140.000	
7000224	Nieuwb Sportvoorz buitenruimte	200.000	0	0	0	0	200.000	
7000232	NB Sportvoorz Extra vloerdelen	700.000	0	0	0	0	700.000	
Totaal Sociaal		8.459.669	2.905.879	3.544.390	61.983	158.292	2.229.675	

Toelichting:

7000213 Huisvesting Carmel College

De revitalisatie van het Carmel College is in juni 2019 door de aannemer opgeleverd. Het gebouw is in augustus 2019 in gebruik genomen. In 2020 vindt de financiële afrekening plaats.

Nieuwbouw sportvoorziening (7000222 t/m 7000224 en 7000232)

In maart 2019 is de nieuwbouw van sporthal de Fakkelt definitief gegund. Na de zomervakantie 2019 is gestart met de bouw van de nieuwe sporthal. Deze wordt na de zomervakantie 2020 worden opgeleverd. Door de nieuwe regelgeving kunnen we de btw over de kosten niet meer terugvragen via het BTW-compensatiefonds. Om dit te compenseren heeft het rijk de zogeheten Spuk-regeling in het leven geroepen. Het btw-nadeel en de vergoeding via de Spuk worden geschat op iets meer dan € 158.000.

Programma Fysiek

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2018	Uitgaven in 2019	Ontvangst t/m 2018	Ontvangsten in 2019	Restant krediet	Vervallen
7000013	Wandel-fietspad De Pol-Dinkel (B08)	50.000	20.901	876	33.116	0	61.340	
7000053	Infoborden+website afkopp. (GRP2007)	15.953	146	2	0	0	15.805	
7000054	Stim. afkopp. Broeninkskamp (GRP07)	50.463	0	0	0	0	50.463	
7000059	RI Brinkstr kern Lsr Kerkstr Leurink	400.000	6.960	104	0	0	392.936	
7000060	Rioolvervang. Gronausestr (GRP 07)	400.000	168.926	231.074	0	400.000	400.000	
7000071	Rioolverv.obv inspecties 07-10 (B08)	102.698	30.935	73.578	0	0	-1.816	
7000072	Afkoppelen Past.Bolscherstr (Begr09)	137.696	0	0	0	0	137.696	
7000073	Afkop. verhard oppervlak Glane (b09)	365.730	0	0	0	0	365.730	
7000159	Digitaalhandhav Toezichtprotocol B13	30.000	2.118	32	0	0	27.850	
7000160	Reconstr Glane fase 3 Weerststr	108.259	0	37	0	0	108.222	
7000162	Hart v Ovd fase 2 rioolverv	385.845	40.405	799	0	0	344.642	
7000166	Maatr ivm klimaat 2016-17	229.016	1.391	227.625	0	229.016	229.016	
7000171	Herkenbaar afk op beekriool	32.717	0	0	0	0	32.717	
7000174	Losser Gronausestr fase 1 vd S	1.400.000	1.748	1.102.763	0	0	295.489	
7000175	Losser Aalsgaardenstr	164.076	0	0	0	0	164.076	
7000178	De Lutte Dorpsstr Luttermw Irene	750.000	63.654	287.564	0	0	398.783	
7000179	De Lutte Beatrixstr Irenestr	901.449	0	138	0	0	901.311	
7000181	Rioolverv Enschedesestraat	305.674	0	0	0	0	305.674	
7000190	Renovaties/verv 15jr in 2016	431.975	228.870	206.538	0	0	-3.433	
7000191	Stimuleren afkop gemeentebreed	55.388	42.752	641	0	0	11.995	
7000192	Reconstr Glane fase 2 Weerststr-D	444.413	0	0	0	0	444.413	
7000197	Recon Gronausestr Schaafspl-Oranjest	500.000	400.432	167.820	0	0	-68.251	

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2018	Uitgaven in 2019	Ontvangst t/m 2018	Ontvangsten in 2019	Restant krediet	Vervallen
7000205	Verv Openb verlichtig deel 1 B2015	460.000	320.223	186.084	36.480	469.826	460.000	
7000214	MIP Verv Openb Verlicht B16	460.000	0	0	0	0	460.000	
7000215	MIP Herinr ParkTerr Langenkamp B16	180.000	55.789	837	0	0	123.374	
7000216	de Lutte Fase 1	753.285	192.342	240.943	0	0	320.000	
7000217	Herinr. Gronausestraat Nrd	500.000	0	0	0	0	500.000	
7000218	Herinr De Brink Kern Losser B16	150.000	8.369	126	0	0	141.505	
7000219	Parkeerplaats sportpark t WilpeloB16	95.000	0	0	0	0	95.000	
7000231	MIP KAD2017	100.000	25.516	383	0	0	74.101	
7000239	Centrumplan Overdinkel	0	2.195.886	43.131	1.238.717	1.000.299	0	
7000242	MIP vervanging schijf 2019	800.000	0	0	0	0	800.000	
7000245	Rioolreinigingsaanhanger	45.000	7.504	113	0	0	37.383	
7000260	Kwaliteitsimpuls de Lutte	500.000	0	0	0	0	500.000	
7000261	Kwaliteitsimpuls-parapluplan Losser	500.000	0	16.858	0	0	483.142	
7000264	Renovatie solo strengen 668	548.100	0	0	0	0	548.100	
7000265	Vervanging solo strengen 281	203.000	0	0	0	0	203.000	
7000267	Objectrenovaties E+M 2019	263.900	0	193.402	0	0	70.498	
7000272	Rep. achterst. onderh. riolering 1	233.450	0	0	0	0	233.450	
7000274	Onderh. inspectieputten 3700 fase 1	400.000	0	0	0	0	400.000	
7000276	Afkoppelkansen gemeentebreed va 2019	200.000	0	200.000	0	200.000	200.000	
7000277	Verv.riol. en afk.Iris-/Leliestr.3-5	385.000	303.279	34.425	0	373.678	420.974	
7000278	Rioolvergr. Ozaalsestr tpv P.Schaafs	304.500	0	304.500	0	304.500	304.500	
7000284	Raadhuiststr. Muchteweg tot kerkstr.	243.600	0	243.600	0	243.600	243.600	
7000286	Winkelcentrum De Brink	96.425	0	0	0	0	96.425	
7000291	Verbind. De Saller-Lutterstr. (M41)	5.075	0	0	0	0	5.075	
7000293	Herstellen verb.put 4275 Gronausestr	10.150	0	0	0	0	10.150	
7000294	RTC maatregelen	5.075	0	0	0	0	5.075	

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2018	Uitgaven in 2019	Ontvangst t/m 2018	Ontvangsten in 2019	Restant krediet	Vervallen
7000297	Persleiding De Lutte Bentheimerst.	100.000	0	0	0	0	100.000	
7000298	Plechelmusstr.-Berging Erve Boerrigt	152.250	0	0	0	0	152.250	
7000302	Maatr. wateroverlast Luttermolen M01	101.500	0	0	0	0	101.500	
7000305	Uitlaat sloot Hoofdstr.tpv nr287 M10	7.613	0	0	0	0	7.613	
7000306	Watergang Invalsw-Ruhenbergerb. M12	81.200	0	0	0	0	81.200	
7000307	Blauwe ader vml.perceel Naafs M14	101.500	0	0	0	0	101.500	
7000308	Div. maatr.stelsel (M13,16,17,18,19)	10.150	0	0	0	0	10.150	
7000309	Optim. waterberg. Elfrinksweg M20	10.150	0	0	0	0	10.150	
7000316	vervanging openbare verlichting 2019	400.000	0	0	0	0	400.000	
7000336	Herinr buitenruimte Erve Boerrigter	0	0	82.911	0	67.500	-15.411	
7000339	Ondergr cont B.Eekhoutstr	22.500	0	0	0	0	22.500	
7000340	Ontw Kwalsimpuls Gla	0	0	18.746	0	0	-18.746	
Totaal Fysiek		15.689.774	4.118.143	3.865.648	1.308.314	3.288.420	12.302.718	

Toelichting

7000013 Wandel-fietspad De Pol-Dinkel (B08)

Het krediet is oorspronkelijk beschikbaar gesteld als onderdeel van het veel grotere project "Revitalisering bedrijventerrein De Pol". In dit project was voorzien in een wandel-/fietspad langs de Dinkel. Om diverse redenen was realisatie destijds niet mogelijk. Rond 2016 dienden zich nieuwe kansen aan om deze verbinding (het zogenaamde verlengde LAGA-pad ofwel de "ontbrekende schakel") alsnog te realiseren door mee te liften met het Natura 2000 gebiedsproces "Dinkelland Zuid". In 2020 wordt hiervoor de PIP-procedure doorlopen.

In de programmabegroting 2019 e.v. is aanvullend krediet verstrekt voor de realisatie van de "ontbrekende schakel" achter het bedrijventerrein De Pol (het deel tussen Hoofdstraat en Goormatenweg). Ook is in 2019 subsidie verworven vanuit de regeling Gebiedsontwikkeling NOT 4.0.

7000053 Infoborden+website afkopp. (GRP2007)

GRP krediet. Krediet is bedoeld voor communicatiedoelinden rondom de gemeentelijke watertaken en wordt met name ingezet bij communicatie rondom de klimaatstresstesten en risicodialogen. De klimaatstresstest is in 2019 uitgevoerd en de risico dialogen worden in 2020 opgestart.

7000054 Stim. afkopp. Broeninkskamp (GRP07)

GRP krediet. Maakt deel uit van de Kwaliteitsimpuls Beuningen.

7000059 Rioolvervang. Teylersstraat (GRP 2007)

GRP krediet. Hier speelt een tekstuele fout in de omschrijving. De administratieve correctie moet nog verwerkt worden. Krediet betreft namelijk de rioolvervanging in de Brinkstraat, kern Losser, van

Kerkstraat tot B. Leurinkstraat (GRP 2018). Dit werk wordt in 2020 uitgevoerd als onderdeel van de uitvoering van het centrumplan Losser.

7000060 Rioolvervang. Gronausestraat (GRP 07)

GRP krediet. Gereed. Uitgevoerd in 2019 als onderdeel van de uitvoering van het Centrumplan Losser.

7000071 Rioolverv.obv inspecties 07-10 (B08)

GRP krediet. Gereed. Krediet is bedoeld voor onder andere vervangingen die aan het licht komen tgv periodieke kwaliteitsinspecties. Krediet is o.a. aangewend voor het vervangen van de zeer slechte verzamelleiding in de Gronausestraat Zuid.

7000072 Afkoppelen Past.Bolscherstraat (Begr09)

GRP krediet. Maakt deel uit van de Kwaliteitsimpuls Beuningen.

7000073 Afkop. verhard oppervlak Glane (b09)

GRP krediet. Maakt deel uit van de Kwaliteitsimpuls Glane.

7000159 Digitaalhandhaving Toezichtprotocol B13

Digitale handhaving is de afgelopen jaren in eerste instantie niet doorgegaan, omdat een overstap zou worden gemaakt naar een andere softwareleverancier voor de VTH-applicatie. Dit is destijds niet doorgegaan. Echter, met ingang van 1 januari 2021 staat de invoering van de Omgevingswet gepland. In dit kader wordt ook in 2020 nieuwe software aangeschaft dan wel aangepast. Een onderdeel hierbij is ook het digitaal handhaven. Dit zal dan ook verder worden vormgegeven.

7000160 Reconstr Glane fase 3 Weerststraat

GRP krediet. Betreft het vervangen van de bestaande gemengde riolering. Is onderdeel van de Kwaliteitsimpuls Glane.

7000162 Hart v Ovd fase 2 rioolvervanging

GRP krediet. Betreft laatste, nog uit te voeren fase, Hart voor Overdinkel: aanleg blauwe ader. Realisatie zodra overleg met perceelseigenaren (2019) is afgerond.

7000166 Maatr ivm klimaat 2016-17

GRP-krediet tbv afkoppelen, waterberging etc. Gereed. Uitgevoerd in 2019 als onderdeel van de uitvoering van het Centrumplan Losser.

7000171 Herkenbaar afk op beekriool

GRP-krediet. In GRP vermeld als 'waterkunswerk'/relatie met afkoppelen. Geormerkt voor inzet in samenhang met andere ontwikkelingen in het centrumplan Losser.

7000174 Losser Gronausestr fase 1 vd S

GRP krediet t.b.v. rioolvervanging en afkoppelen e.d. in de Gronausestraat Noord. Maakt integraal deel uit van uitvoering centrumplan Losser, fase I. Groot deel is inmiddels gereed. Resterend deel wordt uitgevoerd in 2020.

7000175 Losser Aalsgaardenstraat

GRP krediet. Uitvoering in samenhang met wegreconstructie en herinrichting openbare ruimte (o.a. n.a.v. parkeerproblematiek). Planning wordt geactualiseerd bij voorjaarsnota 2020 e.v.

7000178 De Lutte Dorpsstraat Luttermw Irene

GRP krediet t.b.v. de rioolvervanging en afkoppelen van verhard oppervlak in de Dorpsstraat De Lutte. In uitvoering (deels in 2019, deels in 2020).

7000179 De Lutte Beatrixstr Irenestraat

GRP krediet t.b.v. rioolvervanging en afkoppelen e.d. Inzet in combinatie met herinrichting openbare ruimte. Voorbereiding start in 2020 als onderdeel van het programma Kwaliteitsimpuls De Lutte.

7000181 Rioolverv Enschedesestraat

GRP krediet t.b.v. rioolvervanging en afkoppelen e.d. Inzet in combinatie met herinrichting openbare ruimte. Nog ontbrekende investeringsmiddelen worden inzichtelijk gemaakt d.m.v. de P&C cyclus (via het MIP).

7000190 Renovaties/verv 15jr in 2016

Gereed. Betreft GRP krediet t.b.v. renovatie en vervanging minigemalen in het buitengebied.

7000191 Stimuleren afkop gemeentebreed

GRP krediet. Algemeen doorlopend krediet om inwoners te stimuleren hun verhard oppervlak, i.c.m. gemeentelijke projecten, af te koppelen.

7000192 Reconstr Glane fase 2 Weerststr-D

GRP krediet. Betreft het vervangen van de bestaande gemengde riolering. Is onderdeel van de Kwaliteitsimpuls Glane.

7000197 Recon Gronausestr Schaafspl-Oranjestraat

Betreft herinrichting Gronausestraat Noord. Integraal onderdeel van uitvoering centrumplan Losser, fase I. Uitvoering in 2019 en 2020. Dit projectnummer wordt gebruikt als werknummer, d.w.z. dat in eerste instantie hier alle uitvoeringskosten worden geboekt waarna deze, aan het eind van het jaar, worden verdeeld naar de verschillende kostensoorten.

7000205 Verv Openb verlichtig deel 1 B2015

Gereed. Krediet t.b.v. de vervanging van openbare verlichting. Uitvoering is via het MIP zoveel als mogelijk gekoppeld aan integrale herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte. Krediet is voor meerdere projecten aangewend, waaronder Gronausestraat Noord en Dorpstraat De Lutte, maar ook voor het vervangen van de zogenaamde 'hoog energie verbruikende' lamptypen.

7000214 MIP Verv Openb Verlicht B16

Krediet t.b.v. de vervanging van openbare verlichting. Uitvoering wordt via het MIP zoveel als mogelijk gekoppeld aan integrale herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte. Grotendeels geoormerkt voor uitvoeringsprojecten in 2020 (centrumplan Losser, Dorpstraat De Lutte).

7000215 MIP Herinr ParkTerr Langenkamp B16

Maakt deel uit van uitvoeringsprogramma centrumplan Losser, fase I. Uitvoering in 2020.

7000216 de Lutte Fase 1

Betreft zogenaamd "synergiekrediet" waarmee, conform raadsbesluit, fase I van Kwaliteitsimpuls De Lutte mogelijk wordt gemaakt. Inmiddels zijn de Essenweg en Lossersestraat gereed en is de herinrichting van de Dorpstraat in uitvoering. Restantkrediet is geoormerkt voor herinrichting dorpstraat, deel dat in 2020 wordt uitgevoerd.

7000217 Herinr. Gronausestraat Noord

Betreft een deel van het uitvoeringskrediet dat betrekking heeft op het bovengrondse deel van de herinrichting van de Gronausestraat Noord. Integraal onderdeel van de uitvoering van het centrumplan Losser. Uitvoering in 2020.

7000218 Herinr De Brink Kern Losser B16

Maakt deel uit van uitvoeringsprogramma centrumplan Losser. Planproces met eigenaren, huurders, ondernemers en bewoners (om ook particuliere investeringen te bewerkstelligen) is in 2019 opgestart en krijgt in 2020 een vervolg. Krediet wordt mede ingezet om dit proces aan te jagen.

7000219 Parkeerplaats sportpark t Wilpelo B16

Samenhang met GRP krediet 7000162, Hart v Ovd fase 2 rioolerv. Onderhavig krediet betreft herstel/herinrichting parkeerplaats 't Wilpelo.

7000231 MIP KAD2017

Betreft zogenaamde 'synergie'-krediet. Jaarlijks, bij de Voorjaarsnota, wordt het MIP geactualiseerd en wordt desgewenst een aanvullende toelichting in de voorliggende vergadering gegeven. Hiermee worden vervangingsinvesteringen mogelijk en wordt het mogelijk de in de paragraaf kapitaalgoederen beschreven strategie, om te komen tot een integrale en gebiedsgerichte aanpak, tot uitvoering te brengen. In dit geval is het krediet middels de Kadernota 2017 beschikbaar gesteld en aangewend voor de herinrichting van de Brinkstraat in 2020 als onderdeel van het centrumplan Losser.

7000239 Centrumplan Overdinkel

Gereed. De dekking van de kapitaallasten van dit krediet wordt gehaald uit de daarvoor ingestelde Reserve Investeringsbijdragen.

7000242 MIP vervangingsschijf 2019

Betreft zogenaamde 'synergie'-krediet. Jaarlijks, bij de Voorjaarsnota, wordt het MIP geactualiseerd en wordt desgewenst een aanvullende toelichting in de voorliggende vergadering gegeven. Hiermee worden vervangingsinvesteringen mogelijk en wordt het mogelijk de in de paragraaf kapitaalgoederen beschreven strategie, om te komen tot een integrale en gebiedsgerichte aanpak, tot uitvoering te brengen. Krediet is aangewend voor vervangingsinvesteringen in het centrum van Losser, als onderdeel van de uitvoering van het centrumplan Losser.

7000245 Rioolreinigingsaanhanger

Investering wordt in 2020 gedaan.

7000260 Kwaliteitsimpuls De Lutte

Volledig geoormerkt voor fase II van de Kwaliteitsimpuls De Lutte. Wordt mede ingezet als cofinanciering voor subsidieverwerving Dorpsranden De Lutte en Gastvrij De Lutte.

7000261 Kwaliteitsimpuls parapluplan Losser

Volledig geoormerkt voor de uitvoering van het centrumplan Losser. Uitvoering in 2020.

7000264 Renovatie solo strengen

GRP-renovatie krediet. Is in voorbereiding, waarbij synergie met kleinschalige reparatie aan wegverharding wordt gezocht.

7000265 Renovatie solo strengen

GRP-renovatie krediet. Is in voorbereiding, waarbij synergie met kleinschalige reparatie aan wegverharding wordt gezocht.

7000267 Objectrenovaties E+M (Elektrisch en Mechanisch: betreft renovatie van rioolgemalen)

GRP-renovatie krediet. Is in uitvoering.

7000272 Reparatie / onderhoud riolering

GRP-krediet. Is in voorbereiding.

7000274 Onderhoud 3700 inspectieputten

GRP-krediet. Is in voorbereiding.

7000276 Afkoppelkansen gemeentebreed

GRP-krediet. Aangewend voor meerdere uitvoeringsprojecten waarbij afkoppelkansen zich voordeden, zoals Gronausestraat Zuid, Lossersestraat, Dorpstraat en centrumplan Losser.

7000277 Vervangen riolering en afkoppelen Iris-/Leliestraat

Project is in uitvoering. Projectnummer wordt ook gebruikt als werknummer waar inkomsten derden worden geboekt.

7000278 Rioolvergroting Oldenzaalsestraat t.p.v. P. Schaafsplein

GRP-krediet. Gereed. Uitgevoerd als onderdeel van het centrumplan Losser.

7000284 Raadhuisstraat; Muchteweg-Kerkstraat

GRP-krediet. Gereed. Uitgevoerd als onderdeel van het centrumplan Losser.

7000286 Winkelcentrum De Brink

GRP-krediet. Geoormerkt voor afkoppelen verhard oppervlak i.c.m. revitalisering De Brink. Onderdeel van het centrumplan Losser.

7000291, 7000293, 7000294, 7000305, 7000308, 7000309 Kleine herstel- en verbeteringsmaatregelen rioleringsstelsel

GRP-kredieten. Geoormerkt voor meerdere herstel- en verbeteringsmaatregelen op diverse locaties in het rioleringsstelsel.

7000297 Persleiding De Lutte Bentheimerstaat

GRP krediet t.b.v. het verleggen van de persleiding De Lutte – Bentheimerstraat. Complex technisch probleem. Verschillende uitvoeringsvarianten zijn vergeleken. Momenteel wordt verder gewerkt aan nader onderzoek naar de beste oplossing.

7000298 Plechelmusstraat - Berging Erve Boerrigter

GRP-krediet. Maakt deel uit van Kwaliteitsimpuls De Lutte, onderdeel 'Ontvangstruimte Erve Boerrigter'/ Plechelmusstraat/Dorpsranden. Tevens ingezet als cofinanciering voor DPRA subsidie (klimaatadaptatie). Uitvoering in 2020.

7000302 Maatregelen wateroverlast Luttermolenveld

GRP-krediet. Samen met waterschap Vechtstromen worden momenteel plannen verder uitgewerkt. Uitvoering is mede afhankelijk van medewerking derden.

7000306, 7000307 Blauwe aders Invalsweg/Ruhenbergerweg en perceel Naafs

GRP-kredieten bedoeld voor de afvoer van afgekoppeld hemelwater uit de kern Overdinkel. Is in voorbereiding, doch uitvoering mede afhankelijk van nader te maken afspraken met derden.

7000316 Vervanging openbare verlichting 2019

Geoormerkt voor het vervangen van de openbare verlichting, meeliftend met grotere herinrichtingsprojecten.

7000336 Herinrichting buitenruimte Erve Boerrigter

Er is een externe bijdrage verworven van € 67.500. Cofinanciering en dekking vindt plaats vanuit de kredieten 700298 en 7000260.

7000339 Ondergrondse container B. Eekhoutstraat

In uitvoering

7000340 Kwaliteitsimpuls Glane

Eind 2019 zijn kosten gemaakt voor het actualiseren van de visie en kleine bijdragen aan inwonersinitiatieven. Dekking (€ 150.000) komt vanuit de Programma begroting 2020.

Programma Bestuur en Dienstverlening

Kapitaalnr	Omschrijving	Totaal krediet	Uitgaven t/m 2018	Uitgaven in 2019	Ontvangst t/m 2018	Ontvangsten in 2019	Restant krediet	Vervallen
7000227	Pick-Up Dubbele cabine	0	0	0	0	-903	-903	
7000241	aansluit.BRP-digitale dienstverlen.	438.000	90.647	228.979	0	0	118.374	
7000256	Aanschaf software 2018	105.500	0	0	0	0	105.500	
7000257	Aanschaf software 2019	40.000	0	0	0	0	40.000	
7000313	Inhuur VTH ondersteuning migratie na	90.000	0	0	0	0	90.000	
7000314	projectkosten roadmap ICT 2019	50.000	0	0	0	0	50.000	
7000320	Raas server buza	15.000	463	5.697	0	0	8.840	
7000321	materieel servicebedrijf 2019	109.800	0	64.223	0	0	45.577	
7000322	materieel servicebedrijf 2020	0	0	46.000	0	0	-46.000	
7000331	Houtversnipperaar	12.500	0	12.438	0	0	62	
7000332	Peugeot Partner Electrisch EL1	23.000	0	22.718	0	0	282	
7000333	Peugeot Partner Electrisch EL2	23.000	0	22.718	0	0	282	
7000334	Peugeot Partner Electrisch EL3	23.000	0	22.718	0	0	282	
7000335	Grasmaaier Verv John Deere	50.000	0	54.535	0	0	-4.535	
7000337	Lossershoes Zonwering Grote Zaal	15.000	0	13.700	0	0	1.300	
7000338	Lossershoes toegankelijkheid MIVA	40.000	0	0	0	0	40.000	
7000356	ICT binnensportaccom	10.000	0	0	0	0	10.000	
7000357	Camerasys toez zwemb	12.000	0	0	0	0	12.000	
Totaal Dienstverlening		1.056.800	91.110	493.725	0	-903	471.063	

Toelichting:

Diverse vervangingen materieel Servicebedrijf (7000227, 7000321, 7000322, 7000331 t/m 7000335)

De genoemde uitgaven/investeringen zijn gedaan ter vervanging van gedateerd materieel. Doel van deze investeringen is het verbeteren en verduurzamen van het wagenpark / materieel. Tevens is daarin meegenomen dat het aantal voertuigen is verminderd en aangepast aan de behoefte van de uitvoering om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (SW-medewerkers) als groep in te kunnen zetten. Dit bevordert de motivatie (en vervolgens de productie) van de SW-medewerkers.

Door het verminderen en verkoop van "oude" diesel voertuigen en de aanschaf van elektrische voertuigen wordt er een positieve bijdrage geleverd aan de CO2 uitstoot. De post wegenbelastingen is daardoor aanzienlijk gedaald.

7000241 en 7000320 Aansluiting BRP-digitale dienstverlening en RAAS server buza

In 2019 is de vervanging van de Basis Registratie Personen en het verder digitaliseren van de dienstverlening aan burgers verder opgepakt. Ook in 2020 zal dit verder worden gerealiseerd. Om de publieksdienstverlening voor de inwoners van Losser ook in Enschede mogelijk te maken is een aparte server aangeschaft.

7000337 Lossershoes zonwering grote zaal

De multifunctionele raadszaal in 't Lossers hoes is voorzien van elektrisch bediende zonwering.

3.4. Overzicht taakvelden

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2019	Realisatie 2019	Soc Lasten	Soc Baten	Fys Lasten	Fys Baten	Dst Lasten	Dst Baten
0.1 Bestuur	1.576	1.936	0	0	0	0	1.936	0
0.2 Burgerzaken	144	167	0	0	0	0	505	338
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	553	818	0	0	996	178	0	0
0.4 Ondersteuning organisatie	6.729	6.718	0	0	0	0	6.904	186
0.5 Treasury	-482	-614	0	0	0	0	656	1.270
0.61 OZB woningen	-3.019	-4.060	0	0	0	0	320	4.380
0.62 OZB- niet woningen	-1.476	-558	0	0	0	0	0	558
0.64 Belastingen Overig	-83	-206	0	0	0	0	5	211
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-34.695	-34.580	0	0	0	0	0	34.580
0.8 Overige baten en lasten	435	58	0	0	0	0	100	43
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	31	49	0	0	0	0	49	0
0.10 Mutaties reserves	-3.740	-2.009	211	1.289	3.197	2.582	2.092	3.637
0.11 Resultaat	0	5.051	0	0	0	0	5.051	0
Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning	-34.029	-27.230	211	1.289	4.193	2.760	17.617	45.202
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	1.548	1.534	0	0	0	0	1.534	0
1.2 Openbare orde en Veiligheid	449	343	0	0	0	0	353	9
Totaal - 1. Veiligheid	1.997	1.877	0	0	0	0	1.887	10
2.1 Verkeer en vervoer	4.186	2.956	0	0	3.079	124	0	0

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2019	Realisatie 2019	Soc Lasten	Soc Baten	Fys Lasten	Fys Baten	Dst Lasten	Dst Baten
2.4 Economische Havens en waterwegen	16	7	0	0	10	4	0	0
2.5 Openbaar vervoer	32	32	0	0	32	0	0	0
Totaal - 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.234	2.994	0	0	3.122	127	0	0
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	131	128	0	0	235	107	0	0
3.4 Economische promotie	-43	-83	172	0	14	269	0	0
Totaal - 3. Economische zaken	89	45	172	0	249	376	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	851	845	897	53	0	0	0	0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	651	577	797	220	0	0	0	0
Totaal - 4. Onderwijs	1.502	1.422	1.694	272	0	0	0	0
5.1 Sportbeleid en activering	212	217	244	27	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	1.170	1.452	2.157	705	0	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	234	247	252	5	0	0	0	0
5.4 Musea	18	12	16	4	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	6	3	3	0	0	0	0	0
5.6 Media	471	471	471	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.248	1.250	186	59	1.164	41	0	0
Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie	3.359	3.653	3.329	800	1.164	41	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.399	1.480	1.521	41	0	0	0	0

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2019	Realisatie 2019	Soc Lasten	Soc Baten	Fys Lasten	Fys Baten	Dst Lasten	Dst Baten
6.2 Wijkteams	1.141	1.079	1.079	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	1.170	717	5.778	5.061	0	0	0	0
6.4 Begeleide participatie	3.825	3.690	4.206	517	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	652	574	577	2	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.573	3.246	3.817	571	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	2.679	2.675	2.676	1	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	4.987	4.267	4.267	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	397	595	595	0	0	0	0	0
Totaal - 6. Sociaal domein	19.822	18.323	24.515	6.192	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	970	846	846	0	0	0	0	0
7.2 Riolerings	-695	-541	0	0	2.188	2.729	0	0
7.3 Afval	-484	-529	0	0	1.851	2.379	0	0
7.4 Milieubeheer	1.068	955	0	0	958	4	0	0
7.5 Begraafplaatsen	12	2	0	0	2	1	0	0
Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu	871	732	846	0	4.999	5.113	0	0
8.1 Ruimtelijke ordening	1.590	594	0	0	660	66	0	0
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	78	-2.447	0	0	2.504	4.950	0	0
8.3 Wonen en bouwen	486	37	0	0	908	871	0	0

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2019	Realisatie 2019	Soc Lasten	Soc Baten	Fys Lasten	Fys Baten	Dst Lasten	Dst Baten
<i>Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern</i>	2.154	-1.816	0	0	4.072	5.888	0	0
<i>Totaal</i>	0	0	30.768	8.554	17.799	14.306	19.504	45.212

3.5. Begrotingsrechtmatigheid

Bedragen x 1.000 euro		Begroting 2019 (na wijziging)		Realisatie 2019		Begrotingsafwijking 2019		
Programma	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Waarvan onrechtmatig	Categorie
Sociaal	32.198	7.486	30.557	7.265	1.642	-222	0	0
Fysiek	21.911	14.038	14.603	11.723	7.308	-2.315	0	0
Dienstverlening	4.637	470	4.652	347	-16	-123	16	0
Algemene dekkingsmiddelen	729	40.935	656	40.999	73	64	0	0
Heffing Vpb	31	0	49	0	-18	0	18	0
Onvoorzien	368	-68	100	43	267	110	0	0
Overhead	6.915	186	6.904	186	11	0	0	0
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	66.788	63.048	57.521	60.563	9.268	-2.485	0	0
Programma	Storting reserves	Onttrekking reserves	Storting reserves	Onttrekking reserves	Storting reserves	Onttrekking reserves	Waarvan onrechtmatig	Categorie
Sociaal	0	507	211	1.289	-211	782	0	3
Fysiek	685	2.345	3.197	2.582	-2.512	238	0	3
Dienstverlening	2.092	3.665	7.143	3.637	-4.915	-28	0	3
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	2.776	6.517	10.551	7.508	-7.774	992	0	0
Gerealiseerd resultaat	69.565	69.565	68.071	68.071	1.493	-1.493	0	0

Toelichting:

Toelichting categorieën uit Kadernota Rechtmatigheid 2015 van de commissie BBV

1. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerealiseerde opbrengsten.
2. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten die niet direct gerelateerd zijn.
3. Mutaties in reserves waarover de raad wel heeft besloten, maar waarvan de hoogte van de bedragen bij de jaarrekening worden vastgesteld.

Bovenstaande kostenoverschrijdingen zijn hieronder weergegeven en nader toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten. De afwijkingen passen binnen het door de raad geformuleerde beleid en zijn daarmee rechtmatig. Met de vaststelling van deze jaarrekening worden de overschrijdingen formeel geautoriseerd.

Programma Sociaal

De negatieve afwijking op de storting ad € 211.000 is ontstaan doordat er in 2019 een dotatie van € 183.000 aan de reserve Gezond in de stad (Gids) heeft plaatsgevonden. Het betreft de niet bestede middelen 2019 voor dit onderdeel. We ontvangen deze middelen via de algemene uitkering. Verder heeft voor een bedrag van € 27.000 een verrekening met de reserve Meerjarenonderhoudsplan plaatsgevonden.

Programma Fysiek

De negatieve afwijking op de stortingen ad € 2.512.000 is ontstaan doordat:

- het resterende budget voor het nog niet uitgevoerde wegenonderhoud ad € 1,1 mln. wordt toegevoegd aan de reserve wegen;
- voor het grondbedrijf € 2,512 mln. winst genomen is die voor 50% rechtstreeks is toegevoegd aan de reserve grondexploitatie en voor 50% aan de algemene reserve. Omdat de Raad heeft aangegeven dat de reserve grondexploitatie maximaal € 1 mln. mag zijn, valt een groot deel van de toevoeging aan deze reserve (€ 1,105) vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2019; hierdoor wordt er per saldo € 1,407 mln. toegevoegd aan de reserves.

Programma Dienstverlening

De overschrijding op de lasten is vooral het gevolg van de noodzakelijke extra toevoeging aan de voorziening pensioenen wethouders.

De negatieve afwijking op de stortingen komt neer op € 5.051.000. Winstneming op de grondexploitaties, een voordeel op het Sociaal domein en een aantal naar 2020 doorgeschoven incidentele budgetten verklaren in grote lijnen het resultaat.

Heffing Vpb

De overschrijding van het budget voor Vpb is veroorzaakt doordat niet alleen een voorlopige aanslag 2019 is betaald, maar ook de afrekening Vpb 2018.

3.6. Incidentele baten en lasten

Toelichting:

Specificatie incidentele baten en lasten	2019	
	Begroot	Werkelijk
Specificatie lasten		
<i>Programma Sociaal</i>		
Nieuwbouw Sportvoorziening tijdelijke huisvesting	40	0
Actieprogramma Recreatie en Toerisme	30	17
Bijzondere bijstand	100	100
Incidentele subsidies	43	33
Inzet subsidieverstrekking	9	9
Compensatie sportverenigingen	20	20
Afwaardering boekwaarde sporthal de Fakkel		290
<i>Programma Fysiek</i>		
Transitiekosten ODT	77	0
Flankerend beleid Centrum	100	40
Woonvisie 2020	25	
Risico onderhoud en vervangingsplan Civiele techniek	60	
Nota kapitaalgoederen Openbare Ruimte	30	
<i>Programma Bestuur en dienstverlening</i>		
Organisatie verkiezingen	50	50
Inzet burgerparticipatie	40	40
Extra kosten taxaties GBT	50	28
M.I.P. ontbrekende vervangings investering	48	0
Doorontwikkeling P&C-cyclus	25	0
Tijdelijke uitbreiding applicatiebeheer	35	
Formatie communicatie	23	23
Kosten dienstverlening Enschede		247
Extra dotatie voorziening pensioenen wethouders		330
Totaal incidentele lasten	805	1.227

Specificatie incidentele baten en lasten	2019	
Specificatie dotatie reserves		
<i>Programma Sociaal</i>		
Reserve gezond in de stad		156
<i>Programma Fysiek</i>		
Dotatie reserves grondexploitatie		1.407
Totaal dotatie reserves	0	1.563
Specificatie baten		
<i>Programma Sociaal</i>		
Bijdrage Spuk		150
Onttrekking voorziening Topcraft		68
Vrijval reserve beschermd wonen		313
<i>Programma Fysiek</i>		
Winstneming grondbedrijf		2.512
Opbrengst verkoop panden/groenstroken		201
Totaal incidentale baten	0	3.244
Specificatie onttrekking reserves		
<i>Programma Sociaal</i>		
Vrijval reserve afwaardering boekwaarde de Fakkel		450
Applicatie Sociaal Domein		201
Totaal onttrekking reserves	0	651
Totaal incidentele baten en lasten	-805	1.105

3.7. Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT)

Toelichting WNT

Toelichting:

WNT-verantwoording 2019 Gemeente Losser

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Losser van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2019 voor de gemeente Losser is € 194.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen

Bedragen in euro's	J. van Dam Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur	B. Pikula Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01/2019 - 31/12/2019	01/01/2019 - 31/12/2019
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
<u>Dienstbetrekking?</u>	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	106.955	87.956
Beloningen betaalbaar op termijn	18.713	14.925
<u>Subtotaal</u>	125.668	102.881
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0
Totale bezoldiging	125.668	102.881
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2019		
Duur dienstverband in 2019	01/01/2019 tot en met 31/12/2019	01/01/2019 tot en met 31/12/2019
Omvang dienstverband (in fte)	1	1

Bedragen in euro's	J. van Dam Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur	B. Pikula Griffier
Gegevens 2018		
Aanvang en einde dienstverband in 2018	01/01/2018 - 31/12/2018	01/01/2018 - 31/12/2018
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	103.661	84.856
Beloningen betaalbaar op termijn	17.467	14.058
Subtotaal	121.128	98.914
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
Totale bezoldiging	121.128	98.914

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2019 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben [ontvangen](#). Er zijn in 2019 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

3.8. Verantwoordingsinformatie over specifieke Single Information, Single Audit

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siss - d.d. 16 januari 2020

OCW	D8	Onderwijsachterstandbeleid 2019-2022 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	
		Gemeenten	Aand controle R Indicatornummer: D8/01	Aand controle R Indicatornummer: D8/02	Aand controle R Indicatornummer: D8/03	
			€ 168.466			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag
			Aand controle n.v.t. Indicatornummer: D8/04	Aand controle R Indicatornummer: D8/05	Aand controle n.v.t. Indicatornummer: D8/06	Aand controle R Indicatornummer: D8/07
			060168 Gemeente Losser		060168 Gemeente Losser	
			1			

OCW	D9	Onderwijsachterstandbeleid 2011-2018 (OAB)	Correctie besteding 2018 aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO).	Correctie besteding 2018 aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO).	Correctie besteding 2018 aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO).	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
		Gemeenten	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Aand controle R Indicatornummer: D9/01	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Aand controle R Indicatornummer: D9/02	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Aand controle R Indicatornummer: D9/03	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aand controle R Indicatornummer: D9/04
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 101.535
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid.	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid.
			Aand controle n.v.t. Indicatornummer: D9/05	Aand controle R Indicatornummer: D9/06	Aand controle n.v.t. Indicatornummer: D9/07	Aand controle R Indicatornummer: D9/08
			Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Bedrag	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Bedrag	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Bedrag	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Bedrag
			1			

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2019	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	L1 Participatiewet (PW)	L1 Participatiewet (PW)	L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)
			Aand controle R Indicatornummer: G2/01	Aand controle R Indicatornummer: G2/02	Aand controle R Indicatornummer: G2/03	Aand controle R Indicatornummer: G2/04
			€ 3.943.947	€ 44.898	€ 247.952	€ 1.733
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente
			L4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	L4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	L6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	L7 Participatiewet (PW)
			Aand controle R Indicatornummer: G2/07	Aand controle R Indicatornummer: G2/08	Aand controle R Indicatornummer: G2/09	Aand controle R Indicatornummer: G2/10
			€ 24.463	€ 6.436	€ 0	€ 304.310
						€ 0
						Ja
			1			

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2019	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	L1 Participatiewet (PW)	L1 Participatiewet (PW)	L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)
			Aand controle R Indicatornummer: G2/01	Aand controle R Indicatornummer: G2/02	Aand controle R Indicatornummer: G2/03	Aand controle R Indicatornummer: G2/04
			€ 3.943.947	€ 44.898	€ 247.952	€ 1.733
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente
			L4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	L4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	L6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	L7 Participatiewet (PW)
			Aand controle R Indicatornummer: G2/07	Aand controle R Indicatornummer: G2/08	Aand controle R Indicatornummer: G2/09	Aand controle R Indicatornummer: G2/10
			€ 24.463	€ 6.436	€ 0	€ 304.310
						€ 0
						Ja
			1			

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeen- tedeel 2019	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard/controle R Indicatornummer: G3/01	Aard/controle R Indicatornummer: G3/02	Aard/controle R Indicatornummer: G3/03	Aard/controle R Indicatornummer: G3/04	Aard/controle R Indicatornummer: G3/05	Aard/controle R Indicatornummer: G3/06
			€ 40.596	€ 0	€ 4.024	€ 39.289	€ 5.804	€ 0
		Bestaat uit:	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
		Bestaat uit:	Aard/controle R Indicatornummer: G3/07	Aard/controle R Indicatornummer: G3/08	Aard/controle n.v.t. Indicatornummer: G3/09			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	H4	Specifieke uitkering Sport	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Projectnaam / nummer	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen
			Aard/controle R Indicatornummer: H4/01	Aard/controle n.v.t. Indicatornummer: H4/02	Aard/controle R Indicatornummer: H4/03	Aard/controle R Indicatornummer: H4/04	Aard/controle R Indicatornummer: H4/05	Aard/controle R Indicatornummer: H4/06
		Gemeenten	€ 1.091.299	Nieuwbouw sporthal de	€ 158.292	€ 158.292	€ 11.037	
			1	Exploitatie sportaccommodaties tv 5.1	€ 11.037			
			3	Exploitatie sportaccommodaties tv 5.2	€ 145.871	€ 145.871		

4. Balans

4.1. Balans per 31-12-2019

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2019	2018
Immateriele vaste activa	0	0
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Materiele vaste activa	54.441	49.336
Investerings met economisch nut	30.050	27.855
Investerings met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	20.731	18.638
Investerings openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	3.659	2.843
Financiele vaste activa	4.640	4.625
Kapitaalversteking deelnemingen	37	37
Kapitaalversteking gemeenschappelijke regelingen	76	76
Leningen deelnemingen	0	50
Overige langlopende leningen	4.526	4.462
Totaal Vaste activa	59.080	53.961
Vorraden	4.601	2.293
Grond- en hulpstoffen	15	9
Onderhanden werk (incl. bouwgronden in expl.)	4.586	2.285
Uitzettingen < 1 jaar	3.950	2.159
Vorderingen op openbare lichamen	0	-234
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	109	1.985
Overige vorderingen	1.265	142
Uitzettingen in 's rijks schatkist met een rentetypische looptijd < 1 jaar	2.576	265
Liquide middelen	388	76
Kas	13	16
Banken	376	60
Overlopende activa	5.177	4.510
Overlopende activa	5.177	4.510
Totaal Vlottende activa	14.117	9.038
Totaal Activa	73.197	62.999
Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2019	2018

Eigen vermogen	26.837	23.795
Algemene reserve	11.139	9.097
Bestemmingsreserve	3.014	3.383
Overige bestemmingsreserves	7.633	7.316
Saldo van rekening	5.051	3.998
Voorzieningen	7.712	6.959
Voorzieningen verplicht,verlies,risico	4.125	3.750
Voorziening extern	3.587	3.209
Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	23.453	21.252
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	23.424	21.224
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0
Waarborgsommen	29	28
Totaal Vaste passiva	58.002	52.006
Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar	10.823	7.979
Kasgeldleningen o/g	5.500	4.500
Bank en girosaldi	0	0
Overig schulden	5.323	3.479
Overlopende passiva	4.373	3.014
Overige vooruitontvangen baten	2.533	2.104
Tussenrekeningen	-14	63
Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen	1.854	848
Totaal Vlottende passiva	15.195	10.993
Totaal Passiva	73.197	62.999

4.2. Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten ([BBV](#)) en de [verordening](#) ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op [17 december 2012](#) de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde tenzij anders aangegeven. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, ongeacht of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten worden daarbij verantwoord tot het brutobedrag. Winst wordt genomen op moment van realisatie. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het betreffende boekjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Aan reserves en voorzieningen wordt geen rente toegerekend conform stellige uitspraken van de commissie BBV in de notitie rente.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Vaste Activa

Immateriële Vaste Activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de [verkrijgingsprijs](#), verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden geactiveerd en in vijf jaar afgeschreven, indien daadwerkelijk het tot stand komen van een activum wordt gerealiseerd. Het voornemen, technische uitvoerbaarheid en toekomstige nut zijn daarbij voorwaarden.

Bedragen x 1.000 Euro's	2019	2018
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Totaal immateriële vaste activa	0	0

Toelichting:

Geen bijzonderheden.

Materiële vaste activa

De onderstaande overzichten geven het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de [materiële vaste activa](#) weer.

Bedragen x 1.000 Euro's	2019	2018
Gronden en terreinen	3.797	4.004
Gronden in erfpacht	100	100
Woonruimten	19	20
Bedrijfsgebouwen	22.104	19.833
Grond weg en waterbouwkundige werken	24.625	21.695
Vervoermiddelen	306	323
Machines apparaten en installaties	2.881	2.953
Overige vaste activa	608	409
Totaal materiële vaste activa	54.441	49.336

De activa worden onderscheiden naar activa met een [economisch](#) nut of activa in de openbare ruimte met een [maatschappelijk](#) nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is er sprake van een derde categorie: [economisch nut met heffing](#).

Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

Bedragen x 1.000 Euro's	2019	2018
Investerings met economisch nut	30.050	27.855
Investerings met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	20.731	18.638
Investerings openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	3.659	2.843
Totaal materiële vaste activa	54.441	49.336

Investerings met [economisch nut](#)

Investerings met economisch nut worden verwerkt in de balans tegen verkrijgingsprijs en volgens de lineaire afschrijvingsmethode afgeschreven. Start van de afschrijving van een nieuw kapitaalgoed is het begrotingsjaar dat volgt op het jaar waarin de investering gereed komt of verworven wordt. Resultaatafhankelijk afschrijven is niet toegestaan en reserves die gevormd zijn, mogen niet in mindering worden gebracht op deze activa. Voor de afschrijving van de materiële vaste activa met economisch nut worden de termijnen gehanteerd zoals beschreven in de bijlage afschrijvingsbeleid bij artikel 8 van de Financiële verordening gemeente Losser 2018 ([verordening art. 212](#)). Deze verordening is geactualiseerd bij raadsbesluit van 13 maart 2018.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd.

De in erfpacht uitgegeven percelen (activa met economisch nut) zijn gewaardeerd tegen de eerste [uitgifteprijs](#) en omvatten de gronden onder de carnavalsloodsen in Losser en De Lutte en de tennishal de Lage Esch.

De overige materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de [verkrijgingsprijs](#). Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Afschrijving vindt dan plaats op basis van de netto - investering middels de lineaire afschrijvingsmethode. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen, onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar, rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering

overigens niet plaatsgevonden.

Economische nut	Boek- waarde 1-1-2019	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Boek- waarde 31-12- 2019
Bedragen x 1.000 Euro's						
Gronden en terreinen	3.841	68	-238	0	0	3.671
Gronden in erfpacht	100	0	0	0	0	100
Woonruimten	20	0	0	-1	0	19
Bedrijfsgebouwen	19.792	3.558	-266	-860	-158	22.066
Grond weg en waterbouwkundige werken	522	102	0	-81	-68	476
Vervoermiddelen	257	68	0	-66	1	260
Machines apparaten en installaties	2.914	278	0	-343	0	2.849
Overige vaste activa	409	235	0	-35	0	608
Totaal materiële vaste activa - Economisch nut	27.855	4.310	-504	-1.386	-225	30.050

Toelichting:

Aan de gronden en terreinen is € 68.000 aan rente toegerekend. De overboeking boekwaarde gronden en terreinen ad € 238.000 betreft de overheveling van de boekwaarde invalsweg Overdinkel naar de nieuwe grondexploitatie voor de ontwikkeling van dat terrein (zie ook voorraden).

De investeringen in bedrijfsgebouwen zijn in totaal € 3,558 mln. Investerings zijn gedaan in de nieuwbouw van het Carmel College (€ 2,514 mln.), de nieuwbouw sporthal (€ 1,030 mln.) en voor de zonwering bij het Lossershoe (€ 13.700). De desinvestering betreft de afboeking van de boekwaarde van de oude sporthal (€ 266.000) en als bijdrage van derden is de ontvangen SPUK-bijdrage van € 158.000 voor de nieuwbouw van de sporthal opgenomen.

Voor de grond-, weg- en waterbouwkundige werken is € 83.000 besteed aan de herinrichting van de buitenruimte (vooral aanleg jeu de boulebaan) bij Erve Boerrigter en is € 19.000 aan ambtelijke uren toegerekend, waardoor de totale investeringen op € 102.000 uitkomen. Van de Provincie is € 67.500 subsidie ontvangen voor de herinrichting bij Erve Boerrigter.

Bij het servicebedrijf is geïnvesteerd in vervoermiddelen door de aanschaf van drie elektrische auto's tot een bedrag van € 68.000.

Voor machines, apparaten en installaties is geïnvesteerd in een klepelmaaier, een drietal Kubota's, een drietal aanhangers en een houtversnipperaar tot een totaalbedrag van € 177.000.

De overige activa betreffen de gedane investeringen in de basisregistratie personen (BRP) en de daarvoor benodigde Raas-server om ook in Enschede persoonsdocumenten aan inwoners van Losser te kunnen verstrekken.

Investerings met een economisch nut ten behoeve van heffingen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Heffingen	Boek- waarde 1-1-2019	Investe- ringen	Desinve- s- teringen	Afschrij- vingen	Bijdrage n derden	Boek- waarde 31-12- 2019
Bedragen x 1.000 Euro's						
Gronden en terreinen	94	0	0	0	0	94
Bedrijfsgebouwen	41	0	0	-3	0	38
Grond weg en waterbouwkundige werken	18.422	3.107	0	-614	-374	20.541
Vervoermiddelen	66	0	0	-20	0	46
Machines apparaten en installaties	15	0	0	-3	0	13
Overige vaste activa	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste activa - Heffingen	18.638	3.107	0	-641	-374	20.731

Toelichting:

Het weergegeven bedrag aan investeringen is besteed voor vervanging en (groot) onderhoud rioleringen in diverse straten. Van Domijn is een bijdrage wijkvernieuwing ontvangen voor hun aandeel in de investeringen aan de Irisstraat-Leliestraat.

Investerings in de openbare ruimte met een [maatschappelijk nut](#)

Alle investeringen met maatschappelijk nut, waaronder infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken, worden met ingang van boekjaar 2017 geactiveerd als gevolg van de gewijzigde BBV regelgeving. Tot 2017 was dit geen verplichting.

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door de raad aan te geven tijdsduur.

Maatschappelijk nut	Boek- waarde 1-1-2019	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen derden	Boek- waarde 31-12- 2019
Bedragen x 1.000 Euro's						
Gronden en terreinen	69	0	0	-37	0	32
Grond weg en waterbouwkundige werken	2.751	933	0	-66	-10	3.609
Machines apparaten en installaties	23	0	0	-5	0	19
Overige vaste activa	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste activa - Maatschappelijk nut	2.843	933	0	-108	-10	3.659

Toelichting:

In 2019 zijn de volgende investeringen gedaan:

- vooral in het centrum van Losser is, gelijk met de infrastructurele aanpassingen, de openbare verlichting vervangen (€ 186.000). Van het Arboretum Poortbulten is hierin een bijdrage ontvangen van bijna € 10.000.
- voor de reconstructie van de Gronausestraat is € 168.000 uitgegeven;
- er is voor € 241.000 aan kosten gemaakt voor de reconstructie van de Dorpsstraat in de Lutte;
- het centrumplan Overdinkel is definitief afgerond (€ 43.000);
- voor een kwaliteitsimpuls in Glane is een conceptvisie ontwikkeld (€ 19.000);

- om de voorbereiding van de beoogde kwaliteitsimpuls in Losser vorm te kunnen geven zijn ambtelijke kosten gemaakt en doorberekend (€ 17.000).

Salderend zijn de investeringen € 676.000.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen zijn opgenomen tegen nominale waarde, dan wel de lagere marktwaarde. Verstrekte geldleningen zijn opgenomen tegen de hoogte van de oorspronkelijke geldlening, verminderd met de ontvangen aflossingen, dan wel de lagere marktwaarde.

Het verloop van de financiële vaste activa in 2019 is in onderstaand overzicht weergegeven.

Bedragen x 1.000 Euro's	Boek- waarde 1-1-2019	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- ving / Aflos- singen	Boek- waarde 31-12- 2019
Kapitaalverzekking deelnemingen	37	0	0	0	37
Kapitaalverzekking gemeenschappelijke regelingen	76	0	0	0	76
Leningen deelnemingen	50	0	0	-50	0
Leningen overig	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	4.462	1.157	0	-1.092	4.526
Totaal financiële activa	4.625	1.157	0	-1.142	4.640

Toelichting:

De aflossing leningen deelnemingen heeft betrekking op de laatste tranche van de aflossing van een lening aan Enexis.

De investeringen en afschrijvingen/aflossingen op de langlopende leningen bestaan uit de volgende leningen:

Omschrijving	Nieuwe leningen	Aflossingen
- fietsprivé	28.482	29.356
- hypotheek ambtenaren	0	484.532
- achtergestelde lening Vitens	0	111.640
- Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	698.156	8.744
- VROM startersfonds	19.207	452.247
- Energiefonds	161.187	5.547
- St. Stimuleringsfonds SVN	250.000	0
	1.157.032	1.092.066

Vlottende activa

Voorraden

De boekwaarde van de grondexploitatie betreft uitsluitend het zogenoemde 'Onderhanden werk' (gronden in exploitatie). Door de gewijzigde regelgeving rond de inrichting van de administratie (BBV) mogen de gronden, waarvoor nu en binnen afzienbare tijd geen plan of (voorgenomen) raadsbesluit bestaat om deze in exploitatie te nemen, niet meer onder de voorraden worden opgenomen. In plaats daarvan worden deze onder de 'Materiële vaste activa' opgenomen.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de [verkrijgingsprijs](#) dan wel lagere marktwaarde.

Onder de voorraden wordt ook de boekwaarde verantwoord met betrekking tot gronden opgenomen onder de grondexploitatie. Volledigheidshalve wordt verwezen naar de voorgeschreven paragraaf Grondexploitatie.

Bedragen x 1.000 Euro's	2019	2018
Grond- en hulpstoffen	15	9
Onderhanden werk (incl. bouwgronden in expl.)	4.586	2.285
Totaal voorraden	4.601	2.293

Toelichting:

Omschrijving	Boek- waarde 1-1-2019	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Overboe- king materiële activa	Boek- waarde 31-12- 2019
Bouwgrond in exploitatie	2.614	4.710	2.557	215	4.982
Verliesvoorziening	-329	0	66		-395
Totaal	2.285	4.710	2.623	215	4.586

De boekwaardemutatie is € 2,301 mln. (€ 4,586 mln. - € 2,285 mln.)

De uitgaven en inkomsten zijn als volgt ontstaan:

Omschrijving	Boekwaarde 1-1- 2019
Bouw-/woonrijpmaken	1.690.938
Inhuur deskundigen	187.425
Beheerskosten	338.134
Financieringskosten	-18.915
	2.197.582
Winstneming	2.512.802
Vermeerderingen	4.710.384
Overboeking materiële activa	214.634
Vermeerdingen/overboeking activa	4.925.018
<u>Gronduitgifte:</u>	

- rijwoning	441.975
- 2 ¹ kap	1.666.754
- vrijstaande woningen	431.708
	2.540.436
Overige inkomsten	16.815
Verminderingen	2.557.251
Verliesvoorziening	65.828
Verminderingen/verliesvoorziening	2.623.079
Boekwaardemutatie	2.301.941

Onderstaand de ontwikkeling van de boekwaarde en het te verwachten eindresultaat van de in exploitatie genomen gronden (* € 1.000):

Voorraden: Gronden in Exploitatie	Boek- waarde 1-1-2019	Vermeer- deringen 2019	Vermin- deringen 2019	Winst- neming 2019	Boek- waarde 31- 12-2019	Te maken kosten	Te realiseren inkomsten	Verwacht eind- resultaat op eind- waarde*
De Saller	-265	1.498	1.802	2.334	1.765	2.190	7.881	3.927
De Lutte Zuid	-50	-10	108	168	0	0	0	0
Luttermolenveld	500	21	160	0	361	249	561	-49
De Geurmeij	2.294	198	474	11	2.029	2.396	4.823	398
't Zijland	-1.711	367	0	0	-1.344	1.344	127	126
Wonen aan het Dinkeldal	1.846	101	-10	0	1.957	2.189	3.840	-305
Invalsweg Overdinkel	0	237	23	0	214	52	189	-77
Totaal	2.614	2.412	2.557	2.512	4.982	8.420	17.421	4.020
Verliesvoorziening	-329		-66		-395			
	2.285	2.412	2.623	2.512	4.586			

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van < 1 jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening gevormd, die in mindering is gebracht op de boekwaarde. Dit leidt tot de balanswaarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Saldo per 31-12-2019	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Vorderingen op openbare lichamen	0	0	0	27
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	109	0	109	1.985
Overige vorderingen	1.685	420	1.265	142
Overige uitzettingen	2.576	0	2.576	265
Totaal Uitzettingen < 1 jaar	4.370	420	3.950	2.420

Toelichting:

De vorderingen op de openbare lichamen bestaan uit afgedragen btw. Het betreft echter een schuld, dus deze post is conform de bepalingen van het BBV nu onder de passiva verantwoord

De rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen betreft het rekening courantsaldo van het GBTwente ten behoeve van het innen van lokale heffingen.

Op de vordering op het GBTwente van in totaal € 1.057.000 is een voorziening voor oninbaarheid van € 420.000 in mindering gebracht, terwijl op de vordering op de ROZ Groep Hengelo van € 690.000 een voorziening voor oninbare belastingdebiteuren van € 513.000 in mindering is gebracht. In totaal bedraagt de voorziening oninbaarheid hiermee € 933.000. Het saldo van vorderingen op ondernemers die gebruik hebben gemaakt van de BBZ bedraagt € 451.000. Het totaal aan uitstaande vordering komt hierdoor uit op € 2.198.00. Daar staat een voorziening oninbaarheid van in totaal 933.000 tegenover, waardoor de boekwaarde uitkomt op € 1.265.000.

Schatkistbankieren

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden.

Het drempelbedrag bedroeg ruim € 470.000 in 2019. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2019 het drempelbedrag niet heeft overschreden:

(x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden bedragen	97	213	218	281
Toegestane drempelbedrag	470	470	470	470
Ruimte onder het drempelbedrag	373	257	252	189
Overschrijving drempelbedrag	0	0	0	0

Liquide middelen

Deze worden tegen verkrijgingsprijs opgenomen.

Bedragen x 1.000 Euro's	2019	2018
Kas	13	16
Banken	376	60
Totaal liquide middelen	388	76

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Bedragen x 1.000 Euro's	2019	2018
Nog te ontvangen baten	1.022	1.307
Corr. Nog te ontvangen baten OL	4.021	3.145
Vooruitbetaalde kosten	129	51
Kasbetalingen	6	6
Totaal overlopende activa	5.177	4.510

Toelichting

De nog te ontvangen baten zijn eind 2019 € 1.022.000 en bestaan uit:

Omschrijving (bedrag * € 1.000)	Bedrag
Leges Gemeentelijk Belasting Kantoor Twente	472
Winstuitkering Beschermd Wonen	216
Ministerie van Sociale Zaken en werkgelegenheid	187
Leges WABO	74
Vrijval voorziening Topcraft	56
Overig	17
Totaal	1.022

De nog te ontvangen baten van openbare lichamen zijn eind 2019 € 4.021.000 in verband met een openstaande vordering op het ministerie van Financiën voor het terugvorderen van BTW (€ 4,0 mln.).

De post vooruitbetaalde kosten bestaan uit:

Omschrijving (bedrag * € 1.000)	Bedrag
Huur bedrijfsruimte Prins Hendrikstraat 3	44
VNG contributie	35
Coordinator Trefhuus	30
Overig	20
Totaal	129

Vaste Passiva

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 1-1-2019	Rente	Stortingen	Onttrekkingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2019
Sociaal	2.439	0	347	1.149	0	1.638
Fysiek	4.183	0	1.435	317	0	5.300
Dienstverlening	17.172	0	8.769	6.042	0	19.899
Eigen vermogen	23.795	0	10.551	7.508	0	26.837

Toelichting

Naast het eigen vermogen voortkomend uit de reserve maakt ook het gerealiseerde resultaat onderdeel uit van het eigen vermogen. Inclusief het gerealiseerde resultaat van 2019 van € 5.051.342 komt het totaal eigen vermogen eind 2019 uit op € 26.836.978. In onderstaand overzicht staat de verdeling van het eigen vermogen naar de diverse (bestemmings)reserves.

Reserve Code	Omschrijving Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2019	Dotaties	Onttrekkingen	Stand per 31-12-2019
1. Sociaal					
BR Ov	Reserve Kulturhus Overdinkel	130	0	10	120
	Reserve MOP onderwijs.'10	99	28	0	126
	Reserve NASB '08+'09	58	0	7	51
	Reserve impuls brede school 2009	177	0	19	159
	Privatisering Buitensportaccom.	0	0	0	0
	Inburgering Statushouder	174	0	0	174
	Afb boekw sporthal	450	0	450	0
	Gezond in de stad	66	320	136	249
	Frictiekosten	344	0	70	274
	Sociaal domein	570	0	206	364
	Fundamentgelden muziekonderwijs	72	0	50	23
	Applicatie sociaal domein	300	0	201	99
	Totaal - Bestemmingsreserve - Overige	2.439	347	1.149	1.638
Totaal - Sociaal		2.439	347	1.149	1.638
2. Fysiek					
BR Ov	Reserve Grondexploitaite	915	151	66	1.000
	Reserve Onderhoud Wegen	1.433	1.104	0	2.537
	Reserve Dorpsvisies 2008	5	0	0	5
	Reserve Vitalisering Landelijk gebied	0	0	0	0
	Reserve Gebouwen MOP	722	-505	55	161
	Reserve Verv. Lampen OV	25	12	0	38
	Afboeking grond	250	0	0	250

	Reserve omgevingswet	312	672	14	970
	Reserve aanschaf Squid	70	0	0	70
	Duurzaamheid	410	0	182	229
	Herinrichten Beuningen	40	0	0	40
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		4.183	1.435	317	5.300
Totaal - Fysiek		4.183	1.435	317	5.300
3. Dienstverlening					
Alg	Algemene reserve	9.097	7.130	5.088	11.139
Totaal - Algemene Reserves		9.097	7.130	5.088	11.139
BR Kap	Invest Bijdragen	3.383	585	955	3.014
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaalslasten		3.383	585	955	3.014
BR Ov	Reserve Organisatie ontwikkelingen	38	0	0	38
	Reserve conjunctuur/frictiefonds	138	0	0	138
	Individueel Loopbaanbudget	40	0	0	40
	Reserve Referenda	40	0	0	40
	Aansluiting BRP-digitale dienstverle	438	0	0	438
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		694	0	0	694
Totaal - Dienstverlening		13.174	7.715	6.042	14.847
Eigen vermogen		19.796	9.498	7.508	21.786

Toelichting Algemene (risico)reserve

Het saldo van dotaties en onttrekkingen aan de algemene reserve is € 2.043.000 (€ 7.130.000 -/- € 5.088.000) en kan als volgt worden verklaard.

Vanuit de resultaatbestemming van de jaarrekening 2018 is voor diverse onderwerpen in totaal per saldo € 1.221.000 toegevoegd (na aftrek van € 860.000 resultaatbestemming). Daarnaast is conform de uitgangspunten van het grondbedrijf de helft van het positieve resultaat aan de algemene reserve toegevoegd, in 2019 gaat het om een bedrag van € 1.256.000.

Naast deze dotaties is ter dekking van het verwachte nadelig resultaat 2019 (saldo VJN en resultaat meicirculaire) een bedrag van € 401.000 aan de algemene reserve onttrokken terwijl er ook nog eens € 35.000 onttrokken is voor dekking van de kosten van de bij de Programmabegroting 2018 ingediende amendementen over speelvoorzieningen en gehandicaptenparkeerkaarten.

Toelichting Bestemmingsreserves

Sociaal

Reserve kulturhus Overdinkel

In de reserve is € 130.000 beschikbaar voor dekking van de kosten van het onderhoudscontract in de komende vijftien jaar. In 2019 is aan deze reserve de jaarlijkse bijdrage van € 10.000 onttrokken.

Reserve MOP onderwijs '10

Aan de reserve MOP onderwijs is in 2019 € 27.600 toegevoegd in verband met een onderschrijding van het jaarlijkse onderhoudsbudget.

Reserve NASB '08+'09

De gemeente heeft gedurende de periode 2008 - 2012 hiervoor middelen ontvangen via de algemene

uitkering. Met de Vereniging Sport en Gemeenten is een convenant gesloten voor de uitvoer van diverse beweeginterventies. De budgetten hiervoor zijn in de begroting opgenomen. Het verschil budget en realisatie wordt verrekend met de reserve. Met toestemming van de Vereniging Sport en Gemeenten wordt het restant van deze reserve uitgegeven in de jaren 2015 - 2017 omdat de provincie begin 2013 in het kader van de € 1.- regeling € 45.000 subsidie heeft verleend voor sport- en beweegactiviteiten. In 2019 hebben we € 7.000 aan de reserve onttrokken.

Reserve impuls brede school 2009

In maart 2009 is een meerjarig convenant met het rijk gesloten om deel te nemen aan de impuls om combinatiefuncties mogelijk te maken. Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij 1 werkgever maar werkzaam is voor twee of meer sectoren. Losser heeft gekozen voor een samenwerking tussen onderwijs, sport en/of cultuur. Via de algemene uitkering ontvangen we budget voor 3,9 FTE. In 2019 is voor dekking van de extra kosten bovenop het beschikbare budget een bedrag van € 19.000 aan de reserve onttrokken.

Reserve privatisering buitensportaccommodaties

In 2018 is het restant van de reserve ad € 21.000 ingezet voor de privatisering van Tennispark Smalmaat waardoor de reserve op per 1-1-2019 op € 0 komt. Deze reserve kan vervallen.

Reserve inburgering statushouders

Voor de huisvesting van statushouders heeft de gemeente in de loop van 2017 eenmalige middelen ontvangen. Deze middelen zijn bedoeld voor de integratie van statushouders, waaronder participatie en taalonderwijs. Middels een aangenomen amendement is voorgesteld bij de jaarrekening 2017 het niet bestede bedrag ad € 174.000 in een reserve te bestemmen. In 2019 zijn er geen kosten met de reserve verrekend.

Reserve afboeking boekwaarde sporthal

Met de vaststelling van de Bestuursrapportage 2016 is besloten € 450.000 apart te zetten voor de afboeking van de boekwaarde van sporthal de Fakkel op het moment dat er een nieuwe sporthal wordt gebouwd. Nadat begin 2019 nadere besluitvorming over de realisatie van de nieuwe sporthal heeft plaatsgevonden, en vervolgens de oude hal is gesloopt is ook de boekwaarde afgewaardeerd. Daarmee kan ook deze reserve als dekking van de kosten van afwaardering volledig worden ingezet. Per saldo resteert een voordelig resultaat van ongeveer € 160.000.

Reserve gezond in de stad

De gemeente Losser ontvangt via de decentralisatie-uitkering GIDS (Gezond In De Stad) middelen (periode 2015 - 2017) om de aanpak van gezondheidsachterstanden verder vorm te geven. Bij de resultaatbestemming 2015 is besloten het ontvangen bedrag 2015 te reserveren. Van het in 2019 beschikbare budget van € 389.000 (inclusief € 136.000 uit de resultaatbestemming 2018) is een bedrag van € 184.000 overgebleven. Dit is aan de Reserve Gids-gelden toegevoegd.

Reserve frictiekosten & reserve Sociaal domein

Op het onderdeel I 'Sociaal domein', specifiek de drie decentralisaties, is in 2015 een voordelig resultaat geboekt van € 979.000. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is besloten om dit voordeel in een tweetal reserves beschikbaar te houden:

- Bij de implementatie en uitvoering van de nieuwe taken in het Sociaal Domein, wordt gaandeweg duidelijk dat het naar alle waarschijnlijkheid niet voor alle medewerkers haalbaar is om aan de daarbij behorende eisen (kennis en vaardigheden) te voldoen. Dit leidt tot frictiekosten waarvoor een bedrag van € 500.000 wordt gereserveerd. In 2019 zijn de frictiekosten € 70.000 geweest.
- Vanwege de onzekerheid die bestaat over de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten binnen het 'Sociaal domein', is besloten om het restant van € 479.000 te bestemmen voor de vorming van een reserve 'Sociaal domein'. In 2016 is vervolgens ingeschat dat een bedrag van € 1 miljoen toereikend is

voor de eenmalige uitgaven/investeringen in het sociaal domein. Om die reden is voorgesteld de reserve Sociaal domein aan te vullen met een bedrag van € 521.000 (€ 1 miljoen verminderd met € 479.000). In 2019 zijn de totale kosten van de pilots € 206.000; deze kosten worden met de reserve verrekend.

Reserve Fundamentgelden muziekonderwijs

In 2016 is de beschikking voor de jaren 2015 en 2015 van Fundament lager vastgesteld. Van het teruggevorderde geld is bij de resultaatbestemming van 2016 een reserve gevormd. Voor 2019 wordt vanuit de reserve een extra bijdrage van € 50.000 aan Fundament betaald voor het Muziekonderwijs en een compensatie voor loon- en prijsstijgingen.

Applicatie sociaal domein

Het is belangrijk dat binnen het sociaal domein op een integrale wijze kan worden gewerkt. De applicatie van Centric faciliteert deze wijze van werken, onder andere doordat een integraal klantbeeld leesbaar is. Implementatie van de applicatie leidt tot betere dienstverlening. Op basis hiervan is in 2017 besloten een reserve te vormen. In 2019 is de applicatie geïmplementeerd; de kosten in 2019 ad € 201.000 zijn met de reserve verrekend.

Fysiek

Reserve grondexploitatie

De grondexploitatie is een risicovolle activiteit. Om deze risico's op te kunnen vangen, zonder de Algemene risicoreserve aan te moeten spreken, is in 2007 is door de raad besloten een reserve Grondexploitatie te vormen. Hierbij is bepaald dat, indien het jaarresultaat van de overige gemeentelijke activiteiten een negatief saldo vertoont, dit eerst wordt aangevuld. Het meerdere wordt voor 50% bestemd voor de Algemene reserve en de andere 50% voor de reserve Grondexploitatie. In geval van een tekort op de grondexploitatie wordt dit eerst ten laste van deze reserve gebracht, een eventueel resterend tekort komt ten laste van de algemene middelen. Op grond van de Notitie grondbeleid 2018 mag de reserve grondexploitatie maximaal € 1 mln. bedragen.

Op basis van het BBV moet tussentijdse winst worden genomen; In 2019 is winst genomen voor de Saller (€ 2.334.000), de Lutte Zuid (€ 167.802) en de Geurmeij (€ 11.000). De actualisatie van de grondexploitaties heeft er daarnaast toegeleid dat er per saldo een extra storting in de voorziening is gedaan voor Luttermolenveld, Wonen aan de Dinkel en invalsweg Overdinkel voor € 66.000.

De totale winstneming van € 2.512.802 wordt voor de helft aan de algemene reserve en voor de helft aan de reserve grondexploitatie toegevoegd; omdat de reserve grondexploitatie met een storting van € 151.000 per 31-12-2019 al aan het maximum van € 1 mln. zit, valt € 1,105 mln. vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2019.

Reserve onderhoud wegen

Bij de op 12 mei 2009 vastgestelde bezuinigingsoperatie is besloten dat jaarbudgetten onderhoud wegen volledig voor dit doel mogen worden aangewend. Dat betekent dat een overschot via een reserve beschikbaar blijft. Eventuele tekorten kunnen jaarlijks verrekend worden met deze reserve. In 2019 is € 1,104 mln. toegevoegd mede als gevolg van nog niet volledig uitgevoerde achterstallig onderhoud, waarvoor de raad bij de resultaatbestemming 2019 € 1,7 mln. beschikbaar heeft gesteld.

Reserve Dorpsvisies 2008

Op 30 juni 2009 heeft de gemeenteraad bij bestemming van het jaarresultaat 2008 besloten tot het instellen van deze bestemmingsreserve à € 128.000. De leefbaarheid van de kerkdorpen en burgerparticipatie zijn speerpunten uit het collegeprogramma. Hiertoe zijn samen met burgers

dorpsvisies opgesteld en is door de raad middels amendement bij de voorjaarsnota op 24 juni 2008 budget voor de uitvoering beschikbaar gesteld. In 2019 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve gebouwen MOP

Op 20 december 2011 heeft de gemeenteraad op basis van de najaarsnota besloten tot het instellen van een reserve voor de MOP gebouwen, inclusief de gebouwen van het onderwijs. Dit omdat het MOP meerjarig is onderbouwd en planmatig wordt weggezet. Aan de reserve MOP is in 2019 € 55.200 onttrokken in verband met een overschrijding van het jaarlijkse onderhoudsbudget. Voor het onderhoud aan het Kulturhus Losser is € 505.300 overgeheveld naar de reserve investeringsbijdragen, om daarmee in de komende jaren gedeeltelijke dekking te bieden voor de kapitaallasten van het Kulturhus.

Reserve vervanging lampen OV

Deze reserve is bedoeld voor de 4-jaarlijkse vervanging van de lampen van de openbare verlichting. Jaarlijks wordt een bedrag ad € 12.500 gereserveerd. Naast deze storting hebben er geen mutaties in 2019 plaatsgevonden.

Reserve afboeking grond

Losser heeft samen met de regiogemeenten verder gewerkt aan het bieden van inzicht in de gevolgen van de over programmering woningbouw. Naar verwachting is een substantieel deel van de programmering hard. Echter, de mogelijkheid bestaat dat besluitvorming op dit punt een nadelige invloed zal hebben op het weerstandsvermogen. Om die reden is besloten bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 om een bedrag van € 750.000 te reserveren. Omdat het risico door de aantrekkende economie lijkt te zijn afgenomen is bij de jaarrekening 2017 € 500.000 vrij gevallen. In 2019 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Omgevingswet

Met de vaststelling van de Bestuursrapportage 2016 is besloten € 200.000 uit het resultaat te reserveren voor de implementatie van de omgevingswet. In de Voorjaarsnota 2019 is voor de beoogde implementatie van de omgevingswet het beschikbare bedrag in deze reserve verhoogd tot € 984.000. Ter dekking van gemaakte implementatiekosten heeft in 2019 een onttrekking van € 14.000 plaatsgevonden.

Reserve aanschaf Squid

Om informatie over vergunningen, toezicht en handhaving goed te kunnen verwerken en met externe partners te kunnen delen, is de aanschaf van een nieuwe applicatie nodig. Hiervoor is een reserve gevormd ad € 50.000, deze is in de jaarrekening 2018 met nog eens € 20.000 verhoogd. In 2019 heeft geen mutatie op deze reserve plaatsgevonden.

Reserve Duurzaamheid

De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om een reserve Duurzaamheidsfonds te vormen en een storting van € 500.000 te doen. Voor 2019 is in totaal € 182.000 gebruikt voor de dekking van kosten voor deze projecten.

Herinrichten Beuningen

De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om voor dit doel een bedrag van € 40.000 op te nemen bij de bestemming het jaarrekeningresultaat 2017. In 2019 hebben verder mutaties plaatsgevonden.

Dienstverlening

Algemene reserve

Zie toelichting aan het begin.

Reserve investeringsbijdragen

Op grond van het BBV mogen bijdragen uit eigen reserves in investeringen met economisch nut niet in mindering worden gebracht op de boekwaarde van deze investeringen. Hier is sprake van de zogenaamde bruto - verantwoording. In de praktijk houdt dit in dat er een jaarlijkse vrijval van deze reserve plaatsvindt op basis van de afschrijvingstermijn van het betreffende activum. Hierbij wordt ook rekening gehouden met rente, zodat e.e.a. hetzelfde effect heeft als een netto - verantwoording, zij het dat de vrijval op grond van de regelgeving niet geschiedt via het betreffende product maar via functie 980 en op deze wijze dus via de bestemming.

Voor het onderhoud aan het Kulturhus Losser is € 505.300 overgeheveld uit de reserve MOP, om daarmee in de komende jaren gedeeltelijke dekking te bieden voor de kapitaallasten van het Kulturhus. Vanuit de resultaatbestemming 2018 is € 80.000 toegevoegd voor de kapitaallasten voortvloeiend uit de vervanging van het materieel van het servicebedrijf.

Naast de reguliere bijdrage in de kapitaallasten van diverse investeringen (€ 122.000) is conform begroting een incidenteel bedrag vrijgevallen (€ 833.000) doordat de boekwaarden van de bijbehorende investeringen lager waren dan de daarvoor gereserveerde middelen.

Reserve Organisatie-ontwikkelingen

Deze reserve is bedoeld voor dekking van risico's voortvloeiende uit mogelijk verplichtingen en kosten als gevolg van het organisatie ontwikkel traject. In 2019 zijn geen kosten verrekend met de reserve.

Reserve conjunctuur/ frictiefonds

Op 12 mei 2009 heeft de Raad bij het vaststellen van de bezuiniging besloten tot het instellen van een conjunctuur-/frictiefonds in 2010 van € 1.000.000. Dit fonds is bedoeld voor het opvangen van tijdelijke, conjuncturele tegenvallers, waarbij te denken valt aan bijvoorbeeld niet door het rijk gecompenseerde uitkeringsgelden en teruglopende leges. Tevens is dit fonds bedoeld voor opvang frictiekosten in de vorm van eenmalige personele effecten als uitvloeisel van de organisatorische aanpassingen. Ook de samenwerking met Enschede en het GBT en de daaruit voortvloeiende frictiekosten vallen hieronder. In 2019 zijn er geen mutaties binnen deze reserve geweest.

Reserve Individueel loopbaanbudget

In september 2013 is deze reserve ingesteld om het mogelijk benodigde budget voor de regeling individueel opleidingsbudget, waaraan het personeel rechten kan ontlede, over de periode van 3 jaar te kunnen bekostigen. In 2017 is het overgebleven opleidingsbudget toegevoegd aan de reserve. Gelet op de overschrijding in 2016 en de verwachting dat de noodzaak voor opleidingen de komende jaren hoog is, is het noodzakelijk hiervoor reserve gelden beschikbaar te hebben. De hogere kosten die verwacht worden vinden hun oorsprong in onder andere de drie decentralisaties, expeditie Losser en veranderende wet- en regelgeving zoals de Omgevingswet. In 2019 zijn geen kosten verrekend met de reserve.

Reserve referenda

Op 10 november 2015 is door de Raad een amendement aangenomen waarin de raad het college opdraagt een reserve in te stellen 'ten behoeve van het houden van referenda'. Op deze manier wordt

voorkomen dat de financiële situatie van de gemeente een argument is om een referendumverzoek van inwoners af te wijzen. Dit amendement is bij de bestuursrapportage 2016 geëffectueerd. In 2019 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Aansluiting BRP-digitale dienstverlening

Vanuit Digitaal 2017 is landelijk koers gezet richting het zoveel mogelijk digitaal aanbieden van producten aan inwoners en bedrijven. Om die reden is samen met Enschede gekozen voor de applicatie iBurgerzaken. Bij de bestemming van de jaarrekening 2016 is een bedrag van € 438.000 gereserveerd ter dekking van de kapitaallasten van de applicatie en de te maken projectkosten en de kosten voor het trainen van de medewerkers.

In het project was ook voorzien in het realiseren van de aansluiting met de BRP. De minister van minister binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties - Google zoeken Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft het project BRP gestopt. In het kader van het project iBurgerzaken vindt aansluiting op de BRP dan ook niet plaats.

Aangezien het project iBurgerzaken nog niet is afgerond, worden geen rente- en afschrijvingslasten ten laste van de taakvelden gebracht. De reserve is gevormd om juist deze lasten te zijner tijd af te dekken. Om die reden hebben net als in 2018 ook in 2019 nog geen mutaties in de reserve plaatsgevonden.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde met uitzondering van de voorzieningen waarbij het tijdsaspect een betekenisvolle rol speelt. Deze voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde. Dit geldt bijvoorbeeld voor de pensioenvoorziening van de wethouders die gebaseerd is op actuariële berekeningen.

Bedragen x 1.000 Euro's		Stand per 1-1-2019	Dotaties	Vrijval	Bestedingen	Stand per 31-12-2019
Sociaal		192	0	68	2	121
Fysiek		3.209	519	43	99	3.587
Dienstverlening		3.559	597	0	152	4.004
Voorzieningen		6.959	1.117	111	253	7.712

Bedragen x 1.000 Euro's	Voorziening	Stand 01-01-2019	Dotaties	Vrijval	Bestedingen	Stand 31-12-2019
Sociaal	Herstructurer.Ontmanteling Top Craft	192	0	68	2	121
Fysiek	Voorz. Reiniging	721	0	43	99	580
	Voorz. Riolering	2.487	519	0	0	3.007
Dienstverlening	Voorz. pensioenen wethouders	3.515	597	0	135	3.977
	Voorz. uitstroom personeel	44	0	0	16	28
Voorzieningen		6.959	1.117	111	253	7.712

Toelichting:

Sociaal

Voorziening herstructurering Top Craft

Op basis van de notitie "Mensenwerk" hebben de drie deelnemende gemeenteraden in december 2011 besloten om de huidige uitvoeringsstructuur van zowel de Gr-WOT als het uitvoeringsbedrijf Top Craft te ontmantelen en over te gaan tot separate uitvoering van de WSW door de drie afzonderlijke gemeenten. Als gevolg van deze beslissing is in de jaarrekening 2011 van Top Craft BV en Gr-WOT een voorziening "Herstructurering" gevormd van € 8.284.000 (het Losserse deel is 33%). De stand van het Losserse deel van deze voorziening bedroeg op 01-01-2019 € 192.000. De gemeente Oldenzaal is belast met de afwikkeling van de liquidatie van gr WOT. De liquidatieverplichtingen over 2019 en een beperkte kostendoorberekening van Oldenzaal zijn doorberekend aan de deelnemende gemeenten. Voor de gemeente Losser is dit een bedrag van € 2.000. Een bedrag van € 68.000 is vrijgevallen. De voorziening van Losser per 31-12-2019 een stand heeft van ruim € 121.000.

Fysiek

Voorziening Reiniging

Het saldo tussen lasten en baten met betrekking tot de afvalinzameling wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening. Dit saldo wordt in volgende begrotingsjaren in de tarieven verwerkt. Op deze wijze worden behoudens (autonome) kostenstijgingen onregelmatige schommelingen in de tarieven beperkt. Het resultaat op de afvalinzameling heeft er toe geleid dat een bijdrage uit de voorziening Reiniging moest worden onttrokken van € 43.000. Hierin zit conform begroting een storting van € 35.000 voor de toekomstige vervanging van de ondergrondse afvalcontainers, wat maakt dat het nadeel op de afvalstoffenheffing bruto op € 78.000 is uitgekomen, waar in de begroting van € 200.000 was uitgegaan.

Daarnaast is voor € 99.000 geïnvesteerd in ondergrondse afvalcontainers.

Een toelichting op de dotaties / onttrekkingen is te vinden in hoofdstuk 3.2.

Voorziening Riolering

Het saldo tussen lasten en baten van de riolering wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening. De hoogte van het rioolrecht is gebaseerd op het kostendekkingsplan dat onderdeel is van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In de begroting 2019 was een storting aan deze voorziening geraamd van € 165.000. De werkelijke storting bedraagt € 519.000. Dit verschil wordt vooral veroorzaakt door besparingen op diverse onderdelen zoals vooral op advieskosten € 61.000, onderhoud € 66.000, BTW € 80.000 en straatreiniging € 65.000 alsmede door een Provinciale subsidie van € 45.000 waarop in de begroting niet was gerekend.

Een uitgebreidere toelichting is te vinden in hoofdstuk 3.2.

Dienstverlening

Voorziening pensioenen wethouders

Op grond van het BBV dient voor de pensioenverplichtingen, die de gemeente heeft jegens bestuurders en oud-bestuurders dan wel jegens hun nabestaanden een voorziening te worden gevormd. Jaarlijks zal moeten worden beoordeeld op basis van een actuariële berekening of de voorziening nog toereikend is.

Per 01-01-2019 bedroeg deze voorziening € 3.515.000. In 2019 is een bedrag van € 135.000 als pensioenuitkering ten laste van de voorziening gebracht. Daarnaast is conform begroting € 265.000 in de voorziening gestort, maar omdat daarmee de voorziening nog niet op het benodigde niveau zat

heeft er een extra storting van € 332.000 plaatsgevonden, zodat per 31-12-2019 de voorziening op het niveau van € 3.977.000 is gebracht.

Voorziening uitstroom personeel

Door de uitstroom van een personeelslid is er een verplichting ontstaan voor de komende tien jaar. In 2019 is een bedrag € 16.000 als betalingsverplichting ten laste van deze voorziening gebracht, zodat per 31-12-2019 de hoogte van deze voorziening nog € 28.000 bedraagt.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Deze worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2019	Toevoegingen	Aflossingen	Stand per 31-12-2019
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	21.224	5.000	2.800	23.424
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0	0	0
Waarborgsommen	28	1	0	29
Totaal Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	21.252	5.001	2.800	23.453

Toelichting:

De aflossingen op de leningenportefeuille bedroegen € 2,8 mln. De aflossingsverplichting voor 2018 is opgenomen in het saldo per 31 december 2017 en niet afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden. In 2019 is een nieuwe langlopende lening aangetrokken van € 5 mln. Het betreft een lineaire geldlening met een looptijd van 25 jaar. De rente voor deze lening is 0,095%.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg € 708.000 in 2019. Onder de vlottende schulden is de verplichting van de in 2019 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal € 321.000.

Vlottende passiva

Vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Deze worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2019	2018
Kasgeldleningen o/g	5.500	4.500
Bank en girosaldi	0	0
Overig schulden	5.323	3.740
Totaal Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar	10.823	8.240

Toelichting:

Per 31-12-2019 maakt de kasgeldlening van € 5.500.000 onderdeel uit van het totaal vlottende schuld ad € 10.159.000. Verder zijn onder deze post tot een bedrag van € 4.659.000 diverse overige schulden opgenomen, zoals:

Bedragen x € 1.000	2019
Af te dragen sociale premies en loonheffing december 2018	1.098
Betalingen onderweg	2.079
Af te dragen sociale premies uitkeringen	1.427
BTW	610
Overige	109
Totaal overige vlottende schulden	5.323

De post afgedragen BTW is conform de bepalingen van het BBV nu verwerkt onder de vlottende schulden, deze post stond voorheen onder de Uitzettingen met een looptijd kleiner dan 1 jaar.

Overlopende Passiva

In artikel 44, lid 2 [BBV](#) wordt voorgeschreven dat de nog te besteden middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is, onder voorzieningen moeten worden verantwoord. Voor specifieke uitkeringen geldt een uitzondering. Niet-bestede middelen van uitkeringen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel ("geoomerkt") dienen als "vooruit ontvangen" op de balans te worden verantwoord, onder de post overlopende passiva.

Bedragen x 1.000 Euro's	2019	2018
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	1.858	866
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	2.182	2.086
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van eht volgende begrotingsjaar komen	-14	63
Overlopende passiva	4.026	3.014

Toelichting

De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren bestaan vooral uit:

Bedragen x € 1.000	Saldo per 31-12-2018	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo per 31-12-2019
Provincie	215	219		434
Rijk	112	909		1.031
Gemeenten	511		122	389
Overig	18		14	4
Overlopende passiva openbare lichamen	866	1.128	136	1.858

De verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, bestaan uit:

Bedragen x € 1.000	2019
Jeugdzorg	502
WMO	398
Nieuwbouw Sporthal	384
GBTwente	126
Uren planeconomie	95
Reconstructie Gronausestraat	69
I-burgerzaken	68
Vpb	65
Vervanging materieel	56
Kunstgrasveld de Lutte	44
Eindheffing WKR	43
Detachering	27
Loonkostensubsidie	23
Larcom	21
Bijdrage Sport en Cultuur	16
Overig	245
Totaal nog te betalen kosten	2.182

Het onder 'Overige vooruit ontvangen bedragen, die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen' opgenomen bedrag heeft betrekking op de verkoop van een perceel grond een een correctie op de bijdrage Onderwijsachterstandenbeleid.

4.3. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Tot de niet uit de balans blijkende verplichtingen worden de meerjarige contracten zoals langlopende huur- en leaseverplichtingen of onderhoudscontracten gerekend. Daarnaast valt de overlopende verplichting voor restant verlofuren hieronder.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen: Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Voor 2019 komt dit neer op een spaar- en restantverlof van ongeveer € 378.000 (saldo op 31-12-2019).

De gemeente Losser kent geen langlopende huur- en leaseverplichtingen groter dan € 100.000.

Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- huurovereenkomsten;
- onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- overige opdrachten die in 2019 aan derden zijn verstrekt en in 2020 en volgende jaren worden uitgevoerd;
- deelname aan een aantal gemeenschappelijke regelingen (verwezen wordt naar de paragraaf Bedrijfsvoering), onder meer de samenwerking met de gemeente Enschede.

Gewaarborgde geldleningen

Hieronder volgt het verloopoverzicht volgens artikel 57 BBV van de gewaarborgde geldleningen.

Artikel 50 BBV schrijft voor dat aan de passiefzijde buiten de balanstelling het bedrag wordt opgenomen waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt. Voor zover leningen door de gemeente zijn gegarandeerd is buiten telling het totaalbedrag van de gegarandeerde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Gewaarborgde leningen	Oorspronkelijk hoofdsom	Stand 01-01-2019	Correcties 01-01-2019	Nieuwe garanties	Aflossingen	Stand 31-12-2019
Gegarandeerde geldleningen aan:						
Verbonden partijen	666	185			90	96
Kunst/Cultuur	294	218			7	211
Overig	61	33			3	30
Totaal	1.022	435	0	0	98	337

Bij deze leningen staat de gemeente voor 100% van het vermelde saldo garant.

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW.

Percentage borging door de gemeente Losser	Oorspronkelijke hoofdsom	Bedrag borging 01-01-2019	Bedrag borging 31-12-2019
50%	31.800	31.800	31.800
100%	1.560	1.560	1.560
Totaal	33.360	33.360	33.360

Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Losser op als 'achtervang'. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken, zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) zodat het onwaarschijnlijk is dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.

Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit zijn de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts 'achtervang'.

Gebeurtenissen na balansdatum

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt.

Vanaf januari 2020 wordt de wereld in toenemende mate geteisterd door een nieuw soort coronavirus, dat de ziekte COVID-19 kan veroorzaken. Dit virus heeft ook voor Nederland gevolgen van ongekende omvang, ook in financiële en economische zin. De exacte gevolgen hiervan laten zich nog niet inschatten. Het is wel duidelijk dat dit ook voor onze gemeente invloed zal hebben op de begrotingsuitvoering 2020 en op de financiële positie in algemeenheid.

5. Bijlagen

5.1. Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen Investeren Met Gemeenten (IMG)

Niet van toepassing.

5.2. Beleidsindicatoren

Hieronder worden de indicatoren van het BBV gepresenteerd. De scores van Losser worden vergeleken met de Nederlandse scores en met de gemeenten die < 25.000 inwoners hebben. Een aantal indicatoren is al opgenomen in de sociale monitor.

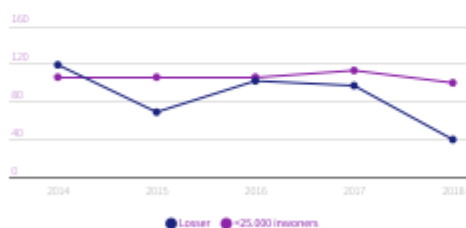
Besluit Begroting en Verantwoording

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

Veiligheid

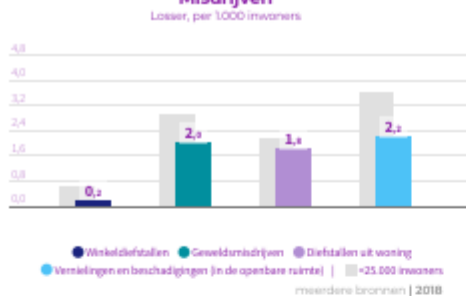
Verwijzingen Halt

per 10.000 jongeren

Misdrijven

Loser, per 1.000 inwoners

Economie

Funciemenging

45,8% **48,3%**
Loser <25.000 inwoners
Meerdere bronnen | 2018

Vestigingen (van bedrijven)

per 1.000 inw./15 t/m 64 jr

135,1 **154,0**
Loser <25.000 inwoners
LISA | 2018

Onderwijs

Absoluut verzuim

per 1.000 leerlingen

Relatief verzuim

per 1.000 leerlingen

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

1,0% **1,4%**
Loser <25.000 inwoners
DUO/Ingrado | 2018

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

52,5% **48,9%**
Loser <25.000 inwoners
Meerdere bronnen | 2016

Sociaal domein

Banen

per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

586,0 **648,0**
Loser <25.000 inwoners
Meerdere bronnen | 2018

Jongeren met een delict voor de rechter

0% **1%**
Loser <25.000 inwoners
CBS Jeugd | 2016

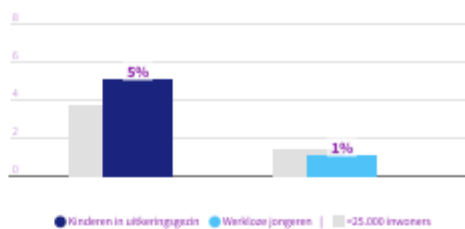
Volksgesondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval kg per inwoner

CBS statistiek Huishoudelijk afval | 2018

Achterstand onder jeugd Losser

CBS Jeugd | 2018

Hernieuwbare elektriciteit

8,1%
Losser

Geen data
<25.000 inwoners

Klimaatmonitor-RvV5 | 2018

Netto arbeidsparticipatie

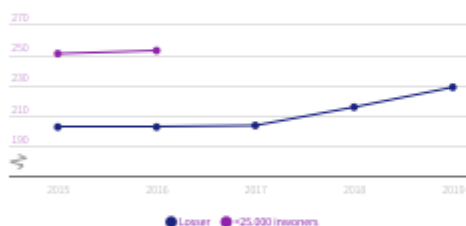
66,4%
Losser

68,7%
<25.000 inwoners

CBS - Arbeidsdeelname | 2018

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ waarde x €1.000

CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken | 2015 - 2019

Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners

CBS | eerste halfjaar 2019

Lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

257,3
Losser

190,3
<25.000 inwoners

CBS | eerste halfjaar 2018

Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

5,3
Losser

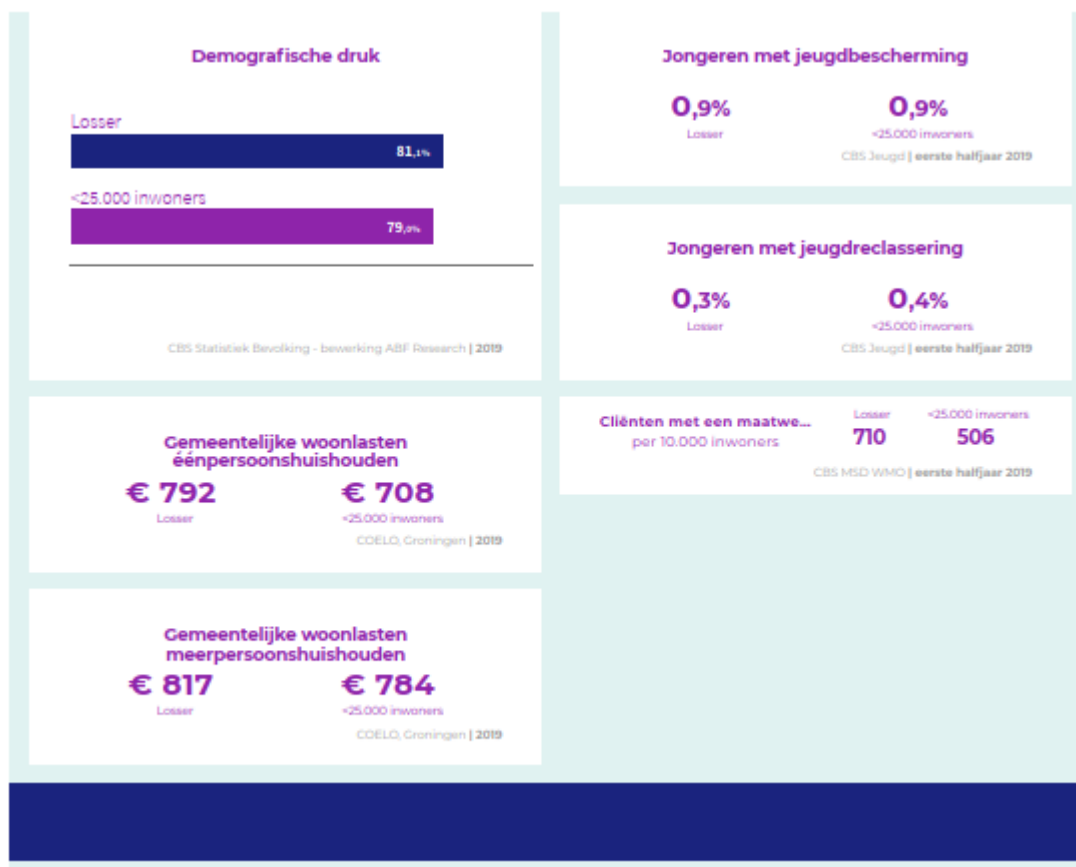
8,6
<25.000 inwoners

BAG | 2018

Jongeren met jeugdhulp % van alle jongeren tot 18 jaar

CBS Jeugd | eerste halfjaar 2019

5.3. Monitor Sociaal Domein

MONITOR SOCIAAL DOMEIN **2019**

MONITOR SOCIAAL DOMEIN
& STAND VAN ZAKEN PILOTS

Gemeente Losser

INHOUD

Inleiding	3
Hoofdstuk 1: Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning	4
Paragraaf 1: Algemene indruk	4
1.1 Stabiel beeld in de ondersteuning Jeugdwet en Wmo 2015	4
1.2 Inzet maatwerkvoorzieningen vanuit de Jeugdwet en Wmo 2015	6
Paragraaf 2: Opvallende statistieken vanuit de Jeugdwet en de Wmo	8
2.1 Dorpskernen Losser en Overdinkel behoeven de meeste ondersteuning	8
2.2 Van Maatwerk voorzieningen naar subcategorieën van zorg (ZIN)	8
2.3 Verschuivingen inzet jeugdhulp in de leeftijdscategorieën (4-11 jaar)	10
2.4 Verschuivingen inzet jeugdhulp in de leeftijdscategorie 12-17 jaar	10
2.5 Leeftijdscategorieën Wmo	11
Paragraaf 3: Financieel	11
3.1 Verdieping financiën vanuit de Jeugdwet	11
3.2 Verdieping financiën vanuit de Wmo 2015	12
3.3 Top 10 gezinnen	13
Hoofdstuk 2: Participatiewet, Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen, Wet Sociale Werkvoorziening	14
Paragraaf 1: Bestandsontwikkeling Participatiewet	14
1.1 Algemeen	14
1.2 Verdeling over leeftijden	15
1.3 Verdeling over dorpskernen	16
Paragraaf 2: Instroom en uitstroom Participatiewet	16
2.1 Instroom mensen met een arbeidsbeperking stijgt	16
2.2 In- en uitstroom Participatiewet-uitkeringen	17
2.3 Poortwachtersfunctie: instroom voorkomen	18
2.4 Inzet trajectbegeleiders: uitstroom naar betaald werk en activering	18
Paragraaf 3: Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (Bbz)	19
3.1 Bbz: aanvragen inkomensaanvulling en krediet	19
3.2 Ondernemersadvies	19
3.3 Startersadvies	19
3.4 Schuldhelpverlening	19
Paragraaf 4: Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)	19
Paragraaf 5: Financieel (exclusief WSW)	20
Hoofdstuk 3: Evaluatie pilots Sociaal Domein 2019	21
Pilot 1. Samenwerking met de huisartsen	21
Pilot 2. Verhoging kostenbewustzijn bij partners	22
Pilot 3. Inzet extra thuisbegeleider	23
Pilot 4. Samenwerking Jeugdbescherming	24
Pilot 5. Versterking samenwerking onderwijs	24
Pilot 6. Creëren van meer algemene voorzieningen t.b.v. bepaalde doelgroepen	25
Pilot 7. Verhogen schoolmaatschappelijk werk binnen het voortgezet onderwijs	25
Pilot 8. Inzet sportcoaches bij verenigingen	26
Pilot 9. Alternatief voor ondersteuning maatschappelijke deelname	26
Pilot 10. Beoordelen rechtmatigheid ondersteuning Jeugdwet	26
Pilot 11. Verhogen loonwaarde van arbeidsgehandicapten en stimuleren duurzame plaatsing	27
Pilot 12. Intensieve begeleiding en nazorg van mensen met complexe problematiek	28
Pilot 13. Schuldhelpverlening: opvolging vroegsignalering	29
Slotwoord	30

INLEIDING

MONITOR SOCIAAL DOMEIN & STAND VAN ZAKEN PILOTS

Met de halfjaarlijkse monitor Sociaal Domein geven we sinds 2015, het jaar van de transitie van taken binnen het Sociaal Domein van het Rijk naar de gemeente, inzicht in de ontwikkelingen in Losser op het gebied van Jeugd, Wmo en Participatie. Het Sociaal Domein gaat over meedoen, leren, werken, opvoeden, opgroeien, (zelfstandig) wonen en het ondersteunen bij het vinden van een (stabiel) inkomen. Deze monitor gaat over heel 2019, waarin we de gegevens vergeleken hebben met de voorliggende jaren.

Vergelijking met de cijfers over de afgelopen jaren

In de afgelopen jaren hebben we zowel lokaal als regionaal fors geïnvesteerd in samenwerkingsafspraken, goede relaties met externe partners en zorgaanbieders. Er zijn heldere werkafspraken gemaakt en er is geïnvesteerd in een nieuw registratiesysteem. Dit stelt ons in staat om betere voorspellingen over de toekomst te doen en periodiek tijdig veranderingen te constateren en hierop te anticiperen. We zullen in deze monitor waar mogelijk een vergelijking maken met de cijfers van de afgelopen jaren. De impact van het Coronavirus zal grote gevolgen hebben voor de ontwikkeling van de vraag naar voorzieningen. Die zijn uiteraard nog niet zichtbaar in deze monitor, omdat deze monitor over het jaar 2019 gaat. Maar we verwachten een trendbreuk in negatieve zin, mede als gevolg van de genomen maatregelen om de gezondheid te beschermen.

Transformatie

We hebben de afgelopen jaren uitvoering gegeven aan de transformatie, door in te zetten op effectieve preventie, te investeren in de draagkracht van de Losserse samenleving en door ondersteuning op maat te bieden voor de inwoners die dit nodig hadden.

In 2018 heeft de raad, via pilots de opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de wijze waarop we in Losser meer preventief of via vroegtijdige signalering (grotere) problemen konden voorkomen. Zo zijn we samenwerkingen aangegaan met het onderwijs, huisartsen, zorgaanbieders, jeugdbeschermers, (sport)verenigingen en andere bewonersinitiatieven en ook met bedrijven om mensen met een arbeidshandicap via begeleiding duurzaam in het reguliere bedrijfsleven te plaatsen. Ter voorkoming van duurder maatwerk is de inzet van thuisbegeleiders vanuit de afdeling Werk, Inkomen, Jeugd en Zorg (WIJZ) vergroot en zijn er algemene voorzieningen gerealiseerd. Het jaar 2019 stond in het teken van het structureel maken van deze pilots en het verstevigen en onderhouden van de relaties die in 2018 zijn aangegaan met de lokale partners, zoals de huisartsen en het bestuur van de scholen. In deze monitor wordt o.a. verslag gedaan van deze voortgang.

Integraal beleidsplan

In ons integrale beleidsplan van 2019 zijn negen ontwikkelthema's gedefinieerd. We zijn in het afgelopen jaar gestart met de uitvoering van deze ontwikkelopgaven en in de aankomende jaren zal dit vervolgd worden samen met partners en inwoners, om de beloften van de transformatie in het Sociaal Domein in Losser waar te maken.

Monitoring Sociaal Domein

Om de raad goed en volledig te rapporteren over alle lokale ontwikkelingen in het Sociaal Domein, is de raad afgelopen jaar bij de P&C-cyclus geïnformeerd over de ontwikkelopgaven en uitvoeringsplannen uit het integraal beleidsplan Sociaal Domein. Onderdeel van de P&C-cyclus blijft de rapportage over de ontwikkeling van de zorgomvang via de monitor Sociaal Domein. In de monitor wordt ook gerapporteerd over de pilots.

HOOFDSTUK 1

JEUGDWET EN WET MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING

In dit hoofdstuk geven we de ontwikkelingen op het gebied van jeugdhulp en zorg van het jaar 2019 weer, voortkomend uit de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (hierna: Wmo 2015).

De Jeugdwet stelt de gemeente in staat om (de meeste) zorg en hulp voor kinderen en jeugdigen (hierna: jeugdigen) tot in principe 18 jaar te voorzien. Het doel is versnippering van de zorg voor jeugdigen tegen te gaan en hulp dicht bij het gezin te organiseren. Daar waar sprake is van een ondersteuningsbehoefte, verstrekt de gemeente deze vanuit de Jeugdwet individuele voorzieningen. Een individuele voorziening is een op de jeugdige, of zijn ouders, toegesneden jeugdhulpvoorziening die door het college in natura of in de vorm van een persoonsgebonden budget (pgb) wordt verstrekt.

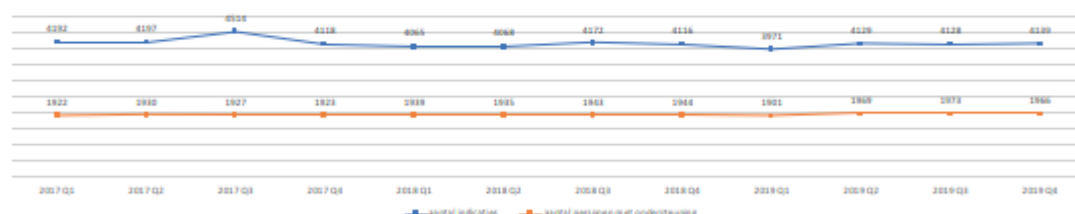
De Wmo 2015 geeft de gemeente de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van mensen die niet op eigen kracht, met steun van de omgeving of met algemene voorzieningen, zelfredzaam zijn. Ook voor de Wmo 2015 geldt dat daar, waar er sprake is van een ondersteuningsbehoefte, de gemeente maatwerkvoorzieningen verstrekt. Een maatwerkvoorziening is een op de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon, afgestemd geheel van diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen of andere maatregelen ten behoeve van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen en opvang.

Paragraaf 1: Algemene indruk

1.1 Stabiel beeld in de ondersteuning Jeugdwet en Wmo 2015

Op het gebied van de Jeugdwet en de Wmo 2015 zijn er ten opzichte van de Jaarmonitor Sociaal Domein 2019 geen verontwaardigende veranderingen te zien. Zowel de lijn met betrekking tot het aantal unieke personen met ondersteuning vanuit de Jeugdwet en de Wmo 2015, als de lijn met het aantal indicaties is vrij stabiel, zoals te zien is in grafiek 1. Het aantal indicaties is hoger dan het aantal unieke personen, aangezien een persoon meer dan één indicatie kan hebben. De lichte jaarlijkse toename is overeenkomstig met het regionale en landelijke beeld.

Grafiek 1: Ontwikkeling aantal personen en aantal indicaties per kwartaal

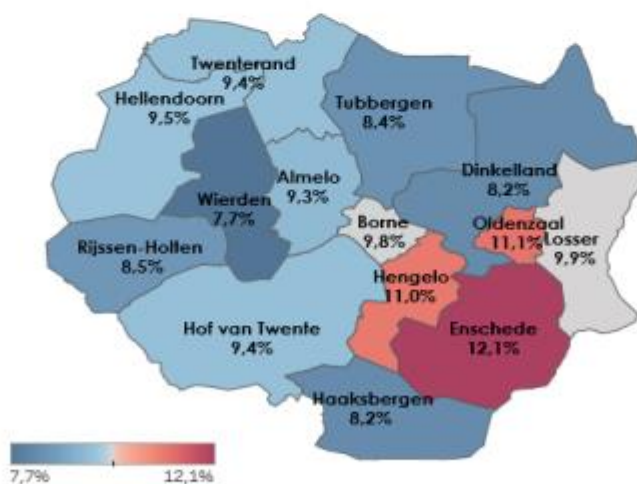
Figuur 1 laat de verdeling van jeugdhulp en/of maatschappelijke ondersteuning en Participatiewet over alle huishoudens in Losser zien. De verdeling in de weergave met de huisjes laat een afwijkende weergave zien van de halfjaarlijkse monitor van 2019. De verklaring hiervoor is dat er vaak korte indicaties op het gebied van jeugd afgegeven worden, waardoor het aantal huishoudens met ondersteuning over een heel jaar hoger is dan over een half jaar.

Figuur 1: Verdeling van jeugdhulp, Wmo en Participatiewet over alle huishoudens met ondersteuning

In 2019 hebben 499 jeugdigen in de gemeente Losser, in de leeftijdscategorie van 0 tot 18 jaar, ondersteuning vanuit de Jeugdwet ontvangen. Dit is een lichte stijging ten opzichte van het aantal jeugdigen in 2018 (476). In 2019 ontvingen vanuit de Wmo 1711 personen ondersteuning. In 2018 waren dit er 1642. De stijging binnen de Wmo is grotendeels het gevolg van de aanzuigende werking van de landelijke wijziging van het abonnementstarief sinds 2019. Het totaalbeeld van huishoudens dat in 2019 ondersteuning heeft gekregen is vergelijkbaar met 2018. Het gebruik van ondersteuning in de gemeente Losser is grotendeels gelijk aan andere Twentse gemeenten. Zie hiervoor figuur 2.

Figuur 2: Percentage personen ten opzichte van de bevolking

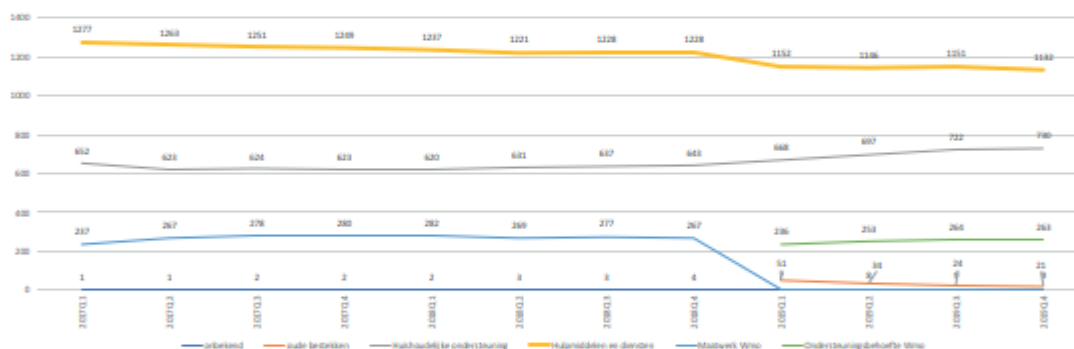

1.2 Inzet maatwerkvoorzieningen vanuit de Jeugdwet en Wmo 2015

Ondersteuning kan op verschillende manieren geleverd worden. Grofweg wordt de ondersteuning verdeeld in algemene voorliggende- (vrij toegankelijke) en maatwerkvoorzieningen (niet vrij toegankelijk) op het gebied van jeugdhulp en Wmo. Voor een deel van de hulpvragen zal volstaan kunnen worden met een algemene voorziening. Hier kunnen inwoners gebruik van maken, zonder dat zij daarvoor een verwijzing of een besluit van de gemeente nodig hebben. Bij een maatwerkvoorziening zal eerst beoordeeld moeten worden of de inwoner de ondersteuning daadwerkelijk nodig heeft. Het college kent in dat geval een maatwerkvoorziening toe. Er zijn verschillende soorten maatwerkvoorzieningen. Vanuit de Jeugdwet is er bijvoorbeeld Geestelijke gezondheidszorg (JGGZ), specialistische jeugdhulp of individuele begeleiding. De verandering van termen, sinds de invoering van het Twens Model, staat verder omschreven in paragraaf 2.2. Vanuit de Wmo 2015 is er bijvoorbeeld huishoudelijke ondersteuning, hulpmiddelen, diensten individuele ondersteuning en ondersteuning in een groep.

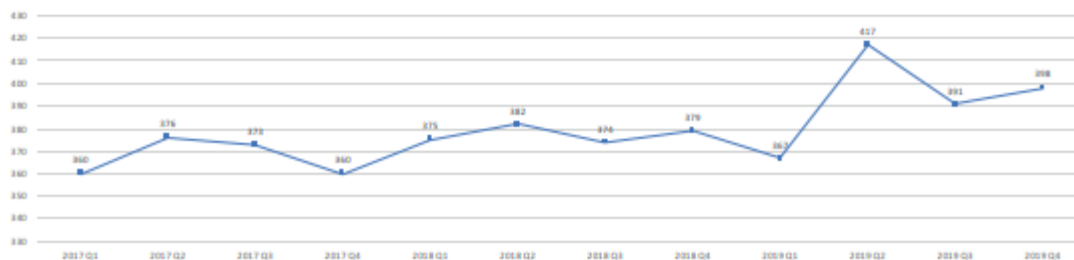
Grafiek 2 laat het aantal personen zien dat gebruik maakt van de verschillende maatwerkvoorzieningen Wmo 2015, binnen de gemeente Losser. Begin 2019 is een duidelijke afname zichtbaar van de hulpmiddelen en diensten. Het gaat hierbij om rolstoelen, vervoervoorzieningen en woonvoorzieningen. Dit kan het gevolg zijn van de inzet van de algemene voorziening het ANWB-Automaatje, scootmobielpool en het opschonen van het registratiesysteem. Daarnaast zien we een duidelijke stijging van het aantal personen met een indicatie huishoudelijke ondersteuning (HO). Deze stijging lijkt het gevolg van de aanzuigende werking door het gelijkstellen van het abonnementstarief (eigen bijdrage) vanaf 2019. De lijn maatwerk zien we eind 2018 dalen tot nul. Vanaf 2019 loopt de lijn gelijk. Dit komt door het Twents Model waarbij we van ondersteuning maatschappelijke deelname (voorheen OMD) en ondersteuning zelfstandig leven (voorheen OZL) overgegaan zijn naar individuele ondersteuning (voorheen OZL) en ondersteuning groep (voorheen OMD).

Grafiek 2: Aantal cliënten per hoofdcategorie per kwartaal

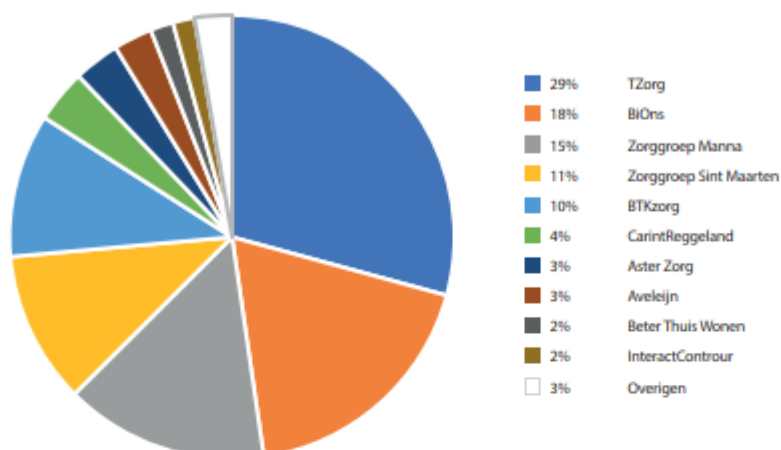
Het weergeven van jeugdmaatwerkvoorzieningen vanuit de Jeugdwet, zoals in de grafiek 3 staat, laat een piek zien in het tweede kwartaal van 2019. In dit kwartaal zijn er niet ineens veel nieuwe cliënten gekomen, maar is er sprake van meer overlap van begin- en einde-indicaties dan in de andere kwartalen. Bij de invoer van het nieuw Twents Model moesten de JGGZ-indicaties opnieuw geherindexeerd worden. Dit is een regionaal beeld en is dit jaar sterker dan in voorgaande jaren. Het werken vanuit het nieuw Twents Model is hier een mogelijke verklaring voor. We zien in zijn geheel een stijging van jeugdigen in zorg. In paragraaf 2.3 en 2.4 zal dit toegelicht worden.

Grafiek 3: Ontwikkeling aantal jeugdigen met ondersteuning

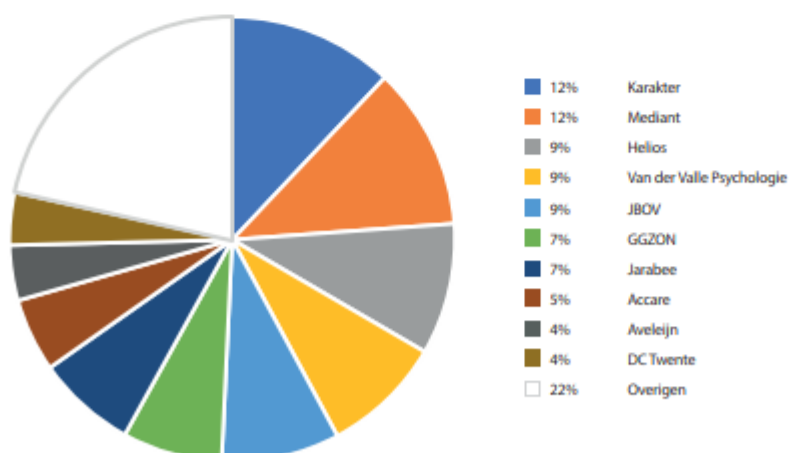
De uitvoering van maatwerkvoorzieningen wordt (veelal) verzorgd door gecontracteerde aanbieders. In grafiek 4 hieronder staat een weergave van de top 10 zorgaanbieders Wmo met de meeste cliënten in Losser. De top 3 wordt beheerst door aanbieders die huishoudelijke ondersteuning bieden, namelijk Tzorg, Bions en Zorggroep Manna. Op de vierde plaats staat Zorggroep Sint Maarten, die de ondersteuningsbehoefte verzorgt aan Losserse cliënten.

Grafiek 4: Top 10 aanbieders met hoogste aantal cliënten - Wmo

In grafiek 5 wordt de top 10 aanbieders voor de Jeugdwet weergegeven. Bij de Jeugdwet is de grootste aanbieder opnieuw Karakter, een voorziening die Jeugd-Geestelijke Gezondheid Zorg biedt. Het valt op dat veel relatief kleine aanbieders, tezamen bijna een kwart van het totaal aan ondersteuning bieden. Dit komt omdat we ervoor kiezen echt maatwerk voor onze cliënten aan te bieden, waardoor we altijd breed kijken wat de juiste ondersteuning en zorgaanbieder is voor deze specifieke cliënt. Het grote aantal gecontracteerde zorgaanbieders binnen de Jeugdwet in onze regio en de keuzevrijheid van de inwoners, is hier mede verantwoordelijk voor.

Grafiek 5: Top 10 aanbieders met hoogste aantal cliënten - Jeugd

Paragraaf 2: Opvallende statistieken vanuit de Jeugdwet en de Wmo

2.1 Dorpskernen Losser en Overdinkel behoeven de meeste ondersteuning

In deze paragraaf geven we inzicht in de gegeven ondersteuning vanuit de Jeugdwet en Wmo met betrekking tot de verdeling over de dorpskernen.

In tabel 1 is te zien dat in de dorpskernen Losser met 10,7% en Overdinkel met 9,8%, het meest gebruik wordt gemaakt van maatschappelijke ondersteuning. Dit beeld is hetzelfde als in vergelijking met 2018. Echter is het percentage respectievelijk met 2,5% en 1,7% gestegen ten opzichte van 2018.

Tabel 1: Aantal personen met ondersteuning per dorpskern t.o.v. het aantal inwoners (18+) - Wmo

Dorpskern	Aantal cliënten	Bevolking (18+)	% van de bevolking
Losser	1.149	10.731	10,7%
Glane	21	396	5,3%
Overdinkel	324	3.295	9,8%
De Lutte	178	3.099	5,7%
Beuningen	39	779	5,0%
Totaal	1.711	18.300	9,3%

In tabel 2 is ook te zien dat de dorpskernen Losser (11,5%) en Overdinkel (15,1%) het meeste gebruik maken van de Jeugdwet. In verband met eventuele herleidbaarheid van de cijfers, zijn de aantallen voor Beuningen en Glane samengevoegd. De kerngerichte aanpak in Overdinkel, zoals aangegeven is in de monitor van 2018, is inmiddels gestart en verder ontwikkeld en uitgewerkt. Dit zal ook in 2020 verder vormgegeven worden.

Tabel 2: Aantal jeugdigen met ondersteuning per dorpskern t.o.v. het aantal inwoners (0-17 jaar)

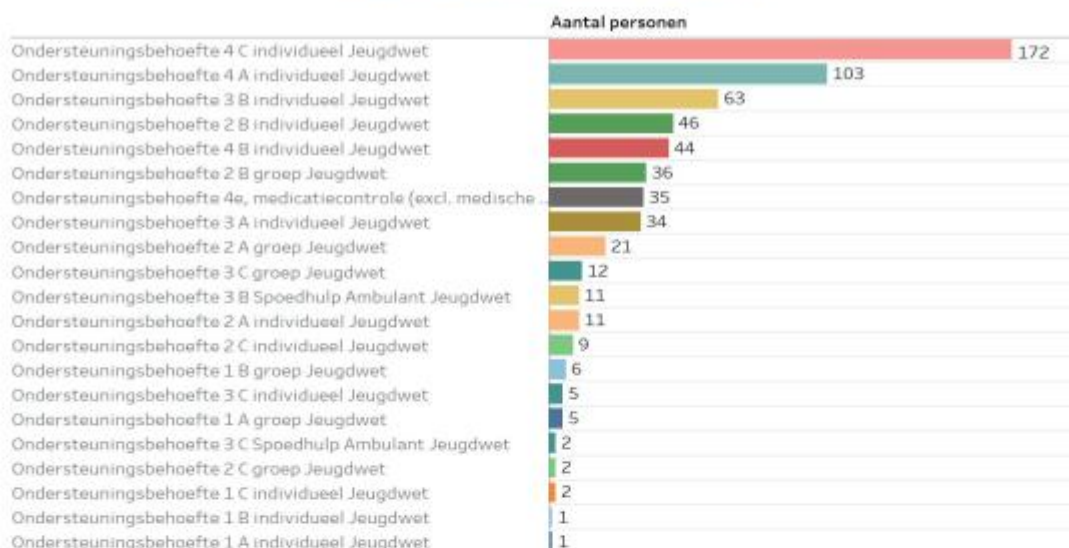
Dorpskern	Aantal cliënten	Bevolking (0-17)	% van de bevolking
Losser	284	2.477	11,5%
Glane / Beuningen	21	261	8,0%
Overdinkel	123	817	15,1%
De Lutte	71	767	9,3%
Totaal	499	4.322	11,5%

2.2 Van Maatwerk voorzieningen naar subcategorieën van zorg (ZIN)

Sinds januari 2019 wordt er gebruik gemaakt van het Twents Model. Het Twents Model hanteert verschillende subcategorieën. Er wordt onderscheid gemaakt in verschillende niveaus van ondersteuningsbehoefte binnen die subcategorieën. Dit kan variëren van een lichte vorm van begeleiding tot (intensieve) behandeling. De mate van ondersteuningsbehoefte wordt door andere termen bepaald dan voorheen. De nadruk ligt nu meer op de zelfstandigheid en de motivatie van de cliënt, kan de cliënt zelf regie houden of is aansturing nodig. En zo ja, in welke mate.

Dit maakt zoals al eerder omschreven de vergelijking met voorgaande jaren van de cijfers en de percentages niet mogelijk. We maken nu onderscheid in 2 hoofd-sub-categorieën. Grafiek 6 laat de verdeling zien binnen de categorie 'Ondersteuningsbehoefte Jeugd' en grafiek 7 de verdeling binnen de categorie 'Maatregelhulp'.

Grafiek 6: Verdeling 'Ondersteuningsbehoefte Jeugd'

Grafiek 7: Verdeling 'Maatregelhulp'

De verwijzers van Beschermingsmaatregelen en Beschikbaarheidsvoorzieningen worden weergegeven in tabel 3. Het is hierbij mogelijk dat een jeugdige zowel een 'Ondertoezichtstelling' als een 'Jeugdzorgplus' indicatie ontvangt (dubbeling). De Maatregelhulp kan alleen worden opgelegd door een rechter. De gemeente, Raad van de Kinderbescherming, Veilig Thuis Twente (VTT) en soms ook ouders, hebben hierbij een adviserende en informerende rol. Ook bij vrijwillige plaatsing binnen de Gesloten Jeugdzorg moet altijd de rechter uitspraak doen. We hebben dus als gemeente niet altijd invloed op deze verwijzing (zie ook paragraaf 2.3).

Tabel 3: Verwijzers Maatregelhulp Jeugd

Verwijzers	Aantal personen
Gemeente	47
Rechter, Raad voor Kinderbescherming of Officier van Justitie	30
Gecertificeerde instelling	1

2.3 Verschuivingen inzet jeugdhulp in de leeftijdscategorieën (4-11 jaar)

Hoewel het lastig is een vergelijking te maken met 2018 door het gebruik van het nieuwe Twents Model, sinds januari 2019, zien we een lichte stijging bij de zwaardere vorm van Jeugdhulp; Beschermingsmaatregel die ingezet is bij de leeftijd 4 t/m 11 jaar. Grafiek 8 laat hiervan een overzicht zien. Deze hulp valt onder de hoofdcategorie Beschermingsmaatregel en Beschikbaarheidsvoorziening.

In bovenstaande grafiek is te zien dat er een stijging is bij deze leeftijdsgroep. Deze toename is te verklaren vanuit het groeiende aantal zaken/indicaties, die ons als gemeente direct worden toebedeeld door de rechtbank. Dit is het gevolg van de groei van (complexe) echtscheidingen (een landelijke tendens), waarbij ouders de rechter verzoeken een uitspraak te doen over de hoofdverblijfplaats van hun kinderen. Kinderen boven de 12 jaar worden door een rechter gehoord, maar onder de 12 jaar niet. Een rechter zal bij dit soort verzoeken bijna altijd de Raad van de Kinderbescherming inschakelen. De Raad van de Kinderbescherming adviseert vervolgens vaak een 'Onder Toezichtstelling'. Hierdoor ontvangen jeugdigen die nog nooit eerder een hulpvraag hebben gehad en ook nog niet bekend waren bij de gemeente, ineens een zware jeugdhulpindicatie. Op dit proces zelf hebben wij als gemeente geen invloed. Aandacht voor (complexe) scheidingsproblematiek binnen de gemeente en de regio staan wel op de agenda, maar kunnen zeker meer onder de aandacht worden gebracht om deze groep nog beter te signaleren en te begeleiden.

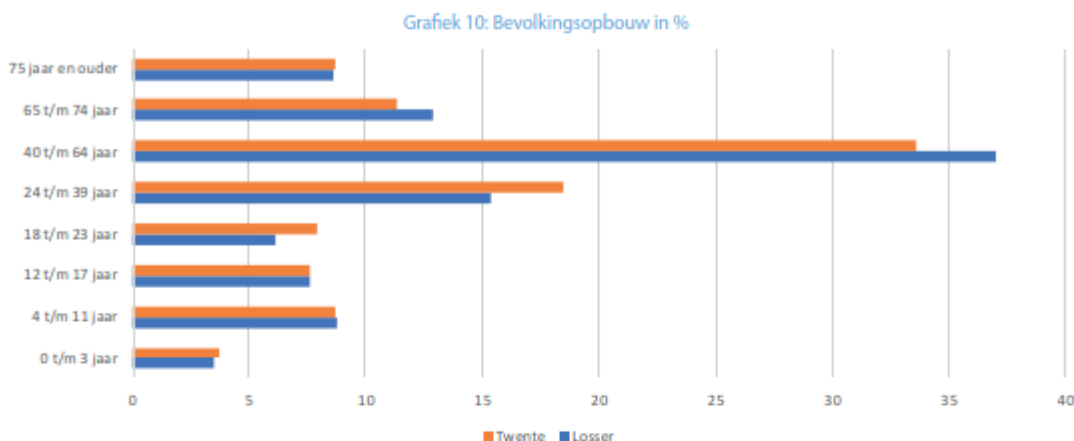
2.4 Verschuivingen inzet jeugdhulp in de leeftijdscategorie 12-17 jaar

Binnen de leeftijdsgroep 12 t/m 17 jaar zien we een lichte stijging van de categorie 'Ondersteuningsbehoefte jeugd', zie grafiek 9. We zien het succes van onze pilots terug in het feit dat we meer zichtbaar zijn binnen het onderwijs. Er worden schoolmaatschappelijk werkers ingezet op de 6 locaties van het Twents Carmel College. De vindbaarheid en de laagdrempeligheid van de hulpverlening, verklaart de stijging van zorg. Er is minder schroom om hulp te vragen en dat is ook wat we willen. Hierdoor kan er in een vroeger stadium hulp ingezet worden. Het gaat dan om zorg die anders ook ingezet had moeten worden alleen later, waar dan in sommige gevallen veel langer of veel zwaardere zorg nodig zou zijn geweest.

2.5 Leeftijdscategorieën Wmo

De gemeente Losser is binnen de regio Twente een gemeente die snel vergrijst. Als we kijken naar de bevolkingsopbouw in de leeftijdscategorie 24 tot en met 39 jaar, dan is het percentage in Losser met 15,4% lager dan het gemiddelde van 18,5% in Twente. Met betrekking tot de leeftijdscategorieën 40 tot en met 64 jaar en 65 tot en met 74 jaar, scoren we iets hoger dan het gemiddelde in Twente, zie grafiek 10.

In grafiek 11 hieronder zien we terug dat de meeste personen die gebruik maken van Wmo voorzieningen 40 jaar of ouder zijn. De leeftijdscategorie 75 jaar en ouder beslaat 49% van alle ondersteuning vanuit de Wmo in Losser. Voor de leeftijdscategorieën 40 tot en met 64 jaar en 65 tot en met 74 jaar is dit percentage ongeveer gelijk, respectievelijk 21% en 19%.

Paragraaf 3: Financieel

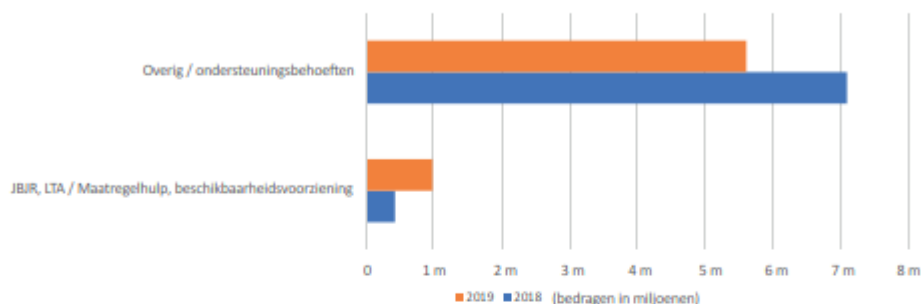
Deze monitor geeft niet alleen inzicht in inhoudelijke vraagstukken, maar kan ook een verdieping geven op de financiële cijfers uit de jaarrekening. In dit hoofdstuk wordt per wet (Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015) kort ingegaan op de achtergrond van de financiële cijfers. De financiële paragraaf zal worden afgesloten met de gezinnen met de hoogste zorgconsumptie.

3.1 Verdieping financiën vanuit de Jeugdwet

De inzet van maatwerkvoorzieningen vanuit de Jeugdwet wordt voornamelijk middels zorg in natura (zin) gedaan, de PGB-bestedingen zijn rond de 3,5% van de totale bestedingen vanuit de Jeugdwet. In grafiek 12 worden voor de verschillende categorieën, de toegewezen bedragen weergegeven over het jaar 2018 en 2019. Waar in de monitor over het jaar 2018 de afzonderlijke categorieën vergeleken konden worden is dit in 2019, door de invoering van het Twents Model niet meer mogelijk. Alle categorieën zijn dan ook samengevat, met uitzondering van de zorg die nu valt onder de hoofdcategorie Beschermingsmaatregel of Beschikbaarheidsvoorziening. Deze zorg wordt direct door de rechter opgelegd of indirect geadviseerd door de Raad voor de Kinderbescherming of Veilig Thuis. In 2018 werd dit JB/JR maatwerk genoemd. De stijging van het toegewezen bedrag in 2019 is te verklaren door de stijging van het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van deze voorzieningen (paragraaf 2.3).

Daarentegen wil de daling van de toegewezen bedragen voor de overige categorieën/ondersteuningsbehoeften niet zeggen dat er ook minder gedeclareerd zal worden. De verwachting is dat de gedeclareerde bedragen over geleverde zorg in 2018 en 2019 niet veel zullen verschillen. Het verschil in toegewezen bedragen wordt verklaard door de toewijzingssystematiek van de Jeugd GGZ in 2018.

Grafiek 12: Jeugd, toegekende bedragen

Zorgaanbieder, Jeugd
Stichting Karakter
Mediant
Jarabee
Stichting Aveleijn
Zorgboerderij Ensink
Ambiq
GGZON
Helios
JP van den Bentstichting
Van der Valle Psychologie BV

De tabel hiernaast geeft een overzicht van de aanbieders met de hoogste toegewezen bedragen. Evenals als vorig jaar hebben de zorgaanbieders Karakter en Mediant de grootste omvang aan jeugdondersteuning geleverd.

3.2 Verdieping financiën vanuit de Wmo 2015

Wederom is er in 2019 een financiële stijging te zien van de huishoudelijke ondersteuning (HO) t.o.v. van het voorgaande jaar, zie grafiek 13. Deze stijging loopt in lijn met de stijging van het aantal cliënten dat een indicatie HO heeft (zie paragraaf 1.2). De financiële stijging HO is het resultaat van de prijsstijging HO die betrekking heeft op de jaarlijkse indexatie en de loonkostenstijging, die voortvloeit uit de cao Verpleging, Verzorging en Thuiszorg. Daarnaast heeft de gelijkstelling van de eigen bijdrage, als gevolg van het abonnementstarief vanaf 2019, gezorgd voor een aanzuigende werking van nieuwe cliënten HO die terug te zien is in een financiële stijging. Ook voor de Wmo 2015 is in 2019 het Twents Model ingevoerd. Dit maakt dat categorieën uit de oude bestekken niet meer overeenkomen met de nieuwe categorieën en alleen op totaalniveau vergeleken kunnen worden (zie ook grafiek 13).

Grafiek 13: Wmo, toegekende bedragen

Zorgaanbieder, Wmo
Zorggroep Sint Maarten
Tzorg
BiOns BV
Stichting Zorggroep Manna
Stichting Carint Reggeland Groep
Stichting Aveleijn
BTK Zorg
De Werkwijzer
InteraktContour
Coöperatie Zorgondernemers Twente UA

In de tabel hiernaast staat een weergave van de top 10 zorgaanbieders die vanuit de Wmo 2015 het hoogste zorgbudget hebben toegewezen gekregen. In lijn met 2018 staat ook dit jaar Zorggroep Sint Maarten bovenaan. Gevolgd door drie aanbieders huishoudelijke ondersteuning, namelijk: Tzorg, Bions en Zorggroep Manna. In tegenstelling tot grafiek 4 waar de top drie gevormd wordt door de aanbieders HO met de meest aantal cliënten, staat Zorggroep Sint Maarten op nummer 4. In de financiële top 10 staat Zorggroep Sint Maarten op de eerste plek. Dit heeft te maken met de het soort ondersteuning die geboden wordt. Zorggroep Sint Maarten levert onder andere dagbesteding. Dit is een duurdere vorm van zorg t.o.v. de huishoudelijke ondersteuning.

3.3 Top 10 gezinnen met de hoogste zorgconsumptie uit de gemeente Losser

Deze paragraaf geeft inzicht in de Top 10 gezinnen met de hoogste zorgconsumptie uit de gemeente Losser. In de monitor van de voorgaande jaren was het mogelijk om een Top 10 samen te stellen van de gezinnen met de hoogste zorgconsumptie. Sinds de overgang in mei 2019 naar het nieuwe systeem is het niet meer mogelijk om de gegevens in het betaalsysteem (SSD) op gezinsniveau in kaart te krijgen. Gezinsleden worden niet meer gekoppeld in een gezinsdossier en daardoor is niet aan te tonen hoeveel personen zich in 1 huishouden bevinden.

Wanneer er bijvoorbeeld sprake is van een Jeugdbeschermingsmaatregel, waarbij 3 kinderen uit huis zijn geplaatst, is dit niet terug te vinden in de huidige gegevens. Wel is te zien dat er vaak sprake is van een stapeling van meerdere indicaties op 1 persoon. Binnen de jeugdhulp worden er vaker korte en meerdere indicaties per persoon per jaar afgegeven. Ook dit vertekent het beeld. De meerwaarde van een systematiek om wel de Top 10 gezinnen met de hoogste zorgconsumptie te formuleren is groot. Er zal in 2020 dan ook gekeken worden op welke wijze we dit zo goed mogelijk in kaart kunnen brengen.

In het afgelopen jaar zijn de Top 10 gezinnen gemonitord vanuit de afdeling WIJZ. Dit is onder andere omschreven in Pilot 4 (versterken samenwerking met JB/JR) en Pilot 2 (Verhogen kostenbewustzijn bij partners en aanbieders). Ook is gemonitord vanuit de evaluaties van de afdeling WIJZ, waarbij deze casussen maandelijks worden besproken. Hieronder een aantal punten die opvallen en daar waar mogelijk acties op zijn uitgezet:

- Overlappenden en afwijkingen in indicaties door het nieuwe Twents Model;
- Meerdere en zwaardere ambulante zorgtrajecten ter voorkoming van een uithuisplaatsing;
- Veel korte trajecten die veel administratieve taken en dus ook kosten voor de aanbieder met zich mee brengen;
- Dubbelingen in kosten voor uithuisplaatsing bij 3 kinderen van eenzelfde gezin.
- Afgeven van indicaties van meer dan 365 dagen zorg. Dit gebeurt wel eens wanneer jeugdigen gebruik maken van meerdere zorginstellingen. Hierover is afstemming met de aanbieders gezocht. Alleen bij Pleegzorg kan dit, omdat deze kinderen soms een extra weekend pleeggezin hebben.

HOOFDSTUK 2

PARTICIPATIEWET, BESLUIT BIJSTANDVERLENING ZELFSTANDIGEN EN WET SOCIALE WERKVOORZIENING

Iedereen die kan werken, maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet, die wordt uitgevoerd door de gemeente. De wet moet ervoor zorgen dat meer mensen werk vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking. De Participatiewet is in de plaats gekomen van de Wet Werk en Bijstand, Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en een groot deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong). Naast toeleiding naar betaald werk, kunnen inwoners van Nederland een bijstandsuitkering op grond van de Participatiewet ontvangen, indien zij weinig of geen inkomen hebben. In dit hoofdstuk geven we de ontwikkelingen weer binnen de Participatiewet en aanverwante regelingen: de Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers (IOAW), de Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen (IOAZ), het Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (BBZ) en de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW).

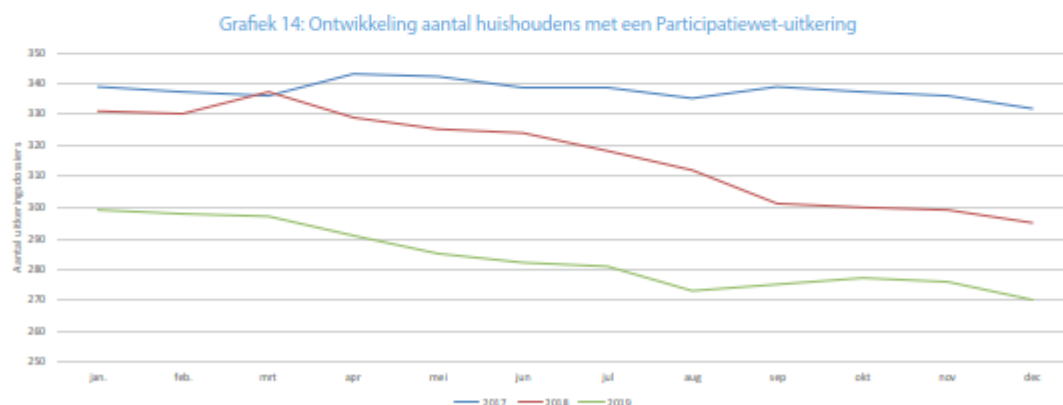
Leeswijzer

Dit hoofdstuk is opgedeeld in paragrafen. Per paragraaf wordt de stand van zaken per regeling besproken. De meeste aandacht gaat uit naar de Participatiewet omdat die qua aantal personen en financiële inzet het omvangrijkst is. Een belangrijke tendens is dat een steeds groter deel van de uitkeringsgerechtigden een langere afstand heeft tot de arbeidsmarkt en daardoor langer in de uitkering verblijft. De mensen die aan het werk konden, eventueel met begeleiding, zijn al naar betaald werk uitgestroomd. Het aantal mensen met een arbeidshandicap, dat sinds 2015 dus onder de Participatiewet valt, groeit langzaam doch gestaag: dit is het nieuwe alternatief voor de WSW. Statushouders blijven relatief lang in de bijstand omdat hun traject richting de arbeidsmarkt veel tijd vergt. In 2019 is er daarom, net als in 2018, veel tijd en aandacht besteed aan het oproepen en begeleiden van klanten met een wat langere afstand tot de arbeidsmarkt. We doen er alles aan om nieuwe instroom te voorkomen.

Paragraaf 1: Bestandsontwikkeling Participatiewet

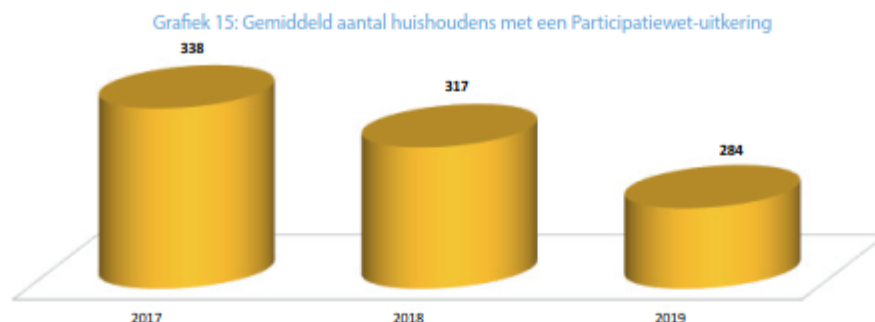
1.1 Algemeen

Het aantal huishoudens met een Participatiewet-uitkering is gedurende 2019 verder gedaald van 299 huishoudens eind januari, naar 270 huishoudens eind december 2019. Ook ten opzichte van voorgaande jaren is sprake van een daling in het uitkeringsbestand, zie grafiek 14.

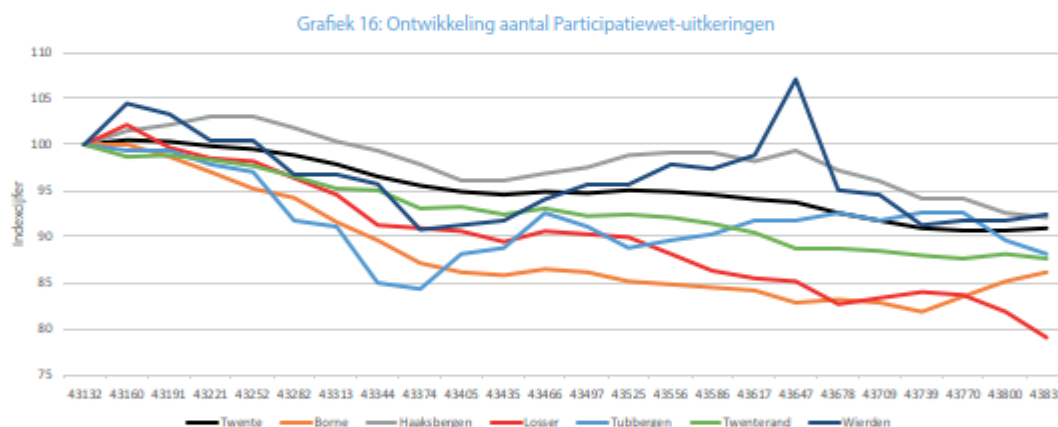

Bovenstaande grafiek gaat alleen over de Participatiewet-uitkeringen: 270 huishoudens. Daar komen nog 15 huishoudens bij met een uitkering op grond van de Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers (IOAW) en 2 huishoudens met een uitkering op grond van de Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen (IOAZ). In totaal kregen eind 2019 dus 287 huishoudens in Losser een uitkering van de gemeente Losser.

Behalve het aantal huishoudens met een Participatiewet-uitkering aan het einde van de maand, zegt vooral het gemiddeld aantal uitkeringen per jaar iets over de kosten die hiermee gemoeid zijn. Zie grafiek 15 voor het gemiddeld aantal huishoudens met een Participatiewet-uitkering in 2017, 2018 en 2019. De daling in het jaar 2019 is ten opzichte van het jaar 2018 ruim 10% en daarmee de hoogste daling van de afgelopen jaren.

Als we de ontwikkeling van het uitkeringsbestand vergelijken met, qua omvang vergelijkbare gemeenten in Twente, dan zien we dat Losser een relatief forse daling heeft, zie grafiek 16. In deze grafiek is januari 2018 als startpunt gehanteerd, index 100. De forse daling is met name te danken aan intensieve begeleiding van de en het bieden van maatwerk. Tevens wordt er veel aandacht besteed aan een goede match tussen werkgever en uitkeringsgerechtigde.

1.2 Verdeling over leeftijden

De Participatiewet-uitkeringen zijn niet evenwichtig verdeeld wat leeftijd betreft. De meeste uitkeringsgerechtigden bevinden zich, net als vorig jaar, in de groepen 27 tot en met 44 jaar en 45 tot en met 64 jaar, zoals zichtbaar is in tabel 6.

Tabel 6: aantal uitkeringen per leeftijdsgroep

Aantal uitkeringen Participatiewet	december 2018	december 2019
Aantal huishoudens in de PW < 21	10	4
Aantal huishoudens in de PW 21 - 27	15	21
Aantal huishoudens in de PW 27 - 44	93	78
Aantal huishoudens in de PW 45 - 64	166	159
Aantal huishoudens in de PW 65+	11	8
Totaal	295	270

1.3 Verdeling over dorpskernen

De verdeling over de verschillende dorpskernen is niet evenredig. In verhouding heeft Overdinkel veel uitkeringsgerechtigden, zoals te zien in tabel 7. Daarom is ervoor gekozen de cliënten in Overdinkel blijvend extra intensief te begeleiden vanuit het Kulturhus Overdinkel. Dit onderwerp nemen we mee in de kerngerichte aanpak van Overdinkel. Het aantal huishoudens met een uitkering is overigens in bijna alle kernen verder gedaald, behalve in Glane/Beuningen, maar de aantallen daar zijn eigenlijk te laag om er een % voor de te berekenen.

Tabel 7: aantal uitkeringen, verdeling over de dorpskernen

Huishoudens met een uitkering Participatiewet per dorpskern	Aantal huishoudens		% t.o.v. totaal aantal huishoudens	
	december 2018	december 2019	december 2018	december 2019
Losser	170	161	3,0%	2,8%
Glane/Beuningen	4	6	0,8%	1,1%
Overdinkel	109	92	6,3%	5,3%
De Lutte	12	11	0,9%	0,8%
Totaal	295	270	3,2%	2,9%

Paragraaf 2: Instroom en uitstroom Participatiewet

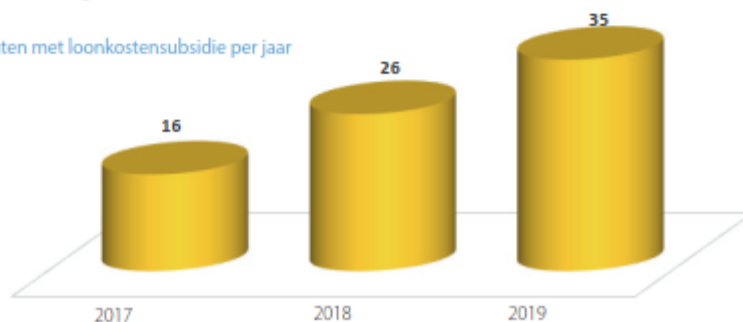
2.1 Instroom mensen met een arbeidsbeperking stijgt

Sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen met een arbeidsbeperking (doelgroepenregister) naar werk. Alleen volledig arbeidsongeschikte jeugdigen kunnen nog een uitkering op grond van de Wajong aanvragen bij het UWV. De toelating hiertoe is streng. De instroom in de WSW is met ingang van 1 januari 2015 helemaal stopgezet. Er zijn wel enkele plaatsen 'nieuw beschut werk' beschikbaar, voor mensen met zeer weinig verdien capaciteit. De getalsmatige omvang van nieuw beschut werk is op den duur ongeveer een derde van de voormalige WSW. Hiervoor komen jaarlijks maar een zeer beperkt aantal mensen in aanmerking. In 2019 hadden in Losser gemiddeld 4 personen een nieuw beschut werkplek. Voor de invulling van 'nieuw beschut werk' is de gemeente verantwoordelijk.

Dit betekent dat de gemeente zich moet inspannen om het gros van de arbeidsgehandicapten te ondersteunen bij het vinden van betaald werk bij reguliere werkgevers. In veel gevallen met inzet van een loonkostensubsidie en/of een jobcoach of andere aanpassingen op de werkplek. Jaarlijks hebben wij te maken met een instroom van ongeveer 8 tot 10 personen met een arbeidshandicap, veel daarvan zijn schoolverlaters van het speciaal- en praktijkonderwijs. Om de loonwaarde van deze werknemers te ontwikkelen, waardoor de loonkostensubsidie lager wordt, en de plaatsingen duurzaam te laten zijn, is intensieve begeleiding nodig. De gemeente is bovendien verantwoordelijk voor de re-integratie van werknemers binnen het doelgroepenregister die ziek uit dienst gaan bij hun werkgever. Hierdoor worden de werkgevers, die deze mensen in dienst nemen, ontzorgd. Voor de werkgevers geldt ook een no-risk polis, zodat de werkgever bij uitval van de werknemer door ziekte het loon niet hoeft door te betalen.

Het aantal personen dat met een loonkostensubsidie van de gemeente Losser aan het werk is, is in 2019 gestegen naar 35 ten opzichte van 26 in 2018, zoals te zien is in grafiek 17.

Grafiek 17: Gemiddeld aantal cliënten met loonkostensubsidie per jaar

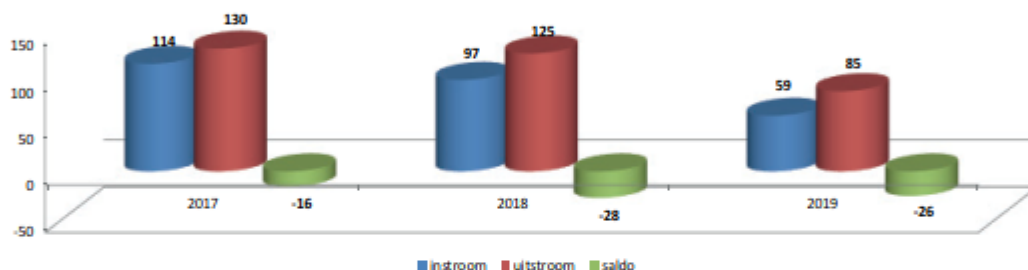
Toename van het aantal personen met een loonkostensubsidie is een goede ontwikkeling, want het betekent dat meer arbeidsgehandicapten bij een reguliere werkgever aan het werk zijn en hun eigen inkomen verdienen. Het gaat hier soms om personen die vanuit een uitkering komen, maar het kan ook gaan om schoolverlaters (vooral afkomstig van het Voortgezet speciaal- en praktijkonderwijs) zonder uitkering.

De stijging van het aantal mensen met een loonkostensubsidie zal door blijven gaan in de toekomst, omdat de loonkosten-subsidie door kan lopen tot aan de pensioengerechtigde leeftijd. Pas als de eerste werknemers met een loonkostensubsidie uit dienst gaan door pensionering, zal deze ontwikkeling afvlakken. Dat is dus pas over ongeveer 45 jaar, mede afhankelijk van de ontwikkeling van de pensioenleeftijd. Hierdoor zal de groep mensen met een arbeidshandicap een steeds groter deel van het 'bestand' binnen de Participatiewet uitmaken. Op den duur zeker de helft.

2.2 In- en uitstroom Participatiewet-uitkeringen

Te zien is dat in 2019 de totale dynamiek in het uitkeringsbestand verder afneemt (grafiek 18). Er is minder instroom, maar ook minder uitstroom. Beide getallen zijn ongeveer gehalveerd ten opzichte van 2018. De uitstroom is iets hoger, zodat de verlaging van het aantal huishoudens in 2018 en 2019 uiteindelijk vrijwel gelijk is gebleven, namelijk -28 respectievelijk -26.

Grafiek 18: In- en Uitstroom uitkering Participatiewet

Door deze verminderde dynamiek blijft een groep over die gemiddeld een hogere leeftijd heeft en al langer een uitkering krijgt, zie tabel 8. De gemiddelde duur in de uitkering is in 2019 nog verder toegenomen, behalve voor de groep van 18 tot en met 26 jaar. Mensen die langer een uitkering hebben zijn moeilijker te bemiddelen naar betaald werk en hebben meer begeleiding nodig. Een deel van de uitkeringsgerechtigden hebben al inkomsten, bijvoorbeeld afkomstig uit arbeid, en hebben een aanvullende uitkering, zie tabel 9.

Tabel 8: Aandeel en gemiddelde tijd in bijstand per leeftijdscategorie

Leeftijdscategorie	Aandeel leeftijdsgroep (%)		Gemiddelde tijd in bijstand (jaar)	
	2018	2019	2018	2019
18-26	8	9	1,4	1,3
27-44	32	29	3	3,3
45-AOW leeftijd	60	62	6,7	7,3
Totale groep	100	100	5,1	5,6

Tabel 9: Inkomsten uit arbeid

	2018	2019
Aantal cliënten met inkomsten uit arbeid	91	88
Gemiddelde jaarinkomsten	€ 11.115	€ 11.987
Aantal cliënten met overige inkomsten	70	74
Gemiddelde jaarinkomsten	€ 10.293	€ 10.867

2.3 Poortwachtersfunctie: instroom voorkomen

Een belangrijk onderdeel van het activeringsbeleid is de poortwachtersfunctie. Er moet zoveel mogelijk worden voorkomen dat mensen een uitkering aanvragen. Dit gebeurt door direct te bemiddelen naar betaald werk, waardoor instroom in de uitkering wordt voorkomen. Er is sprake van een duidelijke daling van het aantal aanvragen 'levensonderhoud' (dat wil zeggen, aanvragen voor een Participatiewet-uitkering). In 2018 waren er 114 aanvragen levensonderhoud en zijn 20 cliënten direct doorgeleid naar werk. In 2019 waren er in totaal 85 aanvragen levensonderhoud. Daarvan zijn er ook 20 doorgeleid naar werk, dit heeft o.a. te maken met de intensievere begeleiding, gunstige economische omstandigheden en krapte op de arbeidsmarkt.

Een belangrijke meerwaarde van deze functie is het lokale en regionale netwerk met werkgevers en de nauwe contacten met de integraal consultants, die de werkzoekenden begeleiden. Ook wordt bij de aanvraag gekeken of er voorliggende voorzieningen zijn bijvoorbeeld WW of Wajong, waardoor er geen Participatiewet-uitkering aangevraagd hoeft te worden.

2.4 Inzet trajectbegeleiders: uitstroom naar betaald werk en activering

De integraal consultants roepen uitkeringsgerechtigden regelmatig op, ondersteunen de werkzoekenden en zetten waar nodig instrumenten in die bijdragen aan het vinden van werk, zoals sollicitatietraining, FC Noaber, Servicebedrijf, diagnosetrajecten, nieuw beschut (o.a. bij Larcom), dagbesteding in samenwerking met Wmo 2015, het Taalpunt, ROC of het regelen van randvoorwaarden om aan het werk te kunnen. Eind 2019 begin 2020 heeft, in nauw overleg met de gemeente, het Enschedese bedrijf Confidencus een locatie geopend in Losser. Op deze locatie werken 15 tot 20 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt die aangewezen zijn op zittend werk. De werkgever ontvangt voor deze mensen een loonkostensubsidie van de gemeente, afhankelijk van de loonwaarde van de werknemers.

Bij de bemiddeling naar betaald werk speelt de accountmanager Werk een belangrijke rol, door een goed (lokaal en regionaal) netwerk van werkgevers en een intensieve samenwerking met het Werkplein Twente. Wanneer bemiddeling naar werk niet mogelijk is worden uitkeringsgerechtigden gevraagd deel te nemen aan een ander participatietraject, bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. Waar nodig worden sancties opgelegd wanneer uitkeringsgerechtigden niet meewerken aan hun traject.

De totale uitstroom vanuit de uitkeringen is afgenomen van 136 in 2018 naar 94 in 2019. Het percentage uitstroom naar betaald werk is in 2019 juist weer iets toegenomen naar 37,5% (36 personen) en blijft daarmee de grootste reden van uitstroom (zie tabel 10). Er zijn nog steeds veel openstaande vacatures en het was in 2019 lastiger om nog geschikte kandidaten in het uitkeringsbestand te vinden en deze naar betaald werk te bemiddelen.

Tabel 10: Uitstroom naar werk of zelfstandig bedrijf

Jaar	Totale uitstroom (PW/IOAW/IOAZ)	Dienstbetrekking of zelfstandig bedrijf	% van de totale uitstroom	2019
2017	139	64	46,0%	1,3
2018	136	45	33,1%	3,3
2019	96	36	37,5%	7,3

Paragraaf 3: Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (Bbz)

Zelfstandigen kunnen in (tijdelijke) financiële problemen komen die het voortbestaan van hun bedrijf bedreigen. In bepaalde gevallen kunnen zij dan een beroep doen op het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). Omdat het hierbij gaat om specialistische hulp voor een relatief kleine groep, waarbij het bovendien belangrijk is goed zicht te hebben op de bedrijfsvoering van de ondernemers, heeft de gemeente Losser de uitvoering van deze taak (evenals vrijwel alle Twentse en Achterhoekse gemeenten) uitbesteed aan de Regionale Organisatie voor Zelfstandigen (ROZ). Naast het verstrekken van uitkeringen in het kader van de Bbz-regeling geeft het ROZ ondernemersadvies en doet de schuldhulpverlening voor ondernemers.

3.1 Bbz: aanvragen inkomensaanvulling en krediet

In 2019 waren er 6 aanvragen voor inkomensaanvulling, waarvan 2 door starters. Dat is beduidend minder dan in 2018: 12 aanvragen, waarvan 7 starters. Er waren in 2019 geen aanvragen voor krediet, tegen 3 aanvragen in 2018.

Namens Losser heeft het ROZ in 2019 ongeveer € 43.000,- aan Bbz uitkeringen verstrekt voor zowel startende als gevestigde ondernemers. In 2018 was dit nog ongeveer € 100.000,-. In 2019 is helemaal geen krediet verstrekt (geen aanvragen) tegen € 30.000,- in 2018.

3.2 Ondernemersadvies

Het aantal nieuwe klanten vanuit Losser in 2019 bedroeg 3 ondernemers. In 2018 waren dit nog 10 ondernemers.

De totale klantenportefeuille op 31 december 2019 zag er als volgt uit

- 17 ondernemers (18 in 2018)
- 10 debiteuren (ex-ondernemers die nog een Bbz schuld hebben aan de gemeente, 12 in 2018)

3.3 Startersadvies

In 2019 hebben vanuit Losser zich 12 nieuwe klanten bij het ROZ gemeld (tegenover 18 in 2018), die zich oriënteerden op de start van een bedrijf. Hiervan zijn 10 personen afkomstig vanuit de Participatiewet of WW. Daarvan kreeg 42% een vervolg in de vorm van een begeleidingstraject richting ondernemerschap. Drie personen zijn gestart met een onderneming (tegenover 6 in 2018), waarvan 2 personen vanuit de Participatiewet of de WW. Een belangrijke taak van het ROZ is daarnaast ook om niet-kansrijke starters het advies te geven om geen bedrijf te starten, zodat zij niet in de problemen komen.

Paragraaf 4: Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)

De uitvoering van de WSW is als Team WIL (Werken in Losser) ondergebracht binnen de gemeentelijke afdeling WIJZ. De noodzakelijke HR-ondersteuning alsook de uitvoering van beschut werken is uitbesteed aan een externe partij: Larcom BV. Een overzicht van het aantal WSW-werknemers per ultimo december 2018 en ultimo december 2019 is te zien in tabel 11.

Tabel 11: Overzicht WSW-werknemers

	Aantal personen ultimo dec 2018	Aantal personen ultimo dec 2019
Beschut	36	33
Servicebedrijf	60	53
Detachering	42	40
Totaal	138	126
Begeleid werken	6	6
Totaal	144	132

Eind 2019 zijn er nog 126 personen werkzaam met een WSW-dienstverband bij de gemeente Losser. Daarnaast zijn er 6 personen die begeleid werken, dat wil zeggen dat zij een arbeidsovereenkomst hebben bij een reguliere werkgever (die daarvoor een loonkostensubsidie ontvangt). Van de in totaal 132 WSW-ers binnen de gemeente Losser zijn er dus 99 die middels detachering, dan wel begeleid werken, werkzaam zijn in een reguliere werkomgeving. Dat is 75% van de totale WSW-populatie!

In 2019 hebben we een verloop gekend van twaalf personen (over 2018 kenden we een zelfde verloop). De belangrijkste reden daarvoor is pensionering. Het personele verloop bemoeilijkt het aanzienlijk om vrijvallende detacheringsplaatsen kwalitatief weer goed in te vullen vanuit de WSW-populatie. Er vindt immers vanaf 2015 geen nieuwe instroom meer plaats. De populatie vergrijsst sterk en de beperkingen nemen toe. Ondanks deze trend is en blijft de focus gericht op het vinden van passende werkplekken. In een aantal gevallen brengt dat met zich mee dat er geen of weinig inleenvergoeding kan worden afgesproken. Daar staat dan in ieder geval tegenover dat er geen werkplekkosten voor beschut werken meer zijn verschuldigd.

Paragraaf 5: Financieel (exclusief WSW)

Net als in 2018 houdt Losser ook in 2019 een fors bedrag over ten opzichte van de Bundeling uitkering inkomensvoorziening gemeente (BUIG uitkering) die wij van het Rijk ontvangen om de uitkeringen van te betalen, te zien in tabel 12. Het Rijk past deze uitkering een aantal keren per jaar aan, op basis van landelijke volume-ontwikkelingen voor wat betreft het aantal uitkeringsgerechtigden en een verdeelmodel. Het overschot over 2019 heeft als oorzaak dat het aantal uitkeringen ten opzichte van vorig jaar ongeveer evenredig met het rijksbudget is afgenomen. Hierdoor is het overschot in 2019 ongeveer gelijk als in 2018.

Tabel 12: Netto lasten versus toegekende budgetten BUIG

	2018	2019
BUIG toegekend budget	€ 5.433.612	€ 4.959.795
Netto lasten	€ 4.984.387	€ 4.527.668
Vershil	€ 449.224	€ 432.127

De uitgaven voor loonkostensubsidies zijn toegenomen, zie grafiek 19. Dit zien wij als een investering in de toekomst. Werkgevers krijgen de verminderde loonwaarde vergoed via een loonkostensubsidie tot aan het minimumloon. Daardoor zijn de kosten van een loonkostensubsidie vrijwel altijd lager dan een uitkering.

Grafiek 19: Uitgaven loonkostensubsidie

HOOFDSTUK 3

EVALUATIE PILOTS SOCIAAL DOMEIN 2019

Een aantal pilots (nr. 1, 3 en 5) zijn in het afgelopen jaar structureel ingebed en de formatie van de afdeling WIJZ is hierop structureel aangepast. We hebben ervoor gekozen om ze nog steeds als pilot te omschrijven en te evalueren. Het zijn succesvolle pilots gebleken waarvan in de toekomst, indien nodig en wenselijk, uitbreiding van kan worden verwacht. Het jaar 2020 zal anders verlopen dan we allen hadden verwacht door de corona crisis. Wat dit tot gevolgen zal hebben voor onze wijze en mate van inzet kunnen we nu (maart 2020) nog niet voorspellen.

Pilot 1. Samenwerking met de huisartsen

Huisartsen zijn belangrijke signaleerders (en verwijzers) binnen het Sociaal Domein. De verwijzingen door huisartsen zijn eerstelijns of vaker nog tweedelijns zorg. In 2018 kwamen de helft van de verwijzingen in Losser nog via de huisarts, in 2019 is dat gedaald naar 20 %. In Losser is dit ten opzichte van zowel binnen de regio Twente als landelijk dus beduidend lager. Zie ook tabel 13.

Tabel 13: Percentage doorverwijzingen

% doorverwezen	Huisarts
Losser	20%
Twente	52%

De samenwerking met de huisartsen in Losser is goed van de grond gekomen. Bij alle huisartsenpraktijken is een consulent aanwezig. Iedereen was positief over de samenwerking en vond dit een grote meerwaarde voor de praktijk. Meerder huisartsen gaven het signaal af uitbreiding te wensen voor 2020/2021. Dit heeft geresulteerd in het onderstaande overzicht, tabel 14. Het aantal verwijzingen richting maatwerk was voornamelijk diagnostiek (Jeugd GGZ).

Tabel 14: Inzet consulenten bij huisartsen

actie consulent	aantal cliënten
cliënten gezien	64
zelf opgepakt	48
doorverwezen	16

In 2019 hebben er gesprekken/evaluaties plaatsgevonden met de huisartsen. Het samenwerken verliep in de ene praktijk soms wat makkelijker dan in de andere. De rolverdeling tussen de POH (welke al in dienst was bij de huisarts) en de consulent was in het begin even zoeken, maar dit is gedurende het jaar 2019 steeds beter uitgekristalliseerd. Net als bij de inzet van de consulenten binnen het basisonderwijs, is de inzet van consulenten bij de huisartsen ook een kwestie van maatwerk. Het aantal huisartsen binnen de gemeente Losser neemt af en de aanwezige huisartsen hebben aangegeven dat er soms zelfs sprake is van een cliëntenstop. De samenwerking met de gemeente is dan ook zeer gewenst als het gaat om jeugd-gerelateerde vraagstukken en doorverwijzingen. Het aantal zaken dat zelf is opgepakt door de consulenten is aanzienlijk groter dan het aantal doorverwijzingen door de cliënten. Wanneer de consulenten dus niet aanwezig waren geweest, hadden de huisartsen dit allemaal zelf doorverwezen. Net als in 2018 zijn de meeste zaken die toch doorverwezen zijn door de consulenten, Jeugd GGZ zaken zoals diagnostiek.

Samenvattend: Wij leveren te allen tijde maatwerk, kijken wat mogelijk is vanuit het principe; Zo dichtbij en licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. De cijfers laten een efficiëntie slag zien, zover dat de inzet zichzelf (ten dele) terugverdiend.

Vooruitblik

De uren voor deze pilot zijn intussen structureel en onderdeel van de werkwijze van de afdeling WIJZ. De huisartsen zelf hebben al aangegeven dat ze graag uitbreiding zien van de uren, die wij ook gaan aanvragen voor 2020/2021. De toenemende druk en zorgvraag en de vergrijzing speelt hierbij een belangrijke factor.

Pilot 2. Verhoging kostenbewustzijn bij partners

Om meer zicht en grip te krijgen op de kosten en om het kostenbewustzijn bij aanbieders te vergroten zijn er verschillende gesprekken gevoerd vanuit afdeling WIJZ. De gesprekken zijn gevoerd vanuit de toegangsmedewerkers, de coördinator externe verwijzingen en het contract- en procesmanagement.

Gecertificeerde instellingen

Zoals in pilot 4 wordt omschreven zijn er op het gebied van de zorgaanbieders van onze gecertificeerde instellingen, regelmatig gesprekken waarbij de inzet van zorg door deze instellingen geëvalueerd en afgestemd worden. We willen daarmee bereiken dat de jeugdbeschermers die werken vanuit de gecertificeerde instelling en de hulp inzetten voor de jeugdigen, zich bewust zijn van welke zorg en hoeveel zorg ze inzetten.

De lokale toegang

In het primaire proces zijn de toegangsmedewerkers, de integraal consultants, de eerste schakel in de keten die afstemmen met de cliënt en de zorgaanbieder of, en in welke mate ondersteuning nodig is. Zij hebben het gesprek over de ondersteuningsvorm maar ook de duur en de frequentie. Uitgangspunt is hierbij dat altijd gekeken wordt naar dat wat nodig is. Er worden niet 'onnodig' lange, of hoge indicaties afgegeven. Met inachtneming van een passende evaluatietermijn wordt in overleg met de zorgprofessional en cliënt een passend ondersteuningstraject ingezet.

Regisseur externe verwijzers

De afdeling WIJZ is in 2019 een pilot gestart met een regisseur externe verwijzingen. Deze regisseur heeft nauwe contacten met de zorgaanbieders over lopende en mogelijk toekomstige externe verwijzingen (vanuit GI's, huisartsen et cetera). De regisseur externe verwijzingen gaat met aanbieders en externe verwijzers in gesprek op het moment dat blijkt dat er dubbele, of niet matchende indicaties (eventueel naast elkaar) worden afgegeven. Een dubbeling aan indicaties kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer 3 indicaties op 3 kinderen uit hetzelfde gezin met dezelfde doelen worden afgegeven. De regisseur gaat dan het gesprek aan met de aanbieder om uit te zoeken of de nodige hulp door 1 hulpverlener uitgevoerd kan worden voor alle 3 de kinderen. Daarnaast heeft de regisseur zicht op toewijzingen die aanbieders vergeten zijn stop te zetten en daardoor doorliepen. Als regisseur externe verwijzingen verzoekt zij zorgaanbieders om deze toewijzingen stop te zetten. Zo zorgt de gemeente ervoor dat het bedrag aan openstaande toewijzingen (en het in te schatten verzilveringspercentage) meer aansluit bij de werkelijkheid. Hierdoor ontstaat er een beter beeld van de toekomstige betalingen.

Tevens heeft de regisseur externe toewijzingen zicht op de vraag of cliënten zorg ontvangen van meerdere zorgaanbieders. Soms is dat nodig, maar soms ook niet, en komt het voor omdat zorgaanbieders soms niet van elkaar weten dat zij al bij cliënt betrokken zijn. In afstemming met de zorgaanbieders wordt dan gekeken wat de verklaring is en of afschaling mogelijk is. Zij neemt hier de rol over die normaal een integraal consultant op zich neemt bij indicaties die afgegeven worden door de gemeente.

Contractmanagement

Op managementniveau zijn er, in lijn met de reguliere werkwijze, actief gesprekken met zorgaanbieders gevoerd door de contractmanager van de gemeente Losser. Deze gesprekken hebben het afgelopen jaar zeer regelmatig plaatsgevonden, waar nodig in gezelschap van de financieel adviseur van de gemeente Losser. De meeste gesprekken vinden plaats met zorgaanbieders waar expliciet zorgen over zijn, en met de, voor de gemeente Losser, 'grote' zorgaanbieders. Of een zorgaanbieder voor Losser 'groot' is, is onder andere gebaseerd op het cliëntenaantal, de omzet en de zorglocatie van de zorgaanbieder.

De gesprekken hebben betrekking op de interne bedrijfsvoering van de zorgaanbieder, de samenwerking met de gemeente, de financiële gezondheid van de organisatie, de tariefstelling en de algehele inzet en kwaliteit die geleverd wordt voor de gehanteerde tarieven. De gesprekken dragen onder andere bij aan vroegtijdige signalering van korte- en lange termijnrisico's bij aanbieders (met eventuele gevolgen voor de zorgcontinuïteit) en dragen bij aan het continu verbeteren van de (kwaliteit van) ondersteuning die vanuit gemeentemiddelen wordt gefinancierd.

Pilot 3. Inzet extra thuisbegeleider

Deze pilot is gestart in 2018 en heeft ook in 2019 gedraaid. Intussen zijn de uren structureel ingezet en is het vanaf 2020 geen pilot meer. In 2018 was al waargenomen dat niet alleen binnen de Jeugdwet gewerkt wordt met thuisbegeleiders, maar dat er ook behoefte was aan inzet van thuisbegeleiders binnen de Wmo. De trajecten waren voor kortere duur ingezet, maar wel intensief van karakter. Dit was in de meeste zaken voldoende. Een aantal keer is hiervan afgeweken, wanneer bleek dat een verlenging zinvoller was dan een doorverwijzing naar een maatwerkvoorziening vanuit de Jeugdwet of de Wmo. Het continueren van een relatie tussen de thuisbegeleider en de cliënt levert vaak meer op dan opnieuw kennismaken met een hulpverlener van een andere zorgaanbieder. Tevens hebben sommige mensen soms net 1 of 2 maanden meer begeleiding nodig van de thuisbegeleider om weer in hun eigen kracht verder te kunnen.

In tabel 15 is te zien dat in 2019 de verwijzingen meer gelijkmatiger verdeeld zijn. Dit betekent dat deze vorm van ondersteuning binnen de gemeente een bredere bekendheid heeft gekregen en dat het niet meer, zoals bij de start van de pilot in 2018, een specifieke jeugdconsulenten inzet/verwijzing is geweest. Dit past goed in het integrale karakter van onze werkwijze.

Met deze inzet was het in een aantal gezinnen mogelijk om escalatie te voorkomen. Qua kostenbesparing is dit niet echt in een bedrag uit te drukken omdat dit zeer speculatief is, maar een uithuisplaatsing kost al gauw € 100.000 per jaar en als we met deze inzet aan de voorkant, één uithuisplaatsing kunnen voorkomen, hebben we deze investering snel terugverdiend. Dit geldt ook voor de inzet van ambulant begeleiders van gecontracteerde zorgaanbieders. De kosten per uur liggen daar hoger, dan de kosten voor de thuisbegeleider.

Vooruitblik

Aangezien deze vorm van begeleiding niet meer onder de noemer van pilot weggezet kan worden en ondertussen is geïntegreerd in de werkwijze van onze WJZ afdeling, is de evaluatie binnen de monitor van de gemeente Losser bij deze afgesloten. Eventuele uitbreiding naar aanleiding van de ontwikkelingen in 2020 zullen te zijner tijd overwogen worden.

Tabel 15: Verwijzer naar thuisbegeleider

Verwijzer	2018	2019
WJZ consulent met specialisatie Jeugd	59	38
WJZ consulent met specialisatie Wmo	20	21
WJZ consulent niet nader gespecificeerd	20	40
Externe verwijzer (Psycholoog, GGD, Huisarts e.d.)	7	22
Klant zelf		3
Totaal aantal trajecten	106	124
Totaal aantal trajecten opgestart in 2019		93

Pilot 4. Samenwerking Jeugdbescherming

In 2019 hebben we met alle drie de Gecertificeerde Instellingen (GI) waar wij gebruik van maken, gesprekken gehad. Dit zijn Jeugdbescherming Overijssel, Leger des Heils en de William Schrikker Stichting. Deze organisaties voeren beschermingsmaatregelen uit, welke zijn opgelegd door de rechtbank, zoals bijvoorbeeld een Onder Toezichtstelling. Binnen deze maatregel zijn de jeugdbeschermers bevoegd om beschikkingen/indicaties aan te vragen voor de betreffende jeugdige.

Als gemeente zelf heb je geen invloed op wat de jeugdbeschermers bepaald aan zorg, maar door de investering in een goede samenwerking kunnen hier goede afspraken over gemaakt worden. Er is ook gesproken over het inzetten van minder duur maatwerk, voorliggende voorzieningen en meer lokale aanbieders. In de tabel 16 is te zien dat we in verhouding tot de rest van Twente een lager percentage hebben in doorverwijzingen via de GI.

Tabel 16: Percentage doorverwijzingen door GI

% doorverwezen	GI	Gemeente
Losser	5%	50%
Twente	9%	34%

De gesprekken hebben geleid tot de wederzijdse behoefte om regelmatig met elkaar af te stemmen. Met alle organisaties is afgesproken dat dit een blijvend karakter zal hebben.

Pilot 5. Versterking samenwerking onderwijs

Om preventief te kunnen werken en jeugdigen vroegtijdig in problematische situaties te kunnen ondersteunen is samenwerking met het basisonderwijs zeer wenselijk. De integraal consultants van de gemeente Losser signaleren en begeleiden jeugdigen, docenten en ouders.

Bij alle 12 basisscholen in Losser is er samenwerking met een consultant. De samenwerkingsafspraken tussen de consultants en de scholen, verschillen per school. Er wordt goed gekeken naar de behoefte van de scholen en de jeugdigen. Het valt op dat, vooral de signalerende functie goed tot haar recht komt. Een aantal jeugdigen zijn aangemeld voor Sociale Vaardigheidstraining via deze consultants.

Het laagdrempelige karakter van deze samenwerking heeft als positieve bijwerking dat medewerkers van de gemeente ook beter te benaderen zijn voor ouders. Zij lopen immers letterlijk door de school en kunnen altijd aangesproken worden. De ouders weten de consultants goed te vinden. Dit geldt ook voor het aanwezig onderwijsend personeel op de scholen. Ook wordt er samen naar de kind-klas-school en kerngerichte aanpak gekeken; Overdinkel is hier een mooi voorbeeld van. Daar kijken we in de gezamenlijkheid met alle basisscholen, consultants en de GGD op welke vlakken we de krachten kunnen bundelen. Voorbeelden van thema's zijn: vroeg signalering, taalachterstand en kinderen uit grensgebied Duitsland, etc.

Intussen zijn de uren van deze pilot (28 uur verdeeld over 4 consultants) structureel toegekend en is er officieel geen sprake meer van een pilot.

Samenwerking tussen de basisscholen en de consultants is ingebed in de werkwijze van de afdeling WIJZ. We blijven scherp letten op de balans tussen de groei in vraag (vanuit school/ouders) en of het past binnen de taak/functie van de consultants. Consultants houden dit zelf ook goed in de gaten. Ze maken het ook voor de scholen helder wat onder de onderwijswet valt en wat onder de Jeugdwet. Dit laatste heeft ook een positieve bijdrage gehad in de afname van indicaties vanuit de Jeugdwet (denkend aan bijv. de aanvragen m.b.t. onderzoek bij leerproblematiek).

Vooruitblik

In 2020 blijven we de ontwikkelingen over de inzet van deze uren nauwgezet volgen en eventuele uitbreiding als mogelijkheid beschouwen.

Pilot 6. Creëren van meer algemene voorzieningen t.b.v. bepaalde doelgroepen

In 2019 is er gestart met het onderzoeken waar algemene voorzieningen voor jeugdigen met (zwaardere) gedragsproblematiek, opgestart zouden kunnen worden. De uitgangspunten om, zoals omschreven in de monitor van 2018, dit te kunnen realiseren bleven hierbij leidend. De voorziening wordt onder andere lokaal georganiseerd, is herkenbaar voor ouders en kinderen, biedt activiteiten na schooltijd en mogelijk op de zaterdag en staat onder leiding van professionals.

In gesprek en in samenwerking met de Sport Fabrik in Losser is er een plan geschreven om een preventieve voorziening op te zetten. Het gaat om weerbaarheidstraining voor jeugdigen met gedragsproblemen. Het uitgangspunt is dat er zowel individuele als groepstrainingen geboden worden voor jongeren met (zwaardere) gedragsproblemen. Deze jongeren haken vaak af (of starten niet eens) bij de reguliere sportverenigingen. Door tijdig begeleiding en training, zowel fysiek als mentaal, aan te bieden kan het gedrag van de jongeren gereguleerd worden en kan zwaardere zorg voorkomen worden. Voor dit project is nauwe samenwerking met de sportvereniging, de sportcoach en de consultants van de gemeente Losser de basis.

De sportschool gaat een jeugdzorg gecertificeerde trainer aannemen die de jongeren individueel en (of in een later stadium) in groepsverband begeleidt/traint. Eind 2019 waren de samenwerkingsafspraken, financiële afspraken en toewijzingsprocedure uitgekristalliseerd om er in 2020 mee te starten.

Vooruitblik

Er kan in 2020 concreet gestart worden met de toewijzing van jongeren naar de Sport Fabrik voor de weerbaarheidstraining. Het is afwachten hoeveel verwijzingen er gaan komen en waar deze vandaan zullen komen. Dit zal worden gemonitord en 4 keer per jaar zal er een evaluatie plaatsvinden tussen de gemeente en de Sport Fabrik.

Pilot 7. Verhogen schoolmaatschappelijk werk binnen het voortgezet onderwijs

De gemeente Losser heeft, net als in 2018, ook in 2019 schoolmaatschappelijk werkers op de basisscholen en op het voortgezet onderwijs ingezet. Dit doen we samen met de andere gemeentes uit de subregio Noord Oost Twente, aangezien de jeugdigen uit Losser niet altijd kunnen kiezen voor een middelbare school binnen onze gemeentegrenzen.

De schoolmaatschappelijk werkers zijn in dienst van Wijkkracht. Zij werken nauw samen met een vast contactpersoon van de afdeling WIJZ en met de leerplichtambtenaar van Losser op de zes locaties van het Twents Carmel College. Dit met als doel om tijdig te signaleren en problemen te onderkennen. De verbinding met het integraal team van de afdeling WIJZ en de leerplichtambtenaar is hierdoor geoptimaliseerd.

De schoolmaatschappelijk werkers hebben naast het bieden van trajecten en korte contacten een sterke signalerende functie. Een cijfermatige tabel zoals in 2018 en de eerste helft van 2019 is niet meer voor handen. Sinds de start van het nieuwe schooljaar in september 2019 en het structurele karakter van deze werkzaamheden worden de aparte lijsten niet meer ingevuld. In 2018 is gebleken dat het een effectieve pilot was met als doel de samenwerking tussen school en de gemeente verder te ontwikkelen en daar af te schalen waar kan. In de feedback van de consultants is aangegeven dat de vraag alleen maar groter is geworden in 2019, met name door het laagdrempelige karakter en het fysiek aanwezig zijn op de scholen.

Vooruitblik

Het karakter van de pilot wordt nu afgesloten en de inzet van de schoolmaatschappelijk werkers zal structureel ingezet blijven worden.

Pilot 8. Inzet sportcoaches bij verenigingen

Deze pilot is gestart na de winterstop (maart 2019) en heeft gedraaid tot aan half oktober 2019. De reden dat de pilot niet het gehele sportseizoen (tot november 2019) is uitgevoerd, ligt aan het feit dat de sportcoach vanaf half oktober een andere dienstbetrekking heeft gevonden. Hierdoor stopte zijn ondersteuning bij de twee voetbalverenigingen per direct. De sportcoach is ingezet om opvoedvraagstukken in een vroeg stadium op te pakken en interventies te plegen om zwaardere inzet te voorkomen.

In 2019 heeft de pilot gedraaid op twee Losserse voetbalverenigingen, AJC'96 en Sportclub Overdinkel. Deze voetbalclubs hebben de pilot op eigen wijze vormgegeven. De ene sportclub zette de sportcoach in op individuele gevallen en de andere club zette de sportcoach in voor problematieken binnen bepaalde teams. Bij beide voetbalverenigingen heeft de sportcoach naast de jeugdigen, ook trainers en bestuur ondersteund bij pedagogische vraagstukken.

Zowel AJC'96 als sportclub Overdinkel waren erg enthousiast over de ondersteuning via de sportcoach en constateerden dat er door de interventies van de sportcoach daadwerkelijk resultaten werden geboekt. Zij geven dan ook aan dat zij de sportcoach er het volgende seizoen bij willen hebben, mits de vacature ingevuld kan worden. Ook de sportcoach zelf gaf aan dat hij het gevoel heeft gehad dat hij echt van meerwaarde was.

Vooruitblik

Om de meerwaarde van de sportcoach te laten zien is het halve jaar van 2019 niet voldoende. In 2020 zal de pilot dan ook doorlopen, mits de ontstane vacature van sportcoach ingevuld kan worden. De voetbalclubs hebben het belang van de sportcoach voor hun club onderstreept door 10% van het totaalbedrag bij te dragen. Om de meerwaarde van de sportcoach in cijfers uit te kunnen drukken, is er een formulier c.q. vragenlijst ontwikkeld voor trainers, jeugdigen en bestuur. Deze vragenlijst moet inzicht geven over welke hulpvragen er vanuit verenigingen komen richting de sportcoach. In 2020 is het de bedoeling deze vragenlijst uit te zetten in het werkveld.

Pilot 9. Alternatief voor ondersteuning maatschappelijke deelname

De gemeente Losser heeft behoefte aan meer laagdrempelige voorzieningen voor een aantal doelgroepen. Zo zijn er algemene voorzieningen gecreeërd voor allochtonen. Hierdoor wordt voorkomen dat er een indicatie voor een maatwerkvoorziening afgegeven moet worden. Tevens is de inloop GGZ ingebed in de reguliere structuur. In 2019 is het plan 'dementie vriendelijke gemeente' gerealiseerd. In het plan hebben we aangegeven te willen werken aan het creëren van een omgeving waarin mensen met dementie gewoon mee kunnen blijven doen. Hiervoor willen we voor beginnend dementerenden en hun mantelzorgers algemene voorzieningen realiseren of meer laten aansluiten op al bestaande activiteiten. Zo kunnen beginnend dementerenden terecht bij het repaircafé van het Gilde. Zij kunnen hier onder begeleiding van vrijwilligers komen klussen. Ook is een start gemaakt met het vormgeven van een Alzheimer café in Losser ter ondersteuning van mantelzorgers. De uitwerking hiervan vindt plaats in 2020.

Vooruitblik

In 2020 gaan we samen met onze ketenpartners dementie verder kijken welke algemene voorziening we voor dementerenden kunnen gaan inzetten. Daarnaast is eenzaamheid een thema waar de gemeente Losser mee aan de slag gaat. Samen met partners en ervaringsdeskundige of we hier meer algemene voorzieningen in kunnen zetten om de eenzaamheid te doorbreken.

Pilot 10. Beoordelen rechtmatigheid ondersteuning Jeugdwet

In 2019 zijn er door de gemeente Losser bij zes gecontracteerde Jeugd aanbieders rechtmatigheidsonderzoeken uitgevoerd. Hierbij zijn 42 dossiers gelicht. De controle had betrekking op de aanwezigheid van verwijfsbrieven, zorgplannen en verantwoording van declaraties. In de onderzochte dossiers zijn geen onregelmatigheden geconstateerd. Wel zijn er, aan een aantal aanbieders, verbeterpunten meegegeven op het gebied van administratieve verwerking en systeemregistratie.

Vooruitblik

Dit was een eenmalige pilot. In het kader van de rechtmatigheid zullen deze onderzoeken structureel uitgevoerd gaan worden, deze zijn dan ook ingebed binnen de werkzaamheden van de medewerkers van team bedrijfsvoering.

Pilot 11. Verhogen loonwaarde van arbeidsgehandicapten en stimuleren duurzame plaatsing

Deze pilot is gericht op het bieden van nazorg aan werknemers met een loonkostensubsidie met als doel:

- Het stimuleren van de ontwikkeling of door groei van deze werknemers in nauwe samenwerking met de betreffende werkgever
- Uitval voorkomen

Op deze pilot hebben we ingezet door een arbeidsdeskundige in te zetten die de loonwaardes namens de gemeenten uitvoert. Daarnaast hebben integraal consultants met specialisatie trajectbegeleiding (verder te noemen trajectbegeleiders) intensief contact met zowel de werknemer, die met een loonkostensubsidie aan het werk is, als met de betreffende werkgever. Hierdoor worden vroegtijdige signalen opgepakt en kan snelle ondersteuning en bijsturing plaatsvinden voor zowel werkgever als werknemer met LKS om eventuele problemen te voorkomen. De arbeidsdeskundige en de trajectbegeleiders werken in één team en kunnen daardoor onderling gemakkelijk afstemmen. Het is weliswaar mogelijk gebleken om de verhoging van de loonwaardes te meten, maar dit kost relatief veel moeite aangezien de loonwaardemetingen per persoon op verschillende tijdstippen plaatsvinden en er in de tussentijd nieuwe instroom en uitstroom plaatsvindt. De gemiddelde loonwaarde in Losser over de hele groep lijkt vrij constant te zijn gebleven op ongeveer 48%. Van de 24 cliënten die zowel op 1 januari als 31 december 2019 met een loonkostensubsidie aan het werk waren, hadden er op 31 december 2019 14 een hogere loonwaarde en waren er 2 uitgestroomd naar werk, zie tabel 17.

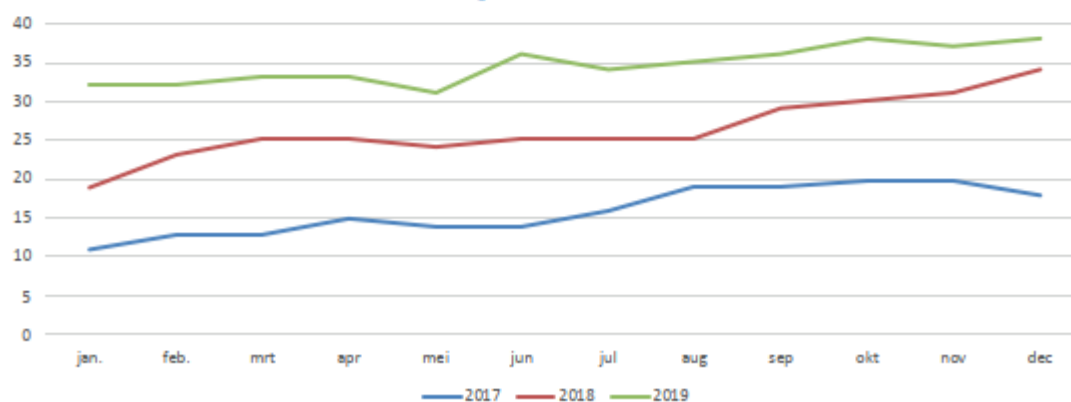
Tabel 17: Ontwikkeling loonwaarde

Ontwikkeling loonwaarde van jan tot dec 2019	Aantal cliënten
Hoger	14
Lager	3
Zelfde	2
Geen tussentijdse meting	3
Uitgestroomd (naar werk)	2
Totaal aantal personen	24

Het is lastig gebleken om de ontwikkeling van individuele loonwaardes bij te houden, aangezien we daarvoor moeten overgaan tot een cohortanalyse. Dat wil zeggen dat we groepen langere tijd moeten volgen, daarbij komt dat van de werknemers op verschillende momenten loonwaardes gemeten worden. Het eerste beeld lijkt gunstig te zijn: bijna 60% is er in loonwaarde op vooruit gegaan, maar de aantallen zijn nog te laag om hieruit conclusies te trekken. Gedurende 2020 bekijken we of het de moeite waard is om deze metingen te blijven doen.

De in- en uitstroom wordt niet (zoals bij de uitkeringen) bijgehouden. Hierdoor kunnen we niet goed meten hoe succesvol we zijn in het voorkomen van uitval. Het aantal werknemers dat aan het werk is met een loonkostensubsidie in Losser stijgt echter vrij constant en dat is in lijn met de bedoeling van de Participatiewet, zie grafiek 19.

Grafiek 19: Ontwikkeling aantal cliënten met loonkostensubsidie

Pilot 12. Intensieve begeleiding en nazorg van mensen met complexe problematiek

Bij deze pilot gaan het om extra intensieve begeleiding van diverse groepen die te maken hebben met een complexe problematiek op meerdere terreinen, denk daarbij aan:

- GGZ-problematiek
- Statushouders
- Schuldenproblematiek
- Alleenstaande ouders
- Laaggeletterdheid

Van deze pilot zijn geen harde cijfers beschikbaar, aangezien we niet (mogen) registreren op de meeste van deze kenmerken. We kunnen echter wel in kwalitatieve zin de voortgang op deze terreinen aangeven.

GGZ-problematiek: regionaal bestaat een project 'Samen doen werkt beter', dat erop gericht is de GGZ-sector en de Werk en Inkomen sector dicht bij elkaar te brengen. Twee trajectbegeleiders van Losser maken bij toerbeurt deel uit van een werkgroep, zodat we op de hoogte blijven van de ontwikkelingen en een betere ingang hebben bij de GGZ-sector.

Statushouders: om de inburgering van statushouders en waar mogelijk toeleiding naar werk te versnellen, worden veel statushouders geleid naar FC Noaber. Hier kunnen statushouders werkervaring opdoen door het doen van vrijwilligerswerk. Hier wordt extra taalles gegeven en is er aandacht voor beweging/sporten. Twee trajectbegeleiders (waarvan één Arabisch en Syrisch sprekend) besteden specifieke aandacht aan deze groep en houden hun vorderingen in de gaten. Dit doen ze door direct als de statushouders in Losser komen ze te spreken en daarna minimaal één keer per drie maanden. Om snelle integratie te bevorderen wordt al tijdens de inburgeringsperiode gekeken of activiteiten mogelijk zijn.

Schuldenproblematiek: in het kader van integraal werken, is er een nauwe samenwerking van trajectbegeleiders met de verschillende vormen van schuldhulpverlening die beschikbaar is in Losser (Financieel formuleren spreekuur, Thuisadministratie, Budget coaching, Stadsbank). Hierdoor worden belemmeringen om aan het werk te kunnen weggenomen. Via het project vroegsignalering proberen we het ontstaan van hoge schulden zoveel mogelijk te voorkomen.

Alleenstaande ouders: voor alleenstaande ouders die kinderopvang nodig hebben om aan het werk te gaan, is financieel de drempel weggenomen om kinderopvang te regelen. De meerkosten van kinderopvang, boven de toeslagregeling van de belastingdienst, kan via de bijzondere bijstand vergoed worden. Verder helpen trajectbegeleiders bij het regelen van zaken die het aanvaarden van een betaalde baan in de weg staan.

Laaggeletterdheid: in de afgelopen jaren heeft het Taalpunt steeds meer mensen weten te bereiken. Het overgrote deel daarvan bestaat uit mensen waarvoor Nederlands de tweede taal is. Uit (landelijk) onderzoek blijkt echter dat de helft van de mensen met taalproblemen, mensen zijn die Nederlands als eerste taal hebben. In 2019 hebben we voorbereiding getroffen om de Taalmeter in te zetten voor mensen met een uitkering in samenwerking met partners zoals het Taalpunt/bibliotheek, ROC en de stichting Lezen en schrijven. Deze zal in 2020 uitgerold worden.

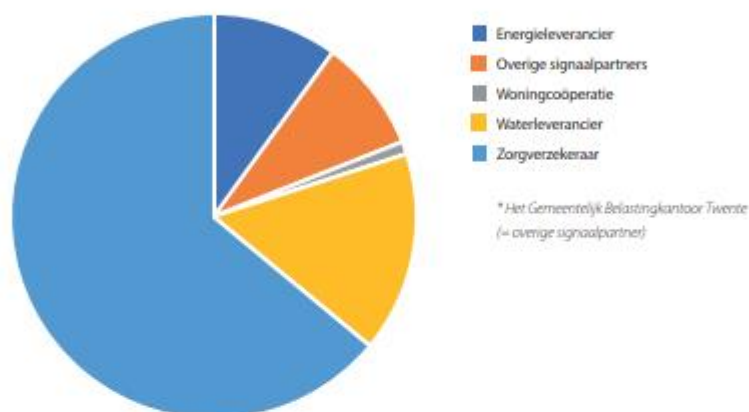
Pilot 13. Schuldhelpverlening: opvolging vroeg signalering

Het doel van deze pilot is door vroegtijdig signaleren van betalingsachterstanden van vaste lasten en hiermee het ontstaan van problematische schulden bij inwoners te voorkomen.

Aantallen meldingen en matches

Sinds de start van de pilot in juni 2019 hebben de deelnemende signaalpartners t/m december 2019 samen 313 meldingen in Losser gedaan van een achterstand in het betalen van de vaste lasten. Te weten energie, gemeentelijke belastingen*, huur, water of premie zorgverzekering, zie grafiek 20. Deze meldingen leverden 37 unieke adressen op waar sprake was van 2 of meer achterstanden in dezelfde maand of in de maand er voor (match).

Grafiek 20: Verdeling meldingen signaalpartners

Niet bekend bij de gemeente

De inwoners van 32 van deze adressen waren niet bekend binnen het Sociaal Domein. Geprobeerd is om via het Team Vroeg Eropaf met deze inwoners, via een huisbezoek, contact te zoeken en hulp aan te bieden. Totaal zijn t/m december 17 inwoners bereikt. Met 20 inwoners is, ondanks meerdere pogingen tot huisbezoek, geen contact geweest. Omdat er bij de poging tot huisbezoek ook een flyer met informatie werd achtergelaten, kunnen deze 20 inwoners daarna wel eventueel rechtstreeks hulp hebben gezocht en/of een regeling met hun schuldeisers hebben getroffen. Dit is gezien de privacy niet na te trekken.

Resultaat contact

Naar aanleiding van het wel geslaagde contact met 17 adressen hebben 4 inwoners alsnog betaald, 3 inwoners hebben een betalingsregeling getroffen, 2 personen zijn doorverwezen naar schuldhelpverlening en 4 inwoners waren al bekend bij schuldhelpverlening/budgetbeheer. Bij de overige 4 inwoners bestond geen behoefte aan hulp omdat er al andere hulp aanwezig was of de inwoner zelf de noodzaak niet voelde.

Bij 13 van deze 17 adressen waren naast een achterstand in de betaling van de vaste lasten ook nog andere schulden aanwezig (o.a. bij bank, belastingdienst, familie of telefoonmaatschappij). Dit is tevens opgepakt.

De hoop is dat deze adressen niet opnieuw via het project Vroeg signalering naar voren zullen komen. Tot op heden is dit nog niet gebeurd, maar omdat we pas sinds juni 2019 zijn begonnen kan dit nog veranderen. Dit wordt gemonitord.

Hoogte schuld van matches

De gemiddelde achterstand van de schuld aan vaste lasten van alle matches bedroeg € 1.125,- per adres.

SLOTWOORD

De kwantitatieve data uit dit document zijn met alle zorgvuldigheid tot stand gekomen, desondanks blijven cijfers en getallen aan verandering onderhevig. Weest u zich daarvan bewust.

Elk half jaar zal er een nieuwe monitor bij de jaarrekening en begroting gevoegd worden, waarin de updates staan over de actuele cijfers en de pilots uit het Innovatieplan 2019 om u op de hoogte te houden van de laatste stand van zaken en ontwikkelingen op het gebied van de Jeugdwet, Wmo 2015, Participatiewet, Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen en Wet Sociale Werkvoorziening.

Meer informatie?

<https://www.twentsemonitorsociaaldomein.nl>

<https://www.waarstaatjegemeente.nl>

<https://www.kennispunttwente.nl/cijfers-trends/twentse-arbeidsmarktmonitor>

<https://www.regiotwente.nl/in-twente/in-twente/werkgelegenheid/312-arbeidsmarktmonitor>

6. Overige gegevens

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

7. Controleverklaring accountant

<controleverklaring accountant invoegen>

